Liselotė Velskopf-Henrich

SUGRĮŽIMAS PAS DAKOTUS

Lizelotė Velskopf-Henrich

SUGRĮŽIMAS PAS DAKOTUS

Iš vokiečių k. vertė
ADOMAS DRUKTENIS

VILNIUS 1974

Liselotte Welskopf-Henrich *Heimkehr zu den Dakota*
Altberliner Verlag Lucie Groszer

IŠLEISTUVĖS

Buvo rytas, ir Džo Braunas sėdėjo barake savo kambarėlyje. Šį kartą barakas buvo pastatytas gerokai toliau į vakarus, negu prieš trejus metus, ir į statybos aikštelę, kur dirbo čia gyvenantys darbininkai, jau ėjo geležinkelis. Štai ir dabar visi laukė prekinio traukinio — jis atvažiuos ateinančią naktį, o kitą dieną vėl išvažiuos.

Braunas buvo vienas savo kambarėlyje, sėdėjo ant sudedamosios lovos ir rūkė jau trečią cigarą. Savo darbą jis užbaigė, visus planus ir apskaičiavimus perdavė įpėdiniui ir šią paskutinę dieną prerijose, kur ėjo transkontinentinio geležinkelio statyba, nebeturėjo ko veikti. Rytojaus dieną jis išvažiuos prekiniu traukiniu į rytus — gavo pakvietimą atvykti į vyriausiąją statybos valdybą ir ten vadovauti baigiamiesiems geležinkelio tiesimo darbams. O tų darbų ten jo laukė nemažai — ir techninių, ir organizacinių. Geležinkelis buvo tiesiamas vienu metu iš rytų ir vakarų; abi linijos turėjo susijungti Uoliniuose kalnuose, ir kadangi dvi skirtingos bendrovės lenktyniavo, kuri pirmoji pasieks tikslą, tai darbai buvo vykdomi tokiu pašėlusiu tempu, kad kartais atsitikdavo netikėčiausių dalykų. Braunas buvo pakankamai energingas ir patyręs, todėl geležinkelio statybos vadovybė jį dabar ir prisiminė.

Džo dar kartą perskaitė pakvietimo raštą ir vėl įsikišo į kišenę. Jis buvo nepratęs būti be darbo. Viena vienintelė diena pasitaikė, kada jis nebeturi ko veikti, ir štai jau iš pat ryto neranda sau vietos. Savo įpėdiniui jis viską išaiškino, tiesa, būtų labai įdomu sužinoti, ar tas gerai suprato savo pareigas, bet negi dabar eisi ir klausinėsi. Džo tiesiog nežinojo, kaip reikės prastumti tas ne tiek laisvas, kiek dykas valandas. Henrio dabar neprisišaukti. Jis organizuoja šį vakarą Džo Braunui išleistuves. Stovyklos viršininkas Teiloras užsiėmęs. Inžinieriai

taip pat turi darbo. Žvalgai išjojo pasitikti prekinio traukinio, kad pakeliui jo neužpultų indėnai. Visi ką nors veikia, tik jis, Džo Braunas, sėdi savo kambarėlyje ir rūko. Džo jautėsi kaip koks kalinys, kuriam neleidžiama dirbti. Paskutiniai metai buvo labai sunkūs, ir tas visiškai ištampė jam nervus. Jis būtų mielai iš pat labo ryto pasigėręs, jeigu tik kas būtų atnešęs degtinės. Bet, atrodo, ir pardavėja Deizė jį pamiršo. Rytoj jis išvažiuoja, ir jai teks pasiieškoti naujų klientų, kurie negailės arbatpinigių.

Džo Braunas nusispiovė. Daug negalvodamas, jis spiovė tiesiai ant grindų, juk tame kambarėlyje jam beliko permiegoti tik vieną naktį. Ne, tame kambarėlyje jam išvis nebeteks miegoti, juk ateinančią naktį praleis ūždamas su draugais. Paskui kartu su Henriu sės į traukinį, einantį į rytus... į miestą, o mieste yra raštinė, joje — viršininkai, kurie niekada nėra matę laukinių Vakarų... be to, mieste gyvena šeima, kuri Džo vargu ar bepažins...

Braunas dar kartą nusispiovė, paskui atsidarė langą ir pažvelgė laukan. Vėjas nešiojo kieme dulkes, ir Džo žinojo, kad mieste pasiges šio prerijų vėjo ir šių dulkių.

Vis dėlto Deizė jį pamatė ir atspėjo jo norą. Virtuvės lange pasirodė jos veidas, o netrukus, nešina buteliu, prie Brauno kambarėlio lango priėjo ir ji pati. Deizė buvo labai jauna, jos oda riebi, plaukai seniai neplauti, bet akys linksmos, nosis trumpa ir įžūli.

— Jau dabar gersi? — paklausė ji ir, padavusi inžinieriui butelį, paėmė iš jo pinigus, spėjusi permesti juos akimis ir nustatyti, kad Džo šiandien dosnus.

— Atsisveikinimo skausmas, Deize.

— Aš visai ne Deizė. Kam kam, o tau tai tikrai ne. Mano vardas Vikė.

— Vikė tau netinka. Degtinė numalšina atsisveikinimo skausmą... Deize. Atsinešk ir sau taurelę!

— Gerti aš kol kas dar neišmokau, tai senukų darbas. Be to, nežinau, kas yra atsisveikinimo skausmas, ir man nėra reikalo malšinti jo degtine.

— Tavo metų aš irgi buvau toks akiplėša. Kaip eina laikas.

— Jeigu tu ir šiandien vakare trauksi tokią liūdną dainelę, bus visai nuobodu!

Džo patraukė kliuksnį tiesiai iš butelio.

— Šio vakaro nuotaika ne nuo manęs priklausys. Tai bus tik proga visiems pasigerti!

— Gerai, jei tik tuo viskas ir baigsis.

— Kodėl gi turėtų nesibaigti... O ką tu turi galvoje?

— Aš dar neužmiršau, kaip paskutinį kartą jie badėsi peiliais. Negaliu matyti kraujo. Tiesiog bloga darosi. Kai prisimenu, kaip Mekis maurojo, kada peilio geležtė smygsojo jam virš ausies kaip raštininkui pieštukas, tai ir dabar dar vemti verčia.

— Mat, kokia tu jautri! Gal tada važiuojam kartu į miestą?

— Jokiu būdu. Niekados. Mekis...

— Ak, štai kas. Bet aš nemanau, kad šiandien vėl kiltų tokios piautynės. Mes pradėsime gerti apie pusiaunaktį, kai atvažiuos traukinys. Iki to laiko turime būti blaivūs. O nuo vidurnakčio ligi ryto... tikras pasienio gyventojas dar niekada nėra visiškai nusigėręs! O kai dėl ilgosios Lilės, tai čia viskas aišku — tik vienas mušeika Bilis turi į ją teisę.

— Tikėkimės, kad tuo viskas ir baigsis. Taigi iki vidurnakčio!

Deizė-Vikė šelmiškai sukikeno ir nubėgo atgal į virtuvę. Džo Braunas patraukė porą gurkšnių viskio ir išėjo į lauką pasivaikščioti. Negi tupės visą dieną kambary.

Pasiekęs geležinkelį, jis ilgai stovėjo prie bėgių ir žiūrėjo į rytų pusę, kur geležinkelio tiesimo darbai jau buvo baigti. Taip jam bestovint, staiga pasigirdo arklių kanopų dundėjimas, o netrukus pasirodė ir patys raiteliai — priekyje Džimas, už jo dar trys vyrai, tarp kurių Džo atpažino mušeiką Bilį ir mažiuką purvinais drabužiais žmogelį. Buvo matyti, kad visų arkliai labai pavargę. Raiteliai perkirto geležinkelį ir žingine pasuko stovyklos link. Prijojęs Džo Brauną, Džimas sustojo. Kiti irgi sustabdė arklius.

— Labas rytas,— pasisveikino Rudasis Džimas.— Jau atsikėlei, būsimasis transkontinentinio geležinkelio vyriausiasis inžinieriau?

— Atsikėliau,— atsakė Džo, taikydamasis prie Džimo tono.— Bet visai be reikalo! Vis tiek nėra kas veikti. Skaičiuoti geležinkelio pabėgius, žolės stiebelius prerijose ar lentas kambary — juk tai tas pats galas.

— Norėčiau ir aš kada šitaip neturėti darbo. Bet pamatysi, vėl bus didelė velniava! Aplink pilna užmaskuotų pėdų...

— Negi dakotai sumanė dalyvauti mano išleistuvėse?

Džimas nei iš šio, nei iš to dirbtinai nusijuokė, bet iš tikrųjų tai buvo ne juokas, o pašaipa.

— Galimas daiktas! Tur būt, dakotai mano, kad jie iš tikrųjų čia reikalingi ir tau kažko trūks, jeigu jie nepasirodys. Ar nenori vėl paragauti žuvies iš upelio dakotų krašte?

— Liaukis šitaip juokavęs.

— Iki pasimatymo vidurnaktį! Tikiuosi, ne anksčiau. Noriu išsimiegoti. O, kad traukinys būtų jau čia! Tada galėčiau lengviau atsikvėpti.

Džimas paspaudė savo arklį, kiti nusekė paskui jį, Džo liko vienas prie geležinkelio.

Kiekvienas indėnų užpuolimas — tai ne tik pavojus, bet ir laiko gaišinimas. O gaišti nevalia nė valandos, nes tada konkurentai anksčiau užbaigs savo liniją, ir bendrovė, kuriai dirba Džo, tiek ir tematys pažadėtą premiją. Džo nejučiom ėmė atidžiau žvalgytis ir klausytis, nors šiuo dienos metu to visai ir nereikėjo.

Atjojęs į aikštę, aplink kurią stovėjo palapinės ir barakai, Rudasis Džimas nušoko žemėn ir paliepė kartu atjojusiems vyrams nuvesti savo ir mušeikos Bilio arklius. Biliui žvilgsniu davė ženklą sekti iš paskos.

Rudasis Džimas gyveno barake vienas. Niekas nežinojo, kokiais keliais jam pavyko išsikovoti šitokią privilegiją, kuri buvo nepasiekiama net inžinieriams arba stovyklos viršininkui, tačiau niekas dėl to nekėlė balso. Kambarėlis buvo labai mažytis, bet Džimas dar padarė jame dvigubas sienas. Kam jam šito prireikė, taip pat niekas nežinojo. Jeigu kas jo paklausdavo, Rudasis Džimas sakydavo, jog naktimis taip baisiai sapnuojąs, kad paprastą sieną galįs lengvai kumščiu pramušti.

Džimo kambarėlio durys buvo užrakinamos. Džimas atidarė jas. Langas buvo uždengtas nepermatoma muslino skara, tačiau negalėjai pasakyti, kad viduje būtų tamsu. Bebarzdis rudaplaukis skautas įleido Bilį pirma ir, neuždaręs durų, tarė jam:

— Sėskis, aš tuoj grįšiu.

Bilis atsisėdo ant lovos.

— Kur eini?— paklausė jis.— Gal atneši išgerti?

— Ne, tu viskio statine. Einu atsivesti Karolio Didžiojo.

— Ko? Ką tu pasakei?

— Tu labai teisingai išgirdai. Jis atvyko čia vakar.

— Ir aš. . .

— Ir tu, jo geriausias draugas, sužinojai tai tik iš manęs. Toks jau tas gyvenimas. Na, tai aš tuoj!

Ir Džimas pradingo.

Bilis kažką suniurzgė ir užsidegė pypkę. Visą naktį ir dieną jis praleido žvalgyboje ir buvo pavargęs kaip šuo. Jeigu jau negalima eiti gulti, tai gerai būtų bent išgerti. Tikriausiai ir Karolis Didysis apie tą patį svajoja! Juk jie taip ilgai nesimatė, reikėtų aplaistyti susitikimą.

Netrukus Džimas atsivedė Karolį Didįjį ir pasodino jį šalia Bilio. Paskui ištraukė iš palovio mėsos ir butelį brendžio.

Kai visi trys pavalgė ir išgėrė, Bilis paklausė Karolį Didįjį, su kuriuo kadaise drauge dirbo žvalgu:

— Iš kur tu dabar staiga vėl atsiradai? Nesuprasi tavęs — čia nei iš šio, nei iš to pradingsti, čia ir vėl pasirodai. Keistas tu žmogus!

— Nusibodo Šiaurėje. O be to, ir tavęs pasiilgau.

— Taip tavim ir patikėsiu! Manai, nemačiau, kaip bedantis Benas, tas sukčius, tada tave išrengė? Vien už ačiū jis šito, žinoma, nedarė! Arklys, šautuvas, revolveris, drabužiai — o tu jam negalėjai už tai nė sudilusio cento sumokėti!

Rudasis Džimas nusišiepė — kažkaip iš aukšto, bet kartu ir įtariai.

— Čarlzai,— įsiterpė jis.— Ką aš girdžiu? Benas davė tau daugiau, negu aš buvau prašęs! Tu, mielasis, kažką susitarei be mano žinios ir, turiu pasakyti, padarei didžiausią kvailystę savo gyvenime.

Karolis Didysis jautėsi nejaukiai tarp savo pašnekovų. Kai jie pradėjo kalbėti apie senas istorijas, jam kilo noras pasiųsti juos abu po velnių. Tačiau šito padaryti jis negalėjo — jeigu jau drįso vėl pasirodyti Pietuose, tai reikia taikstytis ir su senaisiais draugais.

— Aš nežinau, apie ką tu kalbi,— tarė jis Džimui.

— Aha, nežinai. Tada aš tau paaiškinsiu. Tai tu užkorei mums ant sprando Harį. Ir kaip tau atėjo į galvą mintis vėl partempti tą prakeiktą raudonodį vaikėzą iš juodakojų. Aš buvau tėvą ir sūnų labai gražiai išskyręs: Topas čia, Haris ten, o tu juos vėl suvedei į krūvą. Kvailesnio daikto iš tikrųjų negalėjai sugalvoti! Matyt, įsikalei sau į galvą, kad gali mulkinti Harį taip, kaip aš Topą?

— Ką? Aš juk niekados...

— Geriau patylėk. Aš žinau visą istoriją. Aš esu Topo draugas, nepamiršk šito! Ir jeigu tu nori čia ramiai gyventi, tai nebandyk man daugiau dumti akių. Kam kam, tik jau ne man! Šiaip ar taip, Haris dabar čia; kaip koks kibis laikosi jis įsitvėręs savo tėvo ir nuodija mums gyvenimą. Kas nors turi nutikti, jei ne, mes išvis nieko nelaimėsime. Penkeri metai...

— Kaip penkeri metai?

— Penkeri metai, kaip tiesiamas čia geležinkelis,— išsisuko Džimas.— Kitąmet jis bus baigtas. Tada tai užplūs čia minios... Mums reikia prieš tai susišluoti visą gerą. Jei ne, tai galim susikrauti savo mantą ir keliauti sau.

— Apie kokį gerą tu čia šneki?

— Jeigu judu nebūtumėte tokie velniškai nepatikimi, galėčiau kai ką aiškiau pasakyti. Bet kol kas pasakysiu tik tiek: su vienu Topu galima būtų šį tą nuveikti. Bet vaikėzą reikia pašalinti!

Karolis Didysis ir Bilis, sėdintys iš kairės ir dešinės, akies krašteliu stebėjo Rudąjį Džimą.

— Aha,— tarė Bilis.

— Aha!— tarė Čarlzas.— Vadinasi, Topas kai ką žino. Tai ko tu pats vienas nesusiglemžei aukso? Juk turėjai penkerius metus laiko, be to, Topas — tavo draugas!

— Aš ir pats tai žinau. Bet pirmiausia turime išmušti Topui iš galvos kvailą įsitikinimą apie indėno garbę, patraukti jį savo pusėn, kad eitų su mumis išvien, kitaip nieko nebus, o vaikėzą reikia iš anksto pašalinti iš kelio, nes jis manęs nekenčia ir niekada nieko iš jo neišgausi. Tai aišku kaip dukart du.

— Tai pasiųsk vaikiščią į aną pasaulį! Juk tau nesunku tai padaryti,— pareiškė Bilis.

— Aš pažadėjau Topui jo neliesti.

— Tai gal tu niekada gyvenime nesi pažeidęs duoto žodžio, a? Pamanykit, Rudasis Džimas — džentelmenas!

— Pavartyk truputėlį savo smegenis, jeigu jos dar visai nepraskydo nuo degtinės, ir tada gal kai ką suprasi! Jeigu aš nudaigosiu berniuką — prarasiu senį. Taip neišeina, kaip tu savo kvaila galvele įsivaizduoji. Mums reikalingas Topas! Jis vienas! Ir ne kaip priešas, o kaip draugas.

— Na gerai. O ką tu duosi, jeigu mes berniuką patyliukais sudorosime?

— Jūs vieni du šito neįstengsite padaryti.

— Oho! Nesutvarkysiu šito ilgaplaukio vaiko! Aš su juo viena ranka susidorosiu!

— Per daug nešokinėk, Bili! O be to, jeigu nori žinoti, tas jaunasis indsmenas nėra vienišas, ir todėl tu jo vienas nesudorosi.

— Jis niekada nesiskiria su savo tėvu.

— Tai dar ne viskas. Jis pasidarė tikras gaujos vadas, tas Haris. Kitaip viskas būtų jau seniai sutvarkyta, patikėk manim.

— Jis? Gaujos vadas? Tai kaip aš nieko nepastebėjau!

— Tokios tavo kalbos kaip tik ir rodo, kad Haris už tave gudresnis. Jis veikia kaip tikras indsmenas. Jų mokyti nereikia, kaip suburti krūvon vienminčius, kad ničniekas to nepastebėtų. Aš jau žinau apie tuziną vyrų, kurie, Hariui tik švilptelėjus, stotų jo pusėn. Bet, atrodo, jų yra ir daugiau. O mūsų tarpe yra vienas plepys, nes ką tik aš užsimoju padaryti, žiūrėk, po poros valandų Haris jau viską žino. Taigi bent jūs laikykit liežuvį už dantų. Nepamirškit, kad nuo jo akių niekur nepasislėpsi, ir jei tik kas, jis tuoj stveriasi peilio.

— Hm!— numykė Bilis.

— Hm!— suniurnėjo Čarlzas.

— Ir kas iš to?— paklausė Bilis.— Kam tu mums pasakoji visą šį romaną?

— Šiąnakt Džo išleistuvės, tai būtų gera proga. Aš dar gerai nežinau, kaip... bet...

— Ne,— pasipriešino Bilis.— Tik jau ne visų akyse!

— Tik viešai. Tai turi atsitikti per muštynes.

— Bet jis neis į išgertuves. Kaip tu jį ten atitempsi?

— Tai jau Džo reikalas. Juk jo išleistuvės! Haris neatsisakys jose dalyvauti.

— Ar Džo galima apie tai prasitarti?

— Ne! Jokiu būdu!

— Na gerai. Sakykim, Haris ateis. Bet ten bus ir tėvas!

— Užtat reikia surasti tokią dingstį, kad tėvas patikėtų, jog mums iš tikrųjų reikia su Hariu išsiaiškinti.

— Bet surask tokią, kad geras!

— Tai visai paprasta.

— Ak šitaip?!

— Taip. Tu, Bili, niekada neišmoksi pažinti indsmeną. Topas be galo myli savo vaiką, ir kaip tik dėl to yra vienas dalykas... vienas dalykas, kurį paminėjus senis pradeda siusti.

— Ir kas tai per dalykas?

— Jis nepasitiki Hariu. Tai sena kvaila istorija, Topas yra man apie tai pasakojęs. Kadaise, sužinojęs, kad ruošiamasi atkeršyti Lokės giminei, kuri, užnuodijusi upelio vandenį, išguldė vos ne visą mūsų ekspedicijos grupę, berniukas nubėgo pas saviškius įspėti savo sesers ar motinos... juk Topas ir Haris kilę iš „Lokės sūnų" palapinių... Topui jau visam laikui užkirstas kelias ten grįžti; jis yra ištremtas, nes susidraugavo su manim... bet jis bijo, kad Haris jo nepamestų ir nesugrįžtų į savo giminę...

— Ir neišduotų mūsų? Kaip tik apie tai aš jau seniai galvojau!

— Jei tik kas mestų jam įtarimą, tuoj pat viskas būtų aišku.

— Bet kas gi tai padarys?— paklausė Karolis Didysis.

— Tik jau ne kuris nors iš mūsų!— sušuko Bilis.

— Žinoma, ne iš mūsų,— pritarė Džimas.— Koks nors niekuo dėtas žmogelis.

— Gal Mekis?— pasiūlė Bilis.

— Jeigu tik jis nebijos,— suabejojo Džimas.— Tavo peilis už ausies, Bili, jam labai netiko.

— Užtat dabar žino, koks aš stiprus. O be to, jis kvailas.

— Taip, kvailumo tai jis kvailas. Todėl nereikia, kad viską žinotų. Užtenka, kad girtas patvirtintų, jog Haris turi slaptų ryšių su Lokės gimine...

— Hm! Neblogai. O gal iš tikrųjų taip yra. Tarp kitko, vienas klausimas: kam tu pasakojai Džo tokius baisius dalykus apie užmaskuotus pėdsakus? Juk mes nieko neaptikome, ničnieko! Nė mažiausio įtartino ženklo!

— Dėl to ir neradome, kad jie užmaskuoti.

— Neplepėk nesąmonių. Sakyk, ko tu tuo sieki?

— Tai tu vis dar nesupranti?

— Jau, atrodo, pradedu susigaudyti.

— Pagaliau!

— Ką darys Haris, jeigu Mekis apkaltins jį išdavyste?

— Tai pataikys Hariui į pačią jautriausią vietą. Ir jis iškart paleis kulką arba smeigs peiliu — nelygu kokia bus situacija. Ir tada mes šoksime keršyti už nužudytą Mekį.

— Vadinasi, mes turime būti keliese, o Harį reikia jau iš anksto atskirti nuo draugų.

— Tai ir yra svarbiausia. Kai mes jį sudorosime, draugai nedrįs nė pajudėti. Jie palaiko Harį tik todėl, kad tai jiems paranku. O kokia gi nauda iš lavono?

— Tu nepažįsti visų jo draugų.

— Žinoma, ne, užtat mes savo tarpe visus pažįstame. Bus aštuoni ar dešimt vyrų, ir gana.

— O jeigu jis išliks gyvas?

— Mes liepsime jį suimti kaip žudiką ir rytoj traukiniu pasiųsime į miestą teisman. Su indsmenais ten niekas per daug nesiterlioja, o kalėjime indėnas neištvers nė dvejų metų.

Bilis dar kliuktelėjo degtinės.

— Na, užteks gerti,— tarė Džimas.— Paskui dar prišnekėsi ko nereikia.

— Iki vidurnakčio užteks, prisiekiu savo dvidešimt šešiom laimėtom kovom. Šiandien gal jau bus dvidešimt septintoji!

— Laikas būtų! Šitaip ilgai nieko doro nenuveikei. Na, bet gana plepėti. Patys žinote, ką reikia daryti.

Džimas išgrūdo abu savo svečius, nusiavė batus, norėdamas šiek tiek pravėdinti kojas, ir išsitiesė lovoje.

Kol Rudasis Džimas miegojo, Bilis nusivedė Karolį Didįjį į didžiulę palapinę, kurioje buvo sukrautos statinės ir dėžės su maistu. Viename tuščiame kampe buvo įsikūręs Bilis ir dar du vyrai. Kampas buvo atitvertas dėžėmis ir statinėmis, kad į jį taip lengvai nepatektų koks nepageidaujamas svečias, vidus užverstas antklodėmis, degtinės buteliais, alaus bokalais, mėsos puodais ir kitokiais griozdais.

— Žiurkėno lizdas!— nusišaipė Čarlzas.

— Ne, lapės ola. Nusnūsiu porą valandų. O ką tu žadi veikti?

— Nė pats dar nežinau. Ką galima šiame krašte prasimanyti, turint porą valandų laiko?

— Pabūk kartu su Džo. Ar tu jau matei jį?

— Ne. Šiandien jis dar nepasipainiojo man po kojomis.

— Tai nueik pas jį. Jis visada turi cigarų.

— Galiu ir nueiti. Saldžių sapnų!

Karolis Didysis dar kartą atidžiai nužvelgė palapinę su maisto produktais ir nubindzino per stovyklą, kur gyvenimas virte virė. Jau iš tolo jis pamatė Džo, vis dar tebestovintį prie geležinkelio. Apie vidurdienį vėjas aprimo, dulkės nusėdo, bet dangus tebebuvo apniukęs. Padūmavęs oras išsisklaidė po apy-

linkes, ir Uolinių kalnų grandinė tolumoj atrodė veikiau panaši į rūko draiskanas, negu į tvirtas uolas.

Ilgšis su riestais ūsais beveik minutę išstovėjo šalia inžinieriaus, kol tas jį pagaliau pastebėjo. Džo Braunas buvo visiškai paskendęs savo mintyse.

— Ak... tai tu!— tarė jis ir nužvelgė Čarlzą nuo galvos ligi kojų — nelabai draugiškai, bet ir nepriešiškai. Karolio Didžiojo kaip žmogaus inžinierius visiškai nevertino, tačiau, šiaip ar taip, jis suvaidino tam tikrą vaidmenį šiame pavojingame žaidime, kurio sėkminga baigtis jau visai čia pat, todėl, tai prisiminęs, Džo pasveikino žvalgą — kaip kokį kažkada naudingą baldą, netikėtai vėl aptiktą sendaikčių sandėliuke.

— Reikia ir man pažiūrėti, kaip čia baigsis tas mūsų kadaise bendrai pradėtas darbas,— meilydamasis tarė Karolis Didysis.

Džo Braunui tas nepatiko, bet vis dėlto jis pavaišino Čarlzą cigaru.

— Taip, taip,— išsiblaškęs atsakė inžinierius.— Tikėkimės, kad paskutiniais metais viskas greičiau eis.

— Jūs rytoj išvažiuojat?

— Taip, traukiniu.

— Šiąnakt bus išleistuvės?— pasiteiravo Čarlzas, nors ir pats viską žinojo.

— Tu irgi būtinai ateik, Karoli Didysis.

— Tiesą sakant, mes keturiese turėtume sėdėti kartu: jūs, Henris, Bilis ir aš — ne nuogi, kaip anąkart, bet kaip tie keturi... nagi tie keturi...

— Kurie negėrė nuodingo vandens. Tai tu prieik prie mūsų stalo! Topas, kuris paskui surado mus keturis, irgi turėtų būti drauge.

— Girdėjau, Topo vaikis vėl čia?

— Jau seniai juodu vėl kartu. Ir jį paimsime. Dar kartą prisiminsim senus laikus!

— Nors jie ir nekokie buvo.

Džo nenorom nusišypsojo.

Iš prerijų vėl atšuoliavo raitelių būrys — antroji žvalgų grupė, vadovaujama jauno indėno. Karolis Didysis įsmeigė akis į jaunuolį. Jis vos begalėjo jį atpažinti. Haris buvo ne tik išaugęs — per paskutinius ketverius metus jis labai pasikeitė.

Džo pašaukė indėną, ir šis su savo širmiu prijojo prie inžinieriaus, o jo palydovai tuoj pat išsisklaidė tarp palapinių ir

lentinių pašiūrių. Jeigu Karolis Didysis tikėjosi, kad Haris jį pasveikins, tai labai apsiriko. Jaunasis indėnas žiūrėjo tik į Džo, laukdamas kokios pastabos ar klausimo, nors, tiesą sakant, ir jam per daug nesimeilino — stovėjo ramus, abejingas.

— Rytoj aš išvažiuoju, Hari, tu tai žinai,— tarė Džo.— Kai tik šiąnakt ateis traukinys, mes atšvęsime mano išleistuves. Kviečiu į jas ir tave su tėvu.

— Aš būsiu visą naktį žvalgyboje.

— Ar pavyko išaiškinti tuos įtartinus pėdsakus?

Indėnas ne iš karto atsakė, ir tas rodė, kad inžinieriaus klausimas jį nustebino.

— Aš nemačiau jokių įtartinų pėdsakų,— tarė jis pagaliau.

Dabar jau Džo nustebo. Jis irgi valandėlę patylėjo, o paskui atsakė:

— Juo geriau. Tai pasistenk šiąnakt ištrūkti, bent porai valandų. Aš tavęs lauksiu.

— Jei galėsiu, ateisiu,— pasakė jaunasis indėnas ir nujojo sau.

Džo ir Karolis Didysis nulydėjo jį akimis.

— Pakalbėkit su seniu,— patarė Čarlzas.— Jis atsives jį.

Džo Braunas nepatenkintas mostelėjo ranka,— atseit, nėra ko čia manęs mokyti. Stovykloje jis buvo didžiausias visų žvalgų viršininkas, nes turėjo didelę patirtį prerijose. Šiąnakt Džo norėjo taip išdėstyti jėgas, kad porai trejetai valandų galėtų suburti aplink save senuosius prerijų vilkus.

— Keista,— tik sumurmėjo sau panosėje.— Vienas fantazuoja apie kažkokią didelę kiaulystę, o kitas sakosi išvis ničnieko nematęs.

— Iš tikrųjų keista,— patvirtino Čarlzas.

Džo norėjo atsikratyti Karolio Didžiojo. Todėl paliko jį prie geležinkelio ir sugrįžo į savo kambarį. Ten jis rado Henrį.

Jaunasis inžinierius tiesiog nesitvėrė savo kailyje iš nekantrumo.

— Na ir puiku bus šiąnakt, Džo! Aš atstačiau smuikininką, kuris visada čirpina lyg miegodamas. Sandėlyje aptikau čigoną — ir dar kokį čigoną, Džo! Na, tas tai pagros! Vaišės jau ruošiamos. Dalį išlaidų ūkvedys nurašys. O rytoj mes galų gale paliksime šią nusibodusią stepę. Kaip aš džiaugiuosi!

Džo nusišypsojo — taip maloniai, kiek tik leido jo surukęs kaip naginė veidas.

— Svarbu, kad kažkas džiaugiasi, o savo ruožą mes spėsim užbaigti. Ir premija kitais metais bus mūsų!

— Turi būti, Džo. O dabar atleisk! Aš baisiai neturiu laiko. Tik viena dar pasakyk: su kuo tu norėtum sėdėti prie vieno stalo?

— Su kuo nors iš viršininkų, to juk neįmanoma išvengti. Be to, norėčiau, kad su mumis būtų ir senieji prerijų draugai, kurie dar nepamiršo, kaip mums kadaise klojosi.

— Vadinasi... vadinasi... Hm! Žinai, ko ko, o jau mušeikos Bilio tai aš nepageidauju prie savo stalo. Tomo jau nebėra...

— Irgi teisybė. Sustumk du stalus į krūvą. Mes ir viršininkai susėsime prie vieno stalo, o senieji žygio draugai — prie kito.

— Topas irgi?

— Topas ir Haris.

— Haris vėl nesutiks. Jis nekenčia baltųjų.

— Ak tas užsispyrėlis, kadaise jis išgelbėjo man gyvybę...

— Jis... tau?..

— Et, sena kvaila istorija.

Džo nežinojo, kad kalba tais pačiais žodžiais, kaip neseniai Rudasis Džimas. Jis valandėlę patylėjo, bet paskui nusprendė daugiau išsipasakoti.

— Tai atsitiko per baudžiamąją ekspediciją prieš Lokės giminę. Hario jaunesnysis brolis, gyvenęs indėnų stovykloje, dar beveik vaikas, šoko ant manęs su peiliu... aš šito nesitikėjau... bet Haris paskutinę akimirką parbloškė jį... tur būt, tą padaryti jį privertė tėvo žvilgsnis... Na, bet gana šitų kalbų!— Pamatęs jaunojo Henrio sutrikusiame veide nepasitikėjimą, Džo nutilo.— Haris turi šį vakarą ateiti,— tik tiek tepridūrė jis.— Perduok jam nuo manęs linkėjimų ir pasakyk, kad dalyvavimas išleistuvėse taip pat įeina į jo tarnybines pareigas.

— Gerai, jei taip, tai aš jau žinosiu, ką daryti.

Henris, dorai nesusigaudydamas, ką reiškia šitokios Džo kalbos, išėjo, prieš tai pasiėmęs nusiraminimui cigarą iš Džo atsargų.

Visų pirma jis dar kartą užbėgo į baraką, kur buvo virtuvė. Savimi pasitikintis virėjas čia tvarkė puodus ir virtuvės darbininkes, tarp kurių buvo trys negrės ir viena sena indėnė. Čia jis sutiko Karolį Didįjį, kuris kalbėjosi su viena baltąja

virtuvės mergina ir nė nemanė greitai baigti, nors virėjas ir dėbčiojo į jį piktu žvilgsniu.

— Na, gerai, gerai,— pagaliau sušuko mergina,— o dabar mauk iš čia!

Karolis Didysis patenkintas pasiraitė ūsus, linktelėjo Henriui kaip senam pažįstamam ir išdidžiai išėjo iš virtuvės.

Henris dar kartą pasiteiravo virėją, ar jis iš stovyklos vyresnybės gavo viską, ko norėjo, paskui nuėjo prie indėnų palapinės stovyklos pakrašty, kur gyveno Topas ir Haris.

Įsmukęs pro palapinės angą, jis akis į akį susidūrė su Harka, kuris iki šiol, matyt, gulėjo ant bizono odos, bet dabar pasitiko ir pasveikino svečią jau stovėdamas. Henris, dvidešimt penkerių metų amžiaus, buvo visa galva žemesnis už augalotą septyniolikmetį indėną. Jaunasis inžinierius per daug nesidomėjo žvalgu. Retkarčiais atnešdavo jam kokią knygą, jeigu Haris panorėdavo pasimokyti skaityti, kartais parūpindavo žemėlapių mainais už kailius. Bet tai buvo daugiau dalykiniai ryšiai. Dabar, paskutinę dieną prerijose, Henris kiek atidžiau įsižiūrėjo į indėną. Iš pažiūros šis vyriokas nebuvo panašus į jauną žmogų. Liesame veide labai krito į akis aukšta kakta, lenkta nosis ir išsišovę skruostikauliai. Blakstienos visada buvo užmerktos, paliktas tik plyšelis, kad matytų, kas dedasi aplink, bet kitas negalėtų pastebėti jų išraiškos. Henris jautėsi nei šiaip, nei taip prieš tą jaunuolį. Būdamas ne perdaug geros galvos, jis nežinojo, kaip suprasti tas prieštaringiausias kalbas ir paskalas: „geriausias žvalgas" ir „išdavikas", „gyvybės išgelbėtojas" ir „brolžudys"; jis nemokėjo surasti bendros kalbos su Hariu.

— Džo Braunas kviečia tave ir tavo tėvą šiąnakt į išleistuves. Dalyvavimas iškilmėse įeina į jūsų tarnybines pareigas,— pasakė jis griežtoku tonu.

Indėnas per daug nekreipė dėmesio į šitokį jo toną. Jis atsakė trumpai ir aiškiai:

— Eidamas tarnybines pareigas, aš negeriu. Ir apskritai negeriu. Vadinasi, jeigu ateisiu, kils nesusipratimų, na, bet jeigu Džo Braunas to pageidauja, aš būsiu išleistuvėse — tik jeigu to panorės ir mano tėvas.

— O kada grįš Topas?

— Vakare.

— Gerai! Mes laukiame jūsų, kai tiktai traukinys laimingai pasieks stotį.

Henris išeidamas pasijuto daug lengviau, negu įeidamas. Ir ne tik dėl to, kad nejautė prielankumo Hariui,— palapinės gilumoj jis pastebėjo sėdinčią būtybę, kurios išvaizda jį tiesiog sukrėtė. Atrodo, tai būta indėnės. Senos ar jaunos, sunku pasakyti. Jos veidas buvo tiesiog nepanašus į žmogaus. Ausys ir nosis nupiauta, senos žaizdos negražiai surandėjusios. Ji sėdėjo palapinės gilumoj kaip kokia medinė statula, uždengta juoda medvilnine skepeta. Išėjęs iš palapinės, inžinierius nejučiom nusipurtė.

Haris taip pat džiaugėsi, kad išsinešdino tas neprašytas svečias. Jaunasis indėnas daugiau nesigulė, tik sėdėjo ant bizono odos ir galvojo.

Galutinai apsisprendęs, jis išėjo iš palapinės ir patraukė į parduotuvę. Parduotuvė buvo paprasčiausias kioskas, įrengtas viename barake su užstumiamu langeliu. Prekės čia buvo pardavinėjamos komisiniais pagrindais, labai brangios. Kadangi kitos krautuvės nebuvo, pirkėjų vis tiek netrūko. Haris kantriai palaukė, kol apsirūpino prekėmis visi, net tie, kurie atėjo po jo, o paskui paprašė tabako pypkei,— tiek, kiek paprastai pirkdavo,— ir užmokėjo mažytį pinigėlį, išėmęs jį iš indėniškais raštais išsiuvinėto odinio kapšelio. Pinigų kapšelis iš vidaus buvo pusiau žalias, pusiau raudonas.

Indėnas laikė atidarą kapšelį, kad pardavėja matytų jo žaliąją pusę. Tai buvo nebylus klausimas, ir pardavėja, pusiau indėnė, jauna, juodaplaukė, rudaodė, parodė eilę baltų dantų, nusijuokė ir dakotų kalba pasakė:

— Senelė labai budriai seka. Vakare ji eis su anūke atsinešti vandens.

— Ak, tai dėl pasimatymo tariatės?— išgirdo Haris už nugaros klausimą ir tuoj pat pažino Mekio balsą.

— O ką? Gal tu norėjai paskirti jai pasimatymą?— savo ruožtu paklausė jis.

— Ne, ne, maišyto kraujo moterys man nepatinka. Džiaugiuosi tik, kad tu pagaliau užkibai.

Jaunasis indėnas ironiškai nusišypsojo, bet taip, kad pašnekovas šito nepastebėtų, ir nuėjo sau.

Jis nunešė tabaką į palapinę, atidavė jį suluošintai indėnei, kad pasaugotų, išrūkė pypkę ir vėl atsigulė miegoti. Ligi vakaro dar buvo daug laiko.

Prabudo jau temstant ir susirūpino arkliu, kuris buvo pririštas lauke. Atrišo jį ir nujojo pagirdyti upelyje, kuriame dar šiek tiek sruveno vandens,— bet per daug nuo stovyklos nenutolo, sustojo per tokį atstumą, kad girdėtų balsų erzelynę, indų barškėjimą virtuvėje ir palapinėje, kur buvo laikomos maisto atsargos, užuostų kvapus, sklindančius iš didelių katilų, verdančių visiems tą patį srėbalą, justų suskretusių drabužių ir žmonių kūnų tvaiką. Dvelkė vakaro vėjas; vakaruose virš violetine skraiste apsigaubusių kalnų dar spindėjo šviesus žaros ruožas. Danguje sužibo pirmosios žvaigždės.

Senelė, apie kurią pirma kalbėjo pardavėja, jau buvo čia. Haris slapčia stebėjo šią indėnę, storą seną moterį, kuri kiauras dienas dirbo virtuvėje ir tokiu būdu prasimaitindavo pati ir išlaikydavo savo anūkę, kurią dabar kaip tik turėjo su savimi atsivedusi. Tai buvo kokių ketverių metų mergaitė. Ji taškėsi sekliame upelio vandenyje, o senoji ženklų kalba kažką kalbėjo, bet tik ne mergaitei, kaip galėjo pagalvoti nieko nenumanantis pašalinis stebėtojas, o Hariui, vadindama jį indėnišku jo vardu — Harka. Ji pranešė jam, kad Karolis Didysis pasikvietė į išleistuves jauną baltaodę virtuvės darbininkę, užsimindamas jai, kad šiąnakt netrūksią pavalgyti bei išgerti ir apskritai būsią labai linksma. Tačiau iš vieno kito žodžio senoji supratusi, kad vyrai yra sumanę kažkokį nelabą darbą. Jaunasis indėnas apsidairė aplinkui, bet, įsitikinęs, kad niekas jų nestebi, atsakė senajai moteriškei,— taip pat ženklų kalba: „Tegu Rusvoji Barzda ateina su visais mūsų broliais."

Senė suprato. Ji pasišaukė mergaitę, liepė jai apsirengti ir, palikusi Harką su arkliu paupy, sugrįžo atgal į stovyklą. Gyveno ji kartu su negrėmis bendrame kambaryje šalia virtuvės. Čionai ir atvedė savo anūkę. Paskui iš senos dėžės, kurioje laikė mantą, išsitraukė sulopytą drobinį vyrišką švarką ir, nešina juo, nuėjo į raštinę, kur buvo sudarinėjami algalapiai. Rusvabarzdis vyriškis — su barzda jis atrodė senesnis, negu iš tikrųjų buvo,— kaip tik šlavė raštinę. Senė paėmė iš jo šluotą ir atrėmė ją į sieną, paskui padėjo ant stalo sulopytą švarką ir pasakė:

— Atsivesk į išleistuves visus savo draugus. Haris ateis.

Vyriškis pasiėmė savo drabužį, padėkojo ir išėjo iš raštinės. Lauke jis užsivilko švarką ir, pasižiūrėjęs į žvaigždes, suprato, kad dar ankstus vakaras, kad turi dar daug laiko, bet ne tam, kad tuščiai bastytųsi, o kad galėtų ramiai viską apgalvoti. Lyg šiaip sau jis nudūlino prie geležinkelio, kaip tik ton vieton, kur turėjo sustoti laukiamasis traukinys, ir sutiko ten vieną traperį, kuris su šautuvu ant peties ėjo sargybą.

— Mes sėsime kartu su Hariu, šiąnakt, per išleistuves,— pasakė jis lyg tarp kitko ir pasiteiravo, ko turėtų atvežti traukinys. Kai kiek tolėliau abu pamatė Rudąjį Džimą, rusvabarzdis nuėjo sau. Džimas kol kas jo dar neatpažino, bet rusvabarzdis ir nesistengė per daug maišytis jam po akių. Prieš trejus metus per vieną geležinkelio darbininkų streiką Rudasis Džimas vos nesuvarė jam kulkos į kaktą. Tada Maklinas buvo atleistas, bet paskui užsiaugino barzdą, kad jo neatpažintų, ir, prisidengęs svetima pavarde, vėl įsidarbino. Raštininkas žiūrėjo į jį kaip į savo tarną ir gerokai išnaudojo, pavesdamas sudarinėti visokiausius sąrašus. Todėl Maklinas gerai žinojo daug tokių dalykų, kurie, stovyklos vadovybės nuomone, jam visiškai neturėjo rūpėti. Iš jo Harka sužinojo, kiek Džimas gauna pinigų apmokėti žvalgų grupei, susidedančiai iš šešių žmonių, ir nuo to laiko Džimas turėjo labiau pakratyti kišenę. Jų pokalbis buvo trumpas ir aiškus, ir už tai Džimas dar labiau neapkentė Harkos.

Kol rusvabarzdis slankiojo po stovyklą, jaunasis indėnas grįžo prie palapinės ir vėl pririšo savo mustangą. Čia jau stovėjo ir ėdė tėvo keršis. Vadinasi, Matotaupa jau sugrįžo iš žvalgybos. Įėjęs į palapinę, Harka rado tėvą bemiegantį. Jis atsisėdo ir ėmė laukti, kol tėvas po trijų valandų pats pabus.

Suluošinta indėnė, išlindusi iš palapinės gilumos, įkūrė ugnį ir pakepino Matotaupai antilopės mėsos.

Šakos tyliai spragsėjo liepsnose, ant iešmo skaniai kvepėjo kepsnys. Matotaupa sėdėjo prie ugnies priešais Harką.

— Ar ką nors radai?— paklausė Matotaupa sūnų dakotų kalba. Jis žinojo, kad moteris palapinėje jo nesupras, nes buvo kilusi iš seminolų.

— Ne, nieko neradau,— atsakė Harka.

— Aš irgi ne. Matyt, dabar jie liausis puldinėję.

Kepsnys buvo skanus. Matotaupa kibo valgyti.

— Buvo atėjęs Henris,— pranešė Harka.— Kvietė mudu į Džo išleistuves, kai tik laimingai atvažiuos traukinys.

— Nueisim.

— Aš negeriu. Jie pradės iš manęs tyčiotis, ir mes susikivirčysime. Ar ne geriau būtų, jeigu likčiau palapinėje?

Matotaupa valgė toliau, bet antilopės mėsa jau atrodė nebe tokia skani, kaip iš pradžių. Nors Harka labai ramiai ištarė „aš negeriu", vis dėlto jo tonas suerzino tėvą, nes tuose žodžiuose Matotaupa išgirdo klausimą: „O tu ar gersi?" Ir nors Harka balsu šito nepasakė, tačiau Matotaupa viską suprato, ir tas uždavė jam širdį.

— Dakotų karys visuomet gerbia šeimininkų papročius,— tarė jis pagaliau.— Be to, negerai, kad tu nepratęs gerti. Užtektų poros taurelių, ir jau būtum po stalu.

Harka nieko neatsakė.

— Prieš tris dienas čia buvo atvykę svetimi žmonės, tu tai žinai,— prašneko Matotaupa jau apie ką kita.— Aš šį tą išmainiau ir šiandien per išleistuves galėsiu pavaišinti mūsų draugus.

Harka tylėjo, bet jo žvilgsnis klausė: „Nejau negali kitaip pasirodyti?"

Matotaupa atsakė į neištartą Harkos klausimą:

— Mūsų tėvai priklausė oglalos grupei, tai buvo žmonės, kurie dosniai dalijo savo turtą. Aš nesu elgeta, kuris visą laiką tik ima, man atrodo, kad ir mano sūnus nenorėtų toks būti.

Harka ir dabar nieko neatsakė.

Pavalgęs Matotaupa vėl atsigulė miegoti. Į žvalgybą jis turėjo eiti tik kitą rytą. O Harkai jau dabar laikas buvo ruoštis kartu su savo vadovaujama grupe. Atėjus traukiniui, apie vidurnaktį, jis ketino vėl grįžti į stovyklą. Paskui Džo nuspręs, ką jam toliau daryti. Gal iki to laiko inžinierius pats supras, kad vis dėlto geriau būtų, jeigu Harka ir antrą nakties pusę liktų geležinkelio sargyboje.

Harka buvo iš anksto susitaręs su savo trim vyrais, kad naktį jie eis į žvalgybą pėsti. Todėl paliko savo širmį prie palapinės. Traukinio sustojimo vietoje jis susitiko su jaunu prerijų žvalgu ir dviem pauniais. Daug aiškintis nebuvo ko. Visi keturi nebe pirmą kartą drauge ėjo į žvalgybą, žinojo, kokiais signalais palaikyti tarp savęs ryšį bet kuriuo dienos ir nakties metu, be to, iš anksto buvo susipažinę, kokį ruožą šiąnakt reikės saugoti. Nors Harka buvo jauniausias, bet taip

savaime išėjo, kad jis tapo jų vadovu. Visi trys pasikliovė Harka, ir jaunasis prerijų žvalgas, kuris oficialiai buvo atsakingas už grupę, perleido visą atsakomybę indėnui.

Ketveriukė jau buvo beišeinanti, bet tuo metu pasirodė Karolis Didysis su Mekiu ir valandėlę juos sulaikė.

— Juk tai jis,— tarė Mekis Karoliui Didžiajam.

Čarlzas atsisuko į Harį.

— Vyruti, argi tu manęs neatpažįsti?

— Atpažįstu, kur neatpažinsi.

— Kaipgi tau sekasi?

— Gerai.

— Vis dar truputėlį neramu čia. Kaip ten Lokės giminė?

— Jokių pėdsakų.

— Jokių pėdsakų? Žiūrėk tu man. Ar jie iš tikrųjų ruošiasi atsitraukti, ar čia kokia jų klasta?

— Labanaktis!— tarė Haris, paliko Karolį Didįjį ir su savo trim žvalgais patraukė šiaurės kryptimi į prerijas.

Karolis Didysis ir Mekis palydėjo žvilgsniu keturis žvalgus, kol jie pasislėpė už kalvos, bet Karolis Didysis vis dar nejudėjo iš vietos. Mekis norėjo jau eiti sau.

— Ko dar stovi?— paklausė šis Čarlzą.

— Ar tu nieko nepastebėjai?

— O ką?

— Kaip staiga nutraukė kalbą tas raudonodis.

— Tie indsmenai visada keistai elgiasi.

— Galėjo juk atsakyti. Bet jis nemėgsta, kai kas teiraujasi apie Lokės giminę. Ar tu šito nepastebėjai?

— Gal ir pastebėjau. Bet man tas nerūpi!

— Vieną gražią dieną tas gali mums visiems taip parūpti, kad geriau ir nereikės.

— Nesuprantu, ką tu nori tuo pasakyti.

— Jis kilęs iš Lokės giminės. Velniai žino, kokius ryšius su ja ir šiandien dar palaiko.

— Tu taip manai?

— Aš nesakau, kad taip iš tikrųjų yra. Bet kai pagalvoju, kaip jie norėjo mus visus nunuodyti... tai jau geriau koks tik nori žvalgas, bet tik ne iš tos giminės!

Mekis nusispiovė.

— Man tie indsmenai išvis nepatinka. Girdėjau, kad ir jie šiąnakt dalyvaus išleistuvėse. Ir kam? Betrūksta tik, kad Džo Braunas pasikviestų dar kokį juoduką!

— Visko gali būti. Mums reikia labiau laikytis išvien.

Abu vėl sugrįžo į stovyklą.

Atėjo vidurnaktis. Pasitikti atvažiuojančio traukinio stotelėn prisirinko neįprastai daug vyrų, moterų ir merginų. Prekiniai traukiniai taip pat dar vaikščiojo nereguliariai. Būdavo, tai audra nuverčia juos nuo bėgių, tai bizonų kaimenė atsigula priešais garvežį, ir daryk ką nedaręs. Arba, žiūrėk, indėnai prisitaikę ima ir išardo bėgius. Mat, jie greit supranto, kad garvežiai, tie paslaptingieji žvėrys, gali judėti tik bėgių taku, o atsidūrę ant žolės, netgi ant dulkėto bizonų tako, jie yra visiškai bejėgiai.

Traukinys turėjo atvežti ne tik medžiagų, bet ir atlyginimus bei maistą. Todėl visi nekantriai laukė jo pasirodant.

Kai nakties tyloje pasigirdo ratų dundėjimas ir stūmoklių čiuksėjimas, žmonės stotelėje ėmė džiaugsmingai rėkauti, o kai garvežys, pūškuodamas ir švilpdamas, išniro iš už paskutinio posūkio, vyrai ėmė ploti vieni kitiems per pečius ir sau per šonus, nes dabar buvo aišku, kad traukinys sėkmingai pasiekė savo tikslą, vadinasi, ir Džo išleistuves bus galima prideramai atšvęsti.

Garvežio mašinistas įjungė stabdį, ir traukinys sustojo. Krovėjų brigada jau stovėjo pasiruošusi ir tuoj kibo į darbą.

Džo Braunas susitiko Henrį ir stovyklos viršininką Teilorą.

— Vadinasi, paskutinę dieną viskas išėjo taip, kaip ir turi būti,— tarė inžinierius.— Taigi galime pradėti švęsti! Eime!

Netoliese stovėjo dar du kiti inžinieriai, vienas iš jų buvo Džo Brauno įpėdinis. Tie irgi prisijungė prie trejulės, ir grupelė pamažu nužingsniavo pagrindinės aikštės link, kur stovėjo milžiniška palapinė. Ten viskas jau buvo paruošta vaišėms: sustatyti stalai ir suolai, vidury įrengta pakyla, pakviesta kapela su naujuoju smuikininku čigonu. Kai į palapinę įėjo ši gerbiamų žmonių grupė, muzikantai užgrojo tušą, ir nuo visų stalų pasigirdo sveikinimo šūksniai. Palapinė greitai prigužėjo žmonių, ir balsų gaudesys susiliejo į vientisą triukšmą, kuriame sunku buvo išskirti atskirus garsus.

Stalai ir suolai stovėjo ratu palapinės pasieniais. Paskui ėjo tuščias tarpas, savotiškas koridorius, kuriuo galėjo laisvai vaikš-

čioti šalia kits kito trys ar keturi žmonės. Kiti stalai sudarė vidury palapinės didžiulį stačiakampį, per kurį skersai ir išilgai ėjo siauri takai padavėjoms. Inžinierių ir stovyklos viršininko stalas stovėjo paskutinėje šio stačiakampio eilėje, palei pat platųjį koridorių. Priešingoje palapinės pusėje buvo įrengtas bufetas.

Ant stalo, prie kurio turėjo sėdėti Džo Braunas, kažkas uždengė staltiesę ir pamerkė gėlių. Šioje aplinkoje tai atrodė labai keistai, pasakytum, netgi kvailai. Henris apie tai iš anksto nieko nežinojo, bet dabar jis atrodė visiškai ramus, tartum visa tai būtų savaime suprantamas dalykas. Prie garbingųjų asmenų stalo sėdėjo Džo Braunas, jam iš kairės — jo įpėdinis, iš dešinės — stovyklos viršininkas. Jiems už nugarų buvo platus tuščias tarpas, ir padavėjai galėjo patogiai prieiti ir aptarnauti. Kiti inžinieriai, buhalteris, kasininkas, geležinkelio eksploatacijos viršininkas rado korteles su savo pavardėmis ant stalo, kurį Henris buvo jiems rezervavęs. Priėjo Deizė-Vikė ir pasiteiravo, ko ponai pageidautų. Džo užsakė visam stalui.

Kai inžinierius apsidairė, kur sėdės jo seni žygių draugai ir kiti nusipelnę žvalgai bei skautai, tai pamatė, kad jiems padėti du stalai truputį arčiau salės vidurio. Kruvinasis Bilis su savo ilgše Lile jau buvo čia. Netrukus atėjo Karolis Didysis, pasirodė ir Rudasis Džimas, augalotas, pečiuitas, apsirengęs naujais odiniais drabužiais, apsikarstęs visais ginklais, tik be šautuvo. Ir Čarlzas su Biliu turėjo po peilį ir revolverį. Paskui atėjo Matotaupa, lygiai susišukavęs ir naujai susipynęs plaukus; gyvatės oda, juosianti kaktą, buvo susegta ant pakaušio dviem erelio plunksnom, kurias buvęs indėnų vadas retai nešiodavo. Vilkėjo jis labai gražų siuvinėtą švarką, kuris palaidas krito viršum diržo. Siuvinių raštas ir spalvos rodė, kad tie pagražinimai — ne dakotų darbas. Šį švarką Matotaupa pasisiūdino vienoje paunių stovykloje. Tai žinojo tik vienas kitas, o iš baltųjų — niekas. Matotaupa buvo labai aukšto ūgio, šį vakarą jis atrodė pasitempęs, orus ir išdidus, tai galėjai matyti ne tik iš jo drabužių, bet ir iš visos laikysenos. Rudasis Džimas stebėjo indėną ir klausė savęs: kas gi čia jam vėl užėjo? Matotaupa apsidairė kaip koks vadas, priiminėjantis svečius, o ne kaip indėnas, labai nenoromis kviečiamas į panašius pobūvius. Įkandin tėvo tuoj pasirodė ir Harka, ne ką žemesnis už tėvą, tik dėl savo jaunų metų gerokai lieknesnis. Jis buvo be švar-

ko, nes vasariško išvis neturėjo, buvo pasisiūdinęs tik žieminį, be kurio šalčių metu neįmanoma apsieiti. Matotaupa žinojo, kad, taip atkakliai priešindamasis įsitaisyti išeiginį vasarišką švarką, Harka nori parodyti savo panieką baltiesiems.

Nuogas berniuko kūnas buvo gerai įtrintas taukais, slidus kaip gyvatės, jis įsitrynė ne tik eidamas žvalgybon, bet ir po to, ruošdamasis į šias išleistuves. Ant pečių turėjo užsimetęs bizono odos antklodę, išpieštą Lokės giminės karo vado žygių vaizdais, tad niekas negalėjo matyti, kokie ginklai po ja slypi. Jaunasis indėnas pasirinko sau vietą, kad Džo Brauno ir inžinierių stalas būtų už nugaros, o visi skautai — prieš akis. Kadangi daugumas svečių dar nesėdėjo, tai ir Harka nesisėdo, tik stovėjo prie stalo, kad kas neužimtų jo pasirinktos vietos.

Užgrojo muzika. Čigonas, prieidamas prie svečių, sėdinčių arčiau pakylos, čirpino savo smuiką ir dainavo. Vienur kitur jau suskambo juokas, žmonės pradėjo gerti, sveikindami Džo. Tas atsistojęs dėkojo, tačiau kalbos sakyti nesiruošė.

Matotaupa priėjo prie Džo Brauno ir kažką jam pašnibždėjo. Inžinierius greitai pakėlė galvą, nustebęs, nudžiugęs, ir mostelėjo padavėjai, kurios riebi oda jau dabar, dar gerai neprasidėjus vaišėms, buvo išmušta prakaito.

— Deize,— tarė jis,— įsidėmėk pati ir pasakyk savo draugėm: tuodu stalus prieš mus vaišina Topas. Supratai?

Mergina abejodama pakėlė akis į Matotaupą.

— Jeigu tik svečiai prie tų stalų sužinos šitokią naujieną, Topai, tai rytoj iš pat ryto tu gausi tokią sąskaitą, kad už tuos pinigus galėtum nusipirkti visą fermą! Ar tu išgalėsi tiek mokėti?

Indėnas išdidžiai nusijuokė, truputėlį praskleidė odinį kapšiuką ir parodė merginai, kas yra viduje.

— Po šimts... Topai... tu... ir kas galėjo pagalvoti!

Deizė-Vikė visa paraudo, jos akys sublizgo, lyg ji būtų ten pamačiusi kokį stebuklą.

Matotaupa jau dabar padavė jai monetą.

— Tai tau, už darbą,— tarė jis.

Mergina tuoj pat atsidūrė prie nurodytų stalų ir sustojo prie Mekio, sėdinčio šalia Karolio Didžiojo.

— Prašom užsakyti,— tarė ji.— Už visus moka Topas!

Ši žinia buvo sutikta džiaugsmo šūkiais, ir tuoj pat iš visų pusių pasipylė užsakymai. Vikė turėjo gerai skaičiuoti ir po kelis sykius klausti, kad neužmirštų, ko kas pageidavo.

Karolis Didysis ir Bilis reikšmingai dirsčiojo į Rudąjį Džimą, bet tas nieko nematė, tik spoksojo įsmeigęs akis į Topą. Tačiau Harka visa tai pastebėjo. Jis paprašė Deizę-Vikę atnešti jam mėsos, o kai toji pasiteiravo, ko pageidautų dar, ramiai atsakė:

— Daugiau nieko.

Ant stalo kaip mat atsirado alaus ir degtinės. Padavėja pasišaukė į talką dvi drauges.

Netrukus svečiai įkaušo, ėmė varinėti tuščias kalbas ir vis gėrė į Matotaupos sveikatą. Dabar jau jis, o ne Džo, buvo visų dėmesio centre. Harka suvalgė savo kepsnį, bet į nuobodžias kalbas prie stalo nesileido. Matotaupa, nors ir visų sveikinamas, dar buvo neišgėręs pirmosios taurelės. Prieš duodamas pripilti antrą, jis mikliai šliukštelėjo likučius žemėn. Niekas kitas to nepastebėjo, tik Harka.

Po valandos daugumas svečių jau buvo apgirtę. Prie kai kurių stalų jau skambėjo dainos. Stovyklos viršininkas Teiloras pradėjo pasakoti savo gyvenimo nuotykius. Brauno įpėdinis piešė drąsias ateities perspektyvas ir svajojo apie tris geležinkelio linijas, einančias skersai visą kontinentą. Henris ilgesingai kalbėjo apie gyvenimą mieste. Džo Braunas tyliai gėrė sau vienas ir staiga pasijuto niekam nebereikalingas. Pamatęs, kad prie Topo ir Džimo stalo atsirado laisva vieta, jis persėdo tenai. Netrukus jo pavyzdžiu pasekė ir Teiloras.

— Tegu jie ten sau sėdi, tie naujokėliai,— tarė jis,— mane turi supti prerijos ir tikri vyrai! Toks jau mano įprotis.

Vyrai netrukdė jam kalbėti, ir nors prie šio stalo nelabai kas jo klausėsi, tačiau Džo bent žinojo, kad pasakoja išmanantiems žmonėms. Matotaupa buvo pakankamai mandagus ir retkarčiais šio to paklausdavo, parodydamas, kad klausosi jo kalbos.

Rudasis Džimas buvo dar visiškai blaivas, nors gėrė daugiau už visus kitus. Kruvinasis Bilis barėsi su ilgše Lile. Jam ir vėl prabudo pavydas. Mekis pradėjo girtis, ir Karolis Didysis jį uoliai palaikė.

Matotaupa ligi šiol buvo išgėręs ne daugiau kaip pusę taurelės. Harka nežinojo, kad tėvas šitaip laikosi tik dėl jo. Jis

pirmą kartą sėdėjo prie vaišių stalo, ir Matotaupa norėjo šį pirmąjį kartą įrodyti sūnui, kad buvęs indėnų vadas gali būti dosnus ir kartu neprarasti savo orumo. Šitoks vaidmuo jam pačiam vis labiau ir labiau patiko. Juk kadaise jis buvo pripratęs kasdien būti dėmesio centre ir dabar, matydamas, kaip stalo draugai jam pataikauja ir beria komplimentus, vėl pajuto seniai bepatirtą pasitenkinimo jausmą.

Buvo jau trečia valanda po vidurnakčio. Harka trumpai pasakė Džo Braunui eisiąs į savo ruožą ir paskutines nakties valandas, kada ypač pavojingi netikėti indėnų antpuoliai, praleisiąs sargyboje. Inžinierius sutiko, nes iš Harkos čia vis tiek buvo maža naudos. Džo Braunui leidus, negalėjo prieštarauti ir Matotaupa, tad Harka jau buvo patyliukais bekyląs nuo stalo.

Bet tuo metu prie jo priėjo Mekis su taurele rankoje.

— Išgerk!

— Pats gerk,— atsakė jaunasis indėnas ir patraukė plačiuoju taku durų link. Bet, nuėjęs už trijų stalų, išgirdo, kaip Mekis, iškėlęs taurelę, suriko jam iš paskos:

— Sakau, išgerk, tu prakeiktas berniūkšti! Tai gal atsisakysi?

Harka norėjo ir toliau nepaisyti rėksnio priekabių, bet tuo metu jam kelią pastojo keturi vyrai. Jaunasis indėnas metė žvilgsnį į savo draugus. Tie buvo pasiruošę jam padėti. Be to, jis suprato, kad norėdamas galėtų lengvai pasprukti iš palapinės, nors tie keturi ir stovėjo jam skersai kelio. Užtektų tik stryktelėti per stalus šalimais, ir niekas iš svečių, sėdinčių prie tų stalų, nespėtų jo nutverti. Numatęs šią galimybę, Harka valandėlę stabtelėjo.

— Aš nieko neatsisakau. Negeriu, ir tiek. Gerk pats sau į sveikatą!

Tuos žodžius jis pasakė ramių ramiausiai, lyg nieko ypatingo negalvodamas.

— Tai ir eik sau, asile, jeigu neišmanai, kas skanu!

Harka šyptelėjo. Jeigu tik toks iššūkis, tai neverta ir prasidėti. Matyt, apgirtęs Mekis kažką padarė ne taip, kaip tikėjosi jo bendrai. Bet štai vienas kažką šnipštelėjo jam į ausį.

— Taigi, taigi, eik pas savo dakotus. Jie jau laukia tavęs!— staiga nei iš šio, nei iš to suriko Mekis.— Kaip tik šiuo laiku jie ir pradeda laidyti degančias strėles!

To užteko. Prie gretimų stalų tuoj nutilo kalbos. Žodžiai „dakotai" ir „degančios strėlės" kaip žaibas pervėrė visų sąmonę. Juk jie sėdi palapinėje, o palapinė stovi prerijose, dėl kurių vis dar vyksta kova. Negi saviškių tarpe yra išdavikų?

Akies mirksniu Harka atšoko atgal ir taip skėlė Mekiui į veidą, kad tas net susverdėjo. Paskui tuoj pat atsidūrė šalia tėvo. Po bizono odos antklode jis jau seniai laikė suspaudęs ginklą. Dabar išsitraukė revolverį ir atstatė jį ne į Mekį, o į Džimą.

— Liepk jiems pasitraukti iš kelio!— tarė jis tyliai.— Jei ne, šausiu.

Rudasis Džimas žinojo, kad Harka visada atspėja jo užmačias, todėl ir dabar suprato, kad iš jo plano nieko neišėjo.

Jis truputėlį kilstelėjo rankas, rodydamas, kad neketina griebtis ginklo, ir garsiai tarė:

— Bili, sutvarkyk Mekį. Tas kvailys visada pridaro triukšmo! Anąkart dėl tavo Lilės, dabar štai su Harka susikivirčijo. Išmesk tą prisiputusią kiaulę lauk!

Nors ir labai apgailestaudamas, kad viskas taip nevykusiai išėjo, Bilis suprato, ko nori Džimas. Mekiui iš nosies bėgo kraujas. Bilis su Karoliu Didžiuoju nutvėrė nelaimingą savo planų vykdytoją ir išmetė iš palapinės. Deizė-Vikė aimanuodama išbėgo iš paskos.

— Paslėpk revolverį!— paliepė Matotaupa sūnui.

Harka pakluso ir vėl paslėpė dešinę ranką po bizono odos antklode.

— Tai aš einu,— tarė jis ramiai.

Harka netrukdomas išėjo.

Jo draugai nepastebimai jam šyptelėjo.

Matotaupa, Džimas ir Džo vėl susėdo.

— Kas gi čia buvo?— paklausė Teiloras, stovyklos viršininkas.

— Laukiniai Vakarai,— paaiškino Džo.— Dar viena istorija jūsų repertuarui.

— Nelabai suprantu, kas atsitiko.

— Mekis pasigėrė, ir tiek,— tarė inžinierius.— Jis ir pats nesuprato, ką daro. Tai kaipgi mes suprasime?

— Bet pavojus niekam negresia?

— Ne, ne!

— Ar tik čia nebuvo tavo sūnus?— paklausė Teiloras Matotaupą.

— Hau, mano.

— Berniukas man patiko. Jis negeria, moka išsisukti iš keblios padėties ir rimtai žiūri į savo tarnybą. Tokių žmonių mums kaip tik ir reikia.

— Taigi išgerkim į Hario sveikatą, nors jo čia ir nėra!— sušuko Džimas, ir jo akys sublizgėjo.

Šį kartą Matotaupai nebuvo kaip išsisukti.

— Tu labai geras,— tarė jis Džimui dakotų kalba, kad niekas kitas nesuprastų jo žodžių.— Geresnis, negu mano sūnus to vertas.

— Kaip tai „labai geras",— paklausė Džimas, dėdamasis kilniaširdžiu.— Berniukas nervingas. Jam septyniolika metų. Tokiame amžiuje beveik visi tokie. Todėl į jų išsišokimus reikia žiūrėti ramiai, nesikarščiuoti.

Džo ir Teiloras vėl sugrįžo prie stalo, kur sėdėjo kiti inžinieriai.

— Tik viena vienintelė sukruvinta nosis,— tarė Henris.— Šį kartą palyginti gana gerai baigėsi.

Išgertuvės tęsėsi toliau. Bilis šoko su Lile. Vikė vėl uoliai ėjo savo pareigas. Dabar ji buvo rami, nes žinojo, kad Mekiui neatsitiko nieko blogo ir netrukus jis vėl bus čia.

Tik vienas žmogus dabar atrodė susijaudinęs, netgi labiau susijaudinęs, negu tą akimirką, kai kilo netikėtas kivirčas. Tas žmogus buvo Matotaupa. Dabar jis gėrė nesivaržydamas, skubiai išlenkė taurę ir padavė vėl pripilti.

— Kas gi tau pasidarė?— paklausė Džimas.

— Nieko. Aš dar eisiu į žvalgybą.

— Ar jūs visi iš proto išsikraustėte?!— užprotestavo Bilis.— Džo išleistuvių kitą kartą nebebus! O į žvalgybą dar ir taip prisivaikščiosite!

Bet Matotaupa vis tiek pakilo. Jis mandagiai atsisveikino su Džo, atsiskaitė su Deize, pažadėdamas rytojaus dieną užmokėti ir už tai, kas dar bus išgerta be jo, ir pamažu išėjo. Džimas palydėjo jį akimis, o kai Matotaupa dingo iš palapinės, pašoko nuo stalo ir puolė indėnui iš paskos. Sutiko jis jį einantį į indėnų palapinę, kur Matotaupa, matyt, norėjo palikti savo išeiginį švarką ir, ko gero, pasiimti arklį.

— Topai, sakyk man, ką tu dabar manai daryti?— paklausė baltasis įsiteikdamas.

— Nieko aš nemanau daryti, žadu eiti į žvalgybą, ir tiek,— atsakė indėnas.

— Ar tau atrodo, kad mums gresia pavojus?

— Džo sakė, kad tu aptikai užmaskuotus pėdsakus. Aš jų nepastebėjau. Nepastebėjo ir Harka. Bet tos Mekio kalbos apie padegamąsias strėles... Mums reikia būti budriems. Kur tu matei pėdas?

— Tai buvo ne pėdos, o tik įtartinos žymės. Mano ruože, į žiemvakarių pusę. Lyg kas būtų nubėgęs į Harkos žvalgybos ruožą. Vadinasi, tu nieko negalėjai pastebėti. Ar tu dar grįši?

— Tikriausiai rytoj per pietus, kai Džo sės į traukinį.

— Gerai. Tai susitiksim prie traukinio!

Džimas nuskubėjo į didžiąją palapinę.

Matotaupa nuėjo į savo tipi. Jau iš tolo jis pamatė, kad abu mustangai tebestovi prie palapinės. Kai įėjo vidun, ten buvo tik tylioji indėnė.

Anglys ugniakure buvo pridengtos. Harkos bizono odos antklodė gulėjo sulankstyta savo vietoje. Vadinasi, jis buvo parėjęs ir vėl išėjo. Senasis šautuvas stovėjo kaip stovėjęs, Harka pasiėmė su savimi tik lanką.

Matotaupa nusivilko išeiginį švarką. Erelio plunksnas ištraukė iš gyvatės odos ir paslėpė, šautuvą pasiėmė su savim. Paskui išėjo iš palapinės ir patraukė prie geležinkelio. Šiuo metu ten nebuvo nė vieno žmogaus. Visa minia vyrų ir moterų, susirinkusių pasitikti traukinio, seniai išsiskirstė, vieni dalyvavo išleistuvėse, kiti grįžo prie savo darbo, treti nuėjo miegoti. Krovėjų brigada taip pat baigė savo darbą. Aplink buvo tuščia ir tylu, ir tik iš didžiosios palapinės, kurią neseniai paliko Matotaupa, sklido dainos, muzika ir balsų gaudesys.

Indėnas paėjo galiuką palei bėgius į rytų pusę, paskui pasuko stovyklos link, lyg ruošdamasis grįžti atgal. Bet vos tik pasiekė statinių ir lentų krūvas, kur buvo galima gerai pasislėpti, tuoj dingo tarp jų ir šliaužte kaip gyvatė pradėjo savo žvalgybą.

Šitokiu būdu Matotaupa labai iš lėto galėjo judėti į priekį, bet jis ir neketino toli šliaužti. Jam tik rūpėjo pasiekti Harkos saugomą ruožą, į kurį, kaip neaiškiai užsiminė Džimas, vedą priešo pėdsakai, tiksliau sakant, pasiekti kalvos viršūnę, kurią jis labai gerai pažinojo, nes grupės dažnai keisdavosi žvalgy-

bos vietomis. Nuo šios kalvos jis galėjo matyti visą apylinkę ir padėti žvalgyboje Harkai.

Taip jis bent tikino save.

Taip jis tikino save be paliovos, bet pats negalėjo tuo patikėti. Įtarumas kaip kirminas graužė jam širdį. Harka sakė nematęs jokių pėdų, o Džimas kalbėjo apie neaiškias žymes, vedančias į Harkos ruožą. Ar buvo kada, kad Harka nepastebėtų kokio pėdsako? Matotaupai vis nedavė ramybės mintis, kad šitokie įtarimai kyla ne tik jam vienam. Mekis buvo girtas, tas teisybė. Bet juk girtas pasako tai, ką galvoja blaivas. Bet kaip galėjo Mekiui ateiti į galvą toks kaltinimas? Kas jam davė pagrindą taip galvoti? Džimas nieko nesakė. Jis nenorėjo skaudinti tėvo. Bet gailesčio jam nereikia. Jis tik nori žinoti tiesą, gryną, nuogą tiesą. Nori žinoti, ką veikia šią naktį jo sūnus Harka.

Matotaupa dairėsi aplink.

Maždaug po valandos jis pamatė, kaip Harka tamsoje nušliaužė prie kitos kalvos, užsliuogė į jos viršūnę ir, pasislėpęs žolėje, nukreipė akis į tą pusę, kur žiūrėjo ir tėvas.

Matotaupos širdis ėmė smarkiau plakti. Gal Harka su kuo susitaręs, gal jis čia ketina susitikti su kokiu priešu? Argi iš tikrųjų neatrodė įtartina, kad jis taip skubiai išėjo iš palapinės ir paliko vaišes? Argi nekeista, kad jau kuris laikas Lokės giminės kariai nesirodo arti stovyklos? Gal jie planuoja prieš žiemą stambesnį puolimą? Gal tik laukė, kol ateis traukinys, ir dabar tyko padegti ir nuniokoti pilnus atsargų sandėlius?

Matotaupos visas kūnas degė karščiu. Akys liepsnote liepsnojo. Degtinė ir įtarumas kaitino jį kaip ugnis. Jis pamatė, kad Harka sujudėjo. Jaunasis žvalgas nuslinko nuo kalvos viršūnės ir dingo Matotaupai iš akių. Tėvas svarstė, ar jam šliaužti ant tos kalvos, kur pirma buvo Harka, ar ne. Iš tos vietos, kur jis dabar gulėjo, buvo toliausiai matyti. Tad nusprendė pasilikti ir palaukti, gal Harka kur kitur pasirodys. Tačiau berniukas nesirodė ligi pat ryto.

Buvo ruduo, naktys ilgos.

Kai pradėjo švisti, Matotaupa susilenkęs nubėgo prie tos kalvos, kuri jam visą laiką taip rūpėjo. Ten jis surado vietą, kur naktį gulėjo Harka. Pamatė ir žymes, rodančias, kur berniukas šliaužė šlaitu žemyn. Bet tai buvo viskas. Daugiau nerado nė ženklo. Harka buvo geras prityrusio tėvo mokinys, ką ir besa-

kyti, be to, jis dienų dienas nieko daugiau ir nedarė, kaip tik stengėsi pastebėti kitus ir neišduoti savęs. Šio meno jis buvo taip išmokęs, kad kitų žvalgų tarpe beveik neturėjo sau lygių, nors buvo dar visai jaunas, o gal kaip tik jaunystė ir leido jam tapti tokiu neprilygstamu savo srities meistru.

Kadangi naktis praėjo ramiai, Matotaupa kiek apsiramino. Sunkūs Mekio kaltinimai, mesti Harkai, tiesiogiai nepasitvirtino.

Matotaupa leidosi namo. Pūtė smarkus vėjas, ryto danguje tvyrojo dulkių debesys. Palapinių šonai buvo išsipūtę. Iš didžiosios palapinės vis dar sklido smuikų garsai. Žolėje tarp palapinių ir barakų knarkė keletas girtų vyrų.

Priartėjęs prie savo tipi, Matotaupa pamatė, kad arklių ten jau nebėra. „Matyt, Harka jau sugrįžo ir nuvedė juos į upelį pagirdyti",— pagalvojo jis ir įėjo į palapinę.

Tylioji seminolė sėdėjo tipi gilumoje. Virš ugnies katile virė mėsos sultinys.

Matotaupa padėjo į vietą šautuvą ir nustėro. Šalia ugniakuro ant šviesios odinės antklodės gulėjo jo revolveris.

Matotaupa stvėrėsi už diržo. Revolverio dėklas buvo tuščias.

Dabar tėvas suprato, kodėl Harka pradingo nuo kalvos ir rūpestingai paslėpė savo pėdsakus,— jis ištraukė tėvui iš dėklo revolverį. Tai buvo meistriškas pokštas.

Matotaupa nepakėlė revolverio, kaip rado, taip ir paliko kol kas gulėti.

Jeigu tėvo ir sūnaus santykiai būtų buvę tokie pat tiesūs ir nuoširdūs, kaip kadaise, Matotaupa dabar būtų nusijuokęs, apsidžiaugęs ir kiekvienam gyręsis, kokį puikų žvalgą ir būsimą karį užauginęs, kad vos septyniolikos metų berniukas gudrumu jau pralenkia tėvą.

Bet gal ir dabar galima viską pakreipti į gerąją pusę? Jeigu Harka pamanė, kad tėvas norėjo jam padėti ir patikrinti tik, kaip jis eina žvalgo pareigas, tada Matotaupa gali drąsiai pagirti sūnų. Bet jeigu Harka po šios nakties suprato, kad tėvas jį įtaria, kaip ir tas girtas baltasis, tada... Matotaupai pasidarė baisu ir galvoti, kas būtų tada. Nors, tiesą sakant, galvoti nebuvo ir kada.

Jis išgirdo grįžtantį su arkliais sūnų. Išgirdo, kaip sukaukšėjo kirvis — Harka perkėlė į kitą vietą arklius, kad jie turėtų ko ėsti, ir šmurkštelėjo į palapinę.

Revolveris, kaip ir anksčiau, tebegulėjo ant odinės antklodės. Tik dabar, Harkai įėjus, Matotaupa pasilenkęs pasiėmė ginklą ir įsikišo į dėklą. Tėvas mėgino nusišypsoti, bet tai buvo ne šypsena, o nebylus klausimas, ar sūnus leis jam šitaip išsisukti iš keblios padėties.

Harka pasiėmė seną bizono odos antklodę ir, netaręs nė žodžio, nuėjo miegoti. Tėvas tik akimirką žvilgtelėjo į sūnaus veidą, bet ir to užteko, kad suprastų, ką jis prarado.

Sensteléjęs indėnas valandėlę dvejojo, paskui išėjo iš palapinės ir dingo dulkių debesyje. Jis slankiojo po stovyklą, meluodamas sau, kad klaidžioja be jokio tikslo. Bet iš tikrųjų visą laiką suko vis artyn ir artyn prie didžiosios palapinės, iš kur dar tebesklido smuiko garsai. Pasiekęs angą, šmukštelėjo vidun. Išlaistyto alaus, tabako ir vėmalų tvaikas tvoskė jam į nosį. Dauguma stalų buvo jau laisvi. Tik prie vieno kito dar sėdėjo keletas ištvermingųjų išpurtusiais veidais. Be jokio sąryšio jie šūkavo užkimusiais balsais ir reikalavo dar išgerti. Jiems patarnavo du kelneriai. Merginos buvo jau išėjusios.

Matotaupa pažvelgė į stalą, kur iš vakaro sėdėjo inžinieriai ir senieji prerijų žvalgai. Dabar ten snopsojo tik Kruvinasis Bilis su savo ilgše Lile ir dar keturi vyrai. Rudojo Džimo, Džo, Henrio, Teiloro, Karolio Didžiojo ir Mekio nebebuvo. Pamatęs, kad Matotaupa pamažu eina taku tarp stalų, čigonas užgrojo kažkokį pasiutusį šokį. Indėnas priėjo prie pakylos, kur grojo orkestras, pažvelgė į smuikininką, abejingai, atsainiai, lyg tas būtų kažkur toli toli, ir numetė jam auksinę monetą. Čigono akyse blykstelėjo ugnis, orkestras grojo kaip pašėlęs, ir jo tranki muzika skambėjo gana neįprastai ir keistai šioje milžiniškoje, tuščioje ir dvokiančioje palapinėje.

Matotaupa atsisėdo ant pirmo pasitaikiusio suolo. Jam buvo vis tiek, kad stalas aplaistytas alumi.

— Degtinės!— sušuko jis.

Padavėjai buvo labai paslaugūs šiam svečiui. Orkestras taip pat grojo tik jam, ir Matotaupa maukė degtinę kaip vandenį. Pradėjo suktis galva, bet jis vis tiek gėrė toliau, kol pagaliau, visiškai nusilesęs, nuslinko nuo suolo ir kaip maišas susmuko ant žemės.

Trys padavėjai, zujantys aplinkui, slapčia persimetė žvilgsniu ir, sukdami ratu, pamažu ėmė slinkti artyn, galiausiai iš visų pusių apstojo miegantį girtą indėną.

— Jis dar turi užsimokėti,— pagaliau tarė vienas.

Staiga jie pastebėjo, kad stovi čia ne trise, o penkiese. Be jų, čia dar atsirado smuikininkas ir Kruvinasis Bilis.

Bilis paėmė odinį kapšelį, kurį Matotaupa nešiojosi prie diržo, išėmė iš jo pinigus ir padėjo ant stalo.

— Pasidalysim sąžiningai?

— Pirma reikia atidėti tai, kas pragerta!— vienu balsu sušuko padavėjai ir pasiėmė didžiąją dalį pinigų.

— O čia už muziką!— tarė smuikininkas ir susižėrė likusias monetas.

— Ak jūs, vagys, plėšikai!— suriko Bilis ir jau norėjo išplėšti iš čigono pinigus, bet tuo metu blykstelėjo stiletas, ir Bilis atitraukė perdurtą ranką.

Palapinės gilumoj sukliko ilgšė Lilė.

— Nugabenkim indėną namo,— pasiūlė vienas kelneris.— Jis ir už tai sumokėjo.

Kol čigonas su Biliu pešėsi, leisdami į darbą visas turimas priemones, kelneriai užsikėlė ant pečių Matotaupą ir, nunešę prie jo palapinės, numetė netoli arklių į žolę.

Kai jie nuėjo, iš palapinės išlindo Harka. Jis paėmė dar nė kiek neprasiblaiviusį tėvą, įtempė į palapinę ir paguldė ant apkloto.

Paskui atsisėdo prie ugniakuro ir užsirūkė.

Palapinės gilumoj sėdėjo seminolė. Kai Harka atitraukdavo žvilgsnį nuo ugnies, jis pamatydavo subiaurotą indėnės veidą. Ji buvo laikoma nebyle. Gal jos ir liežuvis buvo nupiautas. Niekas iš jos niekada nebuvo girdėjęs nė žodžio. Harka tik tiek težinojo apie ją, kad ji seminolė, po genties sutriuškinimo Floridoje pakliuvusi į vergiją ir po pilietinio karo tapusi laisva. Iš pradžių ji dirbo virtuvėje darbininke. Rusvabarzdžio padedamas, Harka gavo Džo sutikimą ir perkėlė ją į savo palapinę, kad būtų kas rūpinasi tėvu ir juo pačiu, kaip jie buvo nuo seno pripratę.

Šį apniukusį rytą, kada pro dulkių debesis ir palapinės šonus vos vos skverbėsi vidun dienos šviesa, pirmą kartą jos sužalotame veide sužibo gyvos akys. Jos pagavo Harkos žvilgsnį ir nebepaleido.

— Kalbėti.

Švokšdamas, lyg iš po žemės pasigirdo tas seniai skambėjęs balsas, ir lūpos sudėjo svetima anglų kalba šį žodį. Harka

buvo užsigalvojęs visai apie ką kita, ir, tur būt, niekada jo mintys nebuvo taip toli nuo šios suluošintos indėnės, kaip šią akimirką. Bet kadangi ta moteris taip prisispyrusi žiūrėjo į jį ir dabar dar prašneko, jam pasirodė, kad įvyko stebuklas ir prakalbo medis, tad jis turėjo klausytis ir atsakinėti.

— Kas tave suluošino?— paklausė Harka.

— Baltasis žmogus. Seminolai kovojo.

— Žinau.— Harka taip pat ieškojo žodžių, kaip aiškiau išsireikšti angliškai.— Septynias vasaras ir žiemas jūs kovojote. Už kiekvieną jūsų žuvusį karį krito šimtas baltųjų.

— Jie mūsų nenugalėjo. Mūsų vadas buvo išduotas ir paimtas į nelaisvę.

— Jūsų vadas Oceola. Jis mirė baltųjų nelaisvėje.

— Taip, jis mirė, mano tėvo tėvas. Bet drąsiausi mano genties žmonės gyvi, ir jau trisdešimt keturios vasaros, kaip jie kovoja Floridos pelkėse.

Moteris (o gal ji buvo dar mergaitė) atsistojo. Jos pečiai styrojo atsikišę po juoda kartūnine palaidinuke. Ji buvo aukšto ūgio ir labai liesa, kaip išbadėjusi paauglė ar nusigalavusi motina,— kas galėjo tai pasakyti? Jos subiaurotas veidas persikreipė, jame pasirodė neapykanta.

— O tu, Harka Kietasis Akmenie Vilko Nugalėtojau, tu kovoji už baltuosius... apgavikus... žudikus... kraujo ištroškusius kojotus!

Harka atsistojo.

— Eik, atnešk vandens!— tarė jis.

Kai seminolė sugrįžo į palapinę, Harkos čia jau neberado. Jos akys užgeso, lūpos vėl kietai susičiaupė. Ji kiūtojo tyli, nebyli ir laukė. Laukė kelias valandas. Paskui staiga atsistojo, ištraukė iš po Matotaupos apklotą ir šliūkštelėjo jam ant galvos du kibirus šalto šulinio vandens. Vanduo pateko į akis, burną, nosį.

Matotaupa pasipurtė, praplėšė blakstienas, nustebęs pasižiūrėjo į seminolę, apsidairė aplinkui, nesusigaudydamas, kur esąs, paskui ūmai pašoko nuo žemės ir, nubėgęs prie upelio, pūkštelėjo į vandenį.

Pasinėręs šaltame vandenyje, mėgino prisiminti, kas atsitiko naktį. Atmintis šiaip taip atkūrė įvykių eigą, ir kai pagaliau nebeliko jokių abejonių, jog visa tai buvo tikrovė, o ne sapnas, Matotaupa išlipo iš vandens ir sugrįžo į palapinę.

Čia jis apsivilko savo išeiginį švarką ir nuėjo į tą vietą, kur paprastai sustoja traukinys. Buvo jau gerai įdienoję. Stovykloje vėl virė gyvenimas, aidėjo triukšmas. Visi, kurie per pietus galėjo atitrūkti nuo darbo, plūdo prie geležinkelio pasižiūrėti, kaip išvažiuos traukinys, ir atsisveikinti su Džo Braunu bei Henriu.

Matotaupa į nieką nesidairė. Tačiau ir nesislėpė — tegu mato jį kas tik nori. Jis gerai žinojo, kad patyrė du skaudžius pralaimėjimus: pirmiausia pralaimėjo sau, nes buvo tvirtai pasiryžęs daugiau nepasigerti, o paskui — sūnui. Na, tiek to, kas buvo, to jau nebeatšauksi, bet ateity vis tiek nepasiduos. Trūks pliš jis pasieks savo — žmonės turės su juo skaitytis, turės gerbti jį.

Augalota indėno figūra neliko nepastebėta. Džo, apsuptas gausios atsisveikintojų palydos, pamatė jį ir mostelėjęs pasikvietė pas save. Išlydinčiųjų ratas prasiskyrė. Tvirtais žingsniais indėnas priėjo prie inžinieriaus ir pasisveikino — santūriai, bet kartu ir oriai, kaip visada, kai būdavo blaivas.

— Girdėjau, kad tave smarkiai apvogė, Topai? — Džo tokie dalykai buvo ne naujiena, ir jis su užuojauta tyrinėjo papilkėjusį indėno veidą.

— Ne. Aš tik išdalijau keletą monetų, — išdidžiai pamelavo indėnas. — Gal būt, baltiesiems pasirodė, kad aš pernelyg dosnus, bet tai nieko nereiškia.

— Bilis ir čigonas vos nenugalabijo viens kito. Bilis guli ant savo apklotų, slaugomas ilgšės Lilės, ir dejuoja. Čigonas vėl dirba prie ryšulių ir dėžių. Prisismuikavo! Bet, apskritai paėmus, viskas dar gana gerai baigėsi!

Garvežys nekantriai sušvilpė. Tai mašinistas davė ženklą, kad traukinys ruošiasi išvažiuoti. Džo įlipo į prekinį vagoną, kur jau buvo įsitaisęs Henris.

Traukinys pajudėjo iš vietos ir nudundėjo į rytus. Greitai jis dingo iš akių, nes už kelių žingsnių jau nieko nebuvo matyti — oras buvo pilnas dulkių.

Kiek nuošaliau nuo kitų žmonių, susirinkusių išleisti traukinio, stovėjo Rudasis Džimas ir Karolis Didysis.

— Šiaip sakyk ar taip, — konstatavo Čarlzas, — mes gražiai apsijuokėm, ir paukštis, kurį norėjome pagauti, paspruko.

— Jis greitas, bet aš turiu daug kvapo. — Džimas giliai įtraukė oro ir pridūrė: — Matai, ten stovi vienas Topas? Senis ne-

teko visų savo pinigų. Kertu lažybų, jis buvo gavęs juos už aukso grynuolius. Ir jeigu jis ir toliau norės dėtis dideliu ponu, turės vėl parsinešti aukso. Neatsilaikys pagundai, pamatysi. Ir tada aš paseksiu jo pėdomis.

— Tik nemanyk, kad ir šį sykį tau pavyks manęs atsikratyti! O kaip bus su Hariu? Juk mums nepavyks jų išskirti. O šito mes kaip tik ir norėjome.

— Palauk. Aš tau sakiau, kad turiu daugiau kvapo. Topui vėl kilo įtarimas. Šiąnakt jis mėgino pasekti, ką veikia Haris.

— Iš kur tu tai žinai?

— Jeigu jau sakau, tai ir žinau! Mekio žodžiai padarė didesnį poveikį, negu mūsų ginklai.

— Tu dar jaunas bernas, Džimai. Nebe toks jaunas, kaip tada, kai mes susipažinome, bet viena kita vasara tau buvusi nebuvusi. O aš štai dešimčia metų vyresnis ir nebenoriu ilgiau laukti.

— Norint ką sumedžioti, reikia turėti kantrybės. Tai yra pirmoji medžioklės taisyklė. Jeigu tu negali pakentėti, tai geriau tuoj pat atsisakyk savo plano.

— Ne, tau nepavyks manęs atsikratyti!

— Atrodo. Bet aš tave perspėju. Haris matė, kaip tu paskutiniu momentu pašnibždėjai Mekiui į ausį, ką jam toliau daryti.

— Tu taip manai?..

— Taip, aš manau, kad kur nors kitur tau būtų saugiau, negu čia. Už Mekio gyvybę aš taip pat negarantuoju.

— O už savo?

— Mane apsaugos Topas, jeigu tik aš nedarysiu perdaug didelių kvailysčių.

— Niekšas tu.

— Gali vadinti mane kaip tik nori! Šiaip ar taip, aš tave perspėjau. Gaila, kad tu pražiopsojai traukinį.

— Aš turiu arklį.

Kol Džimas šitaip kalbėjosi su Karoliu Didžiuoju, Harka dar kartą sugrįžo į savo palapinę, bet labai trumpam — tik pasiėmė bizono odos antklodę ir vėl išėjo. Lauke apjuosė ja savo širmį ir, išjojęs į prerijas, susirado vietą sau ir mustangui pamiegoti. Jis negalėjo matyti subiauroto ir dar neapykantos iškreipto seminolės veido, negalėjo matyti jos lūpų, kuriose sustingo neišsakytas klausimas, ir nenorėjo tą dieną sutikti savo tėvo.

Taip jis išmiegojo su savo mustangu dulkėtoje žolėje ligi vakaro, paskui sugrįžo į palapinę, suvalgė gabaliuką mėsos ir vėl išėjo į žvalgybą, kur buvo parsisamdęs dirbti.

TRANSKONTINENTINIS GELEŽINKELIS

Nuo tos dienos, kai Džo prekiniu traukiniu išvažiavo į rytus, praėjo pusantrų metų. Tolimo eismo geležinkelis jau buvo baigtas prieš metus, ir traukiniai važinėjo nuo Čikagos ligi San Francisko.

Buvo pavasaris.

Traukinys lėkė nykia, žole apaugusia Vakarų plokštikalne. Garvežys svaidė dūmų kamuolius. Paišinas kūrikas kiurksojo šalia mašinisto, stebinčio kelią ir junginėjančio valdymo svertus. Ritmiškai dundėjo ratai, riedėdami per bėgių sandūras.

Prie šiaurinio vagono lango sėdėjo tykus keleivis. Jo švelnūs žili kaip sidabras plaukai buvo gana ilgi ir taip gražiai žvilgėjo, kad negalėjai neatkreipti į juos dėmesio. Veidas buvo pailgas, kakta labai dailios formos, tačiau oda, nors šiek tiek ir parudusi, atrodė kažkokia permatoma, kaip skausmų iškankinto ligonio. Žmogus visą laiką žiūrėjo pro langą ir jau kelios valandos nė karto nepasuko savo melsvų akių į bendrakeleivius. Retkarčiais sujudėdavo jo dešinioji ranka, lyg brėždama kažkokio daikto kontūrus. Ta ranka buvo su ilgais plonais pirštais ir, svarbiausia, nuostabiai išraiškinga, kaip giliai mintyse paskendusio žmogaus veidas. Keleivis vilkėjo drabužiais, pasiūtais iš labai geros, minkštos ir brangios odos ir, sprendžiant iš kostiumo, atrodė, kad tuoj tuoj išlips iš traukinio ir sės ant arklio. Toji apranga, leidžianti daryti šitokią prielaidą apie jo artimiausius ketinimus, labai nesiderino su gležna, pasakytum, netgi liguista išvaizda, ir tas kontrastas jau kuris laikas traukė bendrakeleivių dėmesį.

Netoli šio tylaus keleivio sėdėjo trijų žmonių šeima ir du vyriškiai, iš kurių vienas buvo, tur būt, kokia dešimčia ar penkiolika metų vyresnis už kitą. Nors jau visą dieną jie važiavo drauge, tačiau ligi šiol nesurado bendros kalbos ir, šeimos nuomone, dėl to buvo kalti du žmonės: žilaplaukis keleivis ir vienas iš dviejų vyriškių — tas, kur vyresnis. Prie-

šais sėdintis ponas buvo stambaus kūno sudėjimo, plačiapetis, sveikatingos išvaizdos. Tačiau abipus jo burnos nuo nosies žemyn ėjo dvi gilios raukšlės.

Buvo popietė. Už vagono lango vėjas vilnijo žolę, ir prerijos atrodė kaip vėjo sušiaušta jūra. Danguje į vakarus plaukė debesys.

— Tėte,— sušuko berniukas, trijų žmonių šeimos centrinis asmuo.— Antilopės!

Jis pakilo nuo suolo ir prišoko prie lango, bet, nespėjęs gerai įsižiūrėti į antilopes, pamatė kitą dalyką.

— Mama! Indėnas! Indėnas!

— Indėnas, indėnas!— pamėgdžiojo jį tėvas.— Sėskis.

Duglas atsisėdo, nes ir raitas indėnas jau pradingo iš akių.

Tylusis keleivis prie lango sujudėjo. Sustingęs jo veidas atgijo; atrodė, kad mintyse jis kalbasi pats su savimi. Plačiapetis taip pat atkuto, prasišiepė, ir raukšlės abipus burnos dar giliau įsirėžė.

Tuo metu abiejų žvilgsniai susitiko, ir jie tuoj pat be žodžių suprato viens kitą.

— Ar tik nebūsit jau lankęsi šiame pavojingame užkampyje?— paklausė plačiapetis.

— Teko,— neaiškiai atsakė žilaplaukis.

— Ir vėl ketinate čia išlipti?

— Taip.

— Aš irgi. Tas kraštas traukia kaip koks magnetas.

— Tas ir yra.

Atrodė, kad vos užsimezgęs pokalbis tuoj vėl nutrūks. Tačiau berniuko tėvas pajuto pareigą, nors ir neklausiamas, garsiai išdėstyti savo pažiūras:

— Sakote, pavojingas užkampis? Tai laikinas dalykas! Po poros mėnesių indėnai bus sutramdyti ir suvaryti į rezervaciją, kur jiems ir vieta. Pats laikas tiems utėlėtiems prasigėrusiems banditams mokytis civilizacijos.

Duglas žiūrėjo į plačiapetį. „Ką tu dabar pasakysi?"— klausė jo akys.

Tačiau atsakas pasigirdo iš kitos pusės.

— Laisvieji indėnai nėra nei utėlėti, nei banditai,— tyliai, bet griežtai pasakė žilaplaukis.— Jų tarpe aš turiu labai gerų ir labai nuoširdžių draugų. Reikia duoti tik laiko, ramybę, laisvę, ir jie parodys, ką sugeba. Jų likimas — tikra tragedija.

— Atleiskite... tragedija? Mes sėdime ne teatre, o kuriame Ameriką. Pavyzdžiui, čionykštis geležinkelis užbaigtas anksčiau, negu buvo numatyta. Mums nevalia niekur ir niekada gaišti laiko. Kas nemoka prisitaikyti, tas žlunga.

— Šitoks dalykas, gerbiamasis ponas...

— Finlis.

— ...ponas Finli, gali labai nemaloniai atsiliepti ir niekuo dėtam žmogui.

— Susimildamas, negąsdinkit mano žmonos!

— Aš ir nenoriu jos gąsdinti.— Žilaplaukis vėl atsilošė į savo kampą.— Indėnai nieko blogo ir nedarytų jūsų žmonai.

Garvežys sušvilpė.

Už lango plytėjo tuščios ir nykios prerijos. Pavasario dienos sutemos prislopino spalvas; žiūrint į horizontą, atrodė, kad prerijos susiliejo su dangumi. Žilaplaukis nebenorėjo toliau leistis į kalbas.

Duglas kratėsi šokolado, kurį be saiko bruko jam motina. Ponas Finlis pasiėmė gabaliuką ir labai pagyvėjo.

— Kai dėl manęs,— niekieno nekalbinamas, prašneko jis,— tai aš esu respublikonas. Aš visados buvau respublikonas, geležinis respublikonas, ir visados kovojau už laisvę, netgi už kitos rasės žmonių lygiateisiškumą. Bet čia svarbu ne tai, kokiai rasei žmogus priklauso, čia sprendžiamas klausimas, kas yra žudikai ir kas tikrieji piliečiai, kitaip tariant,— bus geležinkelis ar nebus. Ir atsakymas yra aiškus.

— Tas kraštas yra indėnų nuosavybė.

— Ir ką tai turi bendro su geležinkeliu?

— Dėl jo tiesimo reikėtų susitarti su krašto šeimininkais.

— Mes važiuojame vienos iš Amerikos valstijų teritorija!

Žilaplaukis daugiau nieko nebesakė ir vėl ėmė žiūrėti pro langą.

Pasinaudojęs proga, kad pokalbis nutrūko, įsiterpė Duglas:

— Prisimeni, tėte, kaip buvo Mineapolyje, cirke? Tada indėnų vadas irgi drįso kalbėti šitokius žodžius!

— Atsimenu, vaidinimas tada baigėsi žmogžudyste, be to, tą dieną išaiškėjo, kas apiplėšė cirko kasą.

Žilaplaukis krūptelėjo.

— Atleiskit, o gal jūs prisimenat, kaip vadinosi tas cirkas ir kuriais metais tai atsitiko?

— Tūkstantis aštuoni šimtai šešiasdešimt ketvirtų metų pavasarį. Tai buvo Majerso cirkas.

— Mano pavardė Morisas. Tūkstantis aštuoni šimtai šešiasdešimt trečių metų rudenį, man būnant Omahoje, buvo apiplėštas cirkas. Ar negalėtumėt pasakyti, kaip pavyko išaiškinti nusikaltėlį?

— Buvo suimtas kaubojus, vardu Džimas,— paaiškino ponas Finlis,— bet tą pačią naktį jam pavyko pasprukti.

— O apie kokią žmogžudystę jūs čia užsiminėte?

— Indėnų trupės artistas, vardu Topas, nušovė programos vadovą ir pabėgo. Visa dakotų trupė tada ištrūko iš cirko ir dingo prerijose.

— Aha... tai šit kaip...

— Atsiprašau... Dovanokit,— pasilenkusi užkalbino nepažįstamąjį ponia Finli.— Nenorėčiau, kad jūs laikytumėt mane smalsia, bet... Sakote, jūsų pavardė Morisas? Tai gal jūs tas garsus dailininkas, kuris mėgsta rinktis modelius iš indėnų tarpo?

— Taip, tas pats.

— Tada... suprantama jūsų simpatija! Gerai įsižiūrėjęs, kiekviename žmoguje gali pamatyti šį tą žmogiška. Aš labai gerai prisimenu tą puikų ir kartu siaubingą cirko vaidinimą Mineapolyje. Dakotų vadas, tas, kur paskui nušovė programos vadovą, buvo labai įspūdingas vyriškis.— Ponas Finlis, kuris toli gražu nebuvo įspūdingas vyriškis, metė savo žmonai priekaištingą žvilgsnį, bet toji nieko nepaisė ir varė toliau:— Tada pasirodė ir vienas indėniukas, netgi kaip išjodinėtojas...

— Taip!— sušuko Duglas.— Jis atrodė kaip koks lordo sūnus!

Žilaplaukis dailininkas dar labiau surimtėjo ir nuliūdo.

— Ir kuo tie žmonės dabar pavirto!— tarė jis ir mostelėjo ranka, tarsi nubraukdamas ką tik pasakytus savo žodžius, kad jie per daug neišduotų, kas dedasi jo širdyje.

Duglas nenuleido nuo dailininko akių.

— Aš net žinau, kuo jie buvo vardu, tie abu indėnai. Topas ir Haris.

— Kaip?!— sušuko jau ne dailininkas, o tas apkūnus ponas, kuris, kaip ir dailininkas, per visą kelionę nebuvo ištaręs nė žodžio.— Topas ir Haris?

— Taigi.

Duglas dabar pajuto, kad jis ne tik neliko nepastebėtas, bet netgi tapo bendrakeleivių dėmesio centru.

— Ar jūs irgi pažįstate tuos indėnus?— paklausė dailininkas kresnąjį vyriškį.

— Taip, pažįstu — tarp kitko, mano pavardė Braunas, Džo Braunas.

— Leiskit paklausti: tas garsusis Džo? Inžinierius, kuris dirbo, tiesiant šį geležinkelį?

— Taip, inžinierius.

Duglas nesitvėrė savam kaily.

— Tas iš apnuodytos ekspedicijos grupės?

Džo Braunas neaiškiai nusišypsojo.

— Kas teisybė, tai teisybė. Visa tai atsitiko visai netoli nuo čia — traukinys dabar kaip tik ir važiuoja tomis vietomis.

— Ir jūs pažįstate Topą ir Harį?— vėl įsimaišė į pokalbį dailininkas.— Ir kada juos paskutinį kartą matėte, jeigu galima paklausti?

— Topą paskutinį kartą prieš pusantrų metų, Harį — prieš keletą minučių. Tai jį čia Duglas matė šuoliuojantį per prerijas.

Traukinys dardėjo toliau.

Kai pasirodė stotelė, buvo jau vakaras. Duglas stovėjo prie lango. Kadangi traukinys darė lankstą, berniukas jau iš tolo pamatė didžiules palapines, lentines pašiūres, krūvas ryšulių ir statinių. Šioje laikinoje stovykloje, išlikusioje dar iš geležinkelio statybos laikų ir dabar tapusioje pakrovimo punktu prerijų vidury, gyvenimas virte virė.

Traukinys sustojo. Langai ir durys atsidarė, tačiau iš vagono išlipo tik trys žmonės: Morisas, Braunas ir jo jaunas palydovas, Brauno vadinamas Henriu.

Netrukus traukinys vėl pajudėjo. Išlipę keleiviai lydėjo akimis vis mažėjantį ir mažėjantį garvežį su keliais vagonais. Tas žmogaus išradingumo vaisius vakaro prieblandoje iš pradžių atrodė kaip kokia gyvatė, paskui kaip vikšras, besirangantis per prerijas, kol pagaliau visai pranyko iš akių.

Morisas, Braunas ir Henris nejučiom liko drauge. Visų bagažas buvo labai mažas. Vėjas gairino veidus, plazdino didžiulių palapinių šonus. Plikoje, be žolės aikštėje palei stotelę kilo dulkių sūkuriai. Kažkur buvo girdėti žmonių balsai, arklių kanopų bildėjimas, bet visa tai atrodė tik lengvas šnarėjimas toje visa supančioje tylos jūroje.

Vakaruose dunksojo Uolinių kalnų kontūrai. Suspindo pirmosios žvaigždės.

— Čia manęs turėtų laukti,— tarė Morisas ir apsidairė, tačiau nieko nepastebėjo, užtat laukiantysis jį pamatė, ir Moriso akys sužibo.

— Ilgoji Ietis! Štai kur tu!— ir dailininkas pasisveikino su indėnu, rūpestingai ir švariai apsirengusiu, su brangia grandinėle ant kaklo.

— Mano baltasis brolis Toli Skrajojantis Paukštis Stebuklingoji Lazdelė prašė mane šįvakar laukti jo čia su dviem arkliais ir dviem mulais. Aš ir laukiu.

— Na ir sulaukei, ištikimasai! Ar jau turi kur mums apsistoti?

— Taip.

— Ar negalėčiau aš štai šituos abu savo pažįstamus, Brauną...

— Vadinkite mane Džo, jeigu jau išlipome iš traukinio.

— Taigi mano pažįstamą Džo... antrasis, rodos, vardu Henris? Džo ir Henrį paimti drauge?

— Kodėl gi ne.

Visi keturi leidosi į kelią. Indėnas nuvedė prie lentinės pašiūrės, truputį išvaizdesnės, negu visos kitos. Tačiau, įžengus vidun, paaiškėjo, kad pro jos sienas laksto vėjai. Morisui pasidarė šalta.

— Šiaip aš nesu išgėrimų šalininkas,— prisipažino jis,— bet po tokios ilgos kelionės, po tokių pono Finlio kalbų ir dar šitokiame vėjo varstomame barake gal ne pro šalį būtų butelis viskio — šilumai ir profilaktikai.

Džo nusišypsojo.

— Mes irgi neatsisakytume. Ar ne taip, Henri?

— Kaip visuomet.

Džo ir Morisas, nieko nelaukę, nuėjo į užeigą, o Ilgoji Ietis, indėnas, kartu su Henriu paėmė bagažą. Susiradę šeimininką ir pažadėję jam didžiulius pinigus, jie šiaip taip susitarė dėl antro kambario nakvynei ir pasidėjo daiktus. Ilgoji Ietis pasiėmė abu raktus ir pareiškė niekur neisiąs ir saugosiąs kambarius. Henriui liepė eiti į užeigą pas Džo ir Morisą. Henris iš pradžių nenorėjo sutikti, bet, kiek pasiginčijęs, turėjo nusileisti indėnui.

Atėjęs pas Džo ir Morisą, jis atsiprašė, kad neatsivedė kartu ir Ilgosios Ieties.

— Aš ir nesitikėjau, kad jis ateis,— paaiškino dailininkas.— Ilgoji Ietis iš principo negeria nė lašo alkoholio ir vengia bet kokios smuklės. Juk alkoholis pražudė tiek jo nelaimingos tautos žmonių.

— Jis iš siu genties?

— Šejenas. Aš išvadavau jį iš rezervacijos. Dabar jis yra nuolatinis mano palydovas.

Kadangi prerijose nebuvo jokių kitų pramogų, vakarais visi rinkdavosi į naująjį didelį baraką, kuriame buvo įrengta smuklė. Pats šeimininkas, kelneriai ir padavėjos aptarnaudami šmižinėjo tarp stalų. Jau dabar daugelis svečių buvo įkaušę. Viename kampe grojo muzika, pasirodė ir šokėja. Vadinasi, galima buvo tikėtis, kad vėliau ji pademonstruos savo meną.

Dailininkas dairėsi aplinkui ir iš įpratimo ieškojo įdomių tipų ir charakterių. Tačiau gal dėl to, kad buvo pavargęs, kad jį supo varganos, palaikės sienos, kad grojo prasta muzika, dvokė tabako dūmais ir alum, jis nematė nė vieno veido, nė vienos figūros, kuri jam patiktų.

Džo Braunas, regis, buvo kitaip nusiteikęs.

— Jūs per ilgai čia nebuvote,— tarė jis Morisui.— Todėl toks nusiminęs, kad čia viskas pasikeitė. Pamirškite, kas buvo anksčiau!

— Aš ilgą laiką sirgau skrandžiu. Bet jūs teisybę sakote — per staigus man šitoks šuolis. Anksčiau šiose vietose vakarais skambėdavo fleitų garsai ir palapinėje mane vaišindavo bizonų nugarine Topas, kuris tada dar buvo vadas ir vadinosi Matotaupa. O dabar sėdžiu degtine dvokiančioje landynėje, pats geriu degtinę ir klausausi šio nevykėlio smuikininko čirpinimo.

— Aš iš savo patirties galėčiau pasakyti ką kita,— tarė Džo, vėl nutaisęs šypseną, kuri dar labiau išryškino raukšles jo veide.— Anksčiau čia mano draugai žūdavo nuo begarsių Tašunkos-Vitko strėlių, o dabar aš savo noru ir valia varau save į kapus, gerdamas alų ir degtinę, kurios tuoj dar užsakysiu. Tarp kitko, nei palapinės, nei bizonai iš šių vietų anaiptol neišnyko. Tai varganos, skurdžios, ne tiek derlingos, kiek dulkėtos žemės, ir mažai atsirado gyventojų, kurie rimtai norėtų iš čia išstumti indėnus. Prerijos — dar tebėra tarsi švarus popie-

riaus lapas, ir geležinkelis — tai tik plonas brūkšnys, kurį šiame lape nubrėžė civilizacija.

— Tai ir aš esu girdėjęs ir dabar noriu, kol tikrieji šios žemės šeimininkai dar visiškai neišnyko, užfiksuoti savo teptuku vieną kitą seną paprotį ir tradiciją.

— Taikus ir pagirtinas noras. Ei! — sušuko Braunas kelneriui, bet kadangi tas šiuo metu buvo užsiėmęs, vietoj jo prie stalo priėjo mergina.

— Tu vėl čia, Džo? Degtinės?

— Taip, degtinės. Kaip sekasi tau, Deize?

— Juk žinai, kad mano vardas ne Deizė, o Vikė. Kaipgi tu vis užmiršti!

— Aš visada sakiau, kad Vikė tau netinka. Taigi, Deize! Kaip tavo reikalai?

— Aš čia neprasikursiu. Tik šeimininkas praturtės.

— Nesusiradai kokio gero vyro?

— Vyrą susirasti nesunku, bet gerą... „Geras" ir „vyras", — tai du nesuderinami žodžiai. Tik vienas buvo kitoks, kaip visi.

Mergina nurijo seilę, ir Braunas tuoj užsakė:

— Atnešk degtinės, išgersim!

Vikė-Deizė greitai įvykdė užsakymą. Henris per tą laiką parūpino kėdę, ir mergina atsisėdo.

— Na, tai kas girdėti? — dar kartą pasiteiravo Braunas.

Morisui mergina nepatiko, nes jos veidas buvo riebaluotas, išdažytas, tačiau jis suprato, kad Braunas ir Henris nori iš jos sužinoti, kas atsitiko per tuos pusantrų metų, kai jų čia nebuvo. Padavėja, be abejo, žino visas stovyklos naujienas, kaip žvalgas kad žino, kokios pėdos atsirado jo žvalgybos plote. O gal kartais ta mergina ir nebloga, nors ir nepatraukli, ir Džo, dalyvavęs tiesiant geležinkelį, tur būt, geriau išmano apie tokias moteris, negu jis, Morisas.

Mergina suprato, ką Džo iš jos nori sužinoti, klausdamas, kas girdėti, ir išlenkė antrą taurelę degtinės. Ji jau buvo įpratusi gerti.

— Teiloras I, kurį tu pažinojai, išvažiavo. Prieš porą mėnesių stovyklos viršininku tapo Teiloras II, garbiniuotaplaukis.

Mergina sukikeno.

— Argi jis iš tokių, kad, tik paminėjus jo vardą, ima juokas? — paklausė Henris.

— Pas mus čia yra iš ko pasijuokti, vyruti! Reikėtų jums išvysti peštuko Bilio pačią, ilgšę Lilę, pamatytumėt, kuo ji pavirto!

— O kas šiaip naujo?

Mergina išlenkė trečią taurelę.

— Nuo kada tu pradėjai gerti, Deize?

— Kai pradėjo vaikščioti traukiniai ir rodytis žmonės, kurie gyvena kaip žmonės. O čia kapstaisi, kapstaisi tame mėšlyne, ir nieko gero. Reikėtų surasti aukso! Prie Sakramento jau ne kažin kas beliko, bet Juoduosiuose kalnuose, sako, dar galima rasti.

— O kas šiaip naujo?

— Viena naujiena blogesnė už kitą, vis per tą vaikėzą, per Harį.

— Ką tu sakai? Juk anksčiau buvo viskas gerai.

— Nenoriu apie tą Harį ir kalbėti! Tuoj ateis ir Teiloro II eilė...

— Kodėl?

— Ateis ir jo eilė, jeigu Haris ir toliau taip siautės. Sako, jis ir čigonas padėję pabėgti šviesiaplaukiui anarchistui, kai jau buvo nuspręsta jį suimti. Visi taip sako, bet įrodyti niekas negali. Visiškai pašėlo tas jaunasis raudonodis.

— Jam devyniolika metų,— tyliai, daugiau pats sau tarė Morisas.

— Su juo prasti juokai. Kaip jūsų pavardė? Morisas?

Dailininkas linktelėjo ir slapčiom pastūmė per stalą vieną pinigą. Be reikalo jis stengėsi tai nuslėpti, nes Deizei-Vikei buvo savaime suprantamas dalykas imti už gaištamą laiką iš svečių pinigus. Šiaipgi ji negalėtų šeimininkui ir savo kolegoms pasiteisinti, ko taip ilgai sėdi prie vieno stalo.

— Haris — pašėlęs bernas. Jis pasidarė tikras žudikas. Nešioja siūlėse skalpų plaukus, ir ne tik juodus.

Džo ir Morisas nustebę susižvalgė.

— Ką tai reiškia?

— Buvo taip. Trys mūsiškiai susiginčijo su juo. Susiginčijo, ir tiek. Žodis po žodžio pavadino jį prakeiktu raudonodžiu ar nusususia kiaule — nežinau, kažkaip panašiai. Ir visi trys dingo. O jis nuo to laiko nešioja siūlėse skalpų plaukus, ir ne tik juodus. Ta nebylė baidyklė, gyvenanti jų palapinėje, ta biauri seminolė, įsiuva juos ir dar džiaugiasi. Tegu aš būsiu Deizė,

jeigu rudų plaukų kuokštas ne mano Mekio. Jis nužudė jį.— Mergina nurijo seilę, atrodė, tuoj pravirks, bet ir vėl pasakojo toliau:— Dabar visi bijosi jo ir jo gaujos, o jis daro sau, ką tik nori. Ateis eilė ir stovyklos viršininkui, jeigu ir toliau taip tęsis!

— Ką bendro turi stovyklos viršininkas su jūsų tarpusavio rietenom?

— Ak tu, naivuoli! Koks buvai anais gerais laikais, toks ir liksi! Teiloras II neseniai išvadino Harį tinginiu ir pasalūnu, nes jis niekada neklauso, kas jam liepiama, o daro, kas jam ateina į galvą. Nebent tik tėvas kartais įsikiša. Bet tas būna retai. Todėl mūsų garbiniuotaplaukis ir bijo, kad dabar bus jo eilė.

Džo ir Morisas labai rimtai klausėsi merginos pasakojimo.

— Ar abu indėnai yra čia kur netoli?

— Iš kur aš žinau! Jie yra visur ir niekur.

Prie gretimų staliukų svečiai ėmė nerimauti, kad prie jų neprieina joks kelneris. Mergina taip pat pamatė, kad daugiau arbatpinigių čia nebepeš, ir pakilo.

Džo gurkštelėjo alaus.

— Vadinasi, Haris savaip prasimušė,— tarė jis.

Dailininkas žiūrėjo į lentinę sieną, lyg ten kabėtų koks paveikslas, tik jam vienam matomas.

— Aš pažinojau jį, kai jis dar buvo vaikas ir gyveno savo giminės palapinėse. Tada jį visi vadino Harka. Tai buvo nepaprastas vaikas, drąsus ir savarankiškas.

— Jūs apskritai geros nuomonės apie Lokės giminę?

— Pačios geriausios.

Pokalbis nutrūko, nes muzikantas užgrojo garsiau, ėmė suktis pirmosios poros.

Džo susidomėjo šokėjais.

— Jeigu aš neklystu — negu iš tikrųjų tai peštukas Bilis? Jo Lilė pasidarė dar liesesnė ir akiplėšiškesnė. Antai, Henri, pažiūrėk į tą baidyklę!

— Pf...— Henris prapliupo juoktis.— Nors dėk į juokų žurnalą!— tarė jis.— Bet pažvelk tu į Bilį! Kaip koks pašautas tetervinas!

— Ei! Ką ten tauški! Užčiaupk savo srėbtuvę!— pasigirdo grėsmingas balsas nuo gretimo stalo, kur gėrė jaunas vyriškis.— Bilis — mano draugas.

— Gerai, gerai,— taikiai atsakė Henris ir išgėrė savo alų.

Bet tas kitas buvo jau įkaušęs, tad tik ir ieškojo priekabių. Jis atsistojo ir priėjo prie stalo, kur sėdėjo Henris, Džo ir Morisas.

— Bilis — mano draugas! Supratai?

— Gerai, gerai. Tavo draugas. Eik sėskis.

— Girdėjai? Mano draugas! Bilis — mano draugas!— ir pakišo Henriui kumštį po nosim.

Džo jau laikė suspaudęs revolverio rankeną. Morisas norėjo užsimokėti ir eiti sau, bet lyg tyčia nesirodė nei kelneris, nei šeimininkas. Smuikininkas brazdino savo instrumento stygas. Bilis šoko su savo ilgše Lile ir patenkintas trypė kojomis.

— Jis gražiai šoka! Supranti!

— Labai gerai suprantu, drauguži. Nesu kurčias. Ir nėra ko čia tau baubti.

— Ką tu sakai?.. Aš nebaubiu! Argi aš jautis?

— Visai ne. Tu anaiptol ne jautis.

— Aš ne jautis. Pamėgink dar kartą tai pasakyti.— Ir užsimojo smogti.

Džo išsitraukė revolverį, bet, nespėjus jam iššauti, prišoko kelneris, vikriai apgręžė įkaušusį vyruką, spyrė keliu į užpakalį, nugrūdo atgal prie stalo ir pasodino ant kėdės.

Morisas davė ženklą, kad nori užsimokėti, ir kelneris priėjo paimti pinigų.

— Eime?— paklausė dailininkas inžinierių.

— Eime!

Visi trys pakilo ir išėjo iš smuklės. Jie dar turėjo iš kelionės pakankamai maisto, tai, jeigu norės, galės savo kambaryje ramiai pavalgyti.

Lauke siautėjo vėjas, nešiodamas dulkių debesis. Palapinių šonai dar labiau plazdėjo. Aplink nebuvo nė gyvos dvasios, tik keli sargybiniai saugojo ryšulius, statines ir arklius. Tačiau languose visur žibėjo šviesos. Trijulė priėjo prie barako, kuriame buvo apsistoję, ir Morisas jau norėjo atsisveikinti. Bet staiga Henris pakėlė galvą, lyg kažko suklusęs.

— Klausykit!

Visi trys ištempė ausis ir aiškiai išgirdo tai, į ką Henris norėjo atkreipti dėmesį. Stovyklos link visu greičiu lėkė raitelis. Šitaip niekas negena arklio be svarbaus reikalo.

Netrukus pasirodė ir raitelis. Tai buvo indėnas. Jis nušuoliavo prie vieno iš mažesnių, tvirtesnių barakų, kuriame greičiausiai gyveno stovyklos viršininkas, nestabdydamas arklio, nušoko žemėn ir įlėkė į vidų.

— Matyt, kažkas atsitiko!— tarė inžinierius.— Luktelkim valandėlę. Indėnų pranešimai būna trumpi, jie nemėgsta tuščiažodžiauti. Paskui užeisim pas stovyklos viršininką. Jis turėtų prisiminti mano pavardę. Pasakys, kas čia atsitiko.

Tačiau indėnas užtruko barake ilgiau, negu Džo tikėjosi. Arklys, su kuriuo jis atjojo, plastėdamas paslėpsniais, stovėjo netoliese. Džo, Morisas ir Henris priėjo arčiau. Arklys buvo be balno, indėniškai pakamanotas: pavadis surištas pasmakrėj, prie gogo iš ašutų sunerta kilpa.

— Arba man pasimaišė protas, arba iš tikrųjų pažįstu šį mustangą, nors dabar naktis ir jau daug metų nesu jo matęs,— suabejojo Morisas.

— Ir aš jį pažįstu,— patvirtino Henris.

— Aš irgi,— tarė Džo.— Tai Hario širmis.

Trijulė paliko mustangą ir vėl nuėjo prie barako, kuriame prieš tai pradingo indėnas. Prie durų sustojo. Pro lentinę sieną buvo girdėti balsas, besikeikiantis ir besiplūstantis balsas. Daugiau nė garso.

Džo susimąstė.

— Eisiu į vidų. Gal aš truputį daugiau išmanau apie čionykščius reikalus, negu šis žalias lentinių barakų viršininkas Teiloras II, kuriam, patikimų liudininkų duomenimis, vis tiek greit ateis galas.

Džo atidarė duris. Į mažutį kambarėlį, apšviestą žibalinės lempos, siūbtelėjo vėjo gūsis. Prie paprasto stalo stovėjo stovyklos viršininkas. Gyslos smilkiniuose buvo iššokusios, kakta išraudusi, ten, kur prasideda garbiniuoti plaukai, blizgėjo prakaito lašeliai. Dešinės rankos pirštais, sugniaužtais į kumštį, jis barbeno į stalą. Priešais jį stovėjo indėnas, beveik dviejų metrų ūgio, lieknas; jo ruda oda blausioje lempos šviesoje atrodė tamsi. Juodi plaukai buvo perskirti sklastymu ir supinti į kasas, užkritusias ant pečių. Ant kaktos — perjuosti gyvatės oda. Jis neturėjo nei plunksnų, nei grandinėlės, apskritai jokių ženklų, liudijančių apie jo nuopelnus, padėtį ar laimėjimus medžioklėje,— jokių pasižymėjimo ženklų, jeigu neminėsime skal-

po plaukų odinių mokasinų siūlėse. Kūnas ligi pusės buvo nuogas. Už diržo — užkištas revolveris ir durklas.

Jaunasis indėnas stovėjo atsirėmęs į sieną ir stebėjo įdūkusį vyriškį, kaip gamtininkas kad stebi ligi šiol dar nematytus seniai jam pažįstamo roplio judesius.

— Džo Braunas, inžinierius,— prisistatė Džo stovyklos viršininkui ir persimetė žvilgsniu su indėnu, lyg sakydamas, kad pažįsta jį.

Stovyklos viršininkas, nutrauktas pusiau žodžio, stovėjo pravira burna ir tylėjo.

— Braunas, inžinierius,— pakartojo Džo.

— Kaipgi jūs čia patekote?

— Pro duris, įėjau neprašytas.

— Taigi kad neprašytas! Kas gi bus, jeigu kiekvienas ims rodyti savo valdžią! Čiagi ne kongresas, o transkontinentinis geležinkelis prerijose... Kurgi tai matyta! Sulaikyti traukinį! Jūs visi iš proto išsikraustėte! Imk savo arklį, tu pakvaišęs indsmene, ir lėk šuoliais atgal. Tegul traukinys tučtuojau važiuoja toliau!

— Aš nejosiu atgal.

— Tai tegul velnias tave nujodina, ir tiesiai į pragarą! Aš pasiųsiu ką nors kitą!

Stovyklos viršininkas nusibraukė prakaitą nuo kaktos ir jau norėjo bėgti iš kambario.

Indėnas užstojo jam kelią.

— Tegu baltasis žmogus...

— Ne tavo nosiai įsakinėti, ką turi baltasis žmogus daryti, išsišokėli! Kas čia komanduoja — tu ar aš?

— Šiąnakt, man rodos, aš.

Indėnas tai pasakė ramiai, su pašaipa, ir stovyklos viršininkas dar labiau įdūko.

— Traukis iš kelio! Kurgi tai matyta... neleisti man išeiti... ir sulaikyti traukinį... tai prakeiktas raudonodis!

Džo atsistojo tarp įdūkusio stovyklos viršininko ir indėno.

— Prašom tik nesikarščiuoti!— Paskui atsisuko į indėną.— Tu mane pažįsti, Hari. Sakyk, tai tu sulaikei traukinį? Ir kodėl?

— Mano tėvas su fakelu rankoje atsistojo ant bėgių ir sulaikė traukinį, nes artėja bizonai ir dakotai. Jeigu traukinys

pataikys į bizonų kaimenę, jis įstrigs visai nakčiai. Tad bus geriau, jeigu jis pastovės vietoje.

Stovyklos viršininkas sudejavo.

— Visa tai nesąmonė! Bizonai sulaikys mūsų traukinį! Neįmanoma! Kurgi tai girdėta!

Džo nekantriai mostelėjo ranka ir nutraukė stovyklos viršininką:

— Jeigu taip, tai traukinį tikrai reikėjo sulaikyti. Atrodo, jūs niekada nesate matęs bizonų kaimenės! Hari, o kur tu matei dakotus?

— Jie artėja prie šios stovyklos.

— Iš kurios pusės?

— Iš visų.

— Tavo tėvas liko prie traukinio ten padėti?

— Hau.

Inžinierius įsmeigė akis į stovyklos viršininką.

— Aš imuosi čia atsakomybės, aš, Džo Braunas! Tas vardas jums turėtų būti žinomas! Tuoj pat duokit visuotinio pavojaus signalą!

Harka numojo ranka.

— Kas čia dabar?— paklausė inžinierius, taip pat pyktelėjęs.

— Dar yra laiko, ir mes galime dakotus apgauti.

Džo suabejojo. Bet paskui tarė:

— Tai sakyk greičiau kaip!

— Tegu muzika groja ir merginos toliau sau šoka. Paimkit iš ten tik geriausius vyrus. Jeigu nesukelsime dakotų įtarimo, jie užpuls baraką, kuriame geria vyrai, ir mes galėsime užpuolėjus sučiupti. Tai bus geriau, negu kad jie apsiautę šaudys į mus iš patamsio. Kai dakotai įsiverš į stovyklą, mes galėsime juos apsupti, kaip dabar jie taikosi mus apsupti. Tokiu būdu greičiau su jais susidorosime ir, jeigu reikės, dar galėsime pasiųsti pagalbą traukiniui.

— Ar čia yra vyrų, kuriais galėtume tokioje operacijoje pasikliauti?

— Hm. Nedaug... bet vienas kitas yra.

— Tu surinksi juos?

— Hau.

— Tada aš einu į smuklę, kur teks susiremti su dakotais. Gerai? Jei suspėsime, ten susitiksime vėl.

— Hau.

— O aš?— sušuko stovyklos viršininkas.— O aš? Braunai! Jūs patyrę pasieniečiai! O kas man daryti?

— Jūs užpūsite savo aliejinę spingsulę ir tamsoj lauksit pasiruošęs kartu su keliais tvirtais vyrukais, kuriuos atsiųs Haris.

— Galimas daiktas, kad dakotai šaudys ir padegamosiomis strėlėmis,— tarė indėnas.

— Vadinasi, reikia užimti šulinius ir pripilti statines vandens. Blogiausiu atveju išliesim ir alų...

Stovyklos viršininkas susmuko ant kėdės ir patikrino, ar užtaisytas jo revolveris.

Džo ir indėnas išėjo iš kambario. Prie durų juodu susitiko dailininką ir Henrį, Džo pranešė jiems apie susidariusią padėtį. Indėnas labai nekantravo ir jau buvo bebėgąs savo keliais, bet jį sulaikė dailininko žodžiai.

— Aš turiu vieno didelio dakotų vado toteminį ženklą,— tarė Morisas,— vadinasi, esu jo globoj. Ar nebūtų galima su dakotais tartis, kol dar nepradėjo lietis kraujas?

Jaunajam žvalgui šis netikėtas pasiūlymas patiko. Tačiau Džo neleido jam pasakyti savo nuomonės.

— Tavęs čia niekas neklausia, Hari, o be to, tartis dabar iš viso per vėlu. Netoli didžiulė bizonų kaimenė. Dakotai, matyt, bijo, kad mes vėl neiššaudytumėm jiems bizonų. Jeigu ir bus galima su jais tartis, tai tik tada, kai laimėsime. Kad jie galų gale įgautų proto ir paliktų ramybėje mano geležinkelį!

— Mes su Ilgąja Ietimi einam prie vieno šulinio,— tarė dailininkas.— Jeigu reikės, padėsim semti vandenį. Bet šaudyti į dakotus aš nešaudysiu; negaliu — juk mes draugai.

— Darykit, ką norit,— pyktelėjo Džo.— O aš pasirūpinsiu, kad visi mūsų vyrai paimtų į rankas ginklą, taip pat ir tie, kur dabar geria ir šoka smuklėje, ir kad visi žinotų, kieno jie turi klausyti.

Jis davė Hariui ženklą daryti kaip sutarta, ir indėnas dingo tamsoje tarp palapinių ir barakų.

Žinia apie artėjantį mūšį kaip mat apskriejo visą stovyklą. Žmonės sunerimo, ėmė lakstyti šen ir ten. Džo niekaip negalėjo prikalbinti smuikininką šitokioj situacijoj groti toliau. Teko pranešti Hariui. Tas tuoj pat ėmėsi priemonių ir atsiuntė čigoną, su kuriuo paskutinį kartą Bilis buvo surėmęs kumščius. Iš pradžių abu peštukai piktai dėbčiojo akimis į kits kitą, bet, kai užgrojo smuikas, Bilis apsiramino ir vėl ėmė suktis su sa-

vo ilgąja Lile, kartu įtraukdamas į šokių sūkurį dar keturias drąsuolių poras. Mirštamai išblyškęs, iš baimės apsipylęs prakaitu, šeimininkas vos spėjo dalyti degtinę ir kartu su kelneriais ir padavėjomis kuo greičiau stengėsi surinkti pinigus. Be to, jis nežinojo, kur geriausiai būtų paslėpti kasą. Bėgiojo su ja ir šen, ir ten, kol galų gale vėl padėjo į senąją vietą. Pusiau įkaušusiems svečiams alkoholis įkvėpė dar daugiau drąsos, jie visa gerkle laidė prakeiksmus ir baisiausius grasinimus nelabiesiems raudonodžiams.

Tuo tarpu patikimesni pasienio gyventojai apgulė šulinius ir pripylė vandens visas statines, kiek tik jų buvo įmanoma surasti.

Džo ir jaunasis indėnas susitiko prie šokių barako. Haris surinko savo dvidešimt vyrų. Tarp jų buvo gerai mokantis naudoti ginklą kelneris ir vienas senas traperis, su kuriuo Harka susipažino prieš keletą metų po vienos didelės bizonų medžioklės.

— Mažoka,— tarė Džo.— Kiek bus dakotų?

— Nuo šimto iki šimto dvidešimt,— tyliai, bet labai greitai ištarė Haris.— Teks griebtis apgaulės. Aš turiu karo švilpuką, kokį naudoja dakotų vadai, duodami ženklą pradėti kovą arba trauktis atgal. Aš tuojau pat išslinksiu į prerijas. Nakties metu dakotai neatskirs manęs nuo savo karių, ir aš sugriausiu visus jų planus, duodamas ženklą anksčiau pulti, o paskui, vos prasidėjus kovai, trauktis atgal.

— Kažin ar iš to kas išeis? Bet čia tu rizikuoji savo kailiu, mums nėra ko prarasti. Gerai!..

Ir indėnas tuoj dingo baltiesiems iš akių.

Prie vieno iš didžiausių šulinių netoli smuklės barako sėdėjo Morisas, Henris, Ilgoji Ietis ir dar trys vyrai. Jie buvo pasislėpę šešėlyje, kad nepasiektų nei mėnulio spindulys, nei smuklės žiburio atšvaitas. Visi buvo baisiausiai suklusę. Stengėsi nekreipti dėmesio nei į čigono smuiko virkavimą, nei į Bilio ir jo šokėjos kimų šūkaliojimą, tačiau negirdėjo nė mažiausio įtartino garso. Pastabiausias iš visų buvo Ilgoji Ietis, šejenas.

— Jie jau netoli,— po kurio laiko tarė jis Morisui.— Aš tai jaučiu.

Visi įsitempę laukė, kas bus toliau.

Staiga ore pasigirdo kraupus dūzgimas. Ir tuoj pat ant barako stogo suliepsnojo pirmos padegamosios strėlės.

Tą pačią akimirką šiaurinėje stovyklos pusėje nuaidėjo švilpukas, ir galingas balsas suspigo dakotų karo šūkį:

— Hi-jip-jip-hi-jaah!

Iš visų pusių, bet dar gana tolokai, jam atsiliepė dakotų kariai:

— Hi-jip-jaach!

Šokių muzika nutrūko, Bilis su savo partnere liovėsi šūkavę. Henris ir trys jo mažai pažįstami draugai prie šulinio paruošė šautuvus. Atrodė, kad didžiausias antpuolis artėja iš šiaurės pusės. Tamsoje lyg vaiduokliai šmėkštelėjo keli žmonės. Netrukus dakotai jau buvo stovykloje ir artėjo prie šulinio ir smuklės. Visų priekyje vienui vienas bėgo vadas. Henris ir kiti trys prie šulinio iššovė. Vadas staiga krito žemėn ir persivertė per galvą. Parpuolė ir kiti du indėnai.

— Tas pirmasis buvo Haris,— tarė Ilgoji Ietis Morisui.

— Jie nušovė jį!

Morisas užsidengė ranka veidą. Bet šejenas pamatė, kad Haris vėl pašoko ir pirmas pasiekė smuklę. Dakotai prabėgo pro šulinį, visai nekreipdami dėmesio į ten pasislėpusius šaulius, ir paskui jaunąjį žvalgą, tariamąjį savo vadą, tuoj pat dingo smuklėje. Ten dar kartą nuskardėjo karo švilpuko balsas. Paskui kilo toks baisus triukšmas, kad, atrodė, sugrius barako sienos. Pradėjo degti stogas.

— Gesinti!— sušuko Henris.

Jis norėjo paridinti statinę, bet tuo metu prie šulinio pasirodė naujas priešas — indėnas, iškėlęs kovos kirvį; jo plaukuose smygsojo erelio plunksnos. Henris gavo smūgį ir pargriuvo. Staiga Morisas pamatė, kad kirvis pakilo ir virš jo galvos.

— Paslaptingoji Lazdelė!— sušuko jis.— Aš esu Paslaptingoji Lazdelė! Pasigailėk savo baltojo brolio, Tašunka Vitko!

Indėnas sviedė kirvį vienam pasieniečiui į nugarą ir nulėkė tolyn. Du dakotai, atbėgę Tašunkai Vitko iš paskos, paėmė šulinio gynėjų šaunamuosius ginklus.

Tuo tarpu Džo buvo barake, kur dabar kaip tik virė mūšis. Jis matė, kaip pirmieji priešai atidarė duris ir tarsi vanduo, pralaužęs užtvanką, plūstelėjo vidun. Jis pažino ir Harį, kuris vadovavo grupei ir dabar, lempų šviesoje, turėjo būti atpažintas suklaidintų priešų, nes buvo vienintelis indėnas, neišsida-

žęs kovos spalvomis. Staiga jis atsigręžė ir nusmeigė peiliu šalia jo esantį dakotą.

— Kojotas ir išdavikas!— suriko kiti ir šoko ant Hario.

Bet dabar juos iš visų pusių užgriuvo baltieji. Dauguma indėnų neturėjo šaunamųjų ginklų, o strėlėmis ir lankais artimoj kovoj negalėjo naudotis. Tad kovojo tik peiliais ir kuokomis; be to, baltieji taktiniu atžvilgiu taip pat buvo pranašesni, todėl atbloškė indėnus. Nuo šūvių ir grumtynių sudužo lempos. Barake pasidarė tamsu, ir tas jau buvo paranku indėnams. Nuo lubų pradėjo kristi pirmos degančios balanos, viduje kilo dar didesnė sumaištis.

Lauke pasigirdo vado švilpukas, ženklas indėnams trauktis. Džo dabar nė pats nežinojo, ar tas signalas tikras, ar apgaulingas. Ar Haris galėjo ištrūkti iš barako? Nebent pro stogą? Indėnai, išgirdę signalą trauktis, kovojo iš paskutiniųjų, stengdamiesi išsiveržti iš apsupties, tačiau prie durų sutikdavo vis naujus priešus, kurie nublokšdavo juos atgal į salę. Tai buvo tie dvidešimt ryžtingų vyrukų, suburtų Hario. Lentinės barako sienos neatlaikė grūsties ir išlūžo. Ugnies apimtas stogas užgriuvo ant kovojančių vyrų.

Morisas nuo šulinio stebėjo, kas dedasi, ir suprato, kad šitoje šaudančių, rėkaujančių, besigalynėjančių ir besiraičiojančių vyrų maišalynėje nėra ko ir galvoti apie gaisro gesinimą. Ilgoji Ietis irgi buvo tos pačios nuomonės, todėl abu pasilenkė prie Henrio, kuris tebegulėjo prie šulinio. Apžiūrėję juodu nustatė, kad Henris gyvas — matyt, kirvis pataikė jam plokščiąja puse.

Ore zvimbė šautuvų ir revolverių kulkos, Morisas ir Ilgoji Ietis parkrito ant žemės. Pro pragarišką triukšmą juodu išgirdo galingą Džo balsą, o paskui ir kitą — indėno, duodančio įsakymus.

— Tašunka Vitko!— sušuko Ilgoji Ietis dailininkui į ausį.— Jis nori paimti Harį, gyvą ar mirusį! Stengiasi iššaukti jį į kovą ir kartu kviečia savo karius nukauti jį arba paimti į nelaisvę. Paskui jie pasitrauks. Jų užpuolimo planas sužlugo.

Kovos švilpuko nebebuvo girdėti, dabar jis jau buvo nebereikalingas. Dakotai suprato, kad jie apgauti.

Kovotojai stvarstė degančias lentas ir mušėsi jomis. Liepsna pamažu ėmė gesti. Džo suriko, kviesdamas savo žmones pulti; Tašunka Vitko paliepė trauktis.

Kovos dalyviai pamažu išsisklaidė. Susigrūdusių žmonių tumulas išsiskirstė į atskiras mažesnes grupes. Dar švokšdami iš nuovargio ir susijaudinimo, vyrai pagaliau vėl atgavo kvapą ir keikėsi, grasindami priešui. Aplinkui vis dar poškėjo šūviai, ir Morisas atsargumo dėlei nesikėlė nuo žemės, timptelėjo ir Ilgąją Ietį, kai tas jau norėjo stotis.

— Gulėk!— tarė jis.— Išlikom gyvi per antpuolį, todėl būtų kvaila dabar palydėti galvą.

Kovos šūksniai nutolo nuo stovyklos. Atrodė, kad dakotams pavyko atitrūkti nuo baltųjų.

Galiausiai viskas nutilo. Morisas lengviau atsikvėpė. Jis neapkentė žudynių.

Prie šulinio pasirodė Džo. Jis, atrodo, buvo lengvai sužeistas ir pripuolęs skubiai ėmė gerti vandenį.

— Kas atsitiko Hariui?— paklausė jis.

— Guldau galvą, jis gyvas.

Džo, netekęs jėgų, krito žemėn, bet tik valandėlei. Tuoj pat jis vėl atsikėlė ir, surinkęs dar tinkamus kovai vyrus, paskirstė juos į sargybą. Keli narsuoliai turėjo sėsti ant arklių ir joti į pagalbą traukiniui, kuriam tikriausiai taip pat grėsė pavojus. Šiam uždaviniui atlikti visų pirma pasišovė vyrukai iš Hario suburtos grupės.

Džo dar kartą sugrįžo prie šulinio. Aplink buvo tamsu, niekas dar gerai nesusigaudė, kas kur yra.

— Ar kas nors iš jūsų matė Harį?— paklausė jis.

— Iš pradžių taip...

— Nesąmonė. Aš turiu galvoj dabar.

— Ne.

— Tai kur jis galėjo dingti? Tarp žuvusių jo taip pat nėra!

— Gal pakliuvo į nelaisvę?

— Jis nepasiduos. Žino, kas jo ten laukia.

Džo vėl nubėgo. Morisas ir Ilgoji Ietis girdėjo, kaip raitelių grupelė nušuoliavo gelbėti traukinio.

Dauguma žmonių stovykloje laikėsi labai ramiai ir stengėsi perdaug viešai nesirodyti — ką gali žinoti, gal priešai dar tyko kur tamsoje su lankais ir strėlėmis. Tačiau Morisas ir Ilgoji Ietis šoko padėti rėkiantiems ir dejuojantiems sužeistiesiems, vyrams ir moterims. Kažin ko padaryti jie, be abejo, negalėjo, nes trūko pačių būtiniausių greitosios pagalbos priemonių. Stoties viršininko barakas, kur buvo laikomi sanitariniai reikme-

nys, buvo išlaužtas ir apverstas aukštyn kojom. Teiloras II pavargęs sėdėjo ant vienintelės sveikos laiptų pakopos ir glostė garbiniuotą savo skalpą, džiaugdamasis, kad nors šis išliko nepaliestas.

Gelbėdami sužeistuosius, Morisas ir Ilgoji Ietis nori nenori turėjo išsiskirti, kad galėtų visur suspėti. Visos lempos palapinėse ir barakuose buvo sudaužytos arba užgesusios, gaisro ugnis išblėso. Aplink pasidarė tamsu. Kol akys apsiprato prie menkos žvaigždžių šviesos, sunku buvo įžiūrėti, kas dedasi prieblandoje. Morisas ir Ilgoji Ietis tarpais pasimesdavo ir tik susišaukę vėl susirasdavo kits kitą.

Kai Morisas norėjo padėti vienam sužeistajam, atsitiko keistas dalykas. Tarp barako griuvėsių jis aptiko keletą lavonų, du baltųjų, vieną iš jų moters, ir keturis indėnų. Netoli tų keturių negyvų dakotų gulėjo ir vienas sužeistas, jis stengėsi pakilti ant kojų, bet niekaip neįstengė. Morisas norėjo jam padėti, bet negalėjo susikalbėti, be to, sužeistasis atkakliai priešinosi. Matydamas, kad nieko jam nepagelbės, greičiau tik save pražudys, dailininkas pasitraukė iš smilkstančių griuvėsių. Ir dabar jis pamatė, kad kažkas juda priešais, bėga ir žiūri į jį iš tamsos tokiu baisiu veidu, kad jam net kraupu pasidarė. Paėjęs dar kelis žingsnius, dailininkas vėl atsigręžė, norėdamas įsitikinti, ar iš tikrųjų matė tą žmogystą, ar jam tik pasivaideno. Taip, tikra teisybė. Štai ta žmogysta pribėgo prie sužeistojo ir padėjo jam atsistoti. Šmėstelėjo dar vienas indėnas, atrodo, jaunas ir stiprus, ir abu kaip mat dingo kartu su sužeistuoju. Morisas nė nespėjo pamatyti, kaip ir kur jie prapuolė.

Jis pasišaukė Ilgąją Ietį, ir kai juodu vėl nuėjo prie griuvėsių, ten nebebuvo ne tik sužeistojo, bet ir keturių negyvų dakotų.

— Matyt, mūsų tarpe yra žmonių, kurie padeda dakotams pasiimti savo sužeistuosius ir žuvusius,— tarė šejenas.— Keista. Bet, antra vertus, ir kodėl gi jiems nepadėti? Man atrodo, dar geriau, kad rytą neturėsime belaisvių. Tie žmogėnai juos gyvus sudraskytų.

Morisas ir Ilgoji Ietis toliau triūsė prie sužeistųjų, bet dabar niekur nuo viens kito nesiskyrė. Po kurio laiko abu sukluso. Pasigirdo duslus, galingas dundėjimas, drebinantis žemę ir dangų. Atrodė, kad jis vis artėja.

— Bizonai!— sušuko Ilgoji Ietis.— Bizonai!

Šalimais kažkas suspigo lyg netekęs proto.

Ilgoji Ietis šoko ieškoti arklių. Savojo ir dailininko arklio jis neberado, užtat nutvėrė du pirmus pasitaikiusius ir atvedė Morisui.

— Jeigu bizonai atlėks čionai,— tarė jis,— mums būtinai reikalingi arkliai, kitaip mes žuvę.

— Apsaugok dieve, negi bizonai... Mes gi negalime palikti likimo valiai Henrio!

Dundėjimas nesiliovė. Atrodė, kad žemė dreba jau kažin kada. Tačiau bizonų kaimenė aplenkė stovyklą.

— Kažkas bizonus veja,— tarė Ilgoji Ietis.— Šiaip jie nelėktų kaip patrakę vidury nakties.

— Gal būt, dakotai, pralaimėję čia, stengiasi dabar atsigriebti medžioklėje. Ir mes nieko negalime jiems padaryti. Čia Tašunka Vitko pasiekė savo.

Kai pagaliau pradėjo brėkšti rytas, žmonės stovykloje vos nesukliko iš džiaugsmo, kaip beždžionių būrys saulei tekant, nes tik dabar jie galėjo būti tikri, kad jų nepasieks priešo strėlės.

Bet, prašvitus dienai, visu baisumu atsiskleidė nuostoliai, patirti naktį. Žuvusieji buvo sunešti į vieną vietą. Sužeistieji aimanavo, prašė vandens, šaukėsi pagalbos.

Išblyškęs, nemigęs Morisas bėgiojo nuo vieno prie kito, stengdamasis padėti tiems, kuriuos dar buvo galima išgelbėti. Ilgšę Lilę ištiko mirtis. Pusiau suanglėjusi, gulėjo ji šokių aikštelės degėsiuose. Bilis kiūtojo prie jos, keikdamas sau panosėje, ir vyniojosi ant sužeistos kraujuojančios rankos kaklaraištį. Morisas pasisiūlė sutvarstyti jam ranką.

— Jeigu tik nutversiu tą išdaviką Harį,— murmėjo Bilis, atkišdamas Morisui sužeistą ranką,— atsiims jis už viską.

— Juk kaip tik Haris mus laiku ir perspėjo,— nustebęs tarė dailininkas.

— Haris? Jis užpiudė ant mūsų indėnus. Ir dar kaip!

— Ne, ne, Bili, jis įviliojo juos į spąstus, rizikuodamas savo gyvybe.

— Nieko sau spąstai! Štai!— Bilis parodė į žuvusius.— Pažiūrėkit! Žuvę spąstuose! Žinau, ką aš jam padarysiu!

— Dėl dievo, Bili! Pirma pasikalbėk su Džo!

— Tas irgi geras! Spėjo tik įkelti čia koją, ir jau imasi komanduoti! Visada jis atneša mums nelaimę! Anąkart — nuodai, dabar — užpuolimas.

Morisas pamatė, kad geriau nebesiginčyti su Biliu. Po šitokios nakties žmonių nervai buvo įtempti. Prisiklausę visokiausių kalbų, kol kas jie negalėjo blaiviai galvoti. Todėl jis apvyturiavo kaklaraiščiu sužeistą Bilio ranką ir nuėjo.

Vėjas šiaušė ir vilnijo prerijų žolę. Nuo žemės kilo dulkių ir pelenų stulpai. Teiloras II kartu su keliais geležinkelio tarnautojais stovėjo prie bėgių ir žiūrėjo į vakarus, laukdamas žinios iš traukinio. Džo stovykloje nebuvo. Jis išjojo kartu su grupele vyrų gelbėti traukinio.

Morisas ir Ilgoji Ietis rankiojo savo daiktus, ką dar buvo įmanoma surasti. Jų arkliai dingo be žinios — gal ištrūkę pabėgo, gal atiteko indėnams. Užtat vėl atsirado mulai.

Tuo metu, kai stovykloje dėjosi šitokie dalykai, traukinio personalas ir keleiviai taip pat pergyveno neramias valandas. Kai Morisas, Džo ir Henris vakare išlipo iš traukinio, ketindami apsistoti stovykloje, Finlių šeima pasijuto daug laisviau. Duglas vėl stovėjo prie lango, dabar jau neberaginamas kimšo šokoladą ir, suaudrintas pokalbių su Džo ir Morisu, kūrė vaizduotėje visokiausius planus, kokių nuotykių jis patirtų, gelbėdamas savo šeimą ir visą traukinį.

Kai sutemo ankstyva naktis ir sužibo virš prerijų žvaigždės, kampe užknarkė ponas Finlis.

Ūmai traukinys staigiai stabtelėjo. Jo ratai nustojo suktis.

— Kas atsitiko?— paklausė Ana Finli berniuką prie lango.— Čia juk negali būti vėl stotis?

— Ir nėra.— Duglas apsidžiaugė, kad monotonišką kelionę paįvairino nenumatytas įvykis.— Mama, priešais garvežį kažkas mosuoja degančiais fakelais.

— O viešpatie!

Ponas Finlis liovėsi knarkęs, praplėšė užmiegotas akis, pakėlė nukarusį smakrą ir suniurzgėjo:

— Duotumėt nors minutę ramiai pamiegoti!

— Bet dėl dievo meilės, Džordžai! Degantys fakelai!

Ponia Finli skubiai ėmė dėtis daiktus, kuriuos buvo iškrausčiusi per ilgą kelionę.

— Dega traukinys? Klausyk, Ana, tau, tur būt, prisisapnavo blogas sapnas.— Jis užsidegė pypkę ir patraukė porą dūmų.— Iš tiesų, kurgi mes dabar esame?

— Laukiniuose Vakaruose, tėte!

— Kvailas vaikėzas! Tarp kitko, aš nematau jokių fakelų.

— Žmogus nuėjo prie garvežio ir užgesino fakelus.

— Ak, jis užsimanė vidury kelio įsėsti! Na ir metodai, nieko sau! Iš tikrųjų *„fair west"*[1]. Bet netrukus mes vėl pajudėsime.

Tačiau traukinys nejudėjo.

— Džordžai, reikia gi pasiteirauti, kas čia atsitiko!

— Dar ko? Traukinio personalas pats turi mus painformuoti.

Daugelis keleivių sunerimę ėmė šnibždėtis.

Paskui per vagoną perėjo du traukinio tarnautojai ir pranešė, kad nėra nė mažiausio pagrindo jaudintis. Kelią perkirtusi milžiniška bizonų kaimenė, ir traukinys, deja, turįs palaukti, kol ji nueis sau.

Dauguma keleivių sutiko tą žinią visiškai ramiai ir vėl patogiai įsitaisė savo vietose, kad kuo maloniau galėtų praleisti paskelbtas laukimo valandas.

Tačiau ponas Finlis, kuris jautėsi esąs garsus ir labai apsukrus komersantas, šitokį bizonų elgesį palaikė asmeniniu įžeidimu — kurgi tai matyta šitaip elgtis su geležinkeliu, prie kurio statybos ir jis yra prisidėjęs!

— Tai juk... tai... aš tiesiog nežinau, nė kaip čia pasakyti!— rėkė jis traukinio tarnautojui.— Kodėl mes nevažiuojame toliau? Kam jūs turėsite mokėti baudą, jeigu suvažinėsite bizoną? O gal jūs sugalvojote pasimedžioti bizonų? Aš tiesiog nerandu žodžių! Man nevalia gaišti nė valandos. Kas gi čia galų gale yra galvijai — bizonai ar mes?

— Bizonai, sere.

Per tą ilgą kelionę traukinio tarnautojai spėjo pažinti poną Finlį. Iš pradžių jis buvo jiems tikras slogutis, bet paskui jie išmoko susidoroti su juo ramybe ir šaltakraujiškumu.

— Jums maloniai leidus, sere, aš galėčiau parodyti kaimenę.

— Aš nelipsiu iš traukinio.

— Nebūtina ir lipti. Aš galiu paskolinti jums savo žiūroną.

---

[1] Padorūs Vakarai *(angl.)*.

— Tokius pokštus jūs galite išdarinėti su mano vaiku, bet ne su manimi!

Duglas tik to ir telaukė.

— Duokit jį man!

Berniukas paėmė žiūroną ir paprašė parodyti, į kurią pusę žiūrėti. Netrukus jis susirado kaimenę.

— Tėte! Mama! Tėte! Mama! Ką aš matau! Ištisas bizonų knibždėlynas, kaip skruzdėlių jų pilna. Ar mes negalėtume kiek arčiau privažiuoti?

— Kaip tik šito ir nevalia daryti. Jeigu atsidursime vidury bizonų kaimenės, negalėsime pajudėti nei pirmyn, nei atgal!

— Gal malonėtumėt man pasakyti,— barėsi ponas Finlis,— kam gi galų gale nutiestas šis geležinkelis? Ar tam, kad sustojęs galėtum pasižiūrėti kaip iš kokios aikštelės draustinyje, ar tam, kad juo važiuotų traukiniai?

— Vasarą atvažiuos Bizonų Bilis, sere, ir nebeliks čia nė vieno bizono. Tai paskutinis kartas, kad mes šitaip stovime įstrigę, garbės žodis!

— Menka paguoda, mano mielas. Kas iš to, ar mes įstrigome paskutiniai, ar priešpaskutiniai, šiaip ar taip, mes stovime vietoje! Bet juk garvežys pūkščia kaip pūkštęs?

— O kaipgi. Dakotai...

— Kas?

— Norėjau pasakyti...

— Ką jūs norėjote pasakyti?

— Ak, nieko svarbaus.

— Jūs pasakėte „dakotai"!— prirėmė jį Duglas.

— A, teisybė. Dakotai mėgsta medžioti bizonus.

— Tai mes jau girdėjome. O gal jie šia proga sumanys susimedžioti ir mūsų traukinį?

— Nesakyčiau, kad toks pavojus mums tikrai gresia, pone.

Ana Finli užsikosėjo.

— Ar mes turime ryšį su stotimi?

— Dar ne.

— Tai kas per vienas buvo tas žmogus, kuris mus sustabdė?

— Stoties įgaliotinis.

— Taip, taip. Jeigu šiais metais mes galų gale pajudėsime, paskelbkite tai laikrašty!— Ponas Finlis atsilošė į savo kampą, pasiruošęs toliau miegoti.— Dar vienas dalykas!— staiga prisiminė jis.— Sakykit, ar neatsirastų keletas žmonių — ar iš sto-

ties, ar iš traukinio personalo, ar iš keleivių tarpo,— kurie paleistų į kaimenę vieną kitą šūvį ir pabaidytų bizonus?

Geležinkelio tarnautojas sutriko. Kaip tik tuo metu sugrįžo jo draugas, apraminęs kitus keleivius.

Bet staiga pasigirdo susijaudinusių žmonių balsai, ir ponas Finlis tik tada suprato, ko keleiviai taip sunerimo, kai Duglas sušuko:

— Gaisro pašvaistė rytų pusėje! Tai, matyt, bus stovykla ir stotis!

Ponia Finli dejavo ir kosėjo, į nieką nekreipdama dėmesio.

— Jei taip, tai laikas organizuoti visus, kas turi ginklą, ir stoti ginti traukinio!

Geležinkelio tarnautojai susižvalgė, o paskui abu įsmeigė akis į poną Finlį.

— Gerbiami ponai, aš nesu nei spąstų statytojas, nei kailinių žvėrių medžiotojas! O be to, man jau virš keturiasdešimt metų! Pasiieškokite kitų šaulių. Tiesiog skandalinga, kad jūs negalite užtikrinti net keleivių saugumo! Tikras skandalas! Duglai, tučtuojau pasitrauk nuo lango! Va šitaip! Ana ir Duglai, jūs gulkite ant žemės. O aš taip pigiai nepasiduosiu! Kurgi dingo tas stoties įgaliotinis, kuris mus sustabdė, tas žmogus su deglu? Reikia manyti, jis žino ir daugiau naujienų, ne tik tai, kad bizonų kaimenė pastojo kelią.

— Tuojau, gerbiamas pone. Traukinio viršininkas prisiima visą atsakomybę!

Abu geležinkelio tarnautojai išlipo iš vagono ir nubėgo prie garvežio. Ponas Finlis ėmė raustis po savo daiktus.

— Ana, kur tu nukišai mano revolverį?

— Ieškok krepšy, pačiam dugne turėtų būti.

— Tu visada taip. Kitą kartą aš pats krausiuos daiktus. Neverk, Ana. Aš negaliu žiūrėti, kai tu verki. Tu man pati geriausia, kitos tokios moters nėra pasaulyje, ir aš ginsiu tave kaip save patį. A, štai jis, ačiū dievui... ir su šoviniais.

Duglas pradėjo nekantrauti.

— Tėte, kiti vyrai jau stovi pasiruošę su šautuvais!

— Na, žinoma, berniuk. Amerikiečiai taip lengvai nepasiduoda. Mes tiems raudonodžiams parodysime!

Prie pono Finlio vėl priėjo vienas geležinkelio tarnautojas, šį kartą lydimas aukšto indėno. Žilstelėję indėno plaukai buvo supinti į kasas. Kaktą juosė raištis iš gyvatės odos su dviem

erelio plunksnomis ant pakaušio. Veidas nebuvo išdažytas ir atrodė senesnis, negu tvirtas įrudęs jo kūnas. Už diržo kyšojo peilis ir revolveris. Šautuvą indėnas laikė rankoje.

— Tai Topas, patyręs stovyklos žvalgas,— tarė geležinkelio tarnautojas.— Mes galime juo pasikliauti.

Ponia Finli, visiškai nusikamavusi, sėdėjo savo vietoje ir spoksojo į geležinkelio tarnautoją ir indėną, stengdamasi iš jų ramybės ır baltojo žodžių pasisemti kiek drąsos. Bet ūmai ji išpūtė akis, pašoko aukštyn ir kone be sąmonės susmuko atgal į savo vietą.

— Tai jis! Tai jis! Žudikas!— sušnibždėjo ji.

Geležinkelio tarnautojas žvilgčiojo čia į susijaudinusią moterį, čia į indėną.

Ponas Finlis krenkštelėjo.

— Mano žmona labai nervinga,— tarė jis, ir jo lūpų kampučiai ėmė trūkčioti.— Ji dažnai vieną žmogų palaiko kitu. Galite eiti. Viskas gerai.

Geležinkelio tarnautojas ir indėnas nuėjo, bet prieš tai dar kartą įspėjo nedegti jokio žiburio ir nestovėti prie lango.

Kai Finlių šeima liko viena, Ana sudejavo:

— Koks siaubas! Juk tai jis! Kaip mane gyvą matai — jis!

— Tik nekalbėk, Ana. Kaip tu gali sakyti į akis indėnui, kad jis yra žudikas! Juk jis gerai apsiginklavęs, o be to, mes esame prerijose. Pati matai, kad geležinkelio tarnautojai niekam tikę. Jie nedrįsta pabaidyti net kelių bizonų.

— Jei taip, tai dar baisiau! Bet negi jis žudys mus iš keršto. Pašauk jį dar kartą! Aš paaiškinsiu jam, kad apsirikau. Juk aš iš tikrųjų nemačiau, kad būtent jis tada nušovė programos vadovą. Tik žmonės taip kalbėjo...

— Taigi, taigi. Bet dabar ne laikas su juo aiškintis! Gali dar labiau viską sugadinti.— Ponas Finlis dėjosi labai ramus.— Be to, aš jau viską susitvarkiau.

— Bet juk tai tikrai jis,— tarė Duglas.— Ir aš jį pažinau. Jis galėjo išduoti dakotams stovyklą ir mūsų traukinį. Juk tada sakė tokias maištingas kalbas!

— Šiaip ar taip, aš prašau jus abu, tave, Duglai, ir tave, Ana, tik jau susimildami nesileiskit į kalbas, kol aplinkui dar tyko pavojai. Persekiojamam vabzdžiui geriausia yra pasislėpti.

— Bet juk traukinyje tiek vyrų, ginkluotų šautuvais,— nenorėjo nusileisti Duglas.— Tik pažiūrėk, jie visi ten susirinko.

— Bet tik jau ne klausytis jūsų pasenusių cirko istorijų!

Nors šiuo metu ponui Finliui ne miegas buvo galvoj, tačiau, protestuodamas prieš šitokį savo žmonos ir sūnaus elgesį, jis užsimerkė ir atlošė galvą.

— Verčiau atsisėstum kur toliau nuo lango,— perspėjo jį žmona.— Kulka gali pramušti vagono sieną!

Ponas Finlis nieko jai neatsakė.

O traukinys kaip nejudėjo, taip nejudėjo iš vietos, nors garvežys visą laiką dirbo. Keleivius suėmė nuovargis. Jie susitarė miegoti pakaitomis. Gaisro pašvaistė stovyklos pusėje pranyko.

Kai po kiek laiko Duglas prabudo iš miegų, jis išgirdo nakties tyloje kanopų bildėjimą. Tėvo prie lango nebebuvo: pajutęs, kad nebegresia pavojus, jis nuėjo prie vyrų, pasiruošusių ginklu ginti traukinį. Dabar ten pasigirdo džiaugsmingi šūksniai, ir Duglas su motina suprato, kad atjoję raiteliai — savi žmonės. Duglas pasižiūrėjo pro langą. Vieną raitelį jis pažino.

— Ponas Braunai! Ponas Braunai!

Inžinierius pasuko galvą ir pamojavo berniukui.

— Jau išmiegojai? Juk dar neišaušo!

Duglas ėmė klausytis, ką šneka lauke vyrai. Iš jų kalbų nuotrupų jis suprato, kad indėnai užpuolė stovyklą.

Duslus, galingas dundėjimas privertė visus suklusti.

— Bizonai!— sušuko Džo.— Pajudėjo bizonai!

Vyrai pakėlė prie akių žiūronus. Tik Topas, priėjęs tuo metu prie grupės, nesinaudojo jokiom pagalbinėm priemonėm. Iš tokio atstumo jis gerai matė ir plika akimi.

— Dakotai medžioja!— tarė Matotaupa Džo.— Jeigu jie nebūtų užpuolę stovyklos, mūsų vyrai būtų sumedžioję tuos bizonus.

— Žinoma. Tarp kitko, ar Haris čia nepasirodė? Stovykloje jo nėra.

Džo nepastebėjo, kokį įspūdį padarė ši žinia Matotaupai,— prie jo priėjo traukinio viršininkas.

— Galima toliau važiuoti?

— Galėti tai galima, bet tik ne tuojau pat. Kai pasitrauks paskutinis bizonas, reikės dar patikrinti bėgius — negali žinoti, ko ten pridarė tokia kaimenė.

— Greit pasirodys čia Bizonų Bilis su savo daugiašūviu šautuvu, ir bizonai dings iš prerijų.

— Be niekur nieko išnaikinti bizonus — taip pat ne išeitis. Jeigu taip padarysime, tada galima iš anksto tiksliai pasakyti, kada vėl prasidės didelis indėnų sukilimas.

— Kai iššaudysime bizonus, tada išsibaigs ir visi tie laukiniai. Tai kaip tik ir yra išeitis! Kokiame gi šimtmetyje mes gyvename?

— Šiaip ar taip, indėnai kitame, negu mes. Štai kas.

— Na, užteks apie tai. Ar jūs visą laiką būsite su mumis, kol vėl atsidursime saugioje vietoje?

— Taip, aš lydėsiu jus su visais savo žmonėmis.

— Gerai.

Traukinio viršininkas išsirinko iš aptarnaujančio personalo žmones, išmanančius, kaip tikrinti ir taisyti bėgius. Važiuojant per prerijas, galima laukti visokių netikėtumų, todėl traukinyje buvo iš anksto paruošti įvairūs įrankiai bei numatyti žmonės remonto darbams atlikti. Dabar tie darbininkai apsiginklavę leidosi į kelią. Prie jų prisijungė ir Džo kaip inžinierius, be to, jis dar pasikvietė Matotaupą. Traukiniui apsaugoti šiuo metu užteks ir kelių ginkluotų vyrų. Juk grupės, išsiruošusios tikrinti bėgių, tyko kur kas daugiau pavojų — ją daug greičiau gali užpulti dakotai.

Šio ankstyvo pavasario metu naktys dar buvo ilgos, bet kai Džo ir Matotaupa su savo grupe išėjo tikrinti bėgių, jau brėško rytas. Raiti buvo tik inžinierius ir indėnas. Jie lekiojo čia į vieną, čia į kitą pusę, o visi kiti traukė pėsti palei bėgius. Iš pradžių geras geležinkelio galas buvo nė kiek neapgadintas, ir tą ruožą vyrai praėjo gana greitai. Tik pasiekus „bizonų kelią", kur viskas buvo sumaišyta su žeme, teko kruopščiai tikrinti kiekvieną smulkmeną, ir greitai paaiškėjo, kad vienur kitur reikia kai ką pataisyti.

Matotaupa su Džo užjojo ant pakilumos, iš kur buvo toliau matyti. Pūtė stiprus vėjas. Jie apsidairė aplinkui, tačiau nepastebėjo nieko, kas būtų sukėlę jų įtarimą. Nuo geležinkelio sklido kūjų dundėjimas ir vyrų balsai.

— Atsiskirkime kas sau ir apjokime pusratį, tu iš vienos pusės, aš iš kitos,— tarė indėnas inžinieriui.— Aš nepasitikiu dakotais. Perdaug jau ramu aplinkui.

— Sutinku, nors ir nemanau, kad dakotai tikrai ruoštųsi mus pulti. Jie patyrė didelių nuostolių.

— Jūs prigriebėt juos?

— Haris tamsoje apsimetė jų vadu ir įviliojo juos tiesiai mums į rankas. Bet ir tada dar su jais buvo ne taip lengva susidoroti, tačiau man atrodo, kad ir Tašunka Vitko nenorės daugiau su mumis susitikti. Tarp kitko, Haris labai puikiai kovojo.

— Tašunka Vitko?— tas vardas uždavė Topui širdį.

— Taip, tavo senas priešas. Dabar tu, tur būt, norėtum šokti jo vytis, kol pėdos neataušo?

— Hau.

— Tai kad neišeina, Topai, neišeina. Šiandien tai jau tikrai ne. Pats matai, kokia padėtis. Mums ir taip trūksta patyrusių vyrų. Tu esi mūsų žvalgas ir neturi teisės suvedinėti savo asmeninių sąskaitų.

Matotaupa garsiai atsiduso, bet nieko neatsakė. Džo nežinojo, kaip skaudžiai užgavo indėną jo žodžiai.

— Tai apjojam, kaip sakai, po pusratį?

— Hau.

Raiteliai atsiskyrė ir nujojo apsidairyti, kas dedasi aplinkui. Kai juodu vėl susitiko, nė vienas negalėjo pasigirti, ką nors radęs ar pastebėjęs.

Remonto darbai greitai ėjo į priekį, ir po poros valandų darbininkai pašaukė Džo ir Matotaupą grįžti pas juos. Remontininkai davė traukiniui sutartą ženklą, kad geležinkelis sutaisytas ir galima tęsti kelionę.

Atsargiai, dar nepilna jėga garvežys nupūškavo į priekį, tempdamas paskui save vagonus. Diena buvo saulėta. Rusvai žalios prerijos, auksinių spindulių nutviekstas dangus, tolumoj boluojančios dar apsnigtos kalnų viršūnės džiugino šviesos ir spalvų pasiilgusias akis.

Garvežio mašinistas sustabdė traukinį, kad galėtų sulipti kelio remontininkai.

— Ar jūs su mumis nevažiuojate?— paklausė nemigęs, išblyškęs traukinio viršininkas Džo Brauną.

— Ne, ačiū. Aš pasilieku čia.

Trinktelėjo durys, užsidarė langai. Duglas dar kartą pamojavo inžinieriui. Paskui nuaidėjo švilpukas, skelbiantis, kad traukinys išvažiuoja. Sučiukšėjo stūmokliai, ėmė suktis ratai, iš pradžių pamažu, paskui vis greičiau, greičiau.

Traukinys nuvažiavo.

Ritmiškas ratų dundėjimas garsiai aidėjo tyloje, paskui pamažu ėmė tilti; traukinys vis tolo ir tolo, darėsi vis mažesnis ir mažesnis, kol pagaliau dingo už švytinčio horizonto.

— Na, dabar jau, tur būt, sudie visam laikui!— tarė Džo.— Vakar vakare nebūčiau ir pagalvojęs, kad šiąnakt dar kartą pamatysiu traukinį ir poną Finlį!

— Ar dabar tuoj pat josim į stovyklą?

Džo metė klausiamą žvilgsnį į vyrus, kuriuos buvo atsivedęs iš stovyklos. Kai kurių veiduose pasirodė šypsena.

— Iš pradžių reikėtų truputėlį užkąsti pusryčių. Traukinio viršininkas paliko mums dovanų!

Inžinierius pamatė statinę alaus, butelius degtinės ir dėžę su kumpiu ir duona.

— Vadinasi, pirma aplaistysim pergalę! Tegu bus taip.

Vyrai, gerai nusiteikę, susėdo ratu. Atsisėdo ir Džo su Topu. Kai kurie turėjo su savimi taureles, tad negalėjai pasakyti, kad nėra iš ko gerti. Buvo atidaryta statinė.

— Į visų sveikatą!— pakėlė Džo taurę ir nugėręs padavė ją savo kaimynui iš dešinės, o paskui iš kairės. Kiekvienas taip pat gavo kumpio ir duonos. Vienas kitas užkandžiavo, tačiau daug geriau ėjo alus ir degtinė.

— Gaila, kad Hario nėra su mumis,— tarė Džo.

— Rado ko gailėtis! Juk jis niekada nedalyvauja tokiose išgertuvėse!— tarė Džo kaimynas iš kairės. Tai buvo tas pats kelneris, kuris sutramdė priekabųjį peštuko Bilio draugą. Džo nuleido tą pastabą negirdomis. Jis dar kartą išgėrė. Alus buvo šaltas ir skanus. Vyrai buvo išalkę, ir alkoholis greit ėmė veikti. Liežuviai atsirišo.

— Tai gal leisi man eiti, mano baltasis broli?— kreipėsi Matotaupa į Džo.

— Tu nori žūt būt nutverti Tašunką?

— Argi tai nėra žvalgo uždavinys sunaikinti jūsų didžiausią priešą?

— Tu gali galvoti, kaip tik nori. Tik ką pasakys Teiloras II?

— Tu jam paaiškinsi, kad taip reikia! Be to, aš išeisiu ne kelioms savaitėms, o tik kelioms dienoms.

— Gal dar atsiras Haris, tada nors vienas iš jūsų bus savo vietoje. O kurgi bastosi Džimas? Man rodos, jis yra žvalgų grupės vadovas. Nejau tik judu vieni ir esate visa ta grupė?

— Taip. Baltieji dabar jaučiasi saugūs, ir Džimas išsiprašė žmogų garbanota galva, kad tas išleistų jį kelioms savaitėms.

— Keistuolis. Aš turiu galvoje Džimą. O Teiloras II tikras idiotas.

— Tu nori mus palikti, Topai?— sušuko mokąs muštis kelneris.— Gaila! Kaipgi mes be tavęs gyvensim! Išgerkim į Topo sveikatą!

Vyrai pakėlė taureles ir paleido jas per rankas. Tokiu būdu indėnas atsidūrė visų dėmesio centre.

— Topai, jeigu tu nori tokiam ilgam laikui mus palikti, turi prieš tai gerai pavaišinti. Tada mes pakalbėsime su Teiloru II, ir jis sutiks tave išleisti.

Matotaupa permetė akimis visą ratą. Čia buvo susirinkę ne patys prasčiausi stovyklos vyrai. Dabar jie visi draugiškai žiūrėjo į jį, laukdami, ką jis pasakys. Ir staiga Matotaupos atmintyje vėl iškilo praeities dienos, kada jis, dakotų karo vadas, mažne kasdien savo palapinėje priiminėdavo ir vaišindavo svečius gausiu medžioklės laimikiu. Iš pat mažų dienų jam buvo įskiepytas dosnumas, o paskui jo rangas ir padėtis leido tam charakterio bruožui laisvai pasireikšti. Jis jausdavosi laimingas, galėdamas pavaišinti kitus. Bet dabar nebe tas: vyrų, su kuriais nūnai gyvena, nepavaišinsi lokio letenomis ir bizonų nugarine, kepta ant ugniakuro,— jie nori alaus, degtinės ir pinigų. Tai Matotaupa suprato per Džo išleistuves. Dabar jis žinojo: jeigu nori būti šių vyrų gerbiamas ir mylimas, duok jiems pinigų, degtinės ir alaus; šitokiu būdu daug greičiau išsikovosi pagarbą, negu atlikdamas drąsiausius žygius žvalgyboje — juk daugelis stovykloje nė nežino, kokie pavojai tavęs ten tyko kiekviename žingsnyje. Iš esmės Matotaupa ir pats biaurėjosi šitokiu garbės supratimu, tačiau negalėjo atsispirti pagundai, norėjo ir dabar būti visų gerbiamas, koks buvo visą gyvenimą,— iš pradžių kaip drąsus berniukas, paskui kaip paauglių vadovas, galiausiai kaip giminės karo vadas. Todėl ir dabar rinkosi patį lengviausią kelią į garbę. Ir tik vienas žmogus vienu vieninteliu žvilgsniu sugebėdavo jam priminti, koks netikras tas jo susikurtas pagarbos supratimas. Tas žmogus buvo jo sūnus, ir kaip tik dėl to jis vis dažniau jo neapkęsdavo, nors kartu ir neišpasakytai jį mylėjo. Bet dabar Harkos nebuvo šalia.

— Kaipgi mes jus pavaišinsime, kad čia nieko nėra pirkti,— tarė Džo.

— Čia tai ne, bet kai grįšime į stovyklą! Ten ir vėl suruošime puotą! Ar ne taip?

— Taip!— užtikrino Matotaupa.

Vyrai dar įleido alaus, kiti sėdo gerti degtinės. Kai kurie pradėjo maišyti ir viena, ir kita.

— Taip!— pakartojo Matotaupa.— Bet tik tada, kai Tašunkos Vitko skalpas kabės prie mano diržo.

Džo nepatenkintas pažvelgė skersomis į indėną.

— Prerijos didelės. Argi neužtenka jose vietos jums abiem?

— Ne, neužtenka.

Topą užplūdo nemalonūs prisiminimai, ir jis ėmė gerti vieną taurę po kitos.

— Ką jis tau padarė, Topai?— pasidomėjo kelneris ir išmetė dvigubą porciją.

— Jis...— Topas spoksojo priešais save, lyg užsimiršęs, kur yra.— Jis pavadino mane išdaviku. Norėjo pagrobti mano sūnų... o kai aš vieną kartą įsėlinau į savo palapinę, savo nuosavą palapinę, po daugelio vasarų ir žiemų... ir kai kalbėjausi su savo motina, jis atėjo, primušė mane ir surišo... ir mane išlaisvinti turėjo mano maža duktė.— Indėnas kalbėjo savo gimtąja kalba, ir niekas nesuprato jo žodžių.— Bet Harka, mano sūnus, apie tai nieko nežino,— dar tarė pats sau tremtinys vadas, lyg norėdamas nuslopinti kažkokią slaptą baimę.— Harka niekados nesužinos apie tą gėdą.

Topas nutilo.

Džo gūžtelėjo pečiais. Iš indėno tono jis suprato, kad Matotaupą užplūdo prisiminimai, bet kadangi jis nemėgo sentimentalumo, tai nekreipė į tai dėmesio.

— Jeigu čia ir toliau taip tęsis, mes tik rytoj sugrįšime į stovyklą. Bet ilgiau aš tikrai nebelauksiu. Tada pririšime, užkėlę ant arklių, tuos alaus prisiputusius lavonus, ir tegu sau žinosi.

— Teisingai!— pritarė indėnas. Apsvaigęs nuo alkoholio, jis jau tapo abejingas viskam, kas dar visai neseniai jį taip jaudino.

Tuo metu, kai geležinkelio remontininkai vidury dienos girtuokliavo prerijose, stovykloje prasidėjo tvarkymo darbai. Tačiau Morisas ir Ilgoji Ietis juose nedalyvavo. Barako kambarys, kurį jiems užleido smuklininkas, išliko sveikas, tuo tarpu gretimas būstas, į kurį ketino persikelti Džo ir Henris, buvo iš-

laužtas ir nusiaubtas. Dailininkas liepė pernešti Henrį į savo kambarį, ir dabar Ilgoji Ietis jį slaugė, pasiguldęs į savo guolį. Henris buvo be sąmonės, jam, matyt, buvo smarkiai sutrenktos smegenys. Morisas, išbalęs lyg drobė, gulėjo savo lovoje. Jis nieko nenorėjo valgyti, tik siurbčiojo arbatą.

Lauke buvo didelis triukšmas. Dalis vyrų zujo po apylinkę, dar kartą ieškodami priešų, ar bent jų pėdų, tačiau ir šį kartą tik tiek telaimėjo, kad galutinai įsitikino, jog dakotai dingo iš akiračio. Sugrįžę vyrai pranešė šią žinią, biauriai laidydami liežuvius. Žuvusiems stovyklos darbuotojams buvo iškastos duobės, sužeistieji sunešti į vieną iš didžiųjų palapinių, išlikusią sveiką per antpuolį, ir suguldyti tarp ryšulių ir statinių. Prie naujojo barako, skirto stovyklos viršininkui Teilorui II, kaukšėjo plaktukai. Smuklininkas paslėpė savo kasą po Moriso lova, nes ši vieta dabar jam atrodė saugiausia, o alų ir degtinę kol kas pardavinėjo lauke ant paskubom sukalto lentinio stalo, už barjero, padaryto iš vandens statinių. Deizė pirmoji atskubėjo jam į pagalbą. Paskiau atsirado ir kiti du pagalbininkai. Prekyba ėjo labai gerai. Vos spėjęs palaidoti ilgšę Lilę, peštukas Bilis degtine malšino savo sielvartą, ir garbangalvis stovyklos viršininkas paprašė pripilti ir atnešti jam butelį.

Ilgoji Ietis pasiteiravo, gal ir dailininkas nori išgerti, bet šis griežtai atsisakė:

— Šiandien negaliu.

Vakare kažkas nedrąsiai pasibeldė į dailininko kambario duris. Morisas tyliai paprašė užeiti, tačiau niekas nesirodė, tik vėl pasibeldė į duris.

— Prašom!— dabar jau garsiai ir aiškiai sušuko Ilgoji Ietis.

Durys pamažu prasivėrė. Morisas krūptelėjo. Jis pamatė juodą daiktą, o virš jo veidą be nosies, galvą be ausų. Morisas prisiminė, kad panašų vaiduoklį jis matė naktį prie sužeistų ir nukautų dakotų. Jis sukaupė drąsą ir tarė:

— Užeik, užeik.

Moteris įslinko pro duris, nepažįstamos akys apsidairė aplinkui, tirdamos, kas yra kambaryje. Paskui moteris sustojo, atsirėmusi nugara į duris. Ant rankos ji turėjo persimetusi odinę antklodę, saujoj laikė suspaudusi ryšulėlį su daiktais. Pati buvo apsirengusi odiniais drabužiais kaip laisva prerijų indėnė, bet drabužių oda buvo išdažyta juodai. Juoda spalva indėnams reiškia gedulą, atgailą, auką. Bet kad jie ištisai juoda spalva

dažytų odą, tas nėra įprasta; šitai ta keista moteris buvo nusižiūrėjusi iš baltųjų. Juoda spalva buvo blyški, ir dailininkui pasivaideno, kad prieš jį stovi pati mirtis, ir vis dėlto odinis drabužis buvo vienintelis daiktas, rodantis, kad ta luošė yra protaujanti asmenybė, nes tokį apdarą ji pasirinko pati.

— Kas atsitiko? — paklausė pritrenktas Morisas iš savo guolio. Susidėjęs rankas ant pakaušio, jis kiek palenkė galvą į priekį. Akys buvo iššokusios ant kaktos.

— Žinote, kas yra linčas?

Morisas dar labiau išsigando.

— Ar kas nors tau grasina?

— Tas nesvarbu. Bet jie nori nulinčiuoti indėną.

— Ką gi? — paklausė Morisas tyliai. — Negi mano raudonodį brolį Ilgąją Ietį?

Indėnė papurtė galvą.

— Ne Ilgąją Ietį.

— Tai ką?

— Harką.

— Harį? — Morisas staiga prisiminė savo pokalbį su Biliu ir dar labiau išsigando. — Kur yra Džo Braunas?

— Išjojo prie traukinio ir dar negrįžo.

— Tai blogai. Kas pirmasis užsiminė apie linčą?

— Kruvinasis Bilis. Bet dabar visi apie tai tik ir tegalvoja. Ponas Teiloras II sako, kad linčiuoti teisinga, ir Vikė sako, kad linčiuoti gerai. Visi geria ir sako: reikia linčiuoti Harį! Jie verda statinę dervos, nori jį ištepti karšta derva, kad jam nusviltų oda, o paskui apipilti plunksnomis ir vaikyti, kol kris žemėn ir numirs.

— Koks siaubas! Kokia beprotybė! Reikia įspėti Harką! Ar iki šiol jo vis dar niekas nematė?

— Ne. Bet jo arklys čia. Dakotas visada ateina pas savo arklį.

— Jeigu tik jis yra gyvas. Ilgoji Ietie, ką darysime? Tu girdėjai, ką sušuko Tašunka Vitko! To visiškai užtenka, norint įrodyti, kad Harka mūsų neišdavė!

Seminolė papurtė galvą.

— Tai ne teismas, baltasis žmogau. Tai linčas! Niekas nieko neklausia, niekas neatsakinėja. Visi tik rėkia, visi trokšta žudyti. Niekas nesiklauso gero žodžio.

— Ilgoji Ietie, ką darysime?! Mes turime perspėti Harį, jeigu jis dar tebėra gyvas ir nepakliuvo dakotams į nelaisvę. Kur yra Matotaupa?

— Dar negrįžo nuo traukinio.

— Ar negalėtume surinkti žmones, kuriuos Haris buvo sutelkęs kovai? Jie gi žino, kaip iš tikrųjų buvo, ir neturi būti nusiteikę prieš jį.

— Jie visi prie traukinio.

— Visi reikalingi žmonės prie traukinio! Bet mes turime veikti greitai, kol Haris nepateko žudikams į rankas. Ką mes galime padaryti?

Šejenas spoksojo įsmeigęs akis į vieną tašką. Galų gale jis tarė:

— Aš parašysiu ant odos laišką ir kartu su juo paginsiu širmį į prerijas. Jeigu Harka išvis grįš, jis ras arklį ir laišką.

— Tai būtų išeitis.

— Bet Bilis sergi mustangą,— tarė seminolė,— o be to, mustangas smarkiai šlubuoja. Harka per greitai jį vijo, norėdamas laiku perspėti baltuosius stovykloje.

Morisas pajuto indėnės balse pasipiktinimą ir neapykantą.

— Na, dabar jūs viską žinote,— tarė ji rūsčiai.— Aš palieku jums šią bizono odos antklodę. Ji yra Harkos. Aš palieku jums šį lanką. Jis yra Harkos. Aš palieku jums šias erelio plunksnas. Jos yra Harkos. Aš palieku jums perduoti Harkai šį vampuną. Kadaise jis priklausė vadui Oceolai, kurį išdavė ir nužudė baltieji. Harka žino, ką tai reiškia. Visa tai aš palieku jums.

Moteris pasilenkė ir pakišo daiktus po Henrio lova. Paskui atsitiesė ir atsistojo priešais abu vyrus. Morisas nugręžė akis, vengdamas moters žvilgsnio ir negalėdamas žiūrėti į jos subjaurotą veidą. Jis matė tik seminolės rankas, paprastas, kilnias rankas.

Indėnė pasuko prie durų ir taip pat tyliai, kaip ir ateidama, dingo iš kambario.

Po kurio laiko pakilo Ilgoji Ietis.

— Eisiu į lauką apsidairyti.

Likęs vienas, dailininkas išgirdo baisų triukšmą, kuris greitai vėl nutilo.

Netrukus šejenas sugrįžo, jis atsisėdo ant Henrio guolio krašto, pasidėjo rankas ant kelių ir nukorė galvą.

— Kas atsitiko, Ilgoji Ietie?

— Blogi reikalai, mano baltasis broli Toli Skrajojantis Paukšti Miklioji Ranka Paslaptingoji Lazdele! Harkos arklys šlubuoja ir yra taip apsuptas iš visų pusių, kad jeigu tik mėgintum jį nuvaryti, tuoj pasipiltų šūviai. Visi laksto su šautuvais rankose ir nori linčiuoti Harį. Jeigu tik jis pasirodys stovykloje, galas jam. Jo palapinė sugriauta. Jie norėjo nulinčiuoti seminolę, bet toji nusinuodijo. Vienas iš jų apipylė jos lavoną karšta derva. Aš pasistengsiu pasprukti iš stovyklos, dėdamasis, kad einu į sargybą. Gal ten mane suras Haris arba aš jį pamatysiu, jeigu jis sumanys grįžti, ir tada galėsiu jį perspėti.

— Pamėgink ir pagalvok, kaip būtų galima duoti žinią Džo, Matotaupai ir kitiems vyrams, kurie yra prie traukinio. Tik jie galėtų užkirsti kelią dar didesnei nelaimei ir perkalbėti arba bent sutramdyti tuos prisiputusius galvijus.

Ilgoji Ietis linktelėjo ir sunkia širdimi išėjo.

Morisas girdėjo, kaip lauke gerkloja vyrai, reikalaudami žiauraus linčo teismo.

Buvo naktis.

Dar kartą pasirodė smuklininkas ir padėjo į kasą po lova geroką pinigų sumą. Ir dabar jis buvo suprakaitavęs, bet jau ne iš baimės, o nuo didelio triūso.

Pas Morisą karts nuo karto užsukdavo Deizė ir atnešdavo visko, ko tik šis pageidavo sau ir Henriui. Ji užkabino ant lango užuolaidą, kad niekas nedirsčiotų vidun, ir atnešė nedidelę aliejinę lemputę. Kambarys skendėjo švelnioj šviesoj, o lauke, aplink smuklininko barą, griaudėjo baisus triukšmas. Girdėdamas žvėriškus grasinimus susidoroti su jaunuoju indėnu ir galvodamas apie vargšės indėnės mirtį, Morisas juto, kaip visas virpa iš įtampos.

Maždaug apie vienuoliktą valandą Deizė atsisveikino. Morisas padėkojo jai ir užtikrino, kad nieko daugiau nebenori. Henris kartą buvo atgavęs sąmonę, nustebęs apsidairė ir užmigo.

Morisas sėdėjo susimąstęs ir kartkarčiais siurbčiojo vandenį.

Apie vidurnaktį vėl kažkas pasibeldė į duris, ir Morisas tyliai sušuko:

— Prašom!

Durys truputėlį prasivėrė, pasirodė plačiabrylė skrybėlė, dengianti plaukus ir veidą, o paskui ir pats kaubojus, su odiniu apsiaustu, su šautuvu rankoje.

Žmogus tyliai uždarė duris ir lyg niekur nieko atsisėdo ant lovos krašto, kur gulėjo Henris,— lygiai taip pat, kaip prieš tai Ilgoji Ietis. Šautuvą pastatė ant žemės, galvą laikė nuleidęs. Bet paskui staigiai ją pakėlė ir aliejinės lemputės šviesoje pažvelgė į Morisą.

— Ha...— Morisas neištarė viso vardo.— Tu?

— Taip. Kur mano tėvas?

— Dar negrįžo nuo traukinio.

— O Džo?

— Irgi negrįžo, kaip ir tie dvidešimt, kurie kovoje buvo tavo ypatingasis būrys.

— Baltieji išniekino čia vienos moters lavoną, jie nori mane linčiuoti.

— Ar tu negali pasislėpti, kol sugrįš tavo tėvas, Džo ir kiti?

— Galėti tai galėčiau, bet nenoriu. Aš išeinu. Supratai? Jeigu tu kur nors ir kada nors turėsi progą pranešti mano tėvui, tai pasakyk jam, kad aš išėjau laikyti išbandymų, kurie leis man tapti kariu. Aš eisiu ne pas dakotus, o pas jų priešus, siksikus, kurių palapinėse jau viešėjo ir mano tėvas, ir aš. Paskui dar kartą čia sugrįšiu ir susirasiu tėvą. Tada jį kaip karys karį paklausiu, ar jis sutinka skirtis su Ruduoju Džimu.

— O kur dabar Džimas? Ką jis veikia? Aš jo čia nemačiau.

— Per visą žiemą jis buvo čia, dirbo žvalgu, kaip ir mes, bet prieš kelias savaites vėl dingo. Jeigu jis nesirodo, vadinasi, bastosi po Juoduosius kalnus ir ieško aukso.

— Bet kol kas dar nieko nerado?

— Ne, nerado.

Indėnas atsistojo.

— Hari, ar tu nenori pats visa tai pranešti tėvui?

— Dar pamėginsiu.

— Ir... palauk, Harka, valandėlę. Ta moteris subiaurotu veidu atnešė čia tau bizono odos antklodę, lanką ir dar šio to. Jeigu nori tuos daiktus pamatyti, jie guli po lova, ant kurios tu sėdi.

Indėnas pasilenkė ir tuoj pat susirado savo antklodę, lanką, dvi erelio plunksnas ir vampuną. Pastarąjį jis valandėlę palaikė rankoje ir atidžiai apžiūrėjo.

— Iš Oceolos palapinės,— paaiškino Morisas.— Taip sakė ta moteris. Ji buvo seminolė?

— Taip. Ji buvo seminolė ir niekada šito neužmiršo. Kartu su šiuo vampunu ji perdavė man vieną žinią. Kur Ilgoji Ietis?

— Išėjo tavęs ieškoti. Ar tu jo nesutikai? Aš maniau, kad jis parūpino tau drabužius.

— Ne, juos aš nuvilkau nuo žmogaus, kuris pasityčiojo iš negyvos moters. Jis drįso per daug nutolti nuo stovyklos ir per daug priartėti prie mano peilio.

Indėnas ištarė tuos žodžius labai abejingai, ir Morisas susirūpinęs pažvelgė į jį.

— Harka, žudymas ir tau jau tapo amatu.

— Hau. Tai mano darbas. To išmokė mane raudonodžiai ir baltieji. Aš žudau ir raudonodžius, ir baltuosius, šaudau lygiai taip pat, kaip bizonus.

— Kas tu toks?— pasibaisėjęs paklausė dailininkas. Lygiai to paties prieš metus klausė savo sūnų ir Matotaupa.

Indėno veide pasirodė piktas cinizmas, tas paskutinis jauno žmogaus ginklas, saugantis jį nuo galutinio savęs sunaikinimo.

— Mano vardas yra Haris. Aš esu žvalgas ir gaujos vadas, pavojingas visiems, kam pajutau neapykantą ir panieką.

Išblyškusį dailininko veidą apniaukė toks liūdesys, kad indėnas įsmeigė į jį tiriamą žvilgsnį.

— Tu nuliūdai, Toli Skrajojantis Paukšti Geltonoji Barzda Paslaptingoji Lazdele?

— Matai, aš jau nebe Geltonoji Barzda, kaip tu mane vadindavai vaikas būdamas. Aš jau tapau Žiląja Barzda. Ir man liūdna.

— Kodėl? Tu bijai manęs? O gal tu vis dar tebesi neabejingas, kokiais keliais nueina raudonodis?

— Ne, Harka Nakties Akie Kietasis Akmenie Vilko Nugalėtojau Lokio Medžiotojau, aš tavęs nebijau. Tik negaliu abejingai žiūrėti, kaip tu švaistai savo gabumus.

Indėno veidas vėl pasidarė neišskaitomas, ir baltasis savo guolyje vėl išsigando, supratęs, kiek kartėlio ir kankinančios didybės slypi šio devyniolikamečio dvasioje.

— Neišsigąsk, jeigu netrukus išgirsi šūvį,— tarė jaunasis indėnas baltajam.— Aš nušausiu savo arklį, jis per daug jau nusivaręs, nebegalėsiu jo išvaduoti iš baltųjų. Mano šūvis bus taiklus, ir širmis nė nepajus, kad jam atėjo galas.

Harka dar giliau užsimaukšlino skrybėlę ir išėjo iš kambario, ramiai ir nepastebimai, kaip ir buvo įėjęs.

Netrukus driokstelėjo šūvis.

Keletas pusgirčių vyrų sušuko ir, atrodo, šoko ieškoti, kas čia šovė; paskui vėl stojo tyla.

Kai pagaliau pradėjo aušti rytas, antrasis po mūšio nakties, prerijose, šalia geležinkelio, prabudo dvidešimt pagiriotų vyrų. Juos kankino troškulys, bet aplink nebuvo nė lašo vandens. Džo, kuris visada gerdavo su saiku, šį sykį taip pat išliko blaivas ir budėjo sargyboje. Topui jis nedraudė gerti, bet neleido visiškai nusilesti, tad dabar abu tvirtai stovėjo ant kojų ir blaiviomis akimis dairėsi po apylinkę. Prie jų prisidėjo ir kelneris, kurio bet koks kiekis alkoholio nepajėgdavo išversti iš kojų. Tačiau nuo visų dar trenkė degtinę bei alum, ir Topui net pačiam bloga darėsi nuo sklindančio iš burnos tvaiko.

— Pagaliau kažkas atjoja duoti mums žinią ir parsivesti namo,— tarė kelneris ir parodė į rytus.— Jie ten stovykloje, matyt, irgi buvo gerai prisisiurbę, kad taip ilgai mumis nesirūpino. O jeigu dakotai šiąnakt būtų mus čia nudaigoję?

— Tai būtų jiems buvęs didelis laimėjimas. Bet jie pražiopsojo progą.

— Ir didžiausiam gudruoliui šitokių dalykų pasitaiko! Aš galėčiau jums papasakoti...

— Tylėk! Paskui!— sutramdė jį Džo.— Kas gi ten atjoja? Ar tik ne Haris?

— Tai mano sūnus,— tarė Matotaupa.

Jaunasis indėnas jojo ant kēršo arklio, užsimetęs ant jo odinį apsiaustą. Šuoliais prilėkęs prie pat grupės, jis staiga sustabdė keršį ir nušoko žemėn. Dabar Harka vėl vilkėjo indėniškais drabužiais, buvo susijuosęs vampunu.

Jaunasis indėnas atrodė dar išdidžiau ir priešiškiau nusiteikęs, negu paprastai, ir nors jis nė kiek nesistengė ką nors suuosti, Matotaupa iškart suprato, kad Harka pajuto, kaip nuo jų trenkia alkoholiu.

— Tašunka Vitko užpuolė stovyklą?— paklausė Matotaupa sūnų, nespėjus šiam ir žodžio ištarti.

— Hau.

— O paskui?

— Medžiojo bizonus.

— Tu jį persekiojai?

— Ne.

— Tu nepersekiojai Tašunkos Vitko? Kodėl?

Tas „kodėl" iškart nuteikė jaunąjį indėną priešiškai. Jis galutinai nuvarė savo mylimiausią arklį, stengdamasis laiku perspėti baltuosius, apgavo dakotus, tiesiog įviliojo juos į spąstus. Harka kovojo, žudė dakotus ir dar kartą užsitraukė savo gentainių kraujo kerštą. Tačiau kai Tašunka-Vitko iššaukė į kovą, jis nepakėlė prieš jį ginklo. Ir ne todėl, kad kovos įniršio ir pergalės svaigulio pagautas būtų bijojęs mirties,— jis paprasčiausiai nenorėjo baltųjų labui žudyti didžiojo vado. Nenorėjo, ir tiek, nors Tašunka Vitko ir įžeidė Matotaupą. Harka nepersekiojo Tašunkos Vitko ir padėjo pabėgti kai kuriems sunkiai sužeistiems dakotams. Netgi žuvusius išnešė iš kovos lauko. Jis nenorėjo būti nugalėtojas, nes žinojo, kad baltieji paskui tyčiosis iš dakotų lavonų.

Buvo žmonių, kurie, norėdami nuramdyti mustangą, padarydavo jam ant sprando pūliuojančią žaizdą ir neleisdavo jai užgyti; kai ją paliesdavo, skausmas nusmelkdavo visą kūną; bet, ir šitaip kankinami, kai kurie mustangai nepasiduodavo. Tas „kodėl" palietė Harkos pūliuojančią žaizdą. Jis su baime pagalvojo, kad dabar tėvas pavadins jį bailiu ir išdaviku, ir dar kitiems girdint. Dabar jam buvo nebe keturiolika, o devyniolika metų. Ir, nors Matotaupa jo tėvas, jis nesileis, kad tas degtine pasmirdęs žmogus žemintų jį kitų akyse.

Harka ne iškart atsakė į tėvo klausimą, pirma jam reikėjo sutelkti savo mintis ir jausmus, ir tą jo tylėjimą Matotaupa, tur būt, palaikė nepagarbos ar nešvarios sąžinės ženklu, o gal ir viena, ir kita kartu, nes jis tuoj pakartojo:

— Tu nepersekiojai Tašunkos Vitko? Kodėl?

Šį kartą Harka neatsilaikė ir smogė atgal:

— Kodėl nepersekiojau? Todėl, kad atkeršyti Tašunkai Vitko aš palieku tau, Matotaupa. Kai Tašunka Vitko tave surišo tavo paties palapinėje, tave išlaisvino mažametė duktė. Aš nenoriu, kad moterys maltų liežuviais, jog tavo sūnus, dar netapęs kariu, turėjo už tave atkeršyti priešininkui.

Matotaupa sustingo ir suglebo kaip mirtinai sužeistas žmogus. Jis tiesiog žado negalėjo atgauti. Tačiau Harka be žodžių suprato, ką tėvas nori pasakyti, todėl, nieko nelaukdamas, atrėžė:

— Brolis Harpstena, prieš mirdamas nuo mano rankos, papasakojo, kaip ten buvo.

Matotaupa vargais negalais atgavo kvapą ir persikreipusiu veidu sušuko angliškai:

— Eikšenkit, mano baltieji broliai, jojam į stovyklą! Aš esu jūsų žvalgas ir niekur nuo jūsų nesitrauksiu, ir kerštas jau man ne galvoj! Aš pasakiau, hau!

— Į stovyklą! Ten dar kartą atšvęsim pergalę!— suriko kelneris.— Ir Haris gyvas! Todėl aš statau!

Topas susigūžė ir, nė nepažvelgęs į sūnų, nuėjo prie savo arklio. Jis norėjo sučiupti Tašunka Vitko, bet kadangi šito iš jo pareikalavo sūnus, jis atsisakė savo ketinimo.

Harka nuėjo prie savo arklio, užsėdo ir, nė neatsisveikinęs, nujojo.

Džo ilgai žiūrėjo jam iš paskos.

— Ko jūs taip nesutariate?— tarė inžinierius Matotaupai, kai jie jau sėdėjo ant arklių ir kai kiti taip pat susiruošė joti į stovyklą.— Jūs abu šaunūs vyrai, kiekvienas iš jūsų vertas dešimties, ar dvidešimties, o gal net visos šimtinės vyrų, bet kai tik judu susitinkate, tuoj ir susikertate žodžiais arba ir be žodžių. Ir taip tęsiasi jau nebe pirmi metai. O juk jūs be viens kito negalite gyventi. Ar Harka išjojo ieškoti Tašunkos Vitko?

— Ne.

— Vadinasi, į žvalgybą?

— Aš nežinau. Paklausk jį patį, jeigu jis dar kada čia pasirodys.

— Tu taip pasakei, lyg jis iš tikrųjų čia daugiau nebegrįžtų!

Arkliai pasileido šuoliais, ir pokalbis nutrūko.

Kelias valandas jie jojo palei geležinkelį ir galiausiai pasiekė stovyklą. Susitikimas buvo labai triukšmingas, raiteliai mosavo kepurėmis, šūkavo, kilo tikra erzelynė.

Džo tas mažiausiai domino. Jis pastatė arklį, vieną kitą žmogų paklausinėjo svarbiausių naujienų ir nuėjo aplankyti Henrio. Henrio savijauta buvo prasta. Morisas ir Ilgoji Ietis rūpestingai jį slaugė. Sužeistasis dar kartą išsivėmė, tarpais atgaudavo sąmonę, bet netrukus vėl ją prarasdavo arba užmigdavo.

— Jis turi visiškai ramiai gulėti!— piktas ir susirūpinęs tarė Džo, bet labai tyliai, kad neišgirstų sužeistasis.— Jeigu Tašunka Vitko kerta, tai jau kerta. Dar visa laimė, kad jis pataikė ne ašmenimis.

— Kadangi Henrio tokia sunki padėtis, gal pasiliksite čia ilgiau?— paklausė dailininkas.

— Tur būt, reikės. Tas vyrukas dar pridarys rūpesčių.

— Kambarys šalimais jau suremontuotas. Aš su Ilgąja Ietimi persikelsiu tenai ir užleisiu jums savo guolį. Tada mums nereikės perguldyti Henrio.

— Dėkoju!

Persikraustymas truko neilgai. Kai Henris užmigo, Džo nuėjo pas Morisą ir Ilgąją Ietį papasakoti, kas nutiko prie traukinio, ir paklausinėti jų, kas per tą laiką dėjosi stovykloje.

— Aha, jie norėjo linčiuoti Harį,— pakartojo Džo.— Matyt, dėl to vyrukas ir pabėgo! Kad būtų mums bent žodžiu užsiminęs! Mes būtume sudoroję tą gaują.

— Žinoma.— Dailininkas susimąstęs žiūrėjo į inžinierių.— Bet negi jūs iš tikrųjų manote, kad Haris išsigando?

— Nė velnias jo neišgąsdins, tuo aš dar kartą įsitikinau šiąnakt. Jį užgavo žmonių nedėkingumas. Tais klausimais jis visada buvo labai jautrus.

— Taip, Džo, juk ir indėnas yra žmogus. Šiąnakt Haris keletą minučių buvo tuo, kuo jis svajojo tapti visą savo gyvenimą. Jis buvo dakotų karo vadas, vedė į mūšį savo gentį. Jo lūpose buvo karo švilpukas, ir visi jo klausė. O paskui jis apsigręžė ir smeigė į pačią širdį tiems, kurie sekė paskui jį. Negi manote, kad jis tai padarė lengva širdimi?

Džo gūžtelėjo pečiais.

— Bet juk niekas jam neliepė taip daryti!

— Sakote, neliepė? Jis norėjo paklausyti mano patarimo ir susitarti gražiuoju, bet jūs neleidote jam kalbėti kaip kokiam išsišokėliui berniūkščiui.

— Hm! Taip tai taip. Bet vis dėlto man atrodo, kad jis per plačiai užsimojo, žodžiu, sunku čia ką pasakyti! Man pasakojo, kad dingo visi nukauti ir sužeisti dakotai ir kad ta subiaurotu veidu moteris, kuri gyveno Hario palapinėje, nusinuodijo, kai vyrai norėjo ją prigriebti.

Visi trys vyrai užsirūkė, ir kurį laiką kambary buvo tylu.

— Reikėtų mums pasikalbėti su Matotaupa,— pagaliau tyliai tarė dailininkas.— Aš turiu jam pasakyti, kur išjojo Haris.

— Topas sėdi pas smuklininką, vaišina kitus ir pats geria kaip pasiutęs. Matyt, jis labai paėmė į širdį, kad Haris jį paliko. Geriau susiraskite jį rytoj arba poryt, kai jis išsipagirios ir kiek apsipras su savo sielvartu.

— Nežinau,— suabejojo Morisas, bet paskui vis dėlto sutiko paklausyti Džo patarimo.

Buvo vakaras. Morisas ir Ilgoji Ietis paprašė atnešti vakarienę į kambarį. Šio uždavinio ėmėsi Deizė-Vikė. Ji žinojo, kad tokiais atvejais reikia labai švariai nusiprausti ir nusiplauti rankas, ir tuos reikalavimus labai stropiai pildė. Dailininkas jau buvo prie jos pripratęs.

— Gal tu ir man kiekvieną vakarą atneši valgyti?— užkalbino Deizę Džo.— Aš turiu budėti prie Henrio.

— Ne, neatnešiu. Tave aptarnaus kita.

— Ak šitaip? Na, tegu bus taip. Ką veikia garbangalvis ponas savo lentiniame būste?

— Girdėtumėt, ką jis dabar kalba! Tai jis laimėjo kovą, jis išgelbėjo stovyklą ir traukinį!

— Kas gi tuo patikės?

— Kas patikės, kas ne, o tie, kurių nuomonė jam svarbi, tikrai patikės.

— Jis nori padaryti karjerą?

— Ir padarys.

— Sėkmės! Vienu tokiu tipu daugiau ar mažiau — nedidelė bėda. Ar taip, ar taip gyvename šuniškais laikais. Tegu juos velniai!

— Jis atleidžia Topą. Nenori daugiau matyti indėnų. Matotaupa tai jau žino.

— Ką Matotaupa darys?— paklausė Morisas.

— Ką darys? Kol kas gers. Jis nori sulaukti, kol grįš Džimas, arba pats žada eiti jo ieškoti.

Vikė-Deizė išėjo.

Dailininkas prislėgtas žiūrėjo įsmeigęs akis į vieną tašką.

— Ilgoji Ietie, gal paduotum man eskizus? Jie buvo bagaže. Tur būt, dar tebėra.

— Taip, tebėra, mano broli Toli Skrajojantis Paukšti.

Šejenas išpakavo didžiulį aplanką, kuris, uždengtas antklode, stovėjo prie sienos.

— Ak, štai jie!— Morisas ėmė traukti vieną lakštą po kito.— Štai, Džo, pažiūrėk, kas čia toks?— parodė jis vieną eskizą.

— Čia... Po perkūnais! Šitaip tada atrodė Matotaupa?

— Taip, šitaip jis atrodė. Prieš septynerius metus, kai aš svečiavausi pas jį. Išdidus vadas.

Džo ėmė tyrinėti piešinį.

— Jūsų teisybė,— tarė jis pagaliau.— Reikia gelbėti Matotaupą. Ką gi, nueisiu pas juos, į tą pergalės aplaistymą, nors, vien apie tai pagalvojus, man bloga darosi.

Džo išėjo iš kambario.

Stovyklą seniai jau apgaubė sutemos.

Kadangi senasis barakas per indėnų antpuolį sugriuvo ir sudegė, smuklininkas, gavęs stovyklos viršininko leidimą, laikinai vėl įsitaisė didžiojoje palapinėje. Dėžes ir ryšulius jis sukrovė ant kits kito ir, padaręs šiek tiek vietos, pristatė stalų ir suolų. Čigonas vėl čirpino smuiką. Dar lauke Džo išgirdo, kaip jis džyrina stryku stygas. Inžinierius neskubėjo eiti vidun, valandėlę pastovėjo susimąstęs tamsoje. Centrinėje statybos valdyboje jis jautėsi nekaip, bet ir čia jam jau nebepatiko. Ėjo kalbos, kad ruošiamasi tiesti kitą transkontinentinį geležinkelį, labai sunkiomis sąlygomis, kažkur toli šiaurėje. Ten irgi turėtų atsirasti darbo tokiam pionieriui, kaip jis. Beje, nuo tos dienos, kai jis kartu su kitais trim vyrais nuogas svyravo per prerijas, praėjo penkeri metai, ir kiekvieni tie metai buvo jam vis sunkesni ir sunkesni. Džo Braunas suseno.

Inžinierius krūptelėjo, pajutęs ant peties kažkieno sunkią ranką.

— Senas drauguži!— sušuko sodrus balsas.— Svajoji apie senus gerus laikus? Dabartiniai irgi ne tokie jau blogi!

— Džimai, tu?

— Nesitikėjot, kad taip greit sugrįšiu, a?— Rudasis Džimas paleido inžinierių ir, plačiai išsižergęs, atsistojo šalia.— Ne veltui aš čia skubėjau! Kas gi taip nuniokojo jūsų stovyklą?

— Dakotai.

— Ir kaipgi jūs čia juos įsileidote, turėdami daugiau nei šimtą šautuvų? Nieko sau vyrai! Kaip gyvuoja Topas ir Haris?

— Šiaip sau, dar gyvi.

— Tik tiek? Iš jūsų tiesiog neįmanoma žodžio išpešti, Džo. Gal jūs ant manęs ko pykstate? Dabar aš einu išgerti. Rytoj bus laiko — pasikalbėsime!

Rudasis Džimas sunkiais aukštais batais nužingsniavo prie palapinės, kur skambėjo muzika ir garsus pasigėrusių vyrų juokas. Jis praskleidė palapinės angą ir įėjo vidun. Džo patyliukais įslinko iš paskos ir, Džimo nepastebėtas, atsistojo jam už nugaros. Inžinierius metė žvilgsnį į palapinės vidų. Prie ant-

ro stalo sėdėjo Matotaupa, apsuptas vyrų, kurie norėjo pasivaišinti jo sąskaita ir todėl negailėjo jam gražių žodžių.

— Topai!— sušuko Rudasis Džimas, ir jo balsas nustelbė visą palapinės triukšmą.

— Džimai!— atsiliepė Matotaupa ir pašoko nuo stalo. Jo akys blizgėjo.— Džimai, mano broli!

Palapinės anga vėl užsidarė. Džo Braunas liko lauke. Pamažu, kaip ir eidamas čionai, jis patraukė atgal pas Morisą ir Ilgąją Ietį, kurių kambarėlyje dar spingsėjo šviesa.

Inžinierius įėjo vidun ir atsisėdo ant lovos krašto, ton pačion vieton, kur pirma sėdėjo Haris.

— Per vėlu!— tarė jis.— Džimas jau čia.

Morisas ir Ilgoji Ietis nieko neatsakė. Jie tylom pritarė Džo nuomonei. Bet po kiek laiko Morisas vis dėlto pakėlė galvą, pažvelgė Ilgajai Iečiai, paskui Džo į akis ir tarė:

— Gal būt, ne tik per vėlu, bet ir išvis neįmanoma. Matotaupa visai kitoks žmogus, negu, pavyzdžiui, tu, mano raudonasis broli Ilgoji Ietie. Jis užaugo ne rezervacijoje, buvo labai narsios ir karingos dakotų giminės karo vadas. Argi galėtų kuris nors iš mūsų gyventi su Matotaupa arba Matotaupa ilgesnį laiką gyventi drauge su kuriuo nors iš mūsų? Bet su kažkuo jam reikia gyventi, jis turi jausti kažkieno paramą, kaip kad jausdavo ją būdamas savo gentainių tarpe. Jam reikia bent vieno žmogaus, su kuriuo galėtų pasidalyti savo gyvenimo džiaugsmais ir rūpesčiais. Yra tik du žmonės, su kuriais Matotaupa dar galėtų kartu gyventi, tokiomis sąlygomis, kaip dabar,— savo giminės ištremtas, iš darbo atleistas,— tai Harka arba Džimas. Harka jį apleido. Vadinasi, lieka Džimas.

— Tai yra jam mirties nuosprendis,— užbaigė Džo.

ERELIO MEDŽIOKLĖ

Harka Kietasis Akmuo Nakties Akis, baltųjų vadinamas Hariu, keliavo pas siksikus. Jis nenorėjo joti tuo pačiu maršrutu, kaip kadaise, kai, palikęs šiaurinio Misurio apylinkes, leidosi į pietus ir per Juoduosius kalnus, per Najobrerą pasiekė Plato ištakas. Dabar jis ketino išvis nekelti kojos į dakotų medžioklės plotus, laikytis arčiau Uolinių kalnų ir per šošonų ir absarokų gyvenamas vietas nusigauti į šiaurę prie Mi-

surio ištakų. Tas kelias jam buvo dar nežinomas, tačiau jis išstudijavo jį žemėlapiuose, nors ten ir ne viską galėjo rasti: žemėlapyje buvo daug neištirtų, tuščių vietų. Skaityti, rašyti ir naudotis žemėlapiu Harka išmoko iš vieno baltojo, dar būdamas dvylikos metų, kai su cirku keliavo nuo Omahos iki Mineapolio. Vėliau jis toliau gilino savo žinias, padedamas Džo ir Henrio. Tie žemėlapiai, kuriais jis kadaise naudojosi, visi buvo dingę. Tačiau svarbiausi dalykai išliko atmintyje. Harka žinojo, kad jam reikės įveikti maždaug tūkstančio kilometrų kelią. Turėdamas galvoje, kad teks apeiti kalnus ir kitas kliūtis, jis apskaičiavo, kad tas vietas pasieks ne anksčiau, kaip po trijų savaičių. Tada pradės ieškoti siksikų, vadovaujamų Degančio Vandens.

Keršis, kuriuo Harka jojo, buvo šaunus vidutinio stiprumo arklys. Jis galėjo būti kokių šešerių metų, paskutiniu laiku buvo balnojamas, tačiau anksčiau jodinėjamas indėnų, todėl greitai ir tiksliai reagavo į kiekvieną spustelėjimą šlaunimis. Kasdieninės ilgos kelionės jam patiko labiau, negu gyvenimas geležinkelio tiesėjų stovykloje. Netrukus jis pažvalėjo ir įgavo daugiau jėgų, nors raitelis jo ir nelepino. Tačiau keršis juto, kad ant savo nugaros neša žmogų, kuris, kaip ir mustangas, moka susirasti geriamo vandens ir prieglobstį nakčiai, kuris visą laiką žino, ko nori. Todėl abu, ir arklys, ir žmogus, po kelių dienų pamėgo vienas kitą.

Harka maitinosi sumedžiotų žvėrelių mėsa. Stambaus laimikio jis nesivaikė, nes nevertėjo su savim temptis daug maisto, o palikti nepanaudotą taip pat nenorėjo. Iš pat mažens jam buvo įkalta į galvą, kad medžioklės laimikį reikia rūpestingai sudoroti ir kad nedera žudyti daugiau žvėrių, negu jų reikia mėsai ir kailiams. Prieškalnėse žvėrelių netrūko, vandeny buvo užtektinai žuvų, tad alkio jis niekados nejuto. Kartais susikurdavo ugnį, kartais ne. Kartais jodavo dieną, kartais naktį, nelygu kokia būdavo vietovė. Pavasario dienos jau pasidarė šiltesnės. Harka turėjo su savimi bizono odos antklodę, tad apsieidavo be palapinės. Tik kai reikėdavo miegoti pliaupiant lietui, susirasdavo kokią sausą vietelę po uolomis ar po medžiais. Jeigu aptikdavo netoliese plėšriųjų žvėrių pėdsakus, miegodavo stačias, atsirėmęs į medį, arba atsistodavo aukštai ant šakos ir prisirišdavo lasu.

Jau per pirmą savo didelį žygį nuo šiaurinio Misurio ligi pietinių Juodųjų kalnų pašlaičių, būdamas trylikos metų, jis kasdien labai atidžiai stebėjo nepažįstamas vietas ir dėjosi viską į galvą. Tą patį darė ir dabar, tik daug sparčiau, nes, keletą metų išdirbus žvalgu, visa tai jam tapo įpročiu.

Susitikti su šošonais ar absarokais Harka nenorėjo. Bet ne dėl to, kad būtų bijojęs kokių nemalonumų,— paprasčiausiai nenorėjo gaišti laiko.

Tačiau vieną dieną visai nelauktai ir netikėtai toks susitikimas įvyko.

Tai atsitiko tuo laiku, kai Harka jau buvo sukoręs maždaug pusę savo ilgo kelio ir pasiekęs tas vietas, kur prasideda Jeloustouno upė ir jos intakai. Dieną smarkiai palijo. Ant uolų, žolėje, spygliuotose aukštų medžių šakose žvilgėjo rasa, nutvieksta ankstyvo vakaro žaros. Iš kalnų tekantis upelis šniokštė per akmenis, vandens purslais šlakstydamas žalią samanų kilimą. Daugybė pėdų rodė, kad žvėrys čia dažnai ateina atsigerti. Prieš keletą valandų jaunasis indėnas aptiko šviežius grizlio pėdsakus ir nutarė pasisaugoti, kad žvėris neužpultų jo ir arklio. Jis pagirdė mustangą, pats atsigėrė, nusiprausė, nes dabar aplink buvo ramu ir jis turėjo gražaus laiko, o kaip bus rytoj, sunku pasakyti. Paskui nuėjo ieškoti patogios vietos nakvynei. Tuo tarpu medžių šešėliai pailgėjo, danguje sutvisko vakaro gaisai. Galų gale Harka surado nugriuvusį skardį. Išvirtę medžiai buvo jau supuvę, užgožti samanų, uogienojų ir jaunų medelių. Čia jaunasis indėnas nusprendė praleisti naktį. Keršis ėmė skabyti medžių šakeles. Harka susirado pernykščių riešutų ir, begliaudydamas juos, prisiminė, kaip kadaise su savo bičiuliu Stipriuoju Elniu, siksiku, taip pat vieną vakarą gliaudė ir valgė riešutus; tada jie buvo išsiruošę medžioti antilopių, tačiau sutiko ne antilopes, o lūšis. Mėsos šią dieną Harka jau buvo valgęs pusryčiams. Ir šito pakako.

Kaip ir kiekvieną vakarą, jis džiaugėsi ramybe ir vienatve. Triukšmas stovykloje jam paėdė iki gyvo kaulo, kaip ir visokiausi ten sklindantys kvapai. Vienui vienas prerijose jis jautėsi kur kas geriau. Čia nereikėjo niekieno klausytis, niekas nereikalavo iš jo ataskaitos. Čia jis neturėjo draugų, bet neturėjo ir priešų. Sužeistos sielos žmogui vienatvė buvo tikra palaima. Čia atsigavo jo kūnas, atlėgo dvasinė įtampa. Leistis

į ilgus apmąstymus nebuvo laiko, nes prerijose visada turi būti atidus ir akylas.

Vietą nakvynei Harka pasirinko prie seno išvirtusio medžio, kurio kamienas kiek nuožulniai riogsojo vidury nedidelės aikštelės. Į šakas buvo patogu įsiremti kojomis. Reikalui esant, galėjai lengvai pašokti, stoti į kovą arba leistis bėgti. Lietaus vanduo jau buvo nutekėjęs ir susigėręs į žemę. Harka apsisiautė bizono odos antklodę ir pasiėmė su savimi šautuvą. Medžio kamienas buvo maždaug penkių metrų skersmens, todėl galėjai būti ramus, kad užmigęs nenukrisi. Šalimais apsinakvojo ir mustangas.

Jaunasis indėnas buvo įpratęs per miegus išgirsti mažiausią įtartiną garsą. Šalimais cypsėjo du šikšnosparniai, ūkavo pelėda, tačiau tas nė kiek nesudrumstė Harkai ramybės. Tai buvo įprastiniai nakties garsai. Nustojo šmižinėję žolėje driežai, nuščiuvo krūmuose paukščiai, nutilo krebždėję tamsoje vabaliukai. Virš kalnų viršūnių ir virš aikštelės patekėjo mėnulis. Tačiau indėnas nė nemanė slėptis nuo blausios jo šviesos. Žmonių, gyvenančių šiose vietose, jis nebijojo, o plėšrieji žvėrys suras ir patamsyje, nes naktį jie vadovaujasi ne akimis, o uosle.

Po lietaus miškas skaniai kvepėjo. Harka užmigo ir gerai išsimiegojo.

Kai pabudo, dar buvo visiškai tamsu, tačiau iš žvaigždžių galėjai spręsti, kad jau nebetoli rytas. Indėnas pramerkė akis ir apsidairė. Pamatęs, kad dar anksti, neskubėjo keltis. Tik kai išblėso žvaigždės ir iš nakties tamsos išniro uolų ir medžių kontūrai, atsisėdo ir, susiradęs mėsos atsargų likučius, ėmė pusryčiauti. Patekėjo saulė. Jos spinduliai, prasiskverbę pro medžių kamienus ir lapus, pro spygliuotas šakas, pro akmenis, užtvindė aikštelę ir ėmė šildyti Harkai sprandą. Pamažu kramsnodamas mėsą, jaunasis indėnas klausėsi paukščių čiulbėjimo, krūmų šlamesio, upeliuko čiurlenimo ir staiga aukštai danguje pamatė skriejantį didelį plėšrų paukštį. Geriau įsižiūrėjęs ir pažinęs, kad tai stambus, suaugęs erelis, Harka pamiršo viską aplinkui. Plačiai išskėtęs sparnus, paukštis suko ratu ir pamažu artėjo prie aikštelės. Ilgai stebėjęs erelį ir nusprendęs, kad tas išdidus plėšrūnas galų gale priartės per šūvio nuotolį, jaunasis indėnas išsitraukė iš odinio dėklo šautuvą. Tačiau kaip tik tą akimirką jo dėmesį patraukė triukšmas kalnų miške. Dundėjo akmenys. Jie riedėjo žemyn ne vienu metu, o tam

tikrais laiko tarpais, lyg juos būtų išjudinęs koks gyvas padaras. Neišsiaiškinęs, kas atsitiko, Harka nenorėjo išsiduoti ir nešovė, nors ir turėjo paruošęs ginklą. Pasinaudoti lanku negalėjo — erelis skrido per aukštai.

Indėnas nėrė į šakas ir, laikydamasis netoli miško medžių, supančių aikštelę, pasileido ton pusėn, iš kur sklido įtartinas triukšmas. Gerai įsiklausęs, jis išgirdo aukštai virš skardžio traškant medžius. Tas braškėjimas sparčiai artėjo. Greičiausiai tai lokys, kurio pėdsakus buvo vakar aptikęs, pagalvojo Harka. Jeigu tai iš tikrųjų jis, tai bėga labai greitai, į nieką nekreipdamas dėmesio. Matyt, arba jis kažką vejasi, arba kažkas jį persekioja. Grizlis be baimės puola stambius žvėris, netgi bizonus, ir nebijo žmogaus.

Iš miško pasigirdo šaižus pagalbos šauksmas. Tai buvo mažos mergaitės balsas. Iš krūmų šlamesio ir iš beviltiško mergaitės riksmo, Harka suprato, kad žvėris artėja prie savo aukos. Šokinėdamas nuo vieno medžio kamieno ant kito, jaunasis indėnas kaip mat pasiekė miško pakraštį, o paskui greitai nėrė tarp medžių ir ėmė kopti šlaitu aukštyn. Mergaitė pasuko į kitą pusę, matyt, norėdama suklaidinti žvėrį. Tačiau miškas buvo gana retas, jame augo tik aukšti medžiai, ir plėšrūnas, atrodo, tuoj pat vėl pastebėjo sprunkantį savo grobį. Pasigirdo indėnų medžioklės šūksniai. Deja, medžiotojai buvo perdaug toli ir nieko negalėjo mergaitei padėti.

Dešinėje pro medžius Harka pastebėjo lekiantį žvėrį. Tai buvo iš tikrųjų pilkasis lokys, tas pavojingasis prerijų ir Uolinių kalnų plėšrūnas. Netrukus pasirodė ir mergaitė. Pamatęs, kad mergaitė daro lankstą, lokys nebėgo paskui, bet nėrė tiesiausiu keliu prie jos. Atrodė, dar keli šuoliai, ir mergaitė atsidurs plėšrūno nasruose. Lokys buvo prašiepęs dantis, o jo letenos su ilgais kaip pirštai nagais net iš tolo kėlė baimę. Kur netrukdė medžiai ir krūmai, jis lėkė mustango greičiu. Jo galva buvo palyginti maža, snukis smailas, o visas kūnas didžiulis didžiulis.

Harka prisidėjo prie skruosto šautuvą ir šovė. Šią akimirką jis negalėjo pataikyti nei į galvą, nei į širdį, nes žvėris buvo pridengtas medžių. Šūvis sutrupino lokiui snukį. Dabar plėšrūnui vienintelis ginklas liko letenos, o pilkojo lokio letenos yra nepaprastai stiprios. Išsigandęs, pervertas skausmo, lokys užmiršo savo auką. Jis atsistojo ant pasturgalinių kojų ir grie-

bėsi letenomis už sutrupinto snukio. Harka to ir telaukė. Taupydamas šovinius ir žinodamas, kad nėra laiko antrą kartą užtaisinėti šautuvą, jis metė ginklą žemėn ir keliais šuoliais atsidūrė prie žvėries. Lokys buvo už jį gerokai didesnis. Jis tuoj pat užsimojo letenomis. Bet tuo metu Harka smeigė jam į širdį dviašmenį durklą. Grizlis yra labai gajus, ir jeigu tik smūgis nebus mirtinas, žvėris dar gali pridaryti daug bėdos. Tačiau Harkos smūgis buvo ne tik greitas, bet stiprus ir taiklus.

Gavęs letena per sprandą, Harka suklupo, bet tuo metu ir lokį apleido jėgos. Jaunasis medžiotojas vos spėjo atšokti į šalį, ir kelis centnerius sveriantis žvėris griuvo žemėn. Prerijų milžinas dar pajudino pečius ir letenas, paskui išsitiesė ir nusibaigė.

Harka pergalingai suriko. Mažoji mergaitė taip pat sušuko iš džiaugsmo. Miške atsiliepė moters balsas, o tolumoj vėl pasigirdo medžioklės šūksniai. Sprendžiant iš balsų, čionai skubėjo šeši ar septyni vyrai.

Harka metė akį į žvėrį, gulintį prie jo kojų. Tai buvo pirmas jo nudėtas grizlis. Kadaise prie Arklių upelio šitoks lokys sudraskė Plunksnuotąją Strėlę, Matotaupos brolį, paskui Matotaupa tą lokį nudūrė. Tada jis buvo pasiėmęs į medžioklę Harką, ir berniukas, rizikuodamas savo gyvybe, erzino žvėrį, kad jis išlįstų iš krūmų ir Matotaupa galėtų jį nusmeigti peiliu, kaip buvo pasižadėjęs. Todėl Harka, būdamas tik dvylikos metų, jau gavo Lokio Medžiotojo vardą. Po to karto jam teko medžioti ir rudąjį lokį, ir pavojingąjį baribalą — juodąjį Šiaurės Amerikos lokį, bet kad būtų savo rankomis nudėjęs grizlį, šito iki šiol dar nebuvo pasitaikę. Indėnai žiūrėjo į lokį kaip į kokį ypatingą žvėrį, tikėdami, kad jame gyvena išmintinga žmogaus siela. Sumedžioti pilkąjį lokį buvo tokia pat garbė, kaip ir nugalėti narsų ir pavojingą priešą. Labai retai pasitaikydavo, kad žmogus vienui vienas drįstų stoti į dvikovą su šiuo stambiu plėšrūnu ir jį nugalėtų.

Harka susirado šautuvą, užtaisė jį, pasižiūrėjo į dangų ir pamatė, kad erelio jau nebėra. Greičiausiai jis išsigando šūvio ir nuskrido. Jaunasis indėnas nuėjo prie išvirtusio medžio, ant kurio naktį miegojo, susirinko savo daiktus, pasiėmė mustangą ir nusivedė jį į mišką, ton vieton, kur gulėjo negyvas lokys. Tik dabar jis pajuto, kad lokio smūgis į sprandą neliko be pėdsakų. Skaudėjo iš peties dešiniąją ranką, sprandas buvo

kaip surakintas, Harka tik vargais negalais galėjo pajudinti galvą.

Prie lokio jis rado moterį ir septynis vyrus. Tai buvo indėnų kariai, apsirengę kaip visi miškų ir prerijų indėnai, apsiginklavę strėlėmis ir lankais, kuokomis ir peiliais. Ypač krito į akis labai ilgi jų plaukai. Harkai net pasirodė, jog vienas prie savo plaukų dar prisisegęs svetimus, kad būtų dar ilgesni. Du kariai buvo su erelio plunksnomis plaukuose. Harka spėjo, kad greičiausiai tai absarokai.

Visi ėmė džiaugsmingai sveikinti jaunąjį medžiotoją, negalėdami atsistebėti jo drąsa. Matyt, mažoji mergaitė, ne vyresnė kaip šešerių metukų, jau spėjo papasakoti saviškiams, kaip viskas atsitiko. Ji nedrąsiai stovėjo su motina nuošaly ir didelėmis akimis žiūrėjo į savo išgelbėtoją, tą nepažįstamą indėną, kuris atrodė kitaip, negu jos genties kariai, ir turėjo Paslaptingąją Geležį — šautuvą. Odiniai mergaitės ir motinos drabužiai buvo švarūs, diržai, kišenės, peilio makštys — gražiai išsiuvinėti. Lygiai supintos kasos krito ant pečių. Mergaitės veidas dar trūkčiojo iš baimės. Matyt, ji uogaudama per toli nuklydo nuo motinos ir ją užklupo plėšrūnas, kurį jau persekiojo vyrai.

Pagaliau indėnė su mergaite apsisuko ir nuėjo — greičiausiai į stovyklą. Vyrai apžiūrėjo milžinišką lokį ir susėdo aplink jį surūkyti pypkės. Harka irgi atsisėdo ir pasiėmė žiupsnį tabako iš savo kapšelio — tikro tabako, kuris daug skaniau kvepėjo, negu raudonojo žilvičio lapai, kuriuos turėjo rūkyti indėnų vyrai, kai tabako sodiniai ir tinkamos jo auginimui žemės atsidūrė baltųjų rankose. Harka pasiūlė savo tabako, ir absarokai mielai jo paėmė, norėdami patys pasimėgauti ir kartu pagerbti negyvą grizlį.

Harka nemokėjo absarokų kalbos, o šie nesuprato kitų kalbų, todėl teko aiškintis ženklų pagalba. Kadangi klausimai ir atsakymai buvo paprasti, tai jie nesunkiai suprato vieni kitus. Harka atjojo iš pietų ir traukė į šiaurę. Iš prigimties jis buvo dakotas ir keliavo taikiais tikslais. Jo vardas — Bizonų Persekiotojas. Kitų savo vardų nesakė, tik tą, kuriuo buvo mažiausiai žinomas.

Jaunasis dakotas laikė pypkę kairėj rankoj, kadangi dešinę vis sunkiau galėjo pajudinti. Jo kaimynas, tas, kur su erelio plunksnomis, tai pastebėjo. Lokys savo aštriais nagais sudraskė Harkai sprandą ir petį, bet dėl to jis per daug nesuko sau

galvos, juk oda greitai gyja. Tačiau Harka anaiptol nenorėjo surakintu sprandu ir sustingusiu petimi ilgai užtrukti pas absarokus ir, ko gero, visam amžiui išsinešti atsiminimą apie lokio medžioklę. Jam buvo aišku, kad reikėjo verčiau nepagailėti antros kulkos, užuot puolus grizlį su peiliu. Tačiau tik jis pats taip sau sakė. Visi kiti pagirs, Harka tai gerai žinojo, kad pilkis buvo nusmeigtas peiliu. O ypač kad tai padarė jaunas žmogus, kuris matė tik devyniolika vasarų ir dar nėra priimtas į karius.

Harka metė klausiamą žvilgsnį į savo kaimyną, pasipuošusį erelio plunksnomis, ir tas jį suprato; atsargiai apžiūrėjo žaizdas ir nutvėręs atstatė išsuktą petį. Atitaisyti kaklo slankstelį jis nedrįso. Bet kai Harka jau galėjo pajudinti abu pečius — žinoma, ne abu vienodai lengvai ir be skausmo,— jis pats pasukiojo kaklą, atmetė galvą, ir išnarintas slankstelis trekštelėjęs atšoko į savo vietą. Erelio plunksnom pasipuošęs indėnas maloniai šyptelėjo ir vėl ėmė skaniai traukti pypkę, prikimštą tikro tabako.

Po kurio laiko sugrįžo mergaitės motina kartu su vienu kariu. Ji atsivedė arklį, pakinkytą į valkčius, ir kariai užvertė ant jų nudurtą lokį, kuris svėrė tiek, kiek septyni vyrai kartu. Kelionė su sunkiu kroviniu užtruko gana ilgai. Kai pagaliau grįžtantys medžiotojai pasiekė slėnį, kur stovėjo palapinės, stovyklos gyventojai jau seniai žinojo, kas atsitiko. Jie laukė susirinkę stovyklos pakraštyje, po medžiais ir pievoje prie upelio. Būreliais stoviniavo moterys, mergaitės, vyrai. Berniukai, džiaugsmingai šūkaudami ir nekantraudami kuo greičiau pamatyti baisųjį žvėrį ir jo nugalėtoją, atbėgo pasitikti sugrįžtančių medžiotojų. Vieni pėsti, kiti raiti zujo aplinkui.

Pačioje stovykloje laimingojo medžiotojo ir jo grobio laukė genties vyresnieji ir burtininkas. Jie labai iškilmingai pasveikino lokio nugalėtoją, ir taikos vadas svetingai pakvietė jį palapinėn. Vienas berniukas pasisiūlė pasirūpinti keršiu. Grizlis liko gulėti stovyklos vidury. Trys vaikinai stojo saugoti ir vaikė šalin šunis, kurie, išsiepę dantis, lodami slampinėjo aplinkui. Negyvas pilkasis lokys buvo gerbiamas lygiai taip pat, kaip nukautas narsus priešas.

Po daugelio metų Harka vėl atsidūrė palapinių kaimelyje, po daugelio kelionės dienų vėl šiltoje palapinėje. Virš ugniakuro puode kunkuliavo mėsos viralas; jis garavo ir skleidė

malonų kvapą. Vado žmona, supilsčiusi svečiams į dubenis viralą, ėmė skrudinti ant iešmo stirnieną. Harka per daug nesivaržė ir smagiai kirto, nes žinojo, kad netrukus pats galės pavaišinti šeimininkus skanėstais — lokio letenomis ir kumpiais. Ugnis tyliai ruseno ir maloniai šildė.

Besikalbėdamas ženklais, Harka sužinojo, kad absarokų grupėje yra paprotys, susitaikant su lokio dvasia, šokti lokio šokį ir kad kariai rytojaus dieną ruošiasi jį pradėti. Harka pranešė, kad dakotai taip pat laikosi tokio papročio ir kad jam, nugalėtojui, būtų malonu žinoti, jog miręs lokys ant jo neberūstauja. Tačiau jis pats negalįs dalyvauti šokyje, nes dar yra nepriimtas į karius.

Tai Harka turėjo pakartoti antrą kartą, nes absarokai pamanė nesupratę, ką jaunasis medžiotojas norėjo pasakyti. Mat, iš pažiūros jis atrodė vyresnis, negu iš tikrųjų, ir vyrai greičiausiai manė, kad jis jau yra matęs dvidešimt keturias ar dvidešimt penkias vasaras, nes toks drąsus ir vikrus gali būti tik sumitęs karys. Senasis taikos vadas persimetė žvilgsniu su burtininku, ir burtininkas pasakė, kad jis rytoj rytą paskelbsiąs, ar dvasios sutinka, kad šokyje dalyvautų medžiotojas, dar nepriimtas į karius.

Kai svečiai išsiskirstė ir palapinėje viskas nurimo, Harka gavo puikų guolį ir tiek apklotų, kad nežinojo, nė kur juos dėti. Jam buvo labai malonu, kad, prieš gulant miegoti, į palapinę su motina atėjo mažoji mergaitė, kurią jis išgelbėjo nuo lokio. Jos motina buvo taikos vado duktė. Ji pažadėjo padaryti Harkai iš plėšrūno nagų ir dantų grandinėlę, kuri yra ne tik pergalės ženklas, jėgos ir drąsos simbolis, bet kartu turi ir stebuklingą galią suteikti žmogui jėgos.

Naktį laimingajam medžiotojui dar skaudėjo sprandą ir petį, bet jis užmigo ir susapnavo lokį, o kai pabudo, nustebo, pamatęs, kad šalia nėra plėšrūno. Rytą, kai visi susėdo palapinėje apie ugnį, jis papasakojo savo sapną. Absarokai klausėsi tramdydami juoką, bet kartu ir kaustomi prietaringos baimės. Apie tai jie pranešė burtininkui. Šis tvirtino žinąs, ką jaunasis medžiotojas sapnavo, tačiau Harka tuo nelabai norėjo tikėti. Burtininkas išaiškino, kad lokio dvasia pati atėjusi pas Harką ir pareikalavusi dalyvauti lokio šokyje. Taip buvo išspręstas šis klausimas.

Dalyvauti lokio šokyje Harkai Kietajam Akmeniui Nakties Akiai buvo didelė garbė, bet kartu ir didelis jėgų išbandymas. Jis gavo patį gražiausią grizlio kailį ir, užsimovęs jį per galvą ir pečius, pasidarė panašus į lokį. Šokyje dalyvavo dešimt karių. Kraipydamiesi ir urgzdami kaip lokiai, jie kelias valandas šoko kaimelio aikštėje.

Harka labai gerai mokėjo vaidinti lokį, mėgdžioti nerangius, bet kai reikia ir vikrius, pavojingai greitus jo judesius. Kai jis šnypšdavo ir urgzdavo, galėdavai pamanyti, kad girdi tikrą lokį. Jo aukšta išdidi figūra, apgaubta dideliu lokio kailiu, kėlė baimę, ir visi tikėjo, kad jame slypi lokio dvasia. Vaikai bailiai žiūrėjo iš tolo, nedrįsdami eiti artyn. Apie pietus burtininkas užbaigė šokį. Pavargę vyrai nusimetė lokenas. Su negyvu grizliu, apie kurio sutrupintą kruviną snukį skraidė musės, buvo susitaikyta. Harka nuėjo prie upelio, apsišvarino smėliu ir vandeniu ir prisėdo palapinėje parūkyti. Sprandą skaudėjo kur kas labiau, negu jis drįso sau prisipažinti. Šokis pareikalavo iš jo daugiau jėgų, nei pati kova su lokiu. Ir vis dėlto Harka buvo patenkintas, kad nudėjo tą lokį ne taip, kaip baltieji skerdžia kiaulę arba kaip jie su daugiašūviu šautuvu per dešimt minučių nupila penkiasdešimt bizonų. Jam patiko ir tai, kad jis pagerbė negyvą lokį, juk pats jautėsi esąs vienas iš Didžiosios Lokės sūnų. Visos tos apeigos jam atrodė svarbios ir prasmingos. Taip, čia visai kitas gyvenimas, negu baltųjų tarpe. Jeigu jis ten nutverdavo kokį įžūlų niekšą, drįsusį jį įžeisti, ir po valandėlės jį nuskalpuodavo, tai nejausdavo jokio noro susitaikyti su to žmogaus dvasia. Tegu visų jo nužudytųjų baltųjų dvasios laksto jam iš paskos, jeigu joms tas patinka, jam dėl to nė kiek nebaisu.

Du jauni kariai atėjo į palapinę pasikalbėti su Harka. Kadangi jie ir toliau aiškinosi ženklų pagalba, tai reikėjo viską sakyti labai trumpai ir paprastai. Tokiu būdu per daug neišsiplepėsi. Harkai tas kaip tik ir patiko. Iš jaunųjų absarokų jis sužinojo du dalykus, kurie jį ypač sudomino: pirma, kad erelio lizdas vis dar nesurastas, kad plėšrūnas visą laiką skraido labai aukštai ir iš lanko neįmanoma jo nušauti; antra, kad į šiaurę nuo absarokų medžioklės plotų vaidenasi kažkoks arklys, eržilas, kuris pasirodo vienui vienas ir dingsta, nepalikdamas aiškių pėdsakų.

— Kulka, kurią sutaupiau medžiodamas lokį, pravers ereliui,— tarė jaunasis medžiotojas.

Kitą dieną iš pat ryto Harka išėjo su dviem jaunais absarokais pasivaikščioti po apylinkes. Vandenys buvo skaidrūs ir permatomi, jų paviršius spindėjo saulėje. Samanos buvo rudai žalios, siūravo šviesios eglių viršūnės, sprogo lapai, čiulbėjo paukščiai. Ant akmenų saulėje šildėsi driežai ir, pajutę, kad juos uždengė žmogaus šešėlis, tuoj sprukdavo šalin. Vakare palapinėje kvepėjo lokiena, iš pradžių buvo ištaisytos smegenys, širdis, kepenys,— šie skanumynai buvo skirti vien tik jaunajam lokio nugalėtojui,— paskui letenos, nugarinė ir galų gale kumpiai. Kiekvieną dieną apsilankydavo daug svečių, ir visi vaišinosi lokiena. Lokio kailis buvo ištemptas džiūti. Šunys jau spėjo sudraskyti ir suėsti plėšrūno vidurius.

Senasis taikos teisėjas pats įteikė Harkai grandinėlę, kurią labai gražiai padarė jo duktė; ant virvutės, nuvytos iš lokio sausgyslių, ji suvėrė pakaitom nagus ir dantis, o tą dalį, kuri turėjo kabėti ant krūtinės, padarė iš stipriausių nagų ir dantų. Harka užsidėjo grandinėlę ant kaklo ir niekada su ja nesiskyrė.

Sužeistą sprandą ir petį jau mažiau skaudėjo, ir jis galėjo laisviau judėti. Dabar naktimis jam sapnavosi jau nebe lokys, o naujas medžioklės laimikis. Erelis daugiau nebesirodė arti stovyklos. Ankstesni stebėjimai, apie kuriuos Harka sužinojo, leido spėti, kad erelis turi lizdą kažkur šiaurės pusėje ir tik retkarčiais atklysta taip toli į pietus, kad kaimelio gyventojai mato jį sklandantį aukštai ore. Harka, kuris, be gimtosios savo kalbos, dar mokėjo siksikų ir baltųjų, jau pirmosiomis dienomis įsidėmėjo vieną kitą svarbesnį absarokų žodį, o netrukus tiek pramoko jų kalbos, kad žodžiais ir ženklais galėjo kuo puikiausiai susišnekėti. Jis prikalbėjo leistis į erelio medžioklę abu jaunuosius absarokus, kurie pirmieji atėjo pas jį į palapinę ir paskui drauge vaikštinėjo po apylinkes.

Daug ruoštis nebuvo ko. Arklio Harka neketino imti su savimi, ką su juo veiksi uolose. Truputis džiovintos mėsos, truputis tabako, ir užtenka. Kadangi oras buvo šiltas, tai ir apklotų nereikės neštis. Paprastai, leisdamasis į eilinę medžioklę po artimiausias apylinkes, Harka naudodavosi lanku, tačiau šį kartą nutarė palikti jį palapinėje ir pasiimti tik šautuvą. Visi trys medžioklės entuziastai — nė vienas iš jų nebuvo vyresnis

kaip dvidešimt trejų metų — iš vakaro prieš kelionę sočiai pavalgė, išsimaudė, išsitepė lokio taukais ir anksti atsigulė miegoti, nes prieš vidurnaktį ketino leistis į kelionę. Kai trys jaunuoliai išlindo iš savo palapinių ir susitiko kaimelio aikštėje, virš kalnų ir klonių, virš miškų ir upių visu gražumu spindėjo juodas nakties dangus. Pajutę žmones, pastatė ausis arkliai, taip pat ir Harkos išsiilsėjęs keršis. Kažkur lyg vilkas sukaukė šuo. Šalimais čiurleno upelis.

Visi trys ristele pasileido paupiu, o paskui miškais apaugusiu šlaitu aukštyn. Kai prieškalnė pasidarė stati, jie sulėtino žingsnį, bet ir dabar bėgo tekini, palinkę į priekį, plačiais žingsniais, smarkiai lenkdami per kelius kojas. Nors šiame aukštyje pavasario naktys buvo šaltos, jaunieji medžiotojai to nejuto. Jie bėgo be kelio. Tarpais aptikdavo kokį miško takelį, tarpais patys turėdavo skverbtis per krūmus ir brūzgynus. Priekyje bėgo vienas iš absarokų, Harka paskui jį. Artimiausias jų kelionės tikslas buvo aukšta uolos viršūnė, nuo kurios galėjai plačiai apžvelgti apylinkę. Kai jaunuoliai perkirto miško juostą, jų nuogus kūnus ėmė čaižyti vėjas, džiovindamas prakaitą. Uolų atskalos slydo iš po kojų, ir jie turėjo šokinėti kaip kalnų ožiai, kad kas trečias žingsnis nenuslinktų vėl du žingsnius atgal. Galų gale įveikė šį sunkų tarpsnį ir pasiekė tvirtesnį gruntą. Iš šiaurės ir rytų pusės uola buvo išraižyta gilių tarpeklių, o iš pietų ir vakarų pusės lygi. Priekinis absarokas nusprendė toliau kopti vakariniu šlaitu. Nuo šalto ledinio kalnų vėjo jaunuolių oda pažvarbo ir susitraukė, nors visas kūnas, taip įtemptai darbuojantis, degė karščiu.

Kai po kelių valandų jie pasiekė uolos viršūnę, danguje jau blėso žvaigždės. Vėjas čia virto tikru viesulu, tiesiog vertė jaunuosius medžiotojus iš kojų, ir, negalėdami išsilaikyti, jie sugulė ant žemės. Dabar jie matė, kaip po nakties bunda plačios apylinkės. Rytuose, anapus begalinių prerijų, nusidriekusių kalnų grandinės papėdėje, patekėjo saulė. Viršūnės sutvisko auksu, ir viskas aplinkui paskendo neišpasakytoje spalvų grožybėje. Kur tik pažvelgsi, visur uolų keteros, suaižytos vėjo ir vandens, bet drąsiai šaunančios aukštyn, kur jau žaidžia pirmieji ryto saulės spinduliai. Apačioj žaliuoja miškai ir slėniai, net ir čia, aukštai, nuogų uolų viešpatijoje, girdėti, kaip ošia vėjyje eglės ir lapuočiai medžiai, kaip kranksi kuosos. Virš miškų, maždaug tokiame pat aukštyje, kaip ir viršūnė, kur

gulėjo ir dairėsi trys jaunieji medžiotojai, sklandė vanagas. Indėnų akys taip pat buvo skvarbios, ne blogesnės kaip paukščio. Saulė šildė jiems nugaras. Kai išsisklaidė nakties vėsa, užsigrūdinusiems žmonėms visai pakenčiama buvo čia gulėti.

Kantrumo netrūko nė vienam iš jų. Jie gulėjo taip valandų valandas, stebėjo vanagą ir būrelį laukinių avių, kurios, suradusios gretimame kalno šlaite druskos, taip uoliai ją laižė, kad galėjai jas visai lengvai nušauti. Praėjo visa valanda, o avys vis dar tebebuvo toje pačioje vietoje. Vienas iš absarokų, neatsilaikęs pagundai, jau taikėsi šauti, bet medžiotojus nuo avių skyrė gilus, į prarają panašus tarpeklis, todėl, apskaičiavęs, kiek reikėtų laiko ten nusigauti ir atgal grįžti, absarokas savo ketinimo atsisakė.

Pakilusi saulė užliejo slėnius, kalnus ir plačias prerijas vidurdienio spindesiu. Matomumas pasidarę nebe toks geras, daiktų kontūrai nebe tokie ryškūs, paskendę migloje, sunku buvo beatskirti, kur baigiasi žole apaugusios prerijos, kur prasideda dangaus skliautas. Uolos įšilo. Laukinės avys, prisilaižiusios druskos, sugulė. Vėjas nurimo, buvo girdėti tik vandens ošimas.

Jaunieji indėnai per tą laiką pastebėjo daug plėšrių paukščių, bet erelis nesirodė.

Saulė, pasiekusi aukščiausią tašką, pakrypo į vakarus ir ėmė leistis žemyn, iš pradžių vos pastebimai, paskui vis greičiau ir aiškiau, tiesiog galėjai matyti ir justi, kaip ji artėja prie laidos, jos spinduliai darosi vis vėsesni ir vėsesni. Rūkas išsisklaidė. Vėl išryškėjo kalnų kontūrai, šviesos ir šešėlių žaismas įgavo naujus kontrastus. Indėnų akims atsivėrė daugybė įvairių smulkmenų, beveik iki pat horizonto linijos.

Toli šiaurėje pasirodė du ereliai. Jie sklandė labai aukštai ir, sukdami ratus, pamažu skriejo prerijų link. Trys akių poros įtemptai sekė jų skrydį.

Saulė jau švietė iš kitos pusės, nebepliskino indėnams į akis, oras buvo grynas, toli matyti. Prerijose ganėsi ir laigė antilopių kaimenė. Iš tolo kiekvienas gyvulėlis atrodė mažesnis, negu skruzdėlės galvutė, bet indėnai ir iš tokio atstumo aiškiai juos pažino. Abu ereliai staiga smigo žemyn. Indėnams pasirodė, jog girdėti, kaip ošia jų skrodžiamas oras. Antilopės nespėjo išsiskirstyti į šalis, ir kiekvienas erelis nusičiupo sau po auką. Greičiausiai tai buvo antilopių jaunikliai. Išsigandusi kai-

menė kaip vėjas pasileido per prerijas ir netrukus dingo iš akių.

Harka pamažu atsistojo, kad galėtų toliau matyti, ir žiūrėjo, kur skris erelių pora. Ten, kur jie su savo grobiu nusileis, turėtų būti lizdas. Abu absarokai liko gulėti, bijodami, kad įtarūs paukščiai nepastebėtų medžiotojų.

Ereliai skrido gana atokiai, jų neįmanoma buvo pasiekti net šautuvo šūviu.

Tačiau Harka labai aiškiai matė, kaip erelių pora nusileido su grobiu naguose. Iš visko sprendžiant, jų lizdas turėjo būti arba kokiame aukštame medyje, arba ant kokios stačios prieškalnių uolos. Ereliai staiga nėrė žemyn ir dingo už vienos kalnų viršūnės. Harka atsisėdo ir tarė:

— Rytoj rytą jis jau bus mūsų.

Jis kalbėjo apie vieną erelį. Trims jauniesiems medžiotojams rūpėjo tik puošnios patino uodegos plunksnos. Medžiotojai apsidžiaugė, ėmė juoktis, pavalgė, ką turėjo įsidėję, ir užsirūkė.

Apie miegą dabar nebuvo ko ir galvoti. Per dieną visi trys gerai pailsėjo, tad tuoj pat leidosi į nakties žygį. Drąsiais ir vikriais šuoliais, iš anksto nužiūrėdami, kur patogiau statyti koją, jie nuskubėjo tuo pačiu vakariniu šlaitu žemyn. Saulė jau buvo visai arti laidos, paukščiai slėpėsi medžių šakose, plėšrūs žvėrys lindo iš savo slėptuvių, o jaunieji medžiotojai brovėsi per brūzgynus, leisdamiesi nuo kalno. Kai pasiekė mišką, buvo jau tamsu, bet jie visi žinojo, kuria kryptimi reikia eiti, o abu absarokai daugiau ar mažiau pažinojo vietovę; kur būdavo neįmanoma prasibrauti pro brūzgynus, jie surasdavo žvėrių pramintą taką. Padarę lankstą į žiemvakarius ir pasiekę upelį, ištekantį iš tarpeklio žemiau tos vietos, kur pirma laižė druską avys, visi trys sočiai atsigėrė. Nuo čia kelias jau buvo lengvesnis. Tačiau atstumas, kurį jie turėjo įveikti,— palyginti tolimas, todėl, nenorėdami gaišti laiko, visi trys bėgo ristele. Tik retkarčiais vienur kitur sustodavo pailsėti. Kai atbėgo kalną, užstojantį erelio lizdą, buvo jau seniai po pusiaunakčio. Dabar jaunieji medžiotojai ėmė dar labiau skubėti. Taip bebėgdami, jie pasiekė medį, smarkiai išsikišusį iš viso miško, daugiau kaip penkiasdešimties metrų aukščio, lyg tyčia išaugusį, kad iš jo būtų galima apžvelgti apylinkę. Harka nusprendė įlipti į viršūnę ir apsidairyti. Medžio kamienas buvo labai

storas, o šakos labai aukštai, pasiekti jas ne taip lengva. Tačiau Harka užšoko vienam savo draugui ant pečių, apjuosė lasu kamieną ir, nusitvėręs abu galus, ėmė kopti į medį, vis pamėtėdamas lasą aukštyn. Netrukus jis pasiekė apatines šakas, o paskui vikriai kaip lūšis įsikabarojo į pačią viršūnę. Šautuvą turėjo su savimi, nes laikė jį odiniame dėkle, užsikabinęs ant peties.

Dar buvo naktis. Po kojomis plytėjo mėnulio ir žvaigždžių šviesos nužertos prerijos — šitiek per naktį sukorę kelio, indėnai gerokai prie jų priartėjo. Tamsūs miškai kalnų pašlaitėse vėl ošė, gaivinami vėjo, o viršūnė, kurioje sėdėjo Harka, smarkiai siūbavo. Bet iš čia buvo gerai matyti į visas puses.

Harka Kietasis Akmuo Nakties Akis Lokio Medžiotojas visą savo dėmesį sutelkė į skardingą uolos iškyšulį, kurį tučtuojau pastebėjo šiaurės pusėje. Ta uola buvo gal truputį toliau, kaip už tūkstančio metrų. Dabar ji visa skendėjo mėnesienoje. Jeigu Harka būtų buvęs erelis, jis būtų susisukęs lizdą ant tos stačios, sunkiai pasiekiamos uolos, kuri kaip koks bokštas stūksojo virš prieškalnių ir miškų; nuo jos buvo toli matyti, kas dedasi prerijose.

Jeigu Harkos akis nemelavo, erelių pora iš tikrųjų buvo susisukusi lizdą ant tos uolos. Atrodė, kad jis net mato atskiras medžių šakas ir jaunų medelių kamienus, susineštus abiejų plėšrūnų. Gal ten buvo ir jauniklių. Dalį lizdo užstojo uola, kyšanti lyg koks ištiestas pirštas.

Iš tūkstančio metrų sunku tiksliai pataikyti. Nenorėdamas rizikuoti, Harka nusprendė prieiti arčiau prie lizdo. Jis greitai nusileido iš medžio viršūnės, užmetęs lasą, nusliuogė kamienu žemyn ir papasakojo draugams, ką matė. Norint nepražiopsoti momento, kada ereliai rytą pakils iš lizdo, reikėjo paskubėti.

Trys indėnai pasileido stačiu šlaitu. Dabar priekyje bėgo Harka, skuodė gana greitai ir tik žiūrėjo, kad nepargriūtų ir nesukeltų bereikalingo triukšmo. Kai jaunieji medžiotojai pasiekė uolos papėdę, tarp medžių ir krūmų jau tvyrojo ryto prieblanda. Miškas čia buvo retesnis. Šalimais sruveno siaurutis upeliukas, kuris pavasarį, matyt, labai smarkiai patvindavo, nes aplink buvo prinešta didelių akmenų, išlaužyta medžių, išraustos gilios griovos. Harka spėjo, kad nuo šio sąvartyno turėtų būti gerai matyti ta stati uola. Jis mostelėjo savo draugams sekti paskui jį. Pasiekusi numatytą vietą, trijulė pasislėpė už

didesnių akmens luitų. Harka išsiėmė iš dėklo užtaisytą šautuvą. Jo palydovai laikė paruošę lankus ir strėles. Jaunuosius medžiotojus nuo uolos viršūnės skyrė koks šimtas penkiasdešimt metrų. Iš čia jau galėjai aiškiai įžiūrėti lizdą.

Žėrėdama akinančia šviesa, saulė praplėšė ryto prieblandos šydą. Jos spinduliai nutvieskė uolą ir lizdą.

Ereliai pasirąžė ir ištiesė savo galingus sparnus. Indėnai pastebėjo, kad patino sparne matyti surandėjusios žaizdos žymės. Pro lizdo kraštą pasirodė du pūkuoti kaklai ir dvi pilkos galvos su pražiotais snapais. Vadinasi, erelių pora iš tikrųjų turi jauniklių.

Plėšrūnai pastebėjo žmones. Patinas pakilo iš lizdo ir, atstatęs krūtinę, jau taikėsi pulti iš viršaus priešą. Geresnio taikinio medžiotojams ir būti negalėjo. Tačiau jeigu pašautas paukštis kris žemėn, jis užsikabins už lizdo, ir sunku bus jį ten pasiekti. Todėl Harka delsė ir nešovė. Žinoma, kai erelis smigs žemėn, tada bus daug sunkiau į jį pataikyti, bet Harka pasitikėjo savo akimi. Kitaip samprotavo jo kaimynas. Tas neiškentė ir paleido strėlę. Visa tai atsitiko akimirka, ir Harka, sutelkęs visą dėmesį į save ir į šautuvą, nespėjo jam sutrukdyti.

Absaroko šūvis buvo mirtinas. Su strėle krūtinėje erelis krito žemyn ir užsikabino už uolos viršūnės, kuri kaip iškeltas smilius stūksojo virš lizdo. Patelė, ištiesusi sparnus, uždengė jauniklius ir karingai atstatė snapą, tačiau iš lizdo neskrido, net nepajudėjo iš vietos. Harka galėjo ją lengvai nušauti, užteko tik pataikyti į galvą. Tačiau jis atkakliai laikėsi medžioklės pradžioje užsibrėžto tikslo — nušauti tik patiną, o patelę palikti gyvą. Todėl uždėjo ranką ant strėlės, kurią laikė paruošęs jo kaimynas, duodamas ženklą, kad nereikia šauti. Paskui nusimetė šautuvą ir, slėpdamasis už akmenų ir medžių, nubėgo į mišką. Iš ten pasileido prieš kalną iki pat stačios uolos. Įkopti į ją buvo įmanoma nebent tik iš vakarų pusės. Harka girdėjo, kaip abu jo draugai mėtė akmenis; stengdamiesi patelės dėmesį atkreipti į save. Jaunasis dakotas įsikando į dantis nuogą durklą, kad, reikalui esant, turėtų kuo apsiginti. Paskui ėmė iš vakarų pusės atsargiai kopti aukštyn. Jis norėjo pasiimti nušautą erelį ir palikti gyvus jauniklius bei patelę. Iš dydžio, iš plunksnų spalvos, iš žaizdos sparne Harka atpažino, kad tai tas pats paukštis, su kuriuo jis vaikystėje turėjo nelengvą kovą, o paskui, kol erelis negalėjo skraidyti, labai susidrau-

gavo. Matyt, geležinkelio tiesimo darbai išbaidė jį iš senųjų vietų ir privertė keltis toliau į šiaurę. Ir štai dabar jis negyvas. Bet Harka pasirūpins, kad liktų gyvi ir užaugtų stiprūs jo jaunikliai. Kaip tik dėl šių priežasčių, apie kurias ničnieko nenumanė jaunieji absarokai, jis taip atkakliai laikėsi iš anksto užsibrėžto medžioklės plano.

Ereliukai pastebėjo artėjantį indėną. Pagauti nerimo, jie spoksojo iškišę galvas iš po motinos sparno. Tačiau erelė nieko nematė, tik žiūrėjo, ką daro abu absarokai.

Kopti į uolą buvo sunku. Akmenys vos vos laikėsi, ir juo aukščiau Harka kilo, juo sunkiau buvo rasti vietą, kur pastatyti koją ar įsitverti rankomis. Su kiekvienu žingsniu didėjo pavojus, kad koks nuriedėjęs akmuo gali atkreipti ereliukų motinos dėmesį.

Pagaliau jaunasis indėnas pasiekė vietą, kur šalia lizdo stūksojo ta į pirštą panaši uolos viršūnė. Tyliai ir atsargiai, lyg slinkdamas prie kario, jis atsistojo ant kairės kojos pirštų, o dešiniąja laikėsi įsispyręs į laisvą uolos sieną. Taip stovėjo nejudėdamas ir žiūrėjo į negyvą erelį, kabantį virš galvos. Laimė, kad erelis ten silpnai laikėsi, atrodė, užtenka tik prisiliesti, ir jis nukris. Kadaise sužeistas sparnas buvo nukaręs žemyn. Jaunasis medžiotojas paruošė lasą, paskui prisitraukė milžinišką paukštį artyn ir, užsidėjęs ant pečių, prisirišo jį prie savęs.

Ir dabar atsitiko tai, ko jis bijojo.

Erelio patelė pastebėjo, kad kažkas juda jai už nugaros, ir atsisuko į tą pusę. Tačiau, nespėjus jai užsimoti snapu, Harka susigūžė ir, kaip buvo numatęs, užsidengė negyvu ereliu. Nušautas plėšrūnas kabojo ant nugaros, savo liemeniu ir sparnais dengdamas jam galvą ir pečius. Harka ėmė leistis žemyn ir nebematė, ką toliau daro erelio patelė. O ji, atrodo, įtūžusi pasivijo žemyn besileidžiantį negyvą savo draugą ir atsitūpė ant jo, nes Harka staiga pajuto, kaip pečius prislėgė dvigubai sunkesnė našta. Tačiau erelis saugojo jį nuo patelės smūgių.

— Nesugadink savo negyvam vyrui plunksnų, ereliene,— tarė sau Harka.— O šiaip gali daryti su juo, ką tik nori.

Su šitokia našta ant pečių, susilenkusiam, panarinusiam galvą, buvo labai sunku leistis uola žemyn. Praėjo nemažai laiko, kol jis pasivarė kelis metrus. Patelė vėl pakilo, ir našta ant pečių palengvėjo. Tačiau ir dabar reikėjo gerai laikytis ir būti

atsargiam — pakako vieno neapdairaus žingsnio, ir galėjai nusiristi žemyn.

Galų gale Harka vėl pajuto po kojomis žemę ir lengviau atsikvėpė. Su ereliu ant sprando, laikydamas virš pečių ir rankų išskėstus jo sparnus, kaip koks žmogus-paukštis jis nubėgo į mišką.

Erelio patelė staiga puolė iš lizdo ir nusivijo jį ligi pamiškės, paskui vėl sugrįžo pas savo vaikus.

Harka paėjo kelis šimtus žingsnių gilyn į mišką ir, nenusiėmęs erelio, atsisėdo tarp medžių. Paskui šūktelėjo savo draugus, ir tie atbėgę atsistebėti negalėjo šitokiu sėkmingu žygiu. Harka nusimetė nuo pečių paukštį, žengė keletą žingsnių atgal ir mostelėjo tam, kuris nušovė erelį, kad pasiimtų savo laimikį. Nulaužtos strėlės galas dar smygsojo erelio krūtinėje. Tačiau absarokas nenorėjo imti, jam buvo gėda, kad neiškentęs per greit iššovė, jis siūlė brangias uodegos plunksnas Harkai. Kadangi abu niekaip negalėjo susitarti, galų gale nusprendė parnešti erelį į stovyklą ir vakare prie laužo papasakoti, kaip jis buvo sumedžiotas. Tegu vadai ir vyresnieji nuspręs, ką daryti su laimikiu.

Erelio patelė tupėjo lizde, uždengusi sparnais jauniklius.

— Iki rudens ji išaugins du naujus karo erelius,— tarė Harka.

Trys jaunieji indėnai buvo išalkę, ištroškę ir pavargę, todėl paėjo kiek giliau į mišką ir atsigulė iki pietų pamiegoti. Paskui aptiko nedidelio lokio pėdsakus, pasekė jį ir nudobė. Geresnę mėsą išsikepė, susikūrę ugnelę, o visa kita pasiėmė su savimi. Pradėjus temti, dar galiuką pabėgėjo, o paskui nuo vidurnakčio ligi ryto vėl ilsėjosi. Atsikėlęs Harka panoro dar kartą pasidairyti po priekalnių miškus ir už jų nusidriekusias prerijas, mat, netrukus ketino leistis į kelionę pas siksikus ir norėjo gerai išžvalgyti kelią.

Absarokai neprieštaravo. Vienas iš jų, kuris, atrodo, ypač gerai pažinojo šias apylinkes, sutiko nuvesti ant plynos kalno viršūnės. Ši viršūnė nebuvo tokia aukšta, kaip toji, į kurią jie buvo įkopę, eidami ieškoti erelio, bet iš jos galėjai labai gerai matyti prerijas. Trys draugai pasikeisdami nešė didžiulį nušautą erelį. Dabar jie vėl ėjo labai sparčiai.

Kai jie pasiekė kalno viršūnę, diena jau vėl slinko vakarop. Besileidžianti saulė švietė pro ugnimi žėrinčias kalnų keteras, ir vakaro šešėlių nuklotos uolos ir medžiai atrodė labai vaiz-

dingai. Žali lapai spindėjo, galėjai įžiūrėti kiekvieną jų gyslelę. Nuo pilkos viršūnės, iškilusios viršum medžių, buvo matyti miškai, upelio slėnis su vešliai apaugusiais krantais, o už jo prerijų platybės, kuriose vakaro vėjas vilnijo žolę.

Indėnai dairėsi aplinkui. Jie matė tolumoj bizonų taką, kurio prieš kelias dienas nebuvo pastebėję,— ilgą plikai nugraužtą, ištryptą ruožą, lyg kokį dulkėtą kelią, nutįsusį per žole apaugusias prerijas. Vienoje vietoje tas ruožas buvo kiek platesnis, ten telkšojo molino vandens klanai, kuriuose bizonai iš eilės — pirma stiprieji, paskui silpnesnieji — mėgdavo voliotis. Harka labai atidžiai stebėjo prerijas, jo draugams nebuvo ko čia taip domėtis.

— Klausykit!— tarė jis.

Absarokai ne iš karto susigaudė, ką Harka turi galvoje, bet netrukus jie viską suprato, net čia, aukštai, išgirdę, kaip dunda žemė.

— Bizonai?— paklausė jie visi kartu, bet po kiek laiko Harka pasakė:

— Mustangai!

Netrukus iš už miško iškyšulio šuoliais išlėkė didoka mustangų kaimenė. Jų ilgos uodegos ir karčiai plaikstėsi vėjyje, iš po kojų kilo dulkių sūkuriai. Harka dairėsi, susidomėjęs, kas galėjo taip išgąsdinti kaimenę. Bet tuo tarpu mustangai liovėsi šuoliavę, atsistojo piestu ir apsisukę pasileido į rytus. Indėnai sekė juos akimis, kol visa kaimenė pradingo už horizonto.

— Nesuprantu, ko jie taip pasibaidė,— tarė Harka.

— Tsss,— nutildė jį vienas iš absarokų.— Tai burtai.

Harka buvo beklausiąs, kokius burtus turi galvoj jaunasis absarokas, bet tuo metu miške, netoli upelio slėnio, pasigirdo kažkoks šlamesys. Indėnas sukluso. Jo draugai ir šį kartą nieko įtartino nepastebėjo. Vienas iš jų norėjo kažką sakyti, gal paraginti, kad metas keliauti toliau, tačiau Harka palietė ranka jam petį ir, prisidėjęs prie lūpų du pirštus, liepė tylėti.

Iš miško išlindo vienui vienas eržilas ir nuėjo prie upelio atsigerti. Tai buvo geltas mustangas, tamsiais karčiais ir tamsia uodega, kresnas, stipriai sudėtas. Netgi iš ramių judesių, kaip jis ėjo prie vandens ir pasilenkė atsigerti, buvo matyti, kokia jame slypi neišpasakyta jėga. Harka tiesiog žado neteko iš nuostabos. Kas per arklys!

Kas per arklys!

Atsigėręs eržilas pakėlė galvą ir valandėlę pastovėjo nejudėdamas. Harka negalėjo akių nuo jo atitraukti. Jį sužavėjo ne tik eržilo kūno sudėjimas, išdidi laikysena, bet ir judesių grakštumas. Gyvulys stovėjo prie vandens, vakaro saulės spindulių nutviekstas, ir Harka tiesiog nežinojo, kaip jį pavadinti — geras kaimenės vedlys, eiklus ristūnas, drąsus žirgas... Ne, tai perdaug paprasti žodžiai, šis mustangas buvo dar šis tas daugiau...

Eržilas apsisuko ir, žarstydamas kanopomis žemes ir akmenis, pasileido slėniu aukštyn. Neatrodė, kad kas jį vytųsi, greičiau jis pats kažką vijosi. Paskui staiga vėl apsigręžė ir ėmė kandžiotis, lyg kas jį būtų užpuolęs. Harka dabar matė jo akis, iš įniršio iššokusias ant kaktos. Mustangas vėl atsistojo piestu ir ėmė švaistytis priekinėmis kojomis. Visas jo kūnas buvo įtemptas kaip styga, tamsūs karčiai nukarę ant sprando, ilga uodega lietė žemę. Aukštai iškėlęs galvą, piktai iššiepęs dantis, eržilas, rodės, įnirtingai kovojo su kažkokiu nematomu priešu. Pagaliau jis vėl palietė priekinėm kojom žemę, pasispardė ir neregėtais šuoliais nurūko slėniu žemyn į tolumoj padūmavusias prerijas. Paskui apsuko ratą ir pasiekė kalvos viršūnę; temstančio dangaus fone iškilo jo siluetas ir dingo tolumoj, nakties tamsoj, begalinių banguotų prerijų platybėj.

Kas per arklys!

Harka ilgai negalėjo atgauti žado. Tik žiūrėjo į tolį, klausdamas save, ar kada nors dar bus lemta pamatyti šį eržilą. Tačiau mustangas daugiau nepasirodė.

Netarę nė žodžio, trys draugai vėl leidosi į kelią. Oras buvo vėsus, jie bėgo greitai ir apie pusiaunaktį, atsargiai įspėję arklių sargybinius, pasiekė stovyklą. Palapinės skendėjo tamsoje, ugnis jose jau buvo uždengta. Nors į stovyklą jie įslinko labai tyliai, tačiau šunys pajuto ir ėmė bruzdėti. To pakako, kad pabustų taikos vadas, kuris visada labai budriai miegodavo.

Kol jaunieji absarokai atlydėjo Harką ligi vado palapinės, senasis indėnas pasitiko juos jau apsirengęs. Pamatęs šitokį didingą erelį, taikos vadas net aiktelėjo iš nuostabos. Dabar pabudo ir moterys palapinėje, ir kai šeimininkas pakvietė jaunuosius medžiotojus vidun, ugniakure tuoj suplastėjo atsargiai kurstoma ugnis.

Sugrįžę jaunuoliai gavo sočiai pavalgyti ir ėmė pasakoti apie erelio medžioklę. Tačiau jų balsai buvo keistai prislėgti, ir taikos vadas, atidžiai klausęsis pasakojimo, pagaliau ėmė įtariai žvilgčioti čia į vieną, čia į kitą iš jų.

Abu jaunieji absarokai tylėjo lyg vandens į burną prisisėmę. Tačiau galų gale vyresnysis iš jų papasakojo:

— Grįždami namo, mes matėme arklį vaiduoklį, taip arti, kaip niekados. Jis pabaidė mustangų kaimenę ir atėjo prie miško upelio atsigerti. Paskui ėmė šėlti ir vėl dingo iš akių.

Vadas pažvelgė į Harką, lyg sakydamas, kad nori išgirsti jo nuomonę.

— Aš dar niekada nebuvau matęs tokio arklio,— tarė dakotas.— Jis yra stipresnis ir pasiutesnis už visus mustangus, kokius tik man kada teko sutikti, ir kovoja jis su kažkokiu nematomu priešu. Nesuprantu, kas jam yra.

— Tas eržilas kovoja su nematoma dvasia,— sušnibždėjo vadas,— bet jis kovoja ir su gyvais mustangais. Kaimenės jo bijo. Jis jau yra mirtinai užkandžiojęs ne vieną jų vedlį. Mes radome juos negyvus. Tai burtai!

Sujaudinti šio keisto įvykio ir dar šitaip pavargę, jaunieji medžiotojai nebenorėjo naktį daugiau apie nieką kalbėti. Jie atsisveikino ir paliko erelį senojo vado palapinėje. Rytoj jis nuspręs, kam turi atitekti laimikis.

Kai palapinės gyventojai nuėjo miegoti, atsigulė ir Harka ant savo apkloto. Tačiau jam visą laiką neišėjo iš galvos tas arklys, juo daugiau apie jį galvojo, juo jis darėsi jam mielesnis — kaip koks didis priešas, kurį nori žūt būt padaryti savo draugu. To visų atstumto, nekenčiamo laukinio gyvulio likimas kažkuo priminė jo paties gyvenimą. Ką žino absarokai apie jį, Harką Kietąjį Akmenį Vilko Nugalėtoją Lokio Medžiotoją, Matotaupos sūnų, kurį baltieji vadino Hariu? Juk jis nepasakė jiems net savo tikrojo vardo. Prisistatė kaip Bizonų Persekiotojas, ir absarokai nė manyti nenumano, kas jis iš tikrųjų yra. Harkos vardas ir žygiai daugiau ar mažiau jau žinomi šiose vietose, ir jeigu jis nori ramiai gyventi, neturi savęs vadinti nei Hariu, nei Kietuoju Akmeniu Vilko Nugalėtoju.

Absarokai mielai būtų pasilikę šį šaunų jaunąjį medžiotoją savo stovykloje, padarę jį kariu ir apvesdinę su kokia mergaite. Senasis vadas ne kartą apie tai užsiminė. Tačiau Harkos nedomino gyvenimas šiame kalnų slėnyje. Jis troško kuo grei-

čiau iškeliauti, traukti tolyn į šiaurę, į atšiaurias prerijas, kur gyvena jo draugas Stiprusis Elnias, su kuriuo jis pagal indėnų paprotį susirišo kraujo ryšiais. Kartu su juo jis išlaikys visus bandymus ir taps kariu. Tai buvo svarbiausias jo tikslas.

Praslinkus trims dienoms po to, kai jaunieji medžiotojai sugrįžo iš erelio medžioklės, Harka atsisveikino su svetingomis absarokų palapinėmis. Erelio uodegos plunksnas pasiėmė su savimi, nes jaunasis absarokas, nušovęs erelį, įteikė jas kaip dovaną, ir Harka negalėjo jos nepriimti. Jis palygino plunksnas su tomis dviem, kurias visada nešiodavosi su savimi, ir įsitikino, kad jos visiškai panašios. Jo širmis prieš kelerius metus išpešė jas ereliui iš uodegos, kai šis norėjo užkapoti berniuką. Grizlio kailis liko absarokų stovykloje, nes jis būtų bereikalinga našta kelionėje; Harka pasiėmė tik grandinėlę iš lokio nagų ir dantų. Ją nešiojo užsikabinęs kaip amuletą.

Absarokų vyresnieji pagarbiai su juo atsisveikino, berniukai jį palydėjo truputėlį, ir Harka išjojo pas siksikus. Maisto jis turėjo užtektinai, jo keršis buvo gerai pailsėjęs ir žvalus. Norėdamas atsigriebti už sugaištą laiką, Harka leido jį smagiais šuoliais, bet pernelyg neskubėjo. Dienos, praleistos pas absarokus, visiškai neišdildė nemalonių įspūdžių, patirtų bedirbant prie geležinkelio, tik pastūmėjo praeitin. Dabar jis jautėsi vėl laisvas indėnas.

Jodamas į šiaurę kalnų papėdėmis, pamiškėm, jis visą laiką dairėsi, ar nepamatys to keisto eržilo. Tačiau paslaptingasis geltis daugiau nebesirodė.

IŠBANDYMAS

Į žiemvakarius nuo aukštutinio Misurio per prerijas, nusidriekusias ligi miškingų priekalnių, traukė nedidelė siksikų vilkstinė. Jų vyrai ir moterys buvo tvirti, užsigrūdinę, visų veidai — ramūs, susikaupę ir kartu paslaptingi. Visi jie iš pažiūros atrodė panašūs į kits kitą, ir vis dėlto kiekvieno jų žvilgsnyje, lūpų kampučiuose, kūno laikysenoj galėjai įžiūrėti individualių bruožų, kurie kiekvienas savaip bylojo apie šių žmonių ryžtą ir sugebėjimą neprarasti galvos sudėtingiausiomis gyvenimo aplinkybėmis. Pažiūrėjus iš šalies, atrodė, kad kiekvienas iš jų yra pasiruošęs bet kuriuo metu stoti į kovą už

save ir kitus. O kas slypėjo po šia bendra tvirtybės, susikaupimo ir savitvardos skraiste, sunku buvo pašaliniam žmogui pasakyti.

Vienuoliktoji iš eilės jojo Sitopanakė. Ji buvo jau suaugusi mergaitė, bebaigianti tryliktuosius metus. Priešais ją ant kito arklio sėdėjo Šaipioji Šarka, ir Sitopanakė kiaurą dieną matė juodus draugės plaukus, išsiuvinėtus jos drabužio pečius ir kūdikį ant nugaros, kuris jau žinojo, kad verksi neverksi — vis tiek iš to nieko doro nebus, todėl klusniai tūnojo samanom išmuštame krepšyje ir tik judino galvutę ir rankutes. Kelionės metu niekas nesikalbėjo. Su arkliu Sitopanakei nebuvo vargo, jis ėjo ramiai, niekur neiškrypdamas iš eilės. Ji žiūrėjo į savo draugės kūdikį, į rūpestingai sklastymu perskirtus jos plaukus, į judančias ietis vyrų rankose. Žiūrėjo į begalines prerijas ir į dangų.

Į pavakarę siksikai pasiekė savo kelionės tikslą, kur ketino įsikurti ir gyventi kelias savaites. Ši naujoji stovykla buvo gerokai į vakarus nuo tų vietų, kur prieš kelerius metus jie paprastai leisdavo vasaras.

Sitopanakė, jos motina ir senelė, kaip ir visos moterys ir mergaitės, tuoj šoko statyti palapinių. Vieta stovyklai buvo parinkta gera. Čia pat miškas, kuriame tryško vandeningas šaltinis, įtekantis į nedidelį upeliuką. Netrūko čia malkų, gero vandens, uogų, šaknelių ir gydančių žolių. Toliau į rytus tęsėsi banguotos prerijos, vakarų pusėje dunksojo miškai ir aukšti kalnai.

Iš čia kariams buvo patogu leistis į bizonų medžioklę, taip pat medžioti miškuose lokius, briedžius, elnius. Žolė buvo žalesnė, negu plikoje stepėje, ir mustangai turėjo užtektinai maisto.

Moterys pastatė vado palapinės ramsčius ir surišo juos viršuje. Paskui visos trys užtraukė sunkų odinį jos stogą ir pritvirtino virvutėmis prie įkaltų į žemę kuoliukų, kad neplaikstytų vėjas. Tada Sitopanakė nuėjo į mišką parinkti malkų. Saulė jau pasislėpė už medžių viršūnių. Miške buvo ūksminga ir vėsu. Sitopanakę lydėjo Šaipioji Šarka. Ji taip pat turėjo parinkti savo palapinei malkų. Abi draugės nubėgo į vidurį miško, prie šaltinio, ir sutiko ten Stiprųjį Elnią, atvedusį paganyti savo sartį. Šaipioji Šarka pastebėjo, kad brolis su se-

seria nori pasikalbėti, ir pasitraukė į šalį; aplinkui malkų buvo į valias — tik rinkis.

Į aikštelę prie šaltinio dar žvelgė vakaro dangus, kurio tamsioje mėlynėje blanko paskutiniai švelnaus raudonio nuspalvinti debesėliai. Šaltinio vanduo tviskėjo. Prerijose kaukė du kojotai. Tas kauksmas priminė Stipriajam Elniui vakarą, kurį jis praleido šioje pamiškėje prieš septynerius metus.

Miške buvo girdėti renkančių malkas moterų žingsniai, retkarčiais trekšteldavo užminta sausa šaka.

— Atėjo vasara,— tyliai tarė Stiprusis Elnias savo seseriai.— Atėjo vasara, dienos pasidarė ilgesnės, negu naktys, greit pradės džiūti žolė ir paaugs jaunieji bizonai. Į vasaros pabaigą aš jau būsiu karys. Burtininkas žada pasikalbėti su dvasiomis ir paskirti dieną, kada man reikės laikyti bandymus. Ir Sitopanakė, mano sesuo, netrukus persikels į kurio nors mūsų kario palapinę?

— Ar tu, broli, tapęs kariu, tuoj pat parsivesi į palapinę kurią nors mūsų giminės mergaitę?

— Ne, ne tuoj, norėčiau palaukti, kol pamatysiu dvidešimt dvi ar dvidešimt tris vasaras.

— Vadinasi, ligi to laiko aš būsiu reikalinga motinai.

Stiprusis Elnias nusišypsojo, bet prieblandoje Sitopanakė šito nepastebėjo, tik išgirdo juoką balse, kai jis pasakė:

— Taip, kas gi be tavęs padės nudirbti jai darbus. Tu nemyli nė vieno iš mūsų karių? Netgi Nakties Paukščio, Gudriosios Gyvatės sūnaus, kuris dieną naktį apie tave galvoja?

— Aš dar gana jauna ir galiu palaukti, kol ką nors pamilsiu.

Pakilo lengvas vėjelis, ir medžių viršūnės ėmė svyruoti. Kojotai nutilo kaukę — išsigando šunų. Aikštelėje prie šaltinio, iš visų pusių apsuptoje medžių, dar tebetvyrojo vasaros dienos šiluma.

— Gal ligi rudens dar sugrįš mano kraujo brolis Harka,— tarė Stiprusis Elnias.— Jis žadėjo sugrįžti ir pas mus išlaikyti visus kario išbandymus. Jeigu jis gyvas, vieną gražią dieną pasirodys čia.

— Taip, vieną gražią dieną pasirodys. Aš kiekvieną rytą vis dairausi į prerijas, o kiekvieną vakarą — į mišką, kaip ir tu, mano broli, Stiprusis Elnie! Bet Harkos Kietojo Akmens Bizonų Persekiotojo kaip nėra, taip nėra.

— Tiek laukę, palauksime dar.

Sartis pakėlė galvą. Artėjant nakčiai, jis panoro grįžti į kaimenę, ir Stiprusis Elnias nuvedė jį prie kitų arklių.

Vos tik Stiprusis Elnias nuėjo, Šaipioji Šarka tuoj vėl atsirado šalia Sitopanakės ir atidavė jai dalį savo malkų. Draugės nuskubėjo atgal į stovyklą, nes žinojo, kad namiškiai jau laukia jų.

Pasiekusios rytinę pamiškę, kur buvo įsikūrusi stovykla, Sitopanakė ir Šaipioji Šarka išsiskyrė, kiekviena šmurkštelėjo į savo palapinę.

Vado duktė tuoj pat šoko kurti ugnį palapinės vidury, kur motina jau buvo paruošusi nedidelę įdubą. Sausos malkos greitai įsiliepsnojo. Sitopanakė pasmeigė ant iešmo mėsos tėvui. Motina ir senelė pasitraukė palapinės gilumon. Ten žaidė ir mažasis broliukas, gimęs prieš trejus metus.

Kai vadas Degantis Vanduo sušveitė jam skirtą kulšį, sėdo valgyti ir moterys su vaiku. Pagaliau parsirado Stiprusis Elnias ir taip pat gavo vakarienės. Jis jau buvo nebe vaikas, bet dar ne karys, ir tas jo dvilypumas labai krito į akis.

Iš miško pasigirdo fleitos melodija. Palapinės gyventojai suprato, kad tai Gudriosios Gyvatės sūnus groja Sitopanakei savo meilės dainą. Motina slapčia stebėjo, kaip į tai reaguos mergaitė. Bet Sitopanakė tik papūtė lūpas ir tarė:

— Jauni vyrai verčiau galvotų, kaip sumedžioti elnių ir pilkųjų lokių, užuot kiekvieną vakarą groję fleita.

Paskui atsigulė ir nugrimzdo į svajas, kurias patikėdavo tik savo broliui.

Kelios dienos stovykloje praėjo ramiai ir linksmai.

Vieną rytą, saulei tekant, Sitopanakė su Šaipiąja Šarka, kaip ir kiekvieną dieną, nuėjo parsinešti iš šaltinio vandens. Rasa dar buvo nenukritusi. Jos lašeliai spindėjo saulėje visomis vaivorykštės spalvomis. Maloniai dvelkė nakties vėsa. Sitopanakė ir Šaipioji Šarka prisisėmė odinius maišus vandens. Prie šaltinio dar buvo tuščia, jos atėjo čia pirmos. Šalia Sitopanakės tripinėjo mažasis broliukas ir gaudė drugelius, atkutusius, patekėjus saulei.

Po medžiais stovėjo vyriškis ir žiūrėjo į abi drauges. Jis buvo gražaus stoto, stipriai sudėtas. Sitopanakė ir Šaipioji Šarka iškart pažino, kad tai Nakties Paukštis, Gudriosios Gyvatės sūnus. Jis buvo maždaug dvidešimt dvejų metų, jau prieš ket-

verius metus priimtas į karius. Šaipioji Šarka buvo bepradedanti iš jo šaipytis, nes tas jaunas karys, stovintis tarp medžių, buvo ligi ausų įsimylėjęs Sitopanakę ir kiekvieną dieną lįsdavo jai į akis. Vado duktė nekreipė į jaunąjį karį dėmesio, bet ir nevengė jo. Kartu su Šaipiąja Šarka ji abejingai praėjo pro vyruką, lyg jis būtų koks medis. Sitopanakė girdėjo, kaip jis sekė joms iš paskos. Kai abi draugės pasiekė miško pakraštį ir pažvelgė į prerijas, jų platybės buvo užlietos ryto ūkanų ir saulės šviesos. Šunys kažko labai nerimavo. Kai kurie iš jų, stambesnieji ir drąsesnieji, išbėgo į prerijas. Ir netrukus mergaitės suprato šitokio jų elgesio priežastį.

Žalia lyguma prie stovyklos artėjo vienišas raitelis. Sitopanakei vos širdis neiššoko iš krūtinės. Ji nuleido galvą ir, nė neatsisveikinusi su Šaipiąja Šarka, greitai nubėgo į vado palapinę. Šaipioji Šarka stovėjo kaip stovėjusi ir stebėjo artėjantį raitelį. Tą patį darė ir Nakties Paukštis.

Raitelis jau buvo aiškiai matyti. Jis jojo ant keršo arklio, apjuosto odine antklode.

Pažinęs raitelį, Nakties Paukštis patyliukais apsisuko ir nuėjo.

O iš stovyklos pasitikti svečio jau išlėkė Stiprusis Elnias. Svečias taip pat paleido arklį šuoliais. Abu raiteliai susitiko, pastatė piestu arklius ir, skardžiai šūktelėję, pasisveikino. Paskui abu kartu nušuoliavo į stovyklą ir sustojo prie vado būsto. Palapinė buvo pravira. Priešais jos angą stovėjo Degantis Vanduo. Jaunuoliai nušoko nuo arklių, ir vadas rimtai ir pagarbiai pasveikino sugrįžusį svečią.

Šaipioji Šarka iš savo vietos matė, kas dedasi vado palapinėje, ji dar valandėlę pastovėjo su maišu vandens rankoje. Nakties Paukštis, paėjęs kelis žingsnius, taip pat sustojo ir pasižiūrėjo į palapinę. Svečias pasidėjo ten šautuvą, ir šeimininkas, atrodo, tuoj pat jį pakvietė apsigyventi palapinėje. Vesdamas keršį prie kitų arklių, jis praėjo pro Šaipiąją Šarką, o paskui ir pro Nakties Paukštį. Jaunoji moteris įsidėmėjo kiekvieną jo bruožą. Jis buvo didesnis ir raumeningesnis, negu Nakties Paukštis. Ant kaklo turėjo užsikabinęs grandinėlę iš lokio nagų, o mokasinų siūlėse įsisiuvęs nugalėtų priešų skalpo plaukų. Atrodė vyresnis už dvidešimt dvejų metų Nakties Paukštį, nors buvo matęs mažiau vasarų.

Šaipioji Šarka neturėjo kada ilgai žiopsoti — reikėjo grįžti su vandeniu į palapinę ir pasirūpinti savo mažyliu. Ji metė pas-

kutinį žvilgsnį į vado tipi, kur Sitopanakė, atnešusi motinai vandens, tvarkė apklotus. Ji dirbo taip nerangiai, kad sunku buvo ją ir atpažinti. Atrodė, kad ten juda kokia baimės ar džiaugsmo sukaustyta moteris.

Šaipioji Šarka išėmė iš krepšio savo kūdikį ir pagirdė. Paskui išvirė vyrui mėsos, ir šis skaniai papusryčiavo. Sau pasitaisė prerijų vištelę ir suvalgė taip pat su dideliu apetitu. Ir kur ėjo, ką dirbo, jos mintys vis sukosi apie šio ryto įvykius.

O vado palapinėje Stiprusis Elnias tiesiog atsidžiaugti negalėjo sulaukęs savo draugo. Jis spindėjo iš laimės kaip ryto saulė. Vadas Degantis Vanduo šypsojo. Jo žmona parinko iš savo atsargų minkščiausią bizonės nugarinę ir, pasmeigusi ant iešmo, iškepė ją svečiui pusryčiams. Sitopanakė tvarkė dubenis, jos judesiai vėl buvo lengvi ir laisvi.

Kai pusryčiai baigėsi, svečias skaniai pavalgė ir pirmieji svetingumo reikalavimai buvo įvykdyti, vadas ir palapinės šeimininkas Degantis Vanduo pirmasis prabilo šitokiais žodžiais:

— Harka Kietasis Akmenie Viiko Nugalėtojau Bizonų Persekiotojau, Matotaupos sūnau! Tu sugrįžai į mūsų palapines. Per tas vasaras ir žiemas, kai buvai toli nuo čia, tu nugalėjai daug priešų ir nudėjai didelį pilkąjį lokį. Apie tai mums kalba tavo pergalės ženklai. Tu kovojai kaip tikras karys. Ar tu jau tapai kariu?

Svečias atsakė taip pat iš lėto ir rimtai, kaip ką tiktai kalbėjo vadas:

— Aš dar nesu priimtas į karius. Mano peilis, mano strėlės, mano kulkos nugalėjo daug priešų, ir jų skalpai priklauso man. Didysis pilkis krito nuo mano kulkos ir mano peilio. Tačiau, norint tapti kariu, neužtenka būti nugalėtoju kovoje ir medžioklėje; pagal mūsų papročius vyras, norintis pelnyti šią garbę, visų pirma privalo apsispręsti vienatvėje. Sapne jam turi apsireikšti dvasios ir pranešti jo vardą ir dvasią globėją. Būsimasis karys turi įrodyti, kad jis sugeba pakęsti alkį ir troškulį, moka įveikti save. Galimas daiktas, Didžioji Paslaptis arba Didžioji Saulė pareikalaus iš jo dar kitokios ypatingos aukos.

— Harka Kietasis Akmenie Vilko Nugalėtojau, ar sutinki pasitraukti į vienatvę, sužinoti ten savo vardą ir sudėti kokią ypatingą auką, jeigu Didžioji Paslaptis to pareikalautų?

— Taip, sutinku.

— Jeigu taip, tai dar šiandien pat, kai nusileis saulė, aš pakalbėsiu su mūsų burtininku ir paklausiu jį, ar jis sutiktų leisti tau, Harka Kietasis Akmenie, kartu su mano sūnumi Stipriuoju Elniu išlaikyti visus išbandymus ir paskui priimti į karius. Ar tavo tėvas dar gyvas?

— Gyvas.

— Ar jis sutiktų vėl grįžti pas mus?

Nuo tų žodžių Harka labai susijaudino, kraujas mušė jam į galvą.

— Degantis Vandenie,— tarė jis,— karys, vardu Gudrioji Gyvatė, ir tavo sūnus Stiprusis Elnias, tur būt, yra sakę, kodėl Matotaupa ir aš, jo sūnus, palikome jūsų svetingas palapines. Dabar tu klausi, ar mano tėvas norėtų čia grįžti. Ar baltieji nereikalavo jūsų arba vyresniųjų siksikų vadų išduoti mus, kadangi mano tėvas nušovė Mineapolyje tą piktą kojotą, vardu Elis?

— Baltieji niekada nesiteiravo nei tavo tėvo, nei tavęs. Nuo to laiko, kai išjojo tavo tėvas, praėjo šešios žiemos ir šešios vasaros. Jeigu baltieji tokį ilgą laiką nei per šalčius ir sniegą, nei per karščius ir sausrą, nei žaliuojančios žolės, nei vystančių lapų metu nesiteiravo nei tavo tėvo, nei tavęs, aš manau, kad ir ateityje jie jūsų neieškos. Tačiau aš vienas negaliu šio klausimo spręsti. Kai tu išlaikysi bandymus ir tapsi kariu, aš nujosiu pas mūsų vyriausiuosius vadus ir paklausiu, ar jie pritaria mano minčiai, kad mūsų susirinkimas priimtų tavo tėvą ir tave į mūsų gentį.

— Karolis Didysis,— susijaudinęs tarė Harka Kietasis Akmuo, nes tai, ką išgirdo iš Degančio Vandens, jį labai sukrėtė.— Karolis Didysis man sakė, kad baltieji nori mane, kaip žudiko sūnų, uždaryti į kalėjimą.

— Baltasis, vardu Karolis Didysis, yra melagis. Mes jį patikrinome, kai Gudrioji Gyvatė mums pranešė, kad tu vienas išjojai nežinia kur. Būtų buvę geriau, jeigu tavo tėvas ir tu, užuot taip skubėję, pirma būtumėt pasiklausę mūsų patarimo! Siksikų vyrai viską gerai apsvarsto! Padedant vienam labai gudriam baltųjų skautui, vardu Vilko Galva, mums pavyko įrodyti, kad Karolis Didysis yra melagis.

Harka valandėlę pagalvojo.

— Vilko Galva... man neteko girdėti tokio vardo,— pagaliau tarė jis tvirtai.

— Galimas daiktas, kad pietinėse prerijose Vilko Galva žinomas kitu vardu. Baltieji jį vadina Tobijum.

— Tobijas? Taip. Mano tėvas kartu su juo išgelbėjo nuo smėlio audros kelis baltuosius ir išvedė prie upės, iš kur jie paskui pasiekė bedančio Beno blokhauzą.

— Šito Vilko Galva, atrodo, nepasakojo, nes jis sakėsi lyg ir nepažįstąs jūsų.

— Mano tėvas nesakė jam savo tikrojo vardo.

— Tada viskas aišku. Tai tu sutinki, kad būtų taip, kaip aš sakiau?

— Taip. Jeigu burtininkas leis man laikyti pas jus kario išbandymus ir jeigu aš juos išlaikysiu, o tu, vade Degantis Vandenie, gausi siksikų vyriausiųjų vadų sutikimą priimti mano tėvą ir mane į jūsų gentį, tada aš nujosiu pas savo tėvą ir viską jam pranešiu. Mano tėvas dabar dirba žvalgu pas baltuosius prerijose prie aukštutinio Plato.

Vadas Degantis Vanduo, greičiausiai nė pats to nejausdamas, truputį nukorė lūpą, tačiau neištarė nė žodžio, iš kurio būtų galima spręsti apie jo nustebimą ar nepasitenkinimą. Netgi nepaklausė, ar Matotaupai pavyko atkeršyti Tašunkai Vitko — matyt, siksikų vadas žinojo, kad Tašunka Vitko tebėra gyvas, o kadangi Harka nieko daugiau nesiteiravo, tai ir siksikų vadui buvo nepatogu kamantinėti svečią.

Taip jų pokalbis ir baigėsi. Dabar jau Stiprusis Elnias galėjo tarti žodį.

— Harka Vilko Nugalėtojau!— sušuko jis.— Tu atėjai pačiu laiku! Pastarosiomis dienomis aš aptikau briedžio pėdsakus. Iš visko sprendžiant, tai stambus gyvulys, ir aš noriu jį sumedžioti. Jis bastosi po miškus maždaug tose pačiose priekalnėse, kur mes, būdami vaikai, nudėjome lūšis! Ar tu eisi su manimi?

Harka pažvelgė į vadą, ką šis pasakys.

— Aš sutinku, kad tu su mano sūnumi Stipriuoju Elniu eitum medžioti briedžio,— nusprendė Degantis Vanduo.— Burtininkas kalbėsis su dvasiomis ir paskelbs savo sprendimą ne anksčiau kaip po trijų dienų.

— Iki tol briedis jau bus mūsų rankose!— tarė Stiprusis Elnias.— Eisi su manim, Harka Vilko Nugalėtojau?

— Taip, eisiu.

— Ar pasiimsi su savim ir ietį?

— Į briedžio medžioklę, taip.

Harka išsirinko iš vado ginkluotės stiprią ietį. Iš šaunamųjų ginklų norėjo pasiimti tik lanką. Šautuvą ketino palikti palapinėje.

Tuo metu Sitopanakė kartu su savo motina paruošė abiem medžiotojams maisto ir, šyptelėjusi, dabar jau nė kiek nesivaržydama, įteikė jį broliui ir jo draugui. Iš veido Sitopanakė nebuvo graži, bet šiaip liekna, dailiai sudėta, grakščių ir harmoningų judesių, todėl ir jos vardas reiškė — „ta, kurios kojos dainuoja, kai ji eina".

Kai abu jaunuoliai išėjo iš palapinės, Stiprusis Elnias dar kartą stabtelėjo.

— Žiūrėk!— tarė jis Harkai.

Juoda ilgaplaukė kalė, iš visko panaši į didelį prerijų vilką, atsinešė dantyse šuniuką ir padėjo jį prie vado palapinės angos. Paskui nubėgo ir vėl grįžo, nešina kitu. Galiausiai ji pati atsigulė šalia savo vaikų ir įsmeigė patiklias akis į Stiprųjį Elnią. Vado sūnus nusišypsojo.

— Tai mūsų geriausias šuo,— paaiškino jis Harkai.— Ji nebijo susikibti ir su dideliu vilku. Reikia tikėtis, kad abu jos vaikai, kuriuos ji čia mums atnešė, kada nors prilygs savo motinai! Na,— kreipėsi jis į kalę,— pasilik čia ir lauk, kol mes parnešim briedį! Tada ir pati turėsi ko paėsti, ir savo vaikus galėsi sočiai pažindyti.

Harka paėmė vieną šuniuką į rankas. Kalė atidžiai sekė, ką nepažįstamasis darys su jos vaiku.

— Na ir šuniukas,— tarė Harka.— Kada nors galėtų būti geras palydovas, vienam jojant į prerijas.

— Tegu bus tas šuniukas tavo, Harka Vilko Nugalėtojau! Antrą prisijaukinsiu pats.

Abu vyrukai nuėjo prie arklių. Stiprusis Elnias pasiūlė savo draugui išsirinkti gerą mustangą iš vado kaimenės. Harka mielai pasinaudojo tuo pasiūlymu, ir abu leidosi į žygį.

Daugelis kaimelio gyventojų išėjo iš palapinių ir palydėjo juos akimis. Briedžiai, stiprūs, greiti ir pavojingi žmogui gyvuliai, paprastai būdavo medžiojami žiemą. Jie įklimpdavo į sniegą, ir medžiotojai, apsiavę sniego batais, galėdavo lengviau juos pribaigti. Kartais pavykdavo prie jų prisėlinti ir rujos metu, mėgdžiojant patinų riaumojimą. Tačiau šiuo metu tomis gudrybėmis Harka ir Stiprusis Elnias negalėjo pasinaudo-

ti, todėl jų užmojis kaimelio gyventojams atrodė labai drąsus ir rizikingas.

Abu jaunuoliai jojo greitai.

Apie pietus jie aptiko pėdas, apie kurias buvo kalbėjęs Stiprusis Elnias. Iš jų galėjai spręsti, kad briedis dideliu greičiu bėgo miškingų kalnų link. Abu medžiotojai pasuko į tą pusę ir netrukus prijojo upeliuką, kurio vanduo buvo visiškai nuplovęs žemę ir tekėjo plika uola, nepermatomomis vilnimis pliuškendamas nuo slenksčio ant slenksčio. Raiteliai susirado vietą, kur kadaise, būdami vaikai, ilsėjosi ir maudėsi, kur juos paskui užklupo briedis, o naktį teko susiremti su lūšimis. Nors dabar abu nesijautė pavargę, tačiau neiškentė nenusėdę nuo arklių. Laikydami mustangus už pavadžių, palindo po vandens kriokliu, urduliuojančiu nugludinta uola žemyn, ir, prisiminę vaikystės laikus, pradėjo tyliai juoktis. Stiprusis Elnias paėjo kelis žingsnius palei upelį ir pagavo rankomis du upėtakius. Sukūrę ugnį, jie išsikepė žuvis ir skaniai jas suvalgė,— ne dėl to, kad būtų buvę alkani, o tiesiog mėgaudamiesi malonia akimirka.

Ligi šiol jie dar nebuvo nieko pasakoję, ką patyrė per tuos metus, kai gyveno toli nuo viens kito. Pirmasis pradėjo Harka, bet kalbėjo toli gražu ne apie tuos dalykus, kurie jam labiausiai rūpėjo ir slėgė širdį.

— Aš mačiau mustangą, tokį mustangą, kokio lig tol dar nebuvau matęs.

Stiprusis Elnias nustebęs pakėlė galvą.

— Tu turi galvoj arklį vaiduoklį?

— Jūs jį žinote?

— Taip.

Stiprusis Elnias žiūrėjo į savo draugą ir matė, kad Harkai labai jau rūpi tas arklys.

— Jeigu jūs jį žinote, vadinasi, jis labai plačiai bastosi, nes aš jį mačiau pietuose, iki ten kelios dienos kelio,— tarė Harka.

— Galimas daiktas. Retai jis čia atklysta, pasirodo ir vėl netikėtai dingsta.

— Ar seniai jūs pirmą kartą jį čia pastebėjote?

— Pernai vasarą.

— Ir visada jis būna vienas?

— Visada vienas.

— Keista.

— Taip, keista.

Suvalgę upėtakius, abu draugai vėl leidosi briedžio pėdomis. Jie užkopė miškais ligi tos vietos, kur paprastai žiemoja siksikų grupė, vadovaujama Degančio Vandens, tačiau ir čia neapsistojo, vis jojo tolyn, ieškodami briedžio. Pavakare pasiekė aukštapelkę. Sprendžiant iš pėdų, briedis turėjo būti kažkur netoli. Jaunieji medžiotojai pririšo arklius ir vakaro prieblandoje ėmė sekti pėdomis pėsti. Kiek paslinkę, pastebėjo, kad briedžio pereita per pelkės atšaką — minkštoje žemėje buvo matyti giliai įmintos šio sunkaus gyvulio pėdos,— paskui apsukta ratas ir vėl grįžta į mišką. Matyt, gyvulys turėjo gražaus laiko ir ramiai sau ganėsi.

Medžiotojai sustojo ir įsiklausė. Buvo girdėti, kaip kiek toléliau kažkas skainioja lapus ir šakas. Tai galėjo būti ieškomasis briedis.

Indėnai tylutėliai slinko nuo medžio prie medžio gilyn į mišką.

Pamatę briedį, abu sustojo kaip įbesti. Tai buvo suaugęs patinas, didelis, stiprus ir pavojingas kaip bizonas. Briedį paprastai medžioja visas būrys vyrų, apsupdami jį iš visų pusių. Briedžio oda yra labai stamantri, ir strėlės nuo jos lengvai atšoksta. Žinodamas savo jėgą, briedis dažnai ir pats puola žmones.

Abu medžiotojai miško prietemoje ženklais susirodė, ką kuriam daryti. Jie taip mikliai prislinko prie žvėries, kad tas ničnieko nepajuto — aukštai iškėlęs galvą, skabė sau medžio lapus. Abu indėnai ketino nudėti briedį ietimi, ir ne mesdami ją, o iš visos jėgos smeigdami, kad būtų garantuoti, jog perdurs jam odą. Žvėris turės būti jų abiejų, todėl abu norėjo vienu metu jį užpulti. Stiprusis Elnias liko vietoje, kad reikiamu momentu galėtų šokti ir suvaryti ietį briedžiui į širdį, o Harka Kietasis Akmuo ėmė taip vikriai ir atsargiai slinkti ratu, stengdamasis apeiti žvėrį iš kitos pusės, kad tas ir dabar nieko neįtarė apie artėjantį pavojų. Atsidūręs kitoje pusėje, Harka davė sutartą ženklą, ir Stiprusis Elnias tuoj jį suprato. Abu medžiotojai vienu metu šoko su ietimis ir iš visų jėgų smeigė jas į grobį.

Perdurta gerkle ir perverta širdimi didžiulis briedis krito žemėn.

Per mišką nuaidėjo džiaugsmingas pergalės riksmas.

Tik pamatę žvėrį gulintį žemėje, jaunieji medžiotojai suprato, kokį žygdarbį jiems pavyko atlikti.

— Visa laimė,— kuklindamasis kalbėjo Stiprusis Elnias,— kad briedis mus per vėlai pastebėjo.

Abu nedrąsiai nusišypsojo, žinodami, kad galėjo vienas kitą labiau pagirti.

— Būtų užtekę vien tik tavo smūgio,— pagaliau tarė Harka savo draugui.

— Ir tavo smūgis būtų jį pribaigęs,— pripažino Stiprusis Elnias.

— Bet kai abu smeigėme, tai neliko jokių abejonių.

— Gerai. Per naktį čia pailsėsime, o rytoj tempsime laimikį į stovyklą.

Harka sutiko. Jis atvedė arklius, ir miško pakrašty abu susiruošė nakvoti. Valgyti ir gerti dar nenorėjo. Harka užsirūkė. Per tuos išsiskyrimo metus jis labiau priprato rūkyti, negu jo draugas.

Tuo tarpu sutemo. Aukštapelkę užliejo blausi mėnulio ir žvaigždžių šviesa. Mišką apgaubė tamsa. Išlindusios iš savo slėptuvių, ūkavo pelėdos, cypsėjo šikšnosparniai. Abu medžiotojai gulėjo saugioje vietoje, tad negrėsė pavojus, kad netikėtai gali užpulti vilkas ar lūšis. Nei vienas, nei kitas dar nesijautė pavargęs, tad ir miegoti nesiruošė. Pirmosios sutemų valandos buvo patogus laikas pasikalbėti.

— Tavo naujasis mustangas, tas sartis,— puikus arklys,— pradėjo Harka.

— Visos tavo mintys, brolau, tik ir sukasi apie mustangus. O kurgi tu padėjai savo širmį?

— Nušoviau.

Stiprusis Elnias pajuto, kad nevalia klausinėti, kodėl jis taip padarė. Todėl pasuko kalbą kita linkme:

— Ir dabar vis svajoji apie arklį vaiduoklį?

— Taip.

— Aha. Man rodos, aš galiu papasakoti tau to arklio istoriją. Jos niekas kitas nežino, tik mūsų stovyklos vyrai.

— Pasakok!

— Viskas prasidėjo pernai pavasarį. Mums prireikė naujų mustangų. Mūsų žvalgai, kurių tarpe ir aš buvau, aptiko kaimenę mustangų, atklydusių, ištirpus sniegui, pas mus į šiaurę,— puikią kaimenę, kurioje buvo daug stiprių ir gražių mustangų. Mūsų vyrai pasidalijo į dvi dalis. Vieni, vadovaujami Gudriosios Gyvatės, nuėjo į mišką ir, suradę tinkamą vietą, pastatė

aptvarą, aukštą tvorą iš stiprių rąstų. Kiti, jų tarpe ir aš, ėmė persekioti kaimenę, bet ne taip, kaip medžioklėje, o atsargiai, lyg žaisdami su ja. Kai mustangai ilsėdavosi, ganydavosi ar išdykaudavo, mes irgi rengdavome įvairius raitųjų žaidimus. Mustangai susidomėję žiūrėdavo į mus ir pamažu priprato, per daug nesibaidė mūsų.

Atsargiai, stengdamiesi nesukelti vedlio įtarimo, mes persekiojome kaimenę daug dienų. Galų gale priartėjome prie aptvaro ir pradėjome kaimenę kreipti į tą pusę. Nors mustangai nelaikė mūsų priešais, per daug nebijojo, tačiau ir neprisileido perdaug arti, laikėsi atstu. Tokiu būdu pamažu varėme juos aptvaro link. Tu gi žinai, kaip mes statome tokį aptvarą? Jis turi plačią įeigą,— lyg kokius pražiotus nasrus,— kuri pamažu eina vis siauryn ir siauryn. Pro tą siaurumą arkliai patenka į didelę apvalią erčią, apsuptą aukštos tvoros. Kai sueina visi mustangai, įeiga siauriausioje vietoje uždaroma ir stipriai užramstoma. Taigi mums pavyko nukreipti kaimenę aptvaro link. Vis atidžiau stebėjome mustangus, mintyse rinkdamiesi sau tinkamą. Vakarais, susėdę prie laužo, tik apie tai ir tebekalbėdavome. Minėdavome ir kaimenės vedlį, abejodami, ar pavyktų jį kada prijaukinti. Tai buvo puikus, neturintis sau lygaus eržilas, geltas, su tamsiais karčiais ir tamsia uodega. Nė vienas eržilas neprilygo jam jėga, drąsa ir apdairumu. Prisipažinsiu tau, aš kiekvieną naktį jį sapnuodavau. Ir štai vieną vakarą mes atsidūrėme jau netoli aptvaro. Išsidėstę pusračiu, garsiai rėkaudami, ėmėme baidyti mustangus, ir kaimenė su vedliu, tuo gelčiu, priekyje pasileido aptvaro link. Mustangai sugužėjo į įeigą. Aš buvau priskirtas prie tų, kurie, subėgus kaimenei, turėjo užtverti įeigą. Iš anksto apjojęs aplink aptvarą, aš pririšau savo mustangą ir užlipau ant tvoros siauriausioje įeigos vietoje, pasiruošęs tuoj šokti ir užtverti mustangams kelią atgal. Tokiu momentu reikia veikti labai greitai. Šitaip pasilypėjęs, galėjau stebėti, kaip kaimenė plūstelėjo į aptvarą.— Stiprusis Elnias valandėlę patylėjo ir vėl pasakojo toliau:— Ir kad tu būtum matęs, kas dabar atsitiko. Pasiekęs siauriausią vietą, geltis suprato, kad pateko į spąstus. Jis atsistojo piestu ir ėmė spardyti ir kandžioti kitus eržilus, stengdamasis sulaikyti kaimenę. Tačiau ta, įsibėgėjusi, gąsdinama mūsų riksmo, nenorėjo klausyti. Prasidėjo tokia arklių kova, kokios aš kaip gyvas nebuvau matęs. Kaimenė vis dėlto veržėsi

į priekį, ir geltis nieko jai negalėjo padaryti. Nors jis užkandžiojo negyvai tris eržilus, pats vis dėlto buvo įstumtas į aptvarą. Aš nušokau nuo tvoros ir kartu su kitais vaikinais uždariau įeigą. Mes nepaprastai rūpestingai užtaisėme ją ir ėmėme džiūgauti. Tuo metu sutemo. Mes sukūrėme aplink aptvarą laužus, plepėjome ir juokėmės.

— Tur būt, išstatėte sargybas?— paklausė Harka.

— Žinoma. Kaipgi tu manai! Tačiau ir tie, kurie nebuvo sargyboje, nenorėjo galvoti apie miegą. Mes, vaikinai, kur buvę, kur nebuvę vis lipome iš lauko pusės ant tvoros ir dairėmės į mustangus, akimis ieškodami tų, kuriuos paskui ketinome su lasu susigauti.

— O kaip geltis?

— Per kovą jis nedaug tenukentėjo. Aš pažinau jį. Kai kiti mustangai išsigandę davėsi po aptvarą, jis stovėjo vidury erčios nejudėdamas, dairėsi ir uostinėjo orą. Retkarčiais pasukdavo galvą, ir mėnesienoje sublizgėdavo jo akys,— šitokių paklaikusių akių kaip gyvas nebuvau matęs. Visą naktį aš nemiegojau ir vis stebėjau tą eržilą. Bet jis nejudėjo iš vietos. Rytojaus dieną nieko nedarėme kaimenei. Gyvuliai kiek aprimo. Kitą dieną ketinome tinkamus mustangus išsigaudyti, o likusius paleisti. Nuo ankstaus ryto ligi vėlaus vakaro aš buvau sargyboje, o po pusiaunakčio taip kietai užmigau, kaip paprastai kad miegama po išbudėtos nakties. Saulei tekant, visi sukilome ir tuoj pat ėmėme ruoštis gaudyti pasirinktų mustangų. Aš apžvelgiau kaimenę.

— Tu norėjai susigauti geltį?

— Taip. Bet jis jau buvo dingęs.

— Dingęs?!

— Dingęs. Nepasakosiu, kaip aš tada jaučiausi. Pats gali suprasti. Išklausinėjau sargybinius. Jie sakėsi nieko nepastebėję. Nenoriu kartoti, kokiais žodžiais juos išdėjau. Ir tai gali pats įsivaizduoti. Tačiau tas nieko negelbėjo — eržilas dingo, ir tiek.

— O toliau? Ar vis dėlto išsiaiškinot, kaip jis pabėgo?

— Kai tinkamus mustangus išgaudėme ir surišome, o kitus vėl paleidome, nuodugniai apžiūrėjome visą aptvarą. Kad mustangas galėtų peršokti šitokią tvorą, buvo neįmanomas daiktas. Tas geltis ne tiek peršoko, kiek lipte perlipo, kaip koks plėšrus žvėris. Šitaip jis atgavo laisvę. Ir man nieko kito nebeliko,

kaip tik pasekti galiuką jo pėdas. Šito arklio nebepavys joks raitelis, ir daugiau jis jau nebesileis apgaunamas.

— Tu manai, kad tai arklys vaiduoklis?

— Taip. Po to aš dar kartą jį mačiau. Puikus arklys. Tik protas jam pasimaišė. Klaidžioja sau vienui vienas, neina prie jokios kaimenės. Matyt, negali pamiršti tos siaubingos akimirkos, kai suprato mūsų klastą, kai pajuto, kad atvedė kaimenę į spąstus, o toji nebenorėjo jo klausyti ir leidosi suvaroma į aptvarą. Jis ir dabar dar, būdamas vienas, tariasi kovojąs su savo kaimene, o kai pamato arklius, tuoj puola juos kandžioti. Mustangų kaimenės tai žino ir vengia jo kaip ugnies.

— Kiek jam galėtų būti metų?

— Ne daugiau kaip treji. Kaip vedlys jis palyginti dar labai jaunas, matyt, iš pat mažumės pasižymėjo nepaprasta jėga ir aršumu.

Harka dar kartą užsirūkė.

— Vilko Nugalėtojau,— kreipėsi į jį Stiprusis Elnias.

— Ką?

— Dabar tu, tur būt, visą naktį tą mustangą sapnuosi?

— Galimas daiktas.

Jaunieji medžiotojai pasiskirstė, kam kada budėti. Harka nuėjo miegoti pirmas. Taip ir buvo, kaip sakė Stiprusis Elnias,— jis sapnavo geltį.

Po pusiaunakčio sargybon stojo Harka. Jis tyliai vaikštinėjo aplink ir dairėsi į visas puses. Nors čia negrėsė jokio pavojaus, tačiau atsargumas jam buvo tiesiog įaugęs į kūną ir kraują. Jis nusigavo iki aukštapelkės, susirado patogią stebėjimui vietą ir žvelgė virš miškų ir slėnių, žiūrėjo į kalnus, dunksančius žvaigždėto dangaus fone. Paskui vėl šmižinėjo po mišką, klausė žvėrių balsų, jų krebždesio nakties tyloje. Kai atėjo rytas ir pabudo Stiprusis Elnias, Harka pasišovė pereiti visą pelkę iki pat kito jos krašto, kur nuo kalno krito plačiai išsiliejęs upelis, maitinantis pelkę drėgme. Naktį, žvelgdamas iš savo stebėjimo vietos, jis pastebėjo ten pėdas, ir dabar norėjo jas geriau apžiūrėti dienos šviesoje. Nesulaukdamas grįžtant draugo, iš paskos atėjo ir Stiprusis Elnias.

— Ką tu čia radai, Vilko Nugalėtojau?

— Žiūrėk. Čia būta jo. Prieš dvi dienas!

Pelkėtoje žemėje palei upelį buvo giliai įmintos arklio pėdos — gerta vieno vienintelio arklio. Tačiau iš pėdų buvo ma-

tyti, kad jo stotasi piestu, spardytasi, nors aplinkui nebuvo jokio ženklo, kuris rodytų, kad jį buvo užpuolęs koks priešas. Harka surado ant šakos užsikabinusį karčio ašutą.

— Parodyk jį man, Vilko Nugalėtojau!— Stiprusis Elnias ilgai žiūrėjo ašutą, paskui grąžino jį Harkai.— Tavo teisybė, tai buvo jis.

Harka rūpestingai paslėpė ašutą ir vėl ėmė dairytis. Mustango pėdos vedė aukštyn į kalną.

— Na?— paklausė siksikas.

— Dabar aš neturiu jam laiko. Reikia grįžti į stovyklą ir parnešti briedį. Rytoj tavo tėvas paskelbs, ką nusprendė burtininkas.

Abu jaunieji medžiotojai dideliais šuoliais koja į koją pasileido nuo kalno ir, šitaip vienodai bebėgdami, prisiminė malonias vaikystės dienas, kai vieną kartą nei iš šio, nei iš to stojo lenkčių ir abu vienu metu pasiekė tikslą. Briedžio jie nenorėjo vietoje lupti ir darinėti, nusprendė geriau pargabenti sveiką į stovyklą ir sudoroti, moterų padedami. Žvėris buvo sunkus, svėrė maždaug tiek, kiek du geri vyrai. Iš pradžių medžiotojai užkėlė jį ant Harkos mustango, Harka vedė arklį, o Stiprusis Elnias jojo priekyje. Apie pusiaudienį pasikeitė, naštą užkrovė kitam arkliui. Dabar jie judėjo į priekį daug lėčiau, negu jodami į tą pusę, todėl teko dar kartą kelyje nakvoti. Kitą dieną apie pietus laimingieji medžiotojai pasiekė stovyklą.

Šunys atbėgo jų pasitikti ir, pamatę negyvą briedį, pagavo loti. Berniukai garsiai krykštavo. Vyrai stovėjo prie palapinių ir džiaugėsi. Moterys ir mergaitės, susispietusios būreliais, atsistebėti negalėjo medžiotojais ir šitokiu jų laimikiu. Kai bičiuliai numetė briedį priešais vado palapinę, jos tuoj šoko plačiu medžioklės peiliu dirti jam odos. Tai buvo sunkus vyrų darbas. Sitopanakė ir jos motina supiaustė briedį į gabalus, ir juodoji kalė godžiai prarijo vidurius. Jos abu šuniukai, per porą dienų paūgėję, jau buvo labai vikrūs.

Atėjo Degantis Vanduo ir Tamsusis Dūmas. Apžiūrėję briedį ir nustatę, kurioje vietoje jį pervėrė jaunųjų medžiotojų ietys, jie pareiškė savo nuomonę:

— Abiejų jūsų smūgiai buvo mirtini. Briedis priklauso jums abiem lygiomis dalimis.

Jaunieji bičiuliai pasidalijo laimikį šitaip: Stiprusis Elnias pasiėmė ragus, o Harkai Kietajam Akmeniui atiteko oda. Kai jis atidavė ją palapinės moterims išdirbti, Sitopanakės motina nusišypsojo ir pranešė svečiui, kad yra išdirbusi ir laiko jam septynias bizonų odas — keturias grynas ir tris su plaukais. Tai buvo tie septyni bizonai, kuriuos jie sumedžiojo, kadaise gyvendami pas siksikus, šešis — Matotaupa ir vieną — Harka. Ir štai dabar Harka iškart praturtėjo. Jis galėjo pasisiūdinti puikų naują žieminį drabužį ir kailinius mokasinus, o be to, turėjo ir briedžio kailį, iš kurio išeitų šventinis drabužis vasarai.

Vakare vado palapinėje susirinko pasižymėję genties vyrai, tarp jų buvo Gudrioji Gyvatė ir Tamsusis Dūmas. Pasirodė ir burtininkas. Valgydami visi griežtai laikėsi ceremonialo. Galų gale buvo uždegta ilga šventoji pypkė. Ji ėjo iš rankų į rankas, visi patraukė po dūmą, ir tik tada kiekvienas karys užsirūkė savąją.

Prasidėjo pasitarimas. Abu jaunieji vyrai, Stiprusis Elnias ir Harka Kietasis Akmuo Vilko Nugalėtojas, jame nedalyvavo, tačiau girdėjo besitariančių karių balsus. Jie sėdėjo pačiame palapinės pasienyje, kaip kadaise, būdami vaikai, kaip moterys, tik ne kartu su jomis, o truputį nuošaliau.

Burtininkas pranešė išklausęs dvasių balso. Jų atsakymas visas tris dienas buvęs aiškus ir vis toks pats. Harka Kietasis Akmuo Vilko Nugalėtojas Lokio Medžiotojas Bizonų Persekiotojas, Matotaupos sūnus, turi tapti kariu. Pagal jo genties papročius jis privalo tris dienas ir tris naktis praleisti vienatvėje, nieko nevalgyti ir negerti ir sapne išgirsti, koks bus jo globos ženklas ir kokiu jis vadinsis vardu. Tą patį dvasios pasakiusios ir Stipriajam Elniui, Degančio Vandens sūnui. Per keturiolika dienų abu jaunieji vyrai turį išlaikyti išbandymus ir, jeigu dvasios bus palankios ir sapne prabils jiems, gauti savo vardus.

Visų veidai spindėjo pasitenkinimu. Bet Gudrioji Gyvatė paklausė:

— Kokiai genčiai priklausys Harka Kietasis Akmuo, tapęs kariu?

— Ir tai pasakys jam dvasios,— tarė burtininkas ir oriai pridūrė:— Gal būt, Harka Kietasis Akmuo išgirs tai per sapną.

Burtininkas buvo didžiai gerbiamas žmogus, ir niekas nedrįso daugiau ko klausti ar prieštarauti. Tačiau burtininkas pats prabilo ir pranešė kariams:

— Praėjo jau kelios vasaros ir žiemos, kai paskutinį kartą mūsų stovyklos žmogus pagal visus tėvų papročius tapo kariu. Didžioji Saulė ir Didžioji Paslaptis vėl laukia iš mūsų aukos. Kai Stiprusis Elnias ir Harka Kietasis Akmuo Nakties Akis gaus karių vardus, aš pasiklausiu dvasių, ar negalės jie sudėti saulės auką.

Šie žodžiai padarė kariams labai didelį įspūdį. Kurį laiką jie tylėjo, stengdamiesi pirma kiekvienas sau mintyse išsiaiškinti šių žodžių reikšmę.

— Dar šią vasarą?— galų gale paklausė vadas Degantis Vanduo.

— Šitai aš išklausysiu ir pranešiu, kai galėsiu kalbėti ne su dviem jaunais vaikinais, o su dviem jaunais kariais.

Kariai laukė, ar burtininkas patylėjęs toliau tęs savo kalbą, ar ne. Kadangi jis daugiau nieko nebesakė, vyrai ėmė kalbėtis kita, ne tokia rimta tema, pačia populiariausia visose indėnų stovyklose — ėmė pasakoti medžioklės istorijas.

Tačiau abu jaunieji vyrai tų pasakojimų negirdėjo, jų mintys dabar buvo kitur.

Po keturiolikos dienų jie abu taps kariais! Rytojaus dieną tą naujieną jau žinojo visas palapinių kaimelis.

Niekas iš gyventojų neabejojo, kad abu draugai, prieš šešerius metus savo atsisveikinimo dieną vienas kitą pasirinkę kraujo broliu, išlaikys visus bandymus ir gaus kario vardą. Tačiau tas rimtas ir kartu toks natūralus, visų su džiugiu nekantrumu laukiamas įvykis buvo susijęs ir su didele paslaptimi. Burtininko nurodymai šį kartą skyrėsi nuo tų, kuriuos tokiais atvejais buvo įpratę girdėti šios indėnų grupės nariai. Pasitraukti į vienatvę, kęsti ten badą ir troškulį ir tokiu būdu išsiaiškinti savo gyvenimo paslaptį — tai buvo ritualas, kurio siksikų tarpe laikydavosi ne būsimieji kariai, o būsimieji burtininkai, kurie turi mokytis galvoti, kad galvodami galėtų valdyti kitus. Paprastų karių išbandymui užtekdavo saulės šokio. Stiprusis Elnias ir Harka Kietasis Akmuo turėjo išlaikyti abu išbandymus ir, jau įgiję kario garbę, dar dalyvauti saulės šokyje. Tokiu būdu saulės šokis šį kartą bus ypatingas, dar neįprastas įšventinimas. Apie tai dabar visose palapinėse patyliukais kalbėjosi

vyrai. Stiprusis Elnias ir Harka Kietasis Akmuo nekalbėjo apie šią paslaptį. Jie be žodžių ruošėsi išbandymui, kurį norėjo ne tik išlaikyti, bet ir pasižymėti.

Bėgo dienos ir naktys. Ir juo labiau artėjo paskirtoji diena, juo greičiau slinko laikas. Pagaliau liko tik viena diena — rytoj prasidės didysis išbandymas. Abu draugai iš vakaro sočiai pavalgė ir atsigėrė gaivaus šaltinio vandens. Rytą vos brėkštant prabudo ir, ničnieko neėmę į burną, nuėjo pas burtininką, kuris jau laukė jų. Burtininkas įteikė kiekvienam po kapšelį tabako ir liepė trims dienoms ir trims naktims pasitraukti į vienatvę, nieko nevalgyti ir negerti. Taip jie turį laukti sapnų ir ketvirtos dienos rytą grįžti į stovyklą. Jis nurodė abiem jaunuoliams ir vietą, kur jie, kiekvienas atskirai, praleis šias dienas.

Stiprusis Elnias ir Harka Kietasis Akmuo išėjo iš burtininko palapinės. Tuo metu patekėjo saulė, ir, jos skaisčių spindulių nutvieksti, abu draugai leidosi kiekvienas savo keliu. Visi vyrai, moterys ir vaikai jau buvo sukilę ir žiūrėjo jiems iš paskos. Ir nors niekam nevalia buvo būsimųjų karių lydėti, tačiau visų mintys buvo su jais, vieni lydėjo juos su tvirtais gerais linkėjimais, kiti apskritai linkėdami sėkmės, netgi Nakties Paukštis, Gudriosios Gyvatės sūnus, nedrįso Harkai Kietajam Akmeniui linkėti ko nors blogo. Juk burtininkas paskelbė dvasių valią, jai turėjo paklusti ir jaunasis karys, vardu Nakties Paukštis.

Kai kaimelis liko toli užpakaly ir Harka pasijuto vienui vienas tarp miškų, pievų ir vandenų pakeliui į tą aukštumą, kurią jam nurodė burtininkas, jį užliejo didi ramybė, atrodė, kad nukrito kažkoks ligi šiol kaustęs luobas ir iškart pasidarė daug lengviau judėti. Rytas buvo tikrai puikus. Oras skaidrus, permatomas, tik begalinėse aukštynėse virstantis tamsia tirštėjančia mėlyne. Vėjas švelniai siūravo žolės lapus, brandinančius vaisių stiebelius, žaidė pamiškės medžių šakose, tik eglės jo nejuto, stovėjo saulėje ramios, nejudančios. Aplink plazdėjo drugeliai, čiauškėjo paukščiai, suklusę kyščiojo galvas prerijų šunys, ramiai sau šildėsi aukštoje žolėje sutūpusios prerijų vištelės. Harka Kietasis Akmuo aptiko žvėrių pėdų, bet nekreipė į jas dėmesio. Šiandien jam tas nerūpėjo. Šiandien jam nereikėjo ieškoti pėdų, nereikėjo ausis ištempus klausytis įtartinų garsų, nereikėjo nei su kuo kalbėti, nei ko paisyti. Šian-

dien kiti rūpinosi, kad būsimojo kario neužpultų plėšrūnai žvėrys ar priešai, ir nors tie jo nematomi sargybiniai buvo toli, tačiau jie budėjo ir saugojo jo ramybę.

Harka Kietasis Akmuo Nakties Akis liko vienas su savo mintimis.

Galų gale jis pasiekė žole apaugusią aukštumėlę. Tai ir buvo ta vieta, kurios jis ieškojo. Harka užkopė į jos viršų ir atsisėdo. Iš čia atsivėrė platus vaizdas. Buvo girdėti, kaip tolumoj ošia upė, braudamasi pro siaurą tarpeklį. Harka sėdėjo atsisukęs į rytus, priešais saulę, ir žvelgė į banguotas prerijas, miško juostas, vingiuotas upių vagas. Dangus spindėjo, nutviekstas saulės šviesos. Harka apsikabino rankomis kelius ir susimąstė. Jo atminty prabėgo visas gyvenimas.

Pirmas dalykas, ką jis atsiminė iš savo ankstyvos vaikystės, buvo šalta žiema ir eketė upės lede. Harka gimė rugpiūčio mėnesį, ir ta žiema, kurią jis prisiminė, buvo trečioji jo gyvenime. Vieną rytą dar su tamsa į tėvo palapinę atėjo Četanas, kuriam tada buvo aštuoneri metai. Jis ištraukė Harką iš šilto guolio ir, baisiausiai besispardantį, nunešęs įkišo į eketę. Harka prisiminė, kad tada jam akimirką buvo apmirusi širdis ir kad jis, vos tik atgavęs kvapą, pirmą kartą gyvenime prisiekė atkeršyti. Kitą naktį jis paprašė tėvą pažadinti dar prieš saulei tekant. Jo padedamas, Harka atsinešė iš upelio didelį ledo luitą, įslinko į Četano palapinę ir uždėjo jį miegančiam Četanui ant krūtinės, tiesiai ant širdies. Četanas rėkdamas šoko iš miegų, nutvėrė Harką ir taip išpėrė kailį, kad tam net akys aptemo. Bet Harka nerėkė, kentė, dantis sukandęs, ir užsispyręs tylėjo.

Nors ir keista, bet nuo to prasidėjo jų draugystė. Četanas tapo Harkos mokytoju, jis atskleidė berniukui visas paslaptis, kurias turi žinoti būsimasis medžiotojas ir karys. Tad tėvui belikdavo tik paaiškinti kai kuriuos svarbiausius klausimus. Iš Untšidos, žiniuonės, ir iš Havandšitos, burtininko, augantis berniukas prisiklausė daug mitų ir istorijų iš dakotų gyvenimo. Jis išmoko suprasti ženklų kalbą bei skaityti piešinių raštą, o aštuntą vasarą, kai jau mokėjo gerai joti ant arklio ir taikliai šaudyti iš lanko, tėvas pirmą kartą jį pasiėmė medžioti smulkių žvėrelių, ir čia Harka sužinojo, kad gamtoje reikia viską įdėmiai stebėti ir menkiausią pastebėtą dalyką dėtis į galvą. Lokės giminės berniukui buvo tik vienas amatas, kurį jis

turėjo išmokti,— tai medžiotojo ir kario. Medžioklė buvo jo darbas. Baltieji išstūmė jų gentį iš derlingų ir saugių miško plotų į atšiaurias prerijas, kur siaučia dulkių ir sniego audros. Čia galėjo ištverti tik stiprūs ir užsigrūdinę žmonės. Vienintelis būdas pasirūpinti maisto buvo pavojingos bizonų medžioklės, o be to, nuolatos kildavo nesutarimų su kitomis gentimis, kurios taip pat turėjo maitintis iš skurdžių prerijų. Medžioti bizonus dakotui buvo pastovus darbas, taip kaip valstiečiui arti lauką. Harka augo, tvirtai pasiryžęs tapti geru medžiotoju ir kariu, o vėliau karo vadu, kaip ir jo tėvas. Jis buvo sveikas, stiprus ir guvaus proto. Tėvas skiepijo jam garbės troškimą, ir kai Harka patyrė, kaip lengvai jam sekasi pralenkti savo bendraamžius daugelyje pratybų ir žaidimų, jam pradėjo rodytis, kad išvis neįmanoma kada nors pralaimėti. Tačiau tėvas atsargiai ir kartu griežtai mokė sūnų, kad berniukas turi mokėti varžybose ne tik nugalėti, bet ir gražiai pralaimėti. Kartą, matydamas, kad pralaimės jojimo varžybas, Harka pagavo mušti savo arklį ir užtai turėjo atiduoti jį kitam. Tas įvykis įstrigo jo atmintin visam gyvenimui.

Kitą kartą, būdamas devynerių metų, Harka išdrįso žaisti su vaikais miške burtininko kerėjimus. Jis pats tada mėgdžiojo burtininką, ir dar taip natūraliai ir įtikinamai, kad vaikai, pagauti siaubo, sukrito ant žemės. Burtininkas Havandšita juos ten aptiko, ir berniukai gavo iš tėvų gerai pylos. Harką nubaudė pats burtininkas. Dabar jis stengėsi neprisiminti tų dvylikos dienų ir naktų burtininko palapinėje, apie kurias burtininkas kuo griežčiausiai uždraudė ne tik kalbėti, bet ir galvoti.

Užtat ilgai jis galvojo apie tuos metus, kai Lokės giminė paliko Juoduosius kalnus ir iškeliavo į pietus Plato link ieškoti bizonų. Tada jis sutiko oloje kažkokį nepažįstamą žmogų, paskui, perverta šautuvo kulkos, mirė jo motina, jis pirmą kartą matė, kaip Lokės giminė kovojo su pauniais, ir pagrobė paunių vado šautuvą. Tą šautuvą turėjo paaukoti burtininko palapinei. Šitą auką Harka padarė ne savo noru, o verčiamas kitų ir norėdamas įrodyti, kad moka save nugalėti. Tai buvo negerai, ir nuo to laiko jis pradėjo širdies gilumoj nekęsti burtininko ir kartu svajoti, kaip įsigyti naują Paslaptingąją Geležį. O paskui atėjo Rudasis Džimas ir padovanojo Harkai ir Matotaupai naujausios konstrukcijos dvivamzdį.

Prie šio įvykio Harka Kietasis Akmuo Nakties Akis ilgiau apsistojo mintimis. Jis dar kartą aiškiai prisiminė, kaip tada žavėjosi Ruduoju Džimu, padovanojusiu jam šautuvą. Ta dovana jam tiesiog apdūmė akis. Tai buvo antroji klaida jo gyvenime. Pirmą klaidą padarė, prieš savo valią paaukodamas šautuvą, o šią antrąją — pernelyg pasitikėdamas žmogumi, kuriuo negalima pasitikėti.

Paskui atėjo naktis, kai Rudasis Džimas vaišino vado svečius minivakenu, Paslaptinguoju Vandeniu, ir kai Senojo Varno sūnus ir Senoji Antilopė taip nusigėrė, kad vaikštinėjo po palapinę keturpėsti kaip gyvuliai. Tąkart Harka pirmą kartą pamatė girtus žmones. Bet jo tėvas tą naktį per daug nepiktnaudžiavo degtine, ne, tą naktį dar ne. Vadas išsiuntė iš palapinės moteris ir vaikus, bet Harka slapta prislinko ir žiūrėjo, ką ten daro vyrai. Dabar jis ir pats atsistebėti negalėjo, kad drįso taip pasielgti. Ir gerai, kad taip padarė, šiaipgi iš kur žinotų, kad tėvas tada buvo blaivaus proto.

Per tą laiką, kai Harka slaptai jį stebėjo, Matotaupa nė žodžiu neprasitarė, ko nederėjo sakyti baltajam. O rytojaus dieną Havandšita ir didysis burtininkas Tatanka Jotanka, kuris tada buvo atvykęs į jų stovyklą, apkaltino Matotaupą, kad jis leidęsis baltojo žmogaus užburiamas ir išdavęs jam paslaptį. Už tai vadas buvo ištremtas. Harka pabėgo iš stovyklos ir išėjo tremtin kartu su tėvu. Tai atsitiko prieš septynerius metus, ir nuo to laiko juodu bastosi po pasaulį. Kurį laiką gyveno kaip atsiskyrėliai kalnuose, paskui lydėjo dailininką Morisą, dirbo cirko artistais ir galų gale rado prieglobstį pas siksikus, kol Rudojo Džimo intrigos ir iš ten juos išvijo. Tada jie tapo žvalgais.

Matotaupa buvo nekaltas.

Dabar, visa tai dar kartą pergalvodamas, Harka priėjo vėl tą pačią išvadą: Matotaupa nekaltas. Dėl to nebuvo jokių abejonių. Štai jau septyneri metai, kai Rudasis Džimas ieško aukso ir niekaip neranda. Argi tas nerodo, kad Matotaupa neišdavė paslapties. O visa kita, kas paskui atsitiko, tai tik to neteisingo nuosprendžio pasekmės. Dėl visko kaltas tik burtininko Havandšitos šmeižtas. Taip galvojo Harka Kietasis Akmuo. Tik taip, o ne kitaip galėjo būti.

Harka kelis kartus perbėgo mintimis savo gyvenimą ir vis sustodavo prie to paties klausimo. Slinko valandos. Atėjo pie-

tūs, o jo mintys nė kiek nepasistūmėjo į priekį. Žemę uždengė vidurdienio ūkas, tolimos prerijos pradingo iš akių. Harka, beveik nieko negalvodamas, žiūrėjo į melsvus tolius.

Ir staiga iš ūkų išniro kažkas... gyvulio figūra, mustangas, eržilas...

Kaip koks vaiduoklis, kaip koks iš rūkų susidaręs pavidalas stovėjo jis nejudėdamas ant kalvos...

Harka nė pats gerai nebežinojo, ar jis iš tikrųjų tai mato, ar jau sapnuoja. Tai buvo geltis. Jaunasis indėnas vėl įsmeigė akis į gyvulį, su kuriuo jau kartą buvo susitikęs. Žmogus ir mustangas žiūrėjo į kits kitą. Ilgą laiką abu nejudėdami stebėjo vienas antrą. Harka neturėjo su savimi nei arklio, nei laso. O jeigu ir būtų turėjęs, vis tiek nebūtų galėjęs jais naudotis. Atrodė, kad eržilas tai žino. Pagaliau geltis pajudėjo. Lengvai, išdidžiai nurisnojo jis per pievas prie kalvos, kur sėdėjo Harka. Jaunasis indėnas matė jo galvą, drąsias, keistu įdūkiu spindinčias akis, išpūstas šnerves. Ilga uodega bėgant plaikstėsi į šalis. Harka girdėjo, kaip dunda žemė po nekaustytomis kanopomis, ir susijaudinimas užliejo visą jo kūną.

Eržilas vėl sustojo. Jis trypė kojomis ir žvengė. Kokia jėga slypėjo jo kūne! Buvo matyti, kaip po oda juda galingi raumenys. Ir štai jis atsistojo piestu... bet ramiai, be įdūkio. Paskui vėl palietė priekinėmis kojomis žemę ir nepavejamais šuoliais, kaip kokia stepių dvasia nuliuoksėjo tolyn. Jo geltas plaukas susiliejo su sausros pakąstomis pievomis. Kanopų dundėjimas nutilo.

Mustangas dingo.

Harka pamažu vėl grįžo prie savo minčių. Šią ir kitą dieną jis norėjo išsiaiškinti visus jam rūpimus klausimus, nes žinojo, jog trečią dieną ims taip kankinti troškulys, kad negalės nieko galvoti.

Matotaupa nekaltas.

Taip, Matotaupa nekaltas, o Džimas — niekšas. Jis visą laiką bando išpešti iš tėvo Didžiosios Lokės ir kalno paslaptį. Reikia žūt būt juos išskirti. Šitaip Harka nusprendė jau prieš daug metų, tačiau tai padaryti buvo ne taip lengva, o dabar tapo dar sunkiau, gal būt, ir išvis neįmanoma. Harka pats savęs išsigando. Ar gerai jis padarė, palikdamas tėvą vieną?

Taip. Harka turi tapti kariu. Paskui jis vėl susiras tėvą. Tik po viso to, kas įvyko, jis jau nebeįsivaizdavo, kaip galės su juo kalbėtis.

Tos mintys vis nedavė Harkai ramybės. Jos sukosi galvoje, keldamos vis naujas abejones. Kokiai genčiai jis priklausys, tapęs kariu? Siksikų? O jeigu siksikai vieną dieną sužinos, kad jo tėvas girtas voliojosi žemėje, keldamas baltųjų juoką? Juk Harka ligi šiol to niekam nepasakojo. Niekam jis neprisipažino tos gėdos, nei savo geriausiam draugui Stipriajam Elniui, nei vadui Degančiam Vandeniui, nei burtininkui. O jeigu tas gėdingas faktas vieną gražią dieną iškils aikštėn?

O gal jam grįžti pas dakotus? Betgi dakotai dar ir šiandien tebekeikia Matotaupą kaip išdaviką, o jis juk — jo sūnus!

Dabar, būdamas čia vienui vienas, Harka prisipažino sau, kaip jis pasiilgo savo tėvynės, savo gentainių. Nors ir kaip svetingai jį priėmė siksikai, tačiau vis tiek jis jautėsi čia svetimas. Harka suprato, kad lygiai toks pat gimtųjų namų ilgesys kankina ir Matotaupą. Ko gi Matotaupa slapčia įslinko į Untšidos palapinę? Tik jau ne dėl to, kad sutiktų ten Tašunką Vitko! Ir tėvui, ir sūnui giliai širdyje tebebuvo gyvas jausmas, kad jie yra Didžiosios Lokės sūnūs, kad jų vieta dakotų palapinėse, tačiau tą jausmą jie slėpė nuo viens kito. Ir kaip tik dėl to labiausiai viens kitą įskaudino — Matotaupa savo sūnų tą dieną, kai privertė nudurti tikrą brolį, o Harka tėvą — per paskutinį atsisveikinimą.

Tai kas gi bus? Argi dėl to Harka taps pas siksikus kariu, kad paskui vėl tarnautų baltiesiems žvalgu? Ne. Jis pakankamai išmoko neapkęsti baltųjų, ne be reikalo jie norėjo jį nulinčiuoti. Harka prisiminė priesaką, kurį jam kartu su Oceolos vampunu perdavė seminolė. Ta moteris numirė. Ji troško mirties, kai tik sužinojo, kad Harka nori palikti baltuosius. Bet paskutinis jos sugriauto gyvenimo noras išsipildė, jos priesakas liko gyvas, Harka jį priėmė kaip išduoto vado ir narsios seminolų genties kaltinimą baltiesiems, kurie išstūmė indėnus iš tėvynės, tačiau nepalaužė jų dvasios — narsiausi jų vyrai susirado prieglobstį pelkėse ir tęsė kovą ten.

Kai pirmos dienos saulė pakrypo vakarop, jaunasis dakotas vis dar tebegalvojo! Jis nebejautė nei alkio, nei troškulio, jam rūpėjo tik viena: kaip galų gale apsispręsti. Atėjo vakaras. Saulė jau švietė į nugarą, ir Harka matė priešais nutįsusį savo

paties šešėlį. Pagaliau įvairiaspalvė dulsva šviesa perėjo į tamsą. Danguje sužibo žvaigždės, patekėjo mėnulis.

Harka žvelgė į naktį. Jo galva įtemptai dirbo. Rodos, jau viskas aiškėja, tuoj bus galima apsispręsti, bet, žiūrėk, ir vėl mintys bėga tuo pačiu ratu, vėl iškyla daugybė klausimų.

Jaunasis indėnas nemiegojo visą naktį. Išbūti be miego vieną naktį, dvidešimt keturias valandas nieko nevalgyti ir negerti jis buvo jau seniai pripratęs. Todėl nesijautė per daug pavargęs.

Sunkesnė buvo antroji diena. Kai atėjo vidurdienis ir pasidarė labai karšta, jam ėmė skaudėti akis, burna išdžiūvo, liežuvis tiesiog prilipo prie gomurio. Atrodė, kad net kraujas sustingo gyslose. Širdis ėmė plakti smarkiau, kylantis karštis dar labiau alino kūną. Aplinkui nebuvo nė mažiausio pavėsio, nė lašelio vandens. Vakare Harkai skaudėjo galvą, visas kūnas buvo pasiilgęs vėsos. Naktį jis praleido jau pusiau be sąmonės. Tačiau galutinio sprendimo vis negalėjo surasti. Tartum atsitrenkė į kokią sieną, ir nė iš vietos, lyg būtų patekęs į kokį užburtą ratą. Kada ir kur jis pateko į tuos spąstus? Ir kaip iš jų ištrūkti? Jis, išmintingasis, drąsusis, pranašusis, buvo kažkieno nematomo pagautas, be virvių surištas, sukaustytas, išvargintas apgavysčių, šmeižtų, nesantaikos su tėvu. Kaip ramiai gyvena Stiprusis Elnias! Ir koks painus jo, Harkos, gyvenimas. Galop jaunasis indėnas labai pavargo ir ėmė kramtyti tabaką. Tas dar labiau suaudrino jam kraują. Akyse ėmė vaidentis šaltiniai, upeliai, didelės upės. Vandens, vandens! Aiškumo, aiškumo!

Kai išaušo rytas ir vėl ėmė šildyti saulė, Harkai akyse ėmė suktis ratilai. Akys, kaklas ir galva nežmoniškai skaudėjo, o troškulys virto tikra kančia. Kažkur tolumoj šniokštė upė. Vandens! Bet vanduo buvo taip pat toli, kaip ir jo mąstymų ir svarstymų pabaiga, be to, jam buvo nevalia nueiti ir atsigerti. Jo lūpos sutrūkinėjo, akys užraudo. Sukaupęs visą valią, Harka stengėsi galvoti tik viena: kaip teisingiau pasielgti? Kaip gyventi? Kur bėgti, kad nepersekiotų pasigėrusio tėvo vaizdas, piktdžiugiškas Džimo juokas, kad niekas nevadintų jo išdaviko sūnumi, kad nereikėtų laikyti rankoje durklo, su kuriuo jis nužudė tikrą brolį? Kur? Šito jis nežinojo.

Kaipgi ateis jo globėja dvasia arba atsiųs sapną, per kurį jis sužinos savo vardą, jeigu jis negali prieiti savo minčių galo? O gal reikės gėdingai grįžti atgal be vardo?

Ne. Šitaip jis negrįš. Be vardo negrįš atgalios!

Jo kūnas vis labiau degė karščiu. Pertempti nervai virpėjo, akyse viskas liejosi išvien, vargino skausmai. Jis buvo išdžiūvęs, sulysęs, nusilpęs. Troškulys taip kankino, kad alkio nė nejautė. Tarėsi jau geriąs, bet staiga atgaiva vėl kažkur pradingdavo. Mintys jau tapo klejonėmis. Galvoje kaleidoskopiškai keitėsi vaizdai, čia pasirodydavo iškreipti praeities įvykiai, čia grėsmingai įsibraudavo padriki ateities vaizdai. Dabartis visai nustojo egzistavusi.

Buvo karšta diena. Kepino saulė, oras atrodė kaip kokia įkaitinta maudyklė. Dėl vandens stokos kūne pakilo temperatūra ir graužė paskutinius drėgmės likučius. Seilių liaukos visai išdžiūvo. Harka įstengė tik viena galvoti: reikia nepasiduoti. Jis norėjo garbingai išlaikyti šį išbandymą. Norėjo išlikti gyvas, ištverti, kad nereikėtų čia nustipti kaip kokiam kojotui.

Norėjo, norėjo... jis vis dar norėjo. Tai buvo vienintelis dalykas, liudijantis, kad jo valia nepalūžo. Akyse rodėsi vis baisesni ir spalvingesni vaizdai. Vandens! Vandens! Aiškumo! Aiškumo!

Staiga jis prisiminė mažą rantytą kriauklę, kadaise, kai Harkai buvo vienuolika metų, dovanotą prie Arklių upelio jo bendraamžio draugo Juodosios Odos Garbiniuotos Galvos. Bėgdamas kartu su tėvu, Harka ją pasiėmė su savimi, nors ir pats nežinojo kodėl. Ji buvo tokia keista, tokia kieta, tokia aštri, ir kai pridėdavai prie ausies, ji imdavo tyliai dainuoti apie didelį vandenį. Tą kriauklę jis ir dabar turėjo su savimi. Grabaliodamas lyg sapne, Harka susirado ją ir, paėmęs į ranką, ėmė čiupinėti. Mažyčiai, panašūs į ragučius kampučiai badė jam pirštus.

Šioje vienatvėje ir jausmų maišaty Harkos mintys ėmė karštligiškai suktis apie šią kriauklę. Haliucinacijose ji šokinėjo kaip koks vaiduoklis prieš jį, atrodė didelė didelė, o jos gausmas priminė šniokštimą Didžiosios Lokės oloje. Mažyčiai aštrūs kampučiai virto milžiniškais ragais, o pati kriauklė — didžiuliu akmens luitu.

Uola buvo su ragais, kaip bizonas, einantis į kovą. Tas vaizdas vis neišėjo iš galvos, Harka matė save kietą ir didžiulį

kaip akmenį, pasipuošusį bizono ragais, kuriuos nešioti turi teisę tik pasižymėję vadai. Šitokį jis save įsivaizdavo.

Nusileido saulė, atėjo paskutinė vienatvės naktis. Harkos akys spindėjo net tamsoje, gomurys buvo kaip išdegintas, širdis plakė smarkiai ir nelygiai, o upė, kurios šniokštimą girdėjo, bet negalėjo iš jos atsigerti, tiesiog varė iš proto. Jis neįstengė nei budėti, nei užmigti, o kadangi galutinio sprendimo mintyse vis negalėjo surasti, tai, nevilties pagautas, ėmė šaukti:

— Raguotasis Akmuo!.. Raguotasis Akmuo!..

Taip praėjo ir ta naktis.

Kai pradėjo brėkšti, Harka pakilo. Jis buvo taip nusilpęs, kad net svyravo, tačiau iš paskutiniųjų laikėsi ant kojų ir krypavo per pievas kaimelio link. Skaudėjo akis, troškulys taip kankino, kad tarpais net sąmonė aptemdavo.

Pats nežinodamas kaip, jis vis dėlto pasiekė miškelį ir pamatė apvalias palapines. Sukaupęs paskutines jėgas, susirado burtininko palapinę ir įžengė vidun. Kai pasilenkė, apsvaigo galva, ir jis griuvo palapinėje ant žemės.

— Kas tu toks?— šaukė kažkas, ir Harka kimiu balsu, vos įstengdamas iš perdžiūvusios gerklės išspausti žmogišką garsą, atsakė:

— Raguotasis Akmuo.

— Ar tu esi dakotas?

Harka nieko neatsakė.

— Ar tu esi siksikas?

Harka nieko neatsakė.

Klausimą jis dar šiaip taip suprato, bet neįstengė atsakyti. Jis buvo žmogus. Tą gerai žinojo, bet šito jo niekas neklausė. Mažąją kriauklę tvirtai laikė rankoje. Kai burtininkas jį pajudino, Harka atgniaužė delną ir padavė jam kriauklę.

Sąmonės visai neprarado, dar šį tą juto ir girdėjo. Todėl išgirdo, kad burtininkas lauke kažką garsiai šaukia. Vadinasi, jis išėjo iš palapinės. Netrukus susirinko žmonės ir norėjo pakelti Harką. Bet jis nesidavė, vadovaudamasis nuo pat mažų dienų į kraują įaugusiu instinktu nieko neprisileisti artyn. Elgėsi taip, lyg būtų pakliuvęs tarp priešų, ir stengėsi pats atsikelti. Pamažu atsiklaupė, paskui atsistojo ir išsvyravo iš palapinės. Valandėlę stabtelėjo kieme, paskui nuėjo prie vado palapinės, kuri stovėjo šalia burtininko būsto. Įlindo vidun ir, susiradęs savo guolį, krito ant apklotų.

Kai pirmieji vandens lašai suvilgė lūpas, jis pajuto tokį baisų troškulį, kad instinktyviai pasikėlė ir pramerkė akis. Vado žmona padavė vandens, ir Harka atsigėrė. Paskui vėl susmuko į guolį. Jo rankos buvo karštos, kraujas smarkiai tvinkčiojo smilkiniuose.

Nuo tos akimirkos, kai pasiekė vado palapinę, Harka buvo rūpestingai slaugomas. Po kiek laiko jis vėl pramerkė akis ir apsidairė. Gretimais savo guolyje tysojo ir jo kraujo brolis Stiprusis Elnias; jis irgi buvo nusilpęs, sulysęs ir vis dar ištroškęs, nes moterys, laikydamosi senų taisyklių, šaltinio vandens duodavo po truputį ir su pertraukomis.

Tik į vakarą abu jaunieji kariai kiek atsigavo.

— Kuo tu vardu?— paklausė Harka savo kraujo brolį.

— Kalno Griaustinis. O tu?

— Raguotasis Akmuo.

Stovykloje visi labai džiūgavo, kad du jauni vyrai tapo kariais. Kelias dienas Kalno Griaustinis ir Raguotasis Akmuo buvo uoliai slaugomi. Visi jų norai būdavo atspėjami iš anksto, nespėjus jiems ir prasižioti. Jie gaudavo visokių skanėstų, kokių tik galima rasti prerijose ir miškuose. Kai tik nukrito temperatūra, sveikata ėmė sparčiai gerėti. Kraujas vėl cirkuliavo normaliai, akių ir burnos gleivinės vėl sudrėko. Galvos skausmai pranyko, sulysę kūnai vėl įgavo ankstesnę formą.

Tai, ką abu jaunieji kariai per tris vienatvės dienas galvojo ir sapnavo, liko paslaptis, apgaubta visuotinos tylos. Burtininkas sužinojo tik jų vardus ir dvasias globėjas. Kol abu draugai ilsėjosi palapinėje, burtininkas paruošė maišelius su dvasių globėjų ženklais: Stipriajam Elniui paukščio snapą ir akis — Griaustinio Paukščio ženklą, o Harkai Kietajam Akmeniui nedidelę kriauklę — Raguotojo Akmens simbolį. Tokiu būdu naujasis Harkos vardas buvo savotiškai susijęs su gimtosiomis palapinėmis ir jo gentimi. Maišelį su vardo ir dvasios globėjos ženklais jaunieji kariai buvo pasiryžę ateityje dar atkakliau ir narsiau ginti, negu savo skalpus. Abu draugai sužinojo, kad ir vienas, ir kitas praleido tas dienas vienodai nutolę nuo stovyklos ir tuo pačiu laiku — ketvirtą dieną, saulei tekant,— patraukė namo. Harka Kietasis Akmuo ėjo kiek greičiau ir sugrįžo į kaimelį pirmas, tačiau fiziškai jis buvo daug labiau nusilpęs, negu Stiprusis Elnias.

Kelias dienas virš išdžiūvusių prerijų ir miškų siautėjo audra. Medžių kamienai siūbavo, viršūnės šniokštė ir šlamėjo, nuo žemės kilo dulkių sūkuriai. Kai nutilo audra, nukrito ir karštis. Raudonodžiai nemokėjo matuoti temperatūros kaip baltieji, tačiau per karščius oras buvo beveik įpusėjęs vandens virimo temperatūrą, jis „virė", tai jie žinojo. Todėl dienos, kuriomis Kalno Griaustinis ir Raguotasis Akmuo laikė kario išbandymus, liko atmintinos visam laikui. Jų išbandymas buvo ypač sunkus.

Pailsėję ir atgavę jėgas, abu jaunieji kariai dalyvavo apeiginiuose šokiuose, dainavo ir žaidė kartu su visais, nes tos iškilmės buvo skirtos jų priėmimui į karius. Vadas Degantis Vanduo dovanojo savo sūnui ir jo kraujo broliui po arklį, juos jaunieji kariai galėjo išsirinkti patys. Raguotasis Akmuo, daug negalvodamas, paėmė širmą kumelę, kuri savo sudėjimu, greitumu ir grožiu neturėjo sau lygios, tačiau dėl šviesaus plauko nelabai buvo mėgiama karių ir medžiotojų. Indėnai labiausiai vertindavo slepiamos spalvos arklius, visų pirma keršius. Širmė buvo pagauta prieš metus, per didžiąsias arklių gaudynes, ir dar kaip reikiant neprajodinėta. Pavasarį ji atsivedė kumeliuką, pilką, su tamsiu dryžiu per nugarą, tamsia uodega ir tamsiais karčiais, stiprų ir pašėlusį. Kai jis imdavo laigyti ir išdykaudamas spardytis, visi vaikai bėgdavo nuo jo šalin.

Kalno Griaustinis, kuris pirma pats dar turėjo apsiprasti su savo naujuoju vardu, paklaustas, kaip jam patinka Harkos pasirinkimas, tik tiek tepasakė:

— Žinant tavo artimiausius planus, geresnio arklio mes tau negalėtume duoti.

Prieš akis buvo didžiosios bizonų medžioklės, todėl Raguotasis Akmuo negalėjo žiūrėti vien savo asmeninių norų ir planų. Jam atrodė savaime suprantamas dalykas, kad jis kiek galėdamas turi padėti aprūpinti maistu palapinę, kurioje jautėsi kaip tikras tos šeimos sūnus. Sudarant atsargas žiemai, didžia dalimi viskas priklauso nuo rudens medžioklių. Tolimose šiaurinėse srityse šaltis ir sniegas išsilaiko ligi balandžio, o kai kada ir ligi gegužės mėnesio, ir jeigu atsargos būna menkos, tenka gerokai patirti vargo.

Abu draugai kartu išėjo į žvalgybą pasidairyti, ar nematyti bizonų. Kalno Griaustinis nė kiek nesisarmatijo šio meno pasimokyti iš savo draugo. Kai juodu kokį gražų vakarą susėsdavo pasišnekėti, siksikas mielai prisimindavo nuotykius, ku-

riuos ję kartu patyrė vaikystėje per pirmąją bizonų medžioklę, ir vis negalėjo atsistebėti, kaip meistriškai Matotaupa apgavo asinibionus. Raguotasis Akmuo ir iš savo draugo, ir iš kitų kaimelio gyventojų tiek daug girdėjo gerų žodžių apie savo tėvą, kad pamažu prieš jo akis iškilo anų metų Matotaupos paveikslas, nustumdamas į šalį vėlesnius įspūdžius. Čia, pas siksikus, jis nebuvo išdaviko sūnus; jis buvo sūnus žmogaus, šovusio į saulę. Visi siksikai prisiminė legendinį Matotaupos šūvį, kai jis, būdamas svečias, iš trijų šimtų žingsnių atstumo pataikė į patį vidurį skydo, išpiešto saulės ženklais.

Bizonų medžioklės labai nusisekė, ir Harkos laimikis buvo ypač didelis. Dabar jis ne tik pats buvo gerai apsirūpinęs, bet galėjo kai ką ir kitiems dovanoti. Moterys turėjo užtektinai darbo.

Sitopanakės ir Raguotojo Akmens santykiai atrodė visai natūralūs ir broliški. Juodu kalbėjosi tik tiek, kiek lygiai tokiu pat atveju būtų kalbėjęsis su seseria ir Kalno Griaustinis. Sitopanakė nerausdavo, susitikusi brolio draugą, ir elgdavosi jo akyse laisvai ir drąsiai. Raguotajam Akmeniui taip pat niekada neateidavo į galvą mintis vakare pagroti jai fleita. Tačiau tie paprasti, lyg ir natūralūs santykiai iš tikrųjų rėmėsi visai skirtingais pagrindais. Jeigu Raguotasis Akmuo jausdavo tik tai, ką jis ir parodydavo savo draugo seseriai, tai Sitopanakė turėjo labai valdytis, kad išliktų rami ir neišduotų savo tikrųjų jausmų.

Nakties Paukštis, Gudriosios Gyvatės sūnus, dabar laikėsi atokiai. Tačiau kai Šaipioji Šarka kartais pagaudavo jo žvilgsnį, iš tolo stebintį Sitopanakę, ji širdyje nusišypsodavo, matydama, kaip smarkiai ir beviltiškai jis įsimylėjęs.

ERŽILAS PELKĖJE

Kai baigėsi bizonų medžioklės, Raguotajam Akmeniui, rodos, nebeliko jokių kliūčių vykdyti savo užsibrėžtus planus. Tarp paskutinės medžioklės ir žiemos pradžios jaunieji indėnų kariai ypač mėgdavo prasimanyti įvairiausių pramogų. Tačiau Raguotasis Akmuo vis delsė daryti tai, ką buvo užsibrėžęs ir ko kiekvieną dieną laukė Kalno Griaustinis. Į šitokį neveiklumą ir Degantis Vanduo atkreipė dėmesį. Vieną vaka-

rą, kai abu kariai sėdėjo palapinėje prie ugnies, vadas paklausė:

— Ką tu manai veikti ligi žiemos pradžios?

— Aš laukiu burtininko sprendimo, katras iš mudviejų turės sudėti saulės auką.

— O jeigu burtininkas šią vasarą apie tai daugiau nebeužsimins?

— Tada dar turėsiu surasti savo tėvą Matotaupą ir pranešti jam, kad tapau kariu, taip pat, kad baltieji mūsų neieškojo pas siksikus ir kad Karolis Didysis melavo.

— O ką dar esi numatęs?

— Kai padarysiu tai, ko kiekvienas iš manęs tikisi, mėginsiu susigauti geltį.

— Pirmieji du tavo ketinimai labai svarbūs. Apie tai aš pakalbėsiu su burtininku.

Kitą vakarą Raguotasis Akmuo buvo pakviestas į burtininko palapinę. Jis nuėjo ten neramia širdžia, nes burtininko sprendimas paprastai būna galutinis, o jaunasis karys nežinojo, ar burtininkas nuspręs taip, kaip jis nori, ar atvirkščiai, gal net sugalvos ką nors nauja.

Kai Raguotasis Akmuo įžengė į palapinę, ji buvo nušviesta vidury liepsnojančios ugnies. Burtininkas liepė sėstis ir stebėjo jį ilgai ir įdėmiai, taip ilgai ir įdėmiai, kad jaunajam kariui net nejauku pasidarė. Paskui burtininkas pravėrė burną ir tarė:

— Raguotasis Akmenie, tu daug ką nuo mūsų slepi. Bet šito aš tavęs neklausiu. Tik noriu pasakyti, kad Didžioji Saulė laukia tavo aukos. Ši vasara jau baigiasi, bet ateis kita, ir mes galėsime sudėti saulės auką. Karo kirvis ilsisi žemėje. Aš nemanau, kad ligi kitos vasaros mes jį iškastume. Pasistengsime kuo greičiau pranešti asinibionų ir dakotų burtininkams ir vyresniesiems vadams, kad ruošiamės aukoti saulei, ir aš manau, kad jie atvyks dalyvauti mūsų šventėje.

Jaunajam kariui plūstelėjo kraujas į veidą. Šventėje, kurios centre bus jis ir jo auka Didžiajai Saulei, susitiks dviejų genčių vadai ir burtininkai. O juk jis yra tų abiejų genčių narys — vienoje yra gimęs, o kitą savo noru pasirinkęs.

— Ar tu sutinki?— paklausė burtininkas.

— Taip, sutinku.

— Tu pasiliksi pas mus ligi tos dienos, kai mes rinksimės šokti saulės šokio. Aš nedrausiu dalyvauti ir tavo kraujo bro-

liui Kalno Griaustiniui. Bet čia jau jo valia, tegu jis pats nuspręs, kaip daryti. Tą žinią aš pranešiu jam.

— Aš girdėjau.

Pokalbis buvo baigtas, ir jaunasis karys sugrįžo į vado palapinę. Čia jis trumpai papasakojo Degančiam Vandeniui, ką nusprendė burtininkas. Vadas atrodė labai patenkintas tokia žinia.

Tą naktį atsitiko toks dalykas, kurio niekas nesitikėjo.

Visi jau buvo sugulę. Visos trys vado palapinės moterys, senelė, motina ir duktė, snaudė šalia viena kitos. Su jomis miegojo ir mažasis berniukas. Vadas ir abu jaunieji kariai buvo pasiklojęs kas sau. Raguotasis Akmuo iš pat vaikystės mėgo gulėti prie pat palapinės angos, tad ir dabar laikėsi šio įpročio. Buvo jau vėli naktis, ir visi miegojo, nes kalbos prie ugnies palapinėje užtruko gana ilgai. Po Raguotojo Akmens pas burtininką buvo pakviestas Kalno Griaustinis; sugrįžęs jis tuoj pranešė savo draugui, kad ir jis dalyvaus saulės šokyje. Burtininko sprendimas buvo rimtas ir svarbus, todėl Sitopanakė tą vakarą tiesiog ligi kraujo suvarė sau į delną nagus, begniaužydama kumščius ir besistengdama atrodyti tokia rami ir abejinga, kad net motina ničnieko neįtarė apie jos slaptus jausmus. Taigi visi jau miegojo, netgi Raguotasis Akmuo, kuris ilgai galvojo, kad šį rudenį ir ateinančią vasarą negalės nujoti pas tėvą ir pranešti viską, kas taip svarbu jam žinoti. Jaunasis karys galėjo nepaklausyti burtininko valios ir išjoti be jo sutikimo, bet nenorėjo to daryti. Siksikų palapinėse atrodė viskas ramu ir aišku. Jį net šiurpas krėtė, pagalvojus apie grįžimą pas baltuosius ir tėvą, kur laukė nepasitikėjimas, neapykanta ir kraujo troškimas, kur jis turėtų daryti tai, kas jo visai nebevilioja. Burtininkas, atrodo, pageidavo, kad Raguotasis Akmuo liktų pas siksikus ir visam laikui taptų jų genties nariu. Šitokie pageidavimai tik iš dalies sutapo su jaunojo kario jausmais ir mintimis.

Po visų šių svarstymų Raguotasis Akmuo pagaliau užmigo. Bet, praslinkus kokioms trims valandoms po pusiaunakčio, jis prabudo, išgirdęs, kad kieme sunerimo juodoji kalė su abiem šuniukais. Iš įpratimo jis visų pirma pasitikrino, ar turi peilį, ir pašoko iš guolio, nes lauke jau pasigirdo arklių sargybinio šauksmas. Jaunasis karys pasileido prie kaimenės. Iš paskos

buvo girdėti kitų vyrų žingsniai ir balsai. Bet tai, ką jis pamatė, privertė nieko nelaukiant veikti.

Nebuvo abejonės, kad kaimenę užpuolė geltasis mustangas. Gal jis užuodė arklius, kuriems kadaise vadovavo ir kurie dabar pagauti ganėsi netoli palapinių. Kai Raguotasis Akmuo pamatė mustangą, jis kaip tik taikėsi pulti širmą kumelę, kuri baisiausiai spardėsi, iš paskutiniųjų gindama savo kumeliuką. Ji buvo nesupančiota. Sartas eržilas atsistojo piestu ir tik vargais negalais išvengė grėsmingų gelčio dantų. Kiekviena sugaišta minutė galėjo pražudyti jei ne kelis, tai bent vieną gerą arklį. Raguotasis Akmuo neturėjo su savimi nei laso, nei šaunamo ginklo. Be to, jis ir nenorėjo nušauti geltį. Tačiau kaimenę gelbėti kaip nors reikėjo. Sargybiniai stovėjo sustingę, lyg būtų pamatę vaiduoklį.

Jaunasis karys puolė į arklių tarpą, užšoko sarčiui ant nugaros ir užsimojo peiliu. Geltis, matyt, palaikė peilį smailiu ragu, kurio instinktyviai bijo visi žvėrys, ir atšoko atgal. Kai jis paklaikusiomis akimis, lyg patrakęs vėl puolė kandžioti, Harka jau buvo peršokęs ant nugaros širmei. Čia jam labai pravertė cirke įgytas vikrumas. Nuo širmės jis peršoko ant gelčio. Eržilas, niekada neturėjęs ant nugaros raitelio, matyt, pamanė, kad jį užpuolė koks plėšrus žvėris. Jis ėmė šokinėti, raitytis kaip koks įnirtęs tigras. O Raguotasis Akmuo laikėsi ant jo nugaros...

Kalno Griaustinis tuoj pat atskubėjo paskui savo draugą, ir jo pirmasis rūpestis buvo neleisti mustangams išsilakstyti. Kartu su kitais vyrais jis stengėsi nuraminti gyvulius ir vis neišleido iš akių gelčio ir savo draugo. Eržilas nušuoliavo ant artimiausios aukštumėlės. Raitelis neturėjo nei balno, nei pavadžių. Jam reikėjo ne tik laikytis, kad nenukristų nuo šokinėjančio ir lakstančio mustango, bet kartu saugotis, kad neįkąstų.

Ir štai geltis pasileido tolyn į prerijas... Paskui pagavo blaškytis, raitelis nupuolė žemėn, pakilo, bandė gelbėtis nuo įniršusio gyvulio... stabtelėjo, mėgindamas apgauti persekiotoją, dar kartą pakilo... ir vėl parpuolė...

Kalno Griaustinis paprašė paduoti lanką ir įsidėjo strėlę. Tačiau Raguotasis Akmuo, bekovodamas su mustangu, matyt, pastebėjo tai ir sušuko:

— Nešauk!

Tai pasakęs, jis vėl užšoko arkliui ant nugaros. Geltis pasileido didžiuliais šuoliais, nusinešdamas nežinia kur ir jaunąjį karį.

Kalno Griaustinis sėdo ant savo sarčio ir ėmė vytis draugą, bet jo arklys buvo išsigandęs, nebėgo visu greičiu, o jeigu ir būtų lėkęs iš visų jėgų, vis tiek nebūtų pavijęs eikliojo mustango. Pagaliau arklys vaiduoklis dingo tolumoj. Nebesigirdėjo ir jo kanopų dundėjimo.

Kalno Griaustinis ir visas kaimelis budėjo ir laukė sugrįžtant Raguotojo Akmens. Tačiau išaušo rytas, o jo vis nebuvo matyti. Ką galėjai žinoti, gal patrakęs arklys jį kur sudraskė.

Atėjo ir kitos dienos vakaras. Vyrai ir moterys vis dar budėjo ir laukė, bet veltui. Naktį vado palapinėje miegojo tik mažasis berniukas, visi kiti nėjo gulti. Kalno Griaustinis stovėjo ant artimiausios aukštumėlės ir dairėsi po prerijas. Pagaliau, kai antra naktis jau ėjo į pabaigą ir rytuose užsiėmė žara, jaunasis karys pastebėjo tolumoj kažką judant. Jis šoko ant savo sarčio ir nušuoliavo į tą pusę. Netrukus įsitikino, kad stovyklos link pamažu eina žmogus. Tai buvo Raguotasis Akmuo.

Sutikęs savo draugą, siksikas suprato, kas atsitiko. Raguotasis Akmuo buvo visas kruvinas, sudaužytas, išpešiotais plaukais, pečiai, nugara, šlaunys sutinę ir nusėtos mėlynėm, iš žaizdos šlaunyje bėgo kraujas. Jis šlubavo.

Kalno Griaustinis pasiūlė sužeistajam savo arklį, tačiau šis tik mostelėjo ranka ir nušlubavo toliau. Taip jis, lydimas siksiko, pasiekė stovyklą ir nuėjo tiesiai prie šaltinio nusiplauti dulkių. Kalno Griaustinis nulydėjo jį. Nusiprausęs ir atsigėręs, Raguotasis Akmuo piktas apžiūrėjo žaizdas, kurios vėl pradėjo kraujuoti, ir tarė:

— Šitaip įveikti jo neįmanoma. Reikia stipriau paimti jį į nagą, o be to, įsigyti jo pasitikėjimą.

— Daug tu nori. Bet pirma einam į palapinę!

Atėjęs burtininkas atstatė išsuktą koją. Žaizdos nebuvo pavojingos, bet jų gydymas reikalavo nemažai laiko, todėl Raguotasis Akmuo turėjo susitaikyti su mintimi, kad prieš žiemą ko nors svarbaus nepavyks nuveikti.

— Tu išgelbėjai mūsų kaimenę,— tarė Kalno Griaustinis savo draugui.— Mes būtume tai galėję padaryti ietimis ir strėlėmis. Bet tu išgelbėjai gyvybę ir gelčiui. Mes būtume jį nušovę.

— Visi vyrai, ir tu jų tarpe, manote, kad eržilą verčiau nudaigoti!

— Galimas daiktas, kad mes visi taip manome, Raguotasis Akmenie, bet tu manai kitaip ir mėginsi susidraugauti su mustangu, kurį persekioja dvasios. Tai didelis užmojis. Ir aš linkiu tau sėkmės.

Raguotasis Akmuo buvo atsparus ir gajus kaip laukinė katė. Kai atšalo oras, Degantis Vanduo davė įsakymą nugriauti palapines ir keltis į žiemos stovyklą priekalnių miškuose. Jaunasis karys jojo kartu su visais taip pat žvaliai, kaip ir kiti vyrai. Jis sėdėjo ant širmės. Kumeliukas bėgo greta ir tebebuvo toks pat išdykęs, kaip ir anksčiau. Juodoji kalė urzgė ant savo šuniukų, kad, besivaikydami prerijų vištelės, kurias pagauti buvo ne jų nosiai, per daug nutolsta nuo motinos. Vienas šuniukas, kai būdavo ramus ir nepuldavo medžioti, mielai laikydavosi arčiau širmės ir jos raitelio.

Kelias į žiemos stovyklą Raguotajam Akmeniui buvo gerai žinomas, nes ta kryptimi jis jojo su savo kraujo broliu medžioti briedžio, o be to, buvo čia kartą lankęsis vaikystėje per pirmą bendrą medžioklę. Jis dairėsi aplinkui, viską atidžiai stebėjo ir, kaip ir Kalno Griaustinis bei kiti kariai, matė, kad arklys vaiduoklis seka paskui siksikų vilkstinę. Per tą laiką, kai jo nusikratytas raitelis gulėjo palapinėje ant bizonų kailių, geltis dar kartą buvo pasirodęs, tačiau šį sykį nepuolė kaimenės. Tiesa, prie arklių dabar nuolatos budėjo dvigubai stipresnė sargyba, ir Degantis Vanduo buvo nepatenkintas, kad vyrai dėl to turi tuščiai vargti. Geltis niekam nereikalingas; verčiau nušauti jį. Tokia buvo vyrų nuomonė. Tačiau paklaikęs mustangas daugiau taip arti nesirodė, kad jį galėtų pasiekti strėlė.

Aikštelė miške, skirta žiemos stovyklai, buvo labai patogi visais atžvilgiais. Ne visai plika, bet ir be tankių krūmokšnių ir atvašynų. Palapinės buvo pastatytos įprastinėse vietose. Vandens netrūko. Kai prerijose siautėjo rudens audros, slinko debesys ir krito kruša, kaimelis aukštai tarp medžių jautėsi saugus.

Anksti pradėjo snigti ir snigo labai tirštai ištisas dienas. Kai vėl pasirodė saulė, žemę, uolas, medžių šakas dengė storas, žėrintis sluoksnis. Pakilęs vėjas ėmė nešioti purų sniegą. Sraunūs kalnų upeliai dar nebuvo užšalę, tik vienur kitur pa-

krantėse užsitraukę ledokšniai. Vaikai susirado bizonų šonkaulių, aptraukė juos oda ir leidosi čiuožinėti. Moterys sutaisė pašliūžas, ir vyrai su jomis tapnojo viršum sniego ir galėjo vėl medžioti. Sniege nesunku buvo pastebėti pėdas. Žvėrys klimpdavo į sniegą, ir medžiotojai lengvai juos pavydavo. Šitokiu būdu buvo galima pataupsoti bizonų mėsos atsargas. Sunkiau buvo mustangams. Neberasdami žolės, jie skabė kaip briedžiai medžių šakas.

Raguotasis Akmuo kartu su Kalno Griaustiniu kiekvieną dieną vaikščiojo į medžioklę, ir niekas nelaikė už bloga, kad per tas medžiokles jis vis dairėsi gelčio. Priešingai! Jaunasis karys neleido nušauti to pašėlusio mustango, tai tegu dabar pats ir galvoja, kaip su juo susidoroti. Eržilas vis slankiojo aplink stovyklą. Matyt, jį be galo traukė kaimenė, kurioje buvo geriausi jo mustangai. Abu jaunieji kariai dažnai jį matydavo, čia užsikorusį kaip kalnų ožį ant uolos, čia prie upelio, beieškantį atsigerti. Tačiau sugauti jo vis nesisekė. Jis buvo atsargus kaip koks patyręs karys.

Vieną dieną bičiuliai aptiko mustango pėdas prie upelio, kuris nedidelėmis kaskadomis krito nuo uolų žemyn. Kai juodu vakare sugrįžo į palapinę, Raguotasis Akmuo paprašė Sitopanakę paruošti jam kelioms dienoms maisto. Jis susitvarkė ginklus, kuriuos ketino pasiimti, pasiruošė pašliūžas ir pareiškė išeinąs ir negrįšiąs, kol nenudėsiąs ar nepagausiąs eržilo. Vadas Degantis Vanduo buvo patenkintas tokiu jo sprendimu, o Kalno Griaustinis ryžosi leistis į tą medžioklę ne tiek dėl mustango, kiek dėl savo draugo.

Rytą, vos brėkštant, abu draugai išlindo iš palapinės. Lauke vėl snignojo. Dangus buvo pilkas. Sniegas miške kietai sušalęs, tad iš pradžių nereikėjo nė pašliūžų. Abu buvo su bizono odos apsiaustais ir kailiniais mokasinais, vienplaukiai, nors šaltukas smagiai spaudė. Arklių nepasiėmė. Vis tiek raitas tokio eiklaus mustango nepavysi. Be to, su arkliu neįmanoma prie jo prislinkti nepastebėtam. Todėl abu medžioklės draugai norėjo pasekti eržilą pėsti. Tai buvo naujas, dar neišbandytas būdas, tačiau vienintelis, galintis atnešti sėkmę.

Šokinėdami ir šliuoždami, abu jaunieji medžiotojai leidosi mišku žemyn prie upelio, kur vakar buvo aptikę arklio vaiduoklio pėdas. Pagaliau pasiekė savo tikslą. Tai buvo ta pati vieta, kur jie kadaise, būdami vaikai, ilsėjosi ir maudėsi, kur

juos paskui užklupo briedis, nusinešęs netgi Harkos lanką. Sniege aiškiai buvo matyti šviežios eržilo pėdos. Jo čia būta dar šį rytą, maždaug saulei tekant, atsigerta ir smarkiai siautėta. Sniegas pakrantėje buvo ištryptas, medžių šakos nulaužytos, pėdų primindžiota skersai ir išilgai, bet galų gale perbrista per upelį ir nueita prieš kalną. Medžiotojai nusekė pėdomis.

Nustojo snigę. Apsiniaukęs dangus pragiedrėjo, ir tarp pilkų debesų pasirodė begalinė dangaus žydrynė. Tarp šešėlių, užklojusių mišką, nusidriekė saulėje žėrintys sniego ruožai. Jaunieji medžiotojai ėjo labai atsargiai ir nuolat įdėmiai dairėsi aplinkui, nes eržilas pabėgo nuo upelio maždaug prieš pusvalandį iki jiems ateinant ir kiekvieną akimirką galėjo kur nors pasirodyti. Tyliai judėdami į priekį, jie klausėsi kiekvieno garso, tačiau girdėjo tik vandens pliuškenimą ir strazdų šlamėjimą krūmuose. Purptelėjo du paukščiai.

Upelis, palei kurį medžiotojai kilo aukštyn, tekėjo iš aukštapelkės, tos pačios, kur jie vasarą nudėjo briedį. Pelkės vanduo, sunkdamasis po žeme, gerokai atokiau veržėsi į paviršių dar ir kitu šaltiniu. Tas šaltinis jau turėjo būti netoli. Abu draugai laikė paruošę lasą. Tačiau neatrodė, kad eržilas būtų kur arti. Jis labai greitai užbėgo į kalną. Dešinėj, anapus upelio, kur augo retas aukštas miškas, jau buvo matyti pelkė. Staiga abu draugai kumštelėjo kits kitą, perspėdami, kad reikia būti labai atsargiems.

Viršuje, dar aukščiau, negu pelkė, jie pastebėjo geltį. Pro medžius sunku buvo jį gerai įžiūrėti, tačiau jaunieji draugai matė jo pečius ir karčius, lopinėlį gelto kailio, nors jis vos vos skyrėsi nuo aplinkos. Eržilas stovėjo anapus pelkės tarp neūžaugų medelių, nuo kurių nuolat pučiantis vėjas buvo nupurtęs dalį sniego. Davę viens kitam ženklą, draugai be žodžių susitarė, kad Raguotasis Akmuo apeis pelkę iš kairės, Kalno Griaustinis — iš dešinės, paskui abu susitiks virš pelkės ir iš dviejų pusių priartės prie mustango per laso ilgį. Tada eržilas neturės kur bėgti — priešais jam užstos kelią pelkė.

Kadangi geltis labai ilgai užtruko vienoje vietoje, galima buvo tikėtis, kad jų žygis pavyks. Tik nereikia gaišti nė valandėlės. Abu draugai nusimetė sunkius odinius apsiaustus, kad galėtų kuo laisviau judėti, ir kiekvienas nukurnėjo savo kryptimi. Kalno Griaustinis turėjo sukarti ilgesnį kelią, bet Ra-

guotasis Akmuo bėgo nė kiek ne lėčiau. Jis norėjo pirmas pasiekti sutartą vietą ir ten palaukti draugo. Buvo aišku, jeigu mustangas juos pastebės ar išgirs, tai tiek jį ir tepamatysi, todėl reikėjo elgtis labai apdairiai. Koks jis jautrus ir pastabus, jie jau ne kartą turėjo progos įsitikinti. Tai buvo vedlys eržilas, kokių pasitaiko per dešimtmečius vienas. Raguotasis Akmuo be garso slinko apsnigtu mišku artyn. Jis perkirto kažkokio žvėries pėdas, ir juo labiau artėjo prie plynos aukštumos, juo atsargiau judėjo į priekį. Pasiekęs šaltinį, apsistojo. Čia augo vėjo nugairintos eglaitės, ir, tarp jų pasislėpęs, jis stebėjo mustangą, kuris dabar buvo matyti kaip ant delno.

Aptikęs virš pelkės senos žolės ir krūmokšnių, nuo kurių vėjas buvo nupustęs sniegą, arklys ėdė. Savo tvirtais dantimis, kuriuos jaunasis karys gerai pažinojo, jis skabė ir kramtė žolių stiebelius bei medžių šakas. Mustangas buvo alkanas, tačiau neatrodė pernelyg išbadėjęs. Po žiemos kailiu dar pūpsojo užtektinai mėsos ir raumenų.

Raguotasis Akmuo slinko toliau. Norėdamas turėti geresnę priedangą, jis padarė nedidelį lankstą. Debesys išsisklaidė, ir visi kalnai ir pašlaitės maudėsi saulėje. Jaunasis karys pasiekė aukštumą anapus pelkės, nesukeldamas nė mažiausio mustango įtarimo. Kalno Griaustinio niekur nebuvo matyti nė girdėti. Jis irgi sėkmingai vykdė savo uždavinį. Raguotasis Akmuo pasislėpė tarp neūžaugų medelių ir ėmė leistis žemyn arčiau mustango. Eržilas nustojo ėdęs ir ėmė dairytis po pelkę.

Indėnas dabar buvo per laso ilgį nuo eržilo. Baisiausiai niežtėjo nagai veikti vienam, tačiau jaunasis karys nugalėjo šią pagundą. Jeigu jis vienas mes lasą, mustangas, ko gero, dar gali pabėgti. Raguotasis Akmuo norėjo būti kuo tikresnis. Lengvai pajudinęs šakelę, Kalno Griaustinis davė ženklą, kad pasiekė sutartą vietą. Dabar ir jis buvo nuo mustango tik per laso ilgį. Pagal susitarimą pirmasis mesti turėjo Raguotasis Akmuo. Tik jeigu metimas nepavyktų, tada įsikištų ir Kalno Griaustinis.

Mustangas stovėjo kaip iš akmens iškaltas. Tik jo oda trūkčiojo, o vieną kartą pasirodė, lyg visu kūnu būtų prabėgęs virpulys. Aukštai iškėlęs galvą, pastatęs ausis, jis dairėsi po apsnigtą pelkę, lyg kažko laukdamas. Tuo momentu ir pasinaudojo Raguotasis Akmuo. Jis atsistojo, nesukeldamas nė mažiausio šlamesio. Mustangas stovėjo atsukęs jam nugarą ir nie-

ko nepastebėjo. Geresnės progos ir būti negalėjo. Jaunasis karys atsispyrė, sviedė kilpą ir iš visų jėgų įsikibo į laso galą, nes žinojo, kad, kai tik kilpa užverš mustangui kaklą ir tas šoks bėgti, jis turės atlaikyti pirmąjį smūgį. Jeigu indėnas neatlaikys smūgio, eržilas pabėgs kartu su lasu arba nusitemps ir jį patį.

Didžiulė odinė kilpa suvirpėjo ore ir nusileido mustangui tiesiai ant galvos.

Mustangas iškart pajuto pavojų, nors buvo visiškai nepasiruošęs. Jis nutvėrė kilpą dantimis, ėmė ją kandžioti ir jau taikėsi kartu su lasu papelkiais sprukti šalin. Raguotasis Akmuo apsisuko laso galą aplink pečius ir nugarą, kad galėtų geriau atsilaikyti. Tuo metu užsiveržė kilpa, lasas akimirką pailgėjo, ir eržilas, pasinaudodamas proga, davė šuolį. Kilpa laikėsi užkliuvusi mustangui už ausų, nestipriai, nelabai patikimai, bet eržilas ją juto. Jis apsisuko, dantimis įsikandęs kilpos diržą ir tempdamas jį į save, panašiai kaip šuo kąsdamas traukia virvutę — tik kur kas stipriau. Tuo metu ir Kalno Griaustinis pasiruošė lasą. Tačiau mesti jį nebuvo prasmės. Kol mustangas laikė dantyse vieną lasą, kitas nebūtų jam užkritęs ant sprando, todėl siksikas kol kas nieko nedarė. O Raguotasis Akmuo ir eržilas iš paskutinių jėgų tempė virvę. Jų gyslos įsitempė, raumenys susitraukė, ir jeigu Raguotasis Akmuo dar įstengė atsilaikyti, tai tik dėl to, kad laikė virvę ne vien rankomis, o visu kūnu. Tuo tarpu eržilas, laikydamas lasą dantyse, negalėjo panaudoti visos jėgos.

Kalno Griaustinis norėjo prišokęs užmesti laso kilpą ant užpakalinės eržilo kojos ir tokiu būdu jį pargriauti. Tačiau geltis pastebėjo antrąjį priešą, vos tik tas sujudėjo krūmuose. Jis paleido iš dantų kilpą ir visom keturiom pašoko į orą. Atrodo, jam užėjo pasiutimo priepuolis. Jis nesileido bėgti, kaip buvo galima tikėtis, bet perėjo į puolimą ir trim keturiais šuoliais atsidūrė prie Raguotojo Akmens, pasiruošęs jį sutrypti. Jaunasis karys šoko į šalį, ir Kalno Griaustinio kilpa nusileido eržilui ant galvos. Bet šis išsitiesė lyg koks plėšrus žvėris, padarė drąsų šuolį ir išnėrė iš kilpos. Kai pagaliau Raguotasis Akmuo vėl užmetė lasą, eržilas jau voliojosi žemėje ir ištraukė koją iš užsinėrusios kilpos. Baisiausiai įnirtęs jis ėmė siusti, spardytis ir kandžiotis. Šitaip jam raitantis ir judant, buvo

neįmanoma vėl užmesti lasą. Staiga eržilas pašoko ir nėrė pelkės link,— greičiau, negu spėjo ore išsivynioti lasas.

Raguotasis Akmuo su laso kilpa rankoje pasileido jam iš paskos. Dideliais šuoliais lyg pantera jis nuliuoksėjo į pakalnę, pasivijo mustangą, kuris, apkvaitęs iš pykčio ir baimės, lėkė į apsnigtą pelkę. Indėnas užmetė jam kilpą ant galvos, staiga stabtelėjo, atsilošė ir mėgino įsispirti į žemę, tačiau veltui. Kai tik užsiveržė kilpa, mustangas įsibėgėjęs taip smarkiai timptelėjo virvę, kad Raguotasis Akmuo kaip ilgas išsitiesė žemėje, tačiau virvės nepaleido ir galiuką pačiuožė apsnigta pelke. Mustangas nepargriuvo. Raguotajam Akmeniui šiaip taip pavyko įsitverti į stiprų kerežį, išaugusį pelkėje, ir užkabinti už jo laso galą. Ir štai, įtempęs visas jėgas, baisiausiai įsirėžęs, jaunasis karys sustabdė eržilą. Mustangui vėl užvirė pyktis, jis ėmė daužytis, stengdamasis nusimesti smaugiančią kilpą. Tačiau, trypdamas pasturgalinėmis kojomis, pralaužė dar nestipriai užšalusį ledą. Kunkuliuodamas pakilo vanduo, ir mustangas kaip mat ėmė skęsti. Ir juo labiau jis stengėsi išsikapanoti, juo giliau grimzdo į burbuliuojantį liūną.

— Karčių!— sušuko Raguotasis Akmuo, neatsigręždamas į Kalno Griaustinį; net ir tas trumpas judesys jam būtų atėmęs daug laiko. Jis išsitraukė iš už diržo pašliūžas, užsidėjo jas ant kojų ir nutapnojo prie mustango, kuris, įstrigęs pelkėje, negalėjo pajudėti iš vietos. Eržilo akys buvo išsprogusios ant kaktos. Indėnui dabar jau reikėjo bijoti ne jo, o pelkės. Prisislinkęs prie eržilo, jis atleido kilpą, suveržusią sprandą, ir užrišo taip, kad ji nesmaugtų gyvulio. Mustangas šią akimirką nė nemanė kandžiotis.

Pelkės pakrašty Raguotasis Akmuo jau girdėjo pirmuosius kirvio smūgius. Žinoma, Kalno Griaustinis negalėjo taip greitai parūpinti storesnių kamienų, bet prikapojo visą glėbį pažemiais išsikerojusių stiprių krūmokšnių ir, užsidėjęs pašliūžas, atnešė juos draugui. Iš abiejų pusių jie pakišo žabų po priekinėmis mustango kojomis. Gyvulys jau buvo beatsisakąs kovos su pelke, bet, pajutęs paspirtį ir lengviau atsikvėpęs, jis vėl pradėjo kapanotis ir užčiuopė priekinėmis kojomis šiokią tokią atramą. Vargais negalais indėnams pavyko perkišti po gyvulio papilve Kalno Griaustinio lasą. Atlikę šiuos pirmuosius gelbėjimo darbus ir laikydami iš abiejų pusių, kad mustangas giliau negrimztų, abu sustojo valandėlę atsipūsti. Tokį šaltą žiemos

rytą ir dar pučiant žvarbiam šiaurės vėjui, abu buvo šlaput šlaputėliai nuo prakaito. Mustangas irgi supluko. Bet jis vėl ėmė kapstytis kojomis. Raguotasis Akmuo davė draugui ženklą, ir tas permetė jam kitą laso galą. Dabar jis galėjo kiek patraukti eržilą į šalį. Jaunasis karys neprisiminė, ar kada jam teko taip įtempti raumenis, nors ne kartą gyvenime buvo pakliuvęs į sunkią padėtį. Patrauktas į šalį, mustangas vėl galėjo kiek laisviau judinti užpakalines kojas, bet dabar jis spyrėsi ne gilyn, o šiek tiek į šoną, ir tas padėjo.

Kalno Griaustinis dabar jau galėjo kurį laiką palikti savo draugą su mustangu vieną. Jis nutapnojo per pelkę į mišką ir, prikirtęs jaunų, bet stiprių medelių, atnešė jų kamienus prie įklimpusio mustango. Diržų abu indėnai turėjo užtektinai, nes, išeidami iš stovyklos, buvo užsibrėžę sugauti eržilą ir surišti. Kalno Griaustinis atnešė ne tik karčių, bet ir abu kailinius apsiaustus. Antklodės draugai nebuvo pasiėmę. Bet ją puikiausiai atstojo ir apsiaustai. Kalno Griaustinis pritvirtino juos prie karčių, ir išėjo valkčiai, kuriuos dabar reikėjo pakišti po mustangu arba jį patį užtempti ant jų. O tai reiškė, kad teks paprakaituoti. Kalno Griaustinis patiesė valkčius, ir abu jaunieji kariai, nutvėrę už laso, juosusio eržilą per papilvę ir pečius, ėmė tempti geltį į šoną. Reikėjo nežmoniškai įtempti jėgas, norint nors truputėlį pajudinti šitokį svorį. Bet galų gale jaunieji medžiotojai pasiekė savo — mustangas atsigulė ant valkčių. Dar truputis pastangų, ir geltis ištraukė iš pelkės pasturgalines kojas. Dabar iškilo naujas uždavinys — reikėjo jį kuo greičiau surišti, jei ne, tuoj pašoks ant kojų, ir tada gaudyk vėją laukuos. Kalno Griaustinis, nieko nelaukdamas, ėmė rišti lasu mustangą prie valkčių, o Raguotasis Akmuo suko ratu, taikydamasis supančioti kojas. Pasidaręs kilpą, užmetė ją ant priekinės kojos ir užveržė, bet, kol nutvėrė pasturgalinę, gavo gerą spyrį, ir čia iškart išaiškėjo, kad jaunasis karys kelerius metus praleido tarp baltųjų, nes jis pasakė: „Damned!" Kalno Griaustinis nusijuokė.

Besikapanodamas pelkėje, mustangas labai nusikamavo ir dabar pailsęs gulėjo ant valkčių. Tačiau, norėdami jį stipriau surišti, kad tikrai neištrūktų, abu draugai turėjo dar gerokai pasidarbuoti. Taip jiems beplušant, ir Kalno Griaustinis gavo paragauti mustango kanopos. Dabar jau juokėsi Raguotasis Akmuo.

Surištas eržilas ėmė daužytis, bet pasikelti nuo valkčių negalėjo. Tačiau ilgai šitaip jį išlaikyti buvo neįmanoma. Raguotasis Akmuo nutvėrė lasą, juosiantį gyvulio sprandą ir, nepaisydamas nuolat gresiančių aštrių dantų, pririšo jo galą prie karčių, kad eržilas negalėtų pakelti galvos.

Sunkiai gaudydami kvapą, jaunieji kariai valandėlę pastovėjo ant silpnai užšalusios pelkės, paskui užkišo už karčių kitus diržus, ir Raguotasis Akmuo ėmė traukti ant valkčių gulintį eržilą, o Kalno Griaustinis stumti iš užpakalio. Iki pelkės pakraščio buvo netoli, tačiau praėjo kelios valandos, kol jie ten nusivarė.

Tuo tarpu atėjo pavakarys. Abu draugužiai susėdo šalia surišto arklio, kuris buvo toks pat nusivaręs, kaip ir jie patys. Raguotasis Akmuo pasižiūrėjo, ar nepametė pypkės ir tabako; suradęs apsidžiaugė, įžiebė ugnį ir užsirūkė.

— Ką manai toliau daryti?— paklausė Kalno Griaustinis.

— Aš pasiliksiu čia. O tu atsiųsk apklotų mustangui ir kailinius man. Valgyti turiu. Be to, būtų gerai, kad kas mane tarpais pakeistų, padėtų glostyti mustangą ir dainuoti jam dainas.

— Dar nesutems naktis, ir viskas bus tau pristatyta.

Kalno Griaustinis tuoj atsikėlė, užsimetė ant pečių pašliūžas ir, pasišokinėdamas kaip berniūkštis, nukurnėjo per mišką stovyklos link. Kokią nuostabią naujieną jis ten parneš! Pagautas ir surištas arklys vaiduoklis!

Raguotasis Akmuo liko vienas. Dangus vėl apsiniaukė. Pradėjo snigti. Tačiau nurimo vėjas, todėl jaunasis karys, nors ir neturėjo šiltesnio drabužio, taip smarkiai nejuto šalčio, kaip pirma. Surūkęs pypkę ir paslėpęs ją, prisislinko prie mustango, prisiglaudė prie jo šilto kūno ir pradėjo jį glostyti. Arklys buvo visas šlapias, purvinas, suprakaitavęs. Raguotasis Akmuo juto, kaip trūkčioja jo oda, kaip dreba šis niekados dar žmogaus rankos nesutramdytas gyvulys. Indėnas prigludo prie mustango kaklo ir ėmė tyliai tyliai jam į ausį dainuoti paslaptingas dakotų dainas, kuriomis jie pratindavo laukinius arklius prie žmogaus balso ir stengdavosi įsigyti jų pasitikėjimą. Šitiek kovojęs su pelke ir su žmogumi, mustangas buvo pavargęs. Galų gale netgi jo oda nustojo trūkčiojusi, eržilas gulėjo nejudėdamas, o jo nugalėtojas be perstojo jį glostė ir dainavo tylią kerinčią dainą.

Kai Raguotasis Akmuo išgirdo žmogaus ir arklio žingsnius, buvo jau naktis, tik sniegas spindėjo tamsoje. Indėnas sukluso ir įsmeigė į tamsą akis, ir tik kai žmogus priėjo arčiau, jis suprato, kad sugrįžo Kalno Griaustinis. Jis vedėsi širmę, kuri tempė valkčius, prikrautus palapinės palų ir apklotų. Iš viso to krovinio galėjai kuo puikiausiai pasistatyti nedidelę medžioklės palapinę ir apkloti bizonų kailiais mustangą. Kalno Griaustinis žinojo, kad jiems čia teks šaltyje, audroje ir sniege praleisti daug dienų, kol pavyks pargabenti į kaimelį šį sugautą mustangą. Dieną ir naktį jaunieji kariai turės glostyti jo kūną ir dainuoti tylią dainą, kol gyvulys pripras prie žmonių. Jaukinant paprastus arklius, šis darbas būdavo pavedamas vaikams. Bet išgydyti ir netgi prijaukinti dvasių persekiojamą, pasiutimo kamuojamą eržilą galėjo tik vienas žmogus — Raguotasis Akmuo.

Kalno Griaustinis pastatė palapinę. Bet jo draugas, susisupęs į šiltus kailinius, ir naktį liko gulėti lauke prie surišto mustango, kuris taip pat buvo apklostytas kailiais, kad neperpūstų ledinis nakties vėjas. Širmė palenkė galvą prie surišto vedlio eržilo ir apsidžiaugusi atsigulė šalia. Kumeliukas prisiglaudė prie motinos.

Praėjo dvi dienos, kol troškulio iškankintas eržilas ryžosi atsigerti vandens, kurį jam atnešė Raguotasis Akmuo, o kitą dieną jau paėmė iš indėno rankos žolės ir lapų. Dar šešias dienas indėnas sėdėjo prie mustango, glostė jį, miegojo naktimis šalia, nė karto nepasinaudojo palapine. Ir vis dainavo jam į ausį tylias raminančias dainas. Dešimtą dieną Raguotasis Akmuo galų gale leido susibaigusiam eržilui atsistoti ir kiek palaisvino pančius, kad jis galėtų mažais žingsniukais paeiti. Penkioliktą dieną pririšo jį prie kumelės ir, jodamas ant jos, nusivedė stovyklos link. Kalno Griaustinis su savo mustangu sekė iš paskos. Tai buvo jojimas, kurį abu draugai po to dar ilgai minėjo, nes geltis ne kartą bandė pasprukti; reikėjo panaudoti visą savo miklumą ir jėgą, norint sulaikyti jį ir neleisti įsisiautėti. Tik žmogus, nuo mažų dienų išaugęs su arkliais ir pažįstantis juos geriau, negu kas nors kitas, galėjo laimėti šią dvikovą.

Sugrįžęs į stovyklą, Raguotasis Akmuo pririšo geltį kartu su širme prie medžio ir tris dienas ir naktis budėjo prie jo. Dabar eržilas jau leidosi tapšnojamas ir glostomas. Ir jeigu

tik indėnas nors per žingsnį atsitraukdavo, geltis tuoj jo pasigesdavo.

Šitaip prisijaukinęs savo belaisvį, Raguotasis Akmuo vieną dieną atrišo jį nuo medžio ir užsėdo joti. Visas kaimelis susirinko pasižiūrėti, kas dabar bus. Iš pradžių mustangas mėgino bėgti, bet buvo sulaikytas. Mėgino nukąsti pavadžius, bet iš to nieko neišėjo. Norėjo pulti prie medžio, bet raitelis neleido. Pagaliau ėmė stoti piestu, spardytis, tačiau šitokį raitelį ne taip lengva buvo numesti. Mustangas sustojo kaip įbestas ir, tur būt, svarstė, ar nevertėtų kristi ant žemės ir pradėti voliotis. Tačiau atsisakė šio savo ketinimo ir pasileido šuoliais per mišką upelio link. Kalno Griaustinis ir kiti jaunieji kariai nusekė iš paskos. Bet geltis buvo kur kas greitesnis ir vikresnis, negu kiti mustangai, ir kadangi raitelis jo nestabdė, tai lėkė kaip patrakęs tolyn, kopė šlaitais žemyn ir aukštyn, davėsi čia į vieną, čia į kitą pusę. Netrukus jis visai pradingo raiteliams iš akių.

Harka Nakties Akis Vilko Nugalėtojas, dabar vadinamas Raguotuoju Akmeniu, davė mustangui valią. Jis žinojo, kad gyvuliui reikia leisti prasilakstyti. Juk taip ilgai jis buvo surištas ir negalėjo judėti. Eržilas lėkė labai apdairiai, vis tomis vietomis, kur vėjas buvo nupustęs sniegą. Taip davėsi jis visą dieną, šuoliavo, šokinėjo, stojo piestu, spardėsi, bet darė tai ne pikto įsiūčio pagautas, o daugiau išdykaudamas. Tai buvo visai kitas jojimas, negu pirmą kartą, kai Raguotasis Akmuo vos galvos nepalydėjo. Vakare mustangas pasiekė atviras prerijas, storai užneštas sniegu. Čia jis stabtelėjo ir ėmė uostinėti orą. Paskui apsisuko ir vėl leidosi prieš kalną. Visą naktį jis nerimo. Tik kai patekėjo saulė, raitelis sugrįžo ant gelčio į stovyklą.

Prie vado palapinės stovėjo Sitopanakė, nežinia, ar anksti atsikėlusi, ar visai negulusi. Raguotasis Akmuo pasuko į tą pusę ir prisiminė, kad, būdamas vaikas, vieną kartą peršoko su savo širmiu per šią mergaitę. Dabar jis prajojo pro pat palapinę. Sitopanakė šyptelėjo, bet labai santūriai. Raguotasis Akmuo, matydamas, koks išblyškęs jos veidas, taip pat nusišypsojo, atvirai, maloniai, truputėlį pašaipiai, ir paklausė:

— Tai bijojai?

Mergaitė susisarmatijo, bet atsakė drąsiai ir tiesiai:

— Jeigu nori žinoti, tai taip, bijojau, kad tau ko neatsitiktų.

Tai pasakiusi, pamažu nuėjo į palapinę kurti ugnies. O Raguotasis Akmuo nuvedė geltį į kaimenę, paglostė jį, pagyrė, ir mustangas uždėjo savo švelnų snukį šeimininkui ant sprando. Kalno Griaustinis atėjo pabudėti prie arklio. Harka, nūnai jau tapęs Raguotuoju Akmeniu, gerai pasidarbavo ir dabar galėjo ramia sąžine suvalgyti palapinėje briedienos ir išsitiesti patogiame guolyje.

Nusileidus saulei, pas vadą Degantį Vandenį į svečius susirinko garbingiausi stovyklos vyrai, čia visą vakarą netilo kalbos apie arklį vaiduoklį ir šiaip visokios istorijos apie arklius. Jaunasis karys, kadaise sutrukdęs nušauti mustangą, labai išaugo garbingiausių vyrų akyse. Dabar jis turėjo geriausią arklį visoje siksikų gentyje ir, įvykdęs savo ketinimą, kuris iš pradžių atrodė neįmanomas, kartu įrodė, kad moka atkakliai siekti tikslo ir tuščiai nesišvaisto žodžiais.

Po to kelis mėnesius jaunasis karys įtemptai dirbo su gelčiu — stengėsi jį kaip reikiant prajodinėti. Mustangas buvo labai jautrus ir protingas, ir Raguotasis Akmuo greit su juo suprato. Kai dienos vėl pradėjo eiti ilgyn, jis galėjo jau pasakyti, kad eržilas klauso kiekvieno jo spustelėjimo šlaunimis. Paleistas į laisvę, jis sekdavo paskui savo šeimininką; tai buvo retas atvejis, kad laukinis arklys taip greit priprastų prie žmogaus. Raguotasis Akmuo išmokė jį, davus ženklą, aikštytis, taip pat kartu su raiteliu atsigulti ir apsimesti negyvu. Pavasarį ketino parodyti, kas yra bizonų medžioklė. Mustangų kaimenėje geltis jautėsi vienvaldis šeimininkas; visi eržilai ir kumelės jo klausė. O jeigu kuris drįsdavo prieštarauti, jis imdavo pykti. Taip pat negalėdavo pakęsti, jeigu kas nors kitas, o ne jo šeimininkas, mėgindavo jį paliesti.

Raguotasis Akmuo turėjo dabar tris arklius: geltį, širmę ir keršį. Kumeliuką dovanojo Kalno Griaustiniui. Kai neturėdavo kas veikti ir būdavo gerai nusiteikęs, ant ramaus keršio užsodindavo mažąjį Kalno Griaustinio broliuką. O tas berniukas buvo nesugriuvęs. Kai tik jam sukako ketveri metai, jis jau pats vienas pradėjo mokytis jodinėti.

Taip slinko žiemos dienos. Vyrai gainiodavo nuo kaimelio vilkus ir medžiodavo juos. Per tą laiką jie nušovė du lokius,

vieną rudąjį ir vieną juodąjį, o abu jaunieji draugai — dvi lūšis. Medžiotojams visada atsirasdavo darbo, bet užtekdavo laiko ir poilsiui. Ilgais žiemos vakarais Kalno Griaustinis pasakodavo savo draugui, ką patyrė per tuos metus, kai juodu buvo išsiskyrę. Raguotasis Akmuo nieko neužsimindavo apie save ir apie tėvą, tik daug kalbėdavo apie baltuosius ir apie geležinkelio tiesimą. Net vadas ir burtininkas susidomėję klausydavosi jo pasakojimų.

Atėjo pavasaris. Gegužės mėnesį pagaliau pradėjo tirpti sniegas, nuo eglių nukaro teškantys ledo varvekliai, ištvinusios upės gurgėdamos sruvo nuo kalnų žemyn. Sulysę po žiemos mustangai kapstė sniego likučius, ieškodami senos žolės. Vyrai, moterys ir vaikai džiaugėsi, kad greitai prasidės bizonų medžioklės, nes maisto atsargos jau visai baigė tirpti ir medžiotojai turėdavo vis toliau klaidžioti po kalnus, kol surasdavo kokį žvėrelį alkiui numalšinti.

Kai susprogo medžiai ir prasikalė žolė, siksikai sugriovė savo palapines ir patraukė iš prieškalnių atgal į prerijas. Vadas ir genties vyresnieji vėl parinko vasaros stovyklai tą pačią miško aikštelę, kaip ir pernai.

Mergaitės ieškojo malkų, šunys šniukštinėjo aplinkui, o berniukai žaidė drėgnose pievose. Kalno Griaustinis ir Raguotasis Akmuo nuvedė savo mustangus prie šaltinio, kur jau kalėsi iš žemės sultinga žolė. Buvo rytas, švietė saulė, ir rasa spindėjo visomis vaivorykštės spalvomis. Šaltinis garsiai šniokštė ir kunkuliuodamas nešė savo vandenis ne tik smėlėta vaga, bet ir samanotomis pakrantėmis. Tiesiai kildami į viršų, čireno vieversiai. Apie arklių kaimenę zujo strazdai, ieškodami maisto.

Kalno Griaustinis ir Raguotasis Akmuo išjojo pasidairyti bizonų. Raguotasis Akmuo jojo pirmas, nes gelčio dar jokiu būdu nebuvo galima priversti sekti kitam arkliui iš paskos, jis norėjo arba eiti vienas, arba prieky kitų. Medžioklės draugai aptiko šešių bizonų būrelį. Tai rodė, kad netoliese turi būti ir visa kaimenė, dabar jau vėl traukianti į šiaurę. Jaunieji kariai susitarė, kad Raguotasis Akmuo pamėgins vytis vieną bizoną ir pamokys savo geltį medžioklės. Jis nusižiūrėjo vieną gražų galviją ir, rėkdamas kaip per tikrą bizonų medžioklę, šoko jo vytis. Mustangas persekiojo auką lyg koks ištreniruotas medžioklinis arklys ir buvo daug greitesnis už bizoną. Raguota-

sis Akmuo kelis kartus turėjo gerą progą šauti, bet nešovė, nes nenorėjo gaišti laiko laimikio dorojimui, o be to, jo tikslas dabar buvo tik patreniruoti savo arklį.

Galų gale, kai mustangas ligi soties prisibėgiojo, indėnas apgręžė jį ir lengvais šuoliais grįžo atgal.

Jau pats jojimas ant šitokio arklio buvo vienas malonumas, ir džiaugsmas spindėjo jaunojo medžiotojo akyse.

— Atsimeni?— paklausė Kalno Griaustinis, kai juodu vėl leidosi į kelią ieškoti daugiau bizonų.— Juk tai tos pačios pievos, kur mes, būdami vaikai, nušovėme pirmą bizoną!

— Ir kur aš jojau ant jauno bizoniuko! O kai atsirado jo motina, turėjome nemažai baimės!

Draugai nusijuokė, prisiminę savo išdaigas, ir nušuoliavo toliau.

Kitą dieną jie aptiko didoką bizonų kaimenę; šitokią jau apsimokėjo medžioti. Kalno Griaustinis liko stebėti bizonų, o Raguotasis Akmuo leidosi kuo greičiau pranešti šią žinią stovyklai. Skardžiai šūkčiodamas ir spausdamas kulnimis šonus, jis ragino geltį, ir tas skriejo kaip vėjas prerijų platybėmis — toli ištiesęs į priekį galvą, plastančiais karčiais ir uodega. Raitelis prigludo prie kaklo, kad būtų kuo mažesnis oro pasipriešinimas ir kuo mažiau trukdytų jo paties svoris. Kai pasiekė palapines, užteko tik garsiai šūktelėti, ir kariai tuoj pat puolė prie savo medžioklinių arklių, apsiginklavę lankais ir strėlėmis. Raguotasis Akmuo apgręžė savo arklį, ir paskui jį nusidriekė ilga medžiotojų virtinė. Žemė drebėjo nuo arklių kanopų, į šalis tiško balos, kitur jau kilo smėlio sūkuriai. Raguotasis Akmuo turėjo vis prilaikyti savo geltį, kad neatsiliktų kiti mustangai.

Bizonų kaimenė dar buvo toli, o medžiotojų pasitikti jau atjojo Kalno Griaustinis. Jis tiksliai pranešė, į kurią pusę juda bizonai ir kiek jų iš viso yra. Vyrai tuoj apmetė medžioklės planą. Kad būtų didesnis laimikis, buvo prisakyta žiūrėti kits kito ir nesavivaliauti.

Raguotasis Akmuo pastaraisiais metais daug kartų dalyvavo bizonų medžioklėse, tačiau visos jos mažai jį tedžiugino. Medžiodamas rudenį su siksikais, jis atgijo. O dabar jam buvo taip gera ir džiugu, lyg prieš akis būtų pirmoji iš tikrųjų didelė

bizonų medžioklė, apie kurią svajojo nuo mažų dienų,— medžioklė su neturinčiu sau lygaus mustangu! Raiteliai dainavo:

Man prieš akis gelsvi bizonai lekia,
Šnerves kutena aitrios kelio dulkės,
Sukeltos jų eiklių, galingų kojų.
Gerasai lanke, smarkiai išsitempk!
Geroji strėle, bulių man nutrenk!

Paukščiai, lydintys kiekvieną bizonų kaimenę, nes ten jie lengvai susiranda sau maisto, suplasnojo ir pakilę būriais nuskrido šalin. Raiteliai įsiveržė į kaimenę. Jų garsūs šūksniai susimaišė su bizonų kanopų dundėjimu. Su tikru medžiotojo užsidegimu ir kartu labai tiksliai, labai apgalvotai Raguotasis Akmuo lakino savo geltį per rudų nugarų ir grėsmingų ragų grūstį. Jodamas ant greičiausio mustango, jis pralenkė visus kitus medžiotojus ir kartu su Kalno Griaustiniu sumedžiojo daugiausia bizonų. Abu draugai iš anksto buvo susitarę, koks bus jų laimikis, ir abu pasiekė, ką buvo užsibrėžę.

Kai banda išsilakstė ir susirinkę medžiotojai suskaičiavo nušautus bizonus ir pagal strėlių ženklus nustatė, kam geriausiai pasisekė, tai paaiškėjo, kad Raguotasis Akmuo ir Kalno Griaustinis nušovė po dvylika bizonų. Medžiotojai pagerbė juos džiaugsmingais šūksniais. Bendras laimikis buvo toks didelis, jog Degantis Vanduo pasiuntė žmogų į stovyklą pranešti, kad gyventojai sugriautų palapines ir keltųsi į medžioklės vietą. Čia moterys ir mergaitės galės vietoje sudoroti gausų laimikį. Likusieji vyrai, nieko nelaukdami, ėmė lupti nušautus bizonus.

Po kiek laiko čia atsikėlė visa siksikų stovykla, o su ja kartu ir šunys. Visų priekyje bėgo juodoji kalė su savo abiem šuniukais, kurie jau buvo gerokai paūgėję. Jie juto, kad pagaliau gaus skaniai paėsti. Moterys ir mergaitės vėl turėjo darbo per akis.

Vieną vakarą, kai moterys vado palapinėje liko tik su mažuoju berniuku — Degantis Vanduo išėjo pas Tamsųjį Dūmą į svečius, o abu jaunieji kariai dar nebuvo grįžę iš žvalgybos,— motina tarė Sitopanakei:

— Raguotasis Akmuo nušovė dvyliką bizonų, o Nakties Paukštis tik tris.

— Pamanyk tu sau,— atsiliepė duktė ir širdyje nusišypsojo.

— Raguotasis Akmuo dalyvaus saulės šokyje.

— Taip sako burtininkas ir vadas.

— Būtų gerai, jeigu Raguotasis Akmuo visam laikui pasiliktų pas mus.

— Tau geriau žinoti, mama.

— Įdomu, ar neketina jis pasistatyti pas mus palapinę ir parsivesti į ją mergaitę? Bizonų odų yra užtektinai.

— Merginų irgi, mama.

— Ar tu nepastebėjai, gal jis jau turi kokią nusižiūrėjęs?

— Ne, mama. Gal Šaipioji Šarka daugiau žino.

— Tu iš manęs tyčiojies?

— Ne, mama.

Sugrįžo Kalno Griaustinis ir Raguotasis Akmuo. Moterų pokalbis nutrūko. Jaunieji kariai ir laimingieji medžiotojai norėjo vakarienės.

Kitą rytą kaimelyje pasklido žinia, kad Gudrioji Gyvatė su savo sūnumi Nakties Paukščiu susiruošė į senojo Abrahamo blokhauzą mainais pirkti Nakties Paukščiui šautuvo. Vadas patarė jam paimti kartu ir Raguotąjį Akmenį, nes jis geriausiai išmano apie šaunamuosius ginklus, bet Gudrioji Gyvatė nuleido šį patarimą negirdomis ir, pasiėmęs krovininį arklį, išjojo su savo sūnumi vienas.

Kai po dvidešimties dienų gudrusis karys ir jo sūnus sugrįžo atgal, jie turėjo per vamzdį užtaisomą šautuvą. Kalno Griaustinis paprašė savo draugą apžiūrėti ginklą, bet Raguotasis Akmuo, tik iš tolo metęs akį, pasakė:

— Su tuo šautuvu net mano lankas gali drąsiai stoti į varžybas ir laimėti.

Nakties Paukštis vylėsi, kad, įsigijęs šautuvą, iškils viso kaimelio akyse, tačiau dabar ta viltis sužlugo. Mat, Raguotojo Akmens žodžiai, pasakyti apie jo naująjį šautuvą, tuoj pasklido po visą stovyklą, o medžioklės ir ginklų klausimais Raguotasis Akmuo turėjo jaunųjų karių tarpe neginčijamą autoritetą.

Nuo to laiko, kai Gudrioji Gyvatė ir jo sūnus Nakties Paukštis sugrįžo iš blokhauzo, Raguotasis Akmuo ėmė juos slapčia sekti, nes jam pasirodė, kad po tos kelionės jie smarkiai pasikeitė. Jau ir anksčiau jų santykiai nebuvo labai draugiški, bet dabar Raguotasis Akmuo dažnai pajusdavo tėvo ir sūnaus žvilgsniuose slaptą pašaipą, o jų užuominos vertė suklusti ir

susirūpinti. Tiesa, tos užuominos būdavo labai miglotos ir negalėjai tiesiai prie jų prikibti ir paprašyti paaiškinti. Kalno Griaustinis, gerai pažįstantis savo draugą, dažnai pastebėdavo jo akyse nerimą.

SAULĖS AUKA

Baigėsi pavasaris, prasidėjo šiltos dienos, ir visos kaimelio gyventojų mintys dabar sukosi apie didžiąją šventę ir saulės auką. Vyresniųjų siksikų vadų pasiuntinys parnešė žinią, kad derybos su dakotais ir asinibionais baigėsi sėkmingai — šventės proga sudaryta aštuonių dienų ir aštuonių naktų taika. Susitikimui vieta paskirta prerijose tarp Misurio ir Jeloustouno upių, kur ne kartą vyko aršios kovos, nes tas sritis savinosi daugelis genčių. Pavasario medžioklės praėjo labai sėkmingai, žmonės apsirūpino maistu, tad dabar galėjo ramiai švęsti. Po šventės vėl visi grįš į savo palapines, ir prasidės rudens medžioklės.

Genties grupė, kuriai vadovavo Degantis Vanduo, turėjo apsispręsti, ar šventėje dalyvaus visas kaimelis, ar tik keli rinktiniai kariai. Kadangi jų grupei priklausė abu jaunieji kariai, turintys sudėti saulės auką, taryba nusprendė traukti į šventę su visais žmonėmis ir visa manta.

Kai buvo sugriautos palapinės ir prasidėjo didysis žygis į šventę, visų nuotaika dar labiau pasitaisė. Tačiau jų laukė viena didžiulė kliūtis — reikėjo persikelti per siautulingą Misurį. Raguotasis Akmuo atsiminė, kaip jis vaikystėje su savo ištikimuoju širmiu plaukė per šią upę. Bet dabar buvo vasara, vanduo per karščius nuslūgęs, be to, siksikai žinojo, kur rasti jos aukštupyje patogią vietą persikelti.

Moterys ir mergaitės padarė iš bizonų odų ir stiprių karklų šakų apvalias valtis, varomas trumpučiais irklais ir vairuojamas kartu plaukiančių karių bei vyresniųjų berniukų. Vyrams taip pat netrūko darbo. Dar gerai, kad nereikėjo vargti su mustangais — juos perkelti per upę padėjo geltis. Jis suvarė kaimenę į krūvą, nuvedė prie upės ir, suradęs patogią vietą, sėkmingai perplukdė į kitą pusę. Ten apsuko ratą ir sustojo, didžiuodamasis savo atliktu darbu. Paskui arklius perplaukė ir

šunys. Išlipę į krantą, jie nusipurtė vandenį ir ėmė siausti aplinkui.

Laimingai įveikusi šią didžiausią kliūtį, Degančio Vandens vadovaujama siksikų grupė sparčiai judėjo į priekį ir pirmoji pasiekė numatytą šventės vietą tarp Misurio ir Jeloustouno upių netoli Uolinių kalnų. Vieta susitikimui buvo paskirta prie upelio, kuris, maitinamas kalnų vandens, net ir šiuo metų laiku galėjo patenkinti visus šventės dalyvių poreikius. Moterys ėmė statyti palapines.

Aštuonios šventės dienos greitai artėjo. Atvyko kitos siksikų grupės, vyresnieji jų vadai, dakotai ir asinibionai. Apie palapines buvo tikras žmonių, arklių ir šunų knibždėlynas. Vaikai varinėjo kamuolį. Jaunieji kariai susirinkę šaudė iš lanko — kartu paleidžia strėles ir klausosi, kaip dūzgia lanko timpos. Toks šaudymas vadinamas „strėlių daina". Vadai ir vyresnieji svečiavosi kits kito palapinėse ir atsargiais žodžiais prie ugnies svarstė savo genčių reikalus.

Galų gale burtininkai ir vadai per šauklius paskelbė šventės programą. Šventiškai apsirengusių karių ir vyresniųjų berniukų minia, kiek atokiau nuo jų moterys, mergaitės ir vaikai susidomėję klausėsi šauklių žodžių. Kalno Griaustinis ir Raguotasis Akmuo stovėjo greta viens kito pačioje priekinėje eilėje,— abu apsivilkę išsiuvinėtais šventiniais drabužiais, Raguotasis Akmuo užsikabinęs ant kaklo grandinėlę iš lokio nagų, persijuosęs vampunu. Ant pakaušio, prilaikomos kaktos raiščio iš gyvatės odos, kabėjo dvi karo erelio uodegos plunksnos, kadaise dovanotos jaunojo absaroko. Visi slapčia žvilgčiojo į abu jaunuolius, pasiruošusius dalyvauti saulės šokyje.

Burtininkai ir vadai sudarė šitokią programą:

Pirma diena: berniukų bėgimo varžybos ir žaidimas kamuoliu.

Antra diena: jaunuolių šaudymo varžybos ir lenktynės arkliais.

Trečia diena: jaunųjų karių bėgimo varžybos, lenktynės arkliais, šaudymo varžybos ir žaidimas kamuoliu.

Ketvirta diena: mergaičių žaidimai.

Penkta diena: tikrų atsitikimų žaidimas.

Šešta diena: poilsis.

Septinta diena: saulės auka.

Aštunta diena: skirstymasis į namus.

Šaukliui apskelbus šventės programą, Kalno Griaustinis ir Raguotasis Akmuo sugrįžo į palapinę. Buvo priešpiečių metas, skaisčiai švietė saulė, ir palapinėje nebuvo nė gyvos dvasios, net senelė kažkur išėjusi. Tik juodoji kalė su savo abiem šuniukais, panašiais į vilkiukus, gulėjo priešais palapinę saulėje ir saugojo, kad joks svetimas žmogus neįžengtų vidun.

Abu draugai susėdo prie ugniakuro.

— Ar tu matei juos?— paklausė Kalno Griaustinis.

— Ką?

— Tašunką Vitko ir Tatanką Jotanką?

— Taip, mačiau.

— Siksikų, asinibionų ir dakotų kariai žais tikrų atsitikimų žaidimą.

— Girdėjau.

Tikrų atsitikimų žaidimas — tai vaizdavimas tikrų įvairioms gentims atmintinų įvykių; ir vaizduoja juos žmonės, patys kadaise tuose įvykiuose dalyvavę.

— Ar tu žinai, kokios kovos bus vaizduojamos?— klausinėjo Kalno Griaustinis toliau.

— Ne.

— O aš žinau. Tašunkos Vitko kova, jo paėmimas į nelaisvę ir pabėgimas. Vadinasi, ir tu, brolau, turėsi dalyvauti, nes kas gi paduos Tašunkai šautuvą, kai jis stovės prie stulpo?

— Tašunka Vitko kovojo su Matotaupa, o Matotaupos čia nėra.

— Taigi kad nėra, užtat tu, Raguotasis Akmenie, ir turėsi atlikti savo tėvo vaidmenį. Sako, bus parodyta ir tai, kaip Matotaupa, vaizduodamas bizonus, apgavo asinibionus. Čia tu irgi turėsi būti Matotaupos vietoje!

— Jūs norite man užduoti gražaus darbelio.

— Atrodo.

— Bet aš visai to nenoriu. Kas gi tai pasiūlė vadams ir vyresniesiems?

Kalno Griaustinis valandėlę patylėjo.

— Gudrioji Gyvatė,— pagaliau tarė jis.— Asinibionai ir Tašunka Vitko sutinka. Jeigu bus parodyti visoms gentims ir jų vyresniesiems vadams drąsūs ir išmintingi tavo tėvo žygiai, tai nuo to tau bus tik geriau, tu dar labiau iškilsi jų akyse.

— Kodėl Gudrioji Gyvatė rūpinasi mano garbės reikalais?

— Tu įtari ką nors negera?

— Taip. Gyvenimas anksti mane išmokė įtarumo. Tau šito neteko patirti.

— Aš įtarinėju tik savo priešus, bet ne gentainius.

— Gentainius! Aš esu tavo kraujo brolis ir karys. Bet ar esu aš siksikas?

— Dar ne. Bet, manau, po šventės būsi.

— Tu geras, ir tu esi man brolis. Bet, galimas daiktas, kad čia tu apsirinki.

Kalno Griaustinis, išgirdęs šiuos žodžius, labai įdėmiai pažvelgė į Raguotąjį Akmenį, bet nieko daugiau nesakė.

Į pavakarę Raguotasis Akmuo išjojo vienas iš stovyklos, susirado vietelę pievose ir atsigulęs užsižiūrėjo į besileidžiančią saulę. Stovyklos triukšmas čia beveik nesiekė. Jaunasis indėnas nusiskynė sausą žolės stiebelį ir ėmė jį kramtyti, kaip kadaise vaikystėje, kai dar nemokėjo rūkyti. Jis kramtė ir galvojo apie tai, ką jam pranešė Kalno Griaustinis. Ir juo ilgiau galvojo, juo labiau jam nepatiko tas planas, tačiau kartu aiškėjo, kad nepaklusti bendram vadų sprendimui taip pat negalima. Paskui visi tik ir kalbės, kad Harka Kietasis Akmuo Nakties Akis Vilko Nugalėtojas, kaip karys vadinamas Raguotuoju Akmeniu, yra Matotaupos sūnus. Jaunasis karys net neįsivaizdavo, kur jis dabar, daugiau kaip po metų, galėtų surasti savo tėvą. Bet, gal būt, Gudrioji Gyvatė ką nors sužinojo pas senąjį Abrahamą, ir tikriausiai tos jo žinios nėra geros.

Jaunasis karys ilgai taip sėdėjo. Seniai nusileido saulė, danguje sužibo žvaigždės. Geltis, sočiai prisiėdęs žolės, stovėjo šalia savo šeimininko ir žiūrėjo į šviesią vasaros naktį, lyg ir jis būtų paskendęs mintyse ir svajonėse. Kažkas sušiugždėjo žolėje. Raguotasis Akmuo pamanė, kad vilkas, ir stvėrėsi lanko. Bet netrukus pastebėjo, kad tai juodasis šuniukas, kuris vis labiau prie jo junko, tuo tarpu kiti šunys davėsi kaip vilkai bendrame būryje. Šuniukas atsigulė prie gelčio ir ėmė laižytis letenas.

Virš prerijų dvelkė lengvas vėjelis ir vėsino šiltą žemę. Raguotasis Akmuo dar kartą permetė mintimis šventės programą. Pirmąsias dvi dienas jis niekur nedalyvaus, bus tik žiūrovas. Trečią dieną galėtų laimėti bėgimo varžybas. Dėl lenktynių arkliais neabejojo. Jis su savo gelčiu bus pirmas. Per šaudymo varžybas irgi neapsijuoks, tai aišku kaip dieną. Žaidimas kamuoliu — čia jau priklausys sėkmė ne nuo jo vieno,

o nuo visos komandos. Tas žaidimas vaikystėje jam patikdavo, nors jis ir nebuvo toks vikrus, kaip Antilopės sūnus. Ketvirtą dieną Sitopanakė dalyvaus mergaičių šokyje. Mergaitės sustos ratu ir viena po kitos pasakos apie save. Jaunieji kariai paskui galės apie jas kalbėti, kas tik jiems patinka — ir gerai, ir blogai. Bet jeigu kuri mergaitė pasijus neteisingai apkalbėta, ji galės gintis, ir tada jaunasis karys, kalbėjęs apie ją netiesą, turės gėdingai pasitraukti. Sitopanakei nėra ko bijoti, kad kas pasakys apie ją blogą žodį.

Dar kitą dieną bus tikrų atsitikimų žaidimas.

Jodamas su siksikų genties grupe į šventę, Raguotasis Akmuo galvojo tik apie saulės auką. Bet dabar jam nebe tas buvo galvoj.

Tikrų atsitikimų žaidimas! Raguotasis Akmuo turės vaizduoti kovą su Tašunka Vitko. Jaunasis karys prisiminė tuos laikus, kai dirbo žvalgu, prisiminė savo paskutinę didelę kovą, kurioje jis tyčia nestojo prieš Tašunką Vitko. Galimas daiktas, kad dakotų vadas palaikė tai bailumu. Ir vis dėlto jis dabar sutiko per tikrų atsitikimų žaidimą rungtis su Raguotuoju Akmeniu.

Tuo metu, kai jaunasis karys iki vėlios nakties vienui vienas sėdėjo prerijose pasinėręs į savo mintis, stovykloje irgi buvo žmonių, kurie nemiegojo. Tiesa, susijaudinę berniukai, rytojaus dieną turintys karių ir vadų akyse parodyti per varžybas, ką kuris sugeba, anksti nuėjo gulti. Mergaitės, iki valiai prisišnekėjusios, irgi užsnūdo prie savo motinų ir senelių. Vadai ir vyresnieji užbaigė savo pasitarimus, burtininkai liovėsi mušę būgnus ir kalbėjosi su dvasiomis. Visi jau ilsėjosi savo guoliuose.

Sargybiniai tamsoje sekė, ar negirdėti kur kokio įtartino garso. Tačiau aplinkui buvo tylu, ramu.

Bet vienoje palapinėje dvi akys liko atmerktos. Toji palapinė stovėjo pietinėje iškilmių aikštės pusėje, kaip ir visi dakotų būstai. Ji buvo ne tokia puošni, kaip vyriausiųjų vadų, bet ir neprasta, išpiešta margais ženklais, tarp kurių galėjai įžiūrėti ir fleitą. Ant trofėjų karties priešais angą kabėjo rimti laimikiai. Su šia palapine čia atkeliavo Čotanka, pagyvenęs, gerbiamas Lokės giminės karys. Jis atsigabeno kartu savo žmoną, sūnų — jauną karį, vardu Smailioji Ietis,— jo žmoną ir Ui-

noną, Matotaupos dukterį. Tą jis padarė ne savo valia — kam vykti į šventę ir ką ten pasiimti, nusprendė Tatanka Jotanka.

Nesudėdama akių, Uinona gulėjo ant savo paklotų. Visą dieną ji stengėsi laikytis kuo nuošaliau. Stovėdama paskutinėse merginų ir moterų eilėse, klausėsi šauklio ir pro kitų galvas ir pečius priešingoje aikštės pusėje, pirmoje eilėje, staiga pamatė brolį. Valandėlę jai aptemo akys, bet kai atsipeikėjo ir vėl pamatė tą patį vaizdą, įsitikino, kad tai ne akių apgaulė, o tikra teisybė. Ten, tarp siksikų vyrų, stovėjo jos brolis Harka Kietasis Akmuo Nakties Akis Vilko Nugalėtojas Lokio Medžiotojas, Matotaupos sūnus. Paskutinį kartą ji matė jį dvylikos metų vaiką. Sėdėjo tada su savo drauge Baltąja Rože prie Arklių upelio, ir ištremto tėvo pavestas brolis prislinko ir perspėjo jas, o kartu ir visą kaimelį apie artėjantį pavojų. Pranešė tą žinią ir žaibo greitumu pradingo. Po to ji daugiau jo nematė. Paskui girdėjo, kaip kartu su tėvu jis šaudė, gindamas Lokės giminę nuo paunių. Tai buvo prieš aštuonias vasaras ir žiemas. Nors tada Matotaupa narsiai kovojo su pauniais, tačiau genties vyresnieji neleido jam grįžti į giminę, atvirkščiai, nuo to laiko jis tapo mirtinas jų priešas. Per tuos tremties metus Harka smarkiai išaugo. Lieknas, aukštas, išdidus stovėjo jis tarp karių, užsikabinęs grandinėlę iš pilkojo lokio nagų ir dantų. Uinona nežinojo, koks jo dabar, kaip kario, vardas. Bet kai šauklys paskelbė, kad septintą dieną du jauni kariai dalyvaus saulės šokyje, mergaitės šalia ėmė kuždėtis, kad tie išrinktieji yra Kalno Griaustinis ir Raguotasis Akmuo ir kad jie abu stovi antai ten, anoje pusėje pirmoje eilėje. Tas, kur su grandinėle, vampunu ir erelio plunksnomis,— Raguotasis Akmuo.

Harka, Uinonos brolis, nešioja tokius garbingus papuošalus! Ji nežinojo, ar brolis ją mato. Greičiausiai ne. Jis beveik nesidomėjo gausiais šventės dalyviais. Tuoj pat įlindo su Kalno Griaustiniu į savo palapinę, paskui buvo išėjęs pasižiūrėti, kaip žaidžia berniukai, ir galiausiai išjojo į prerijas. Bet koks puikus jo arklys! Vyrai ir jaunuoliai kalbėjo, kad tai užburtas arklys ir nesą abejonės, kad trečią dieną jis laimės lenktynes, nes kas gi gali atsilaikyti prieš burtus.

Vakare išėjusi su Smailiosios Ieties žmona pasivaikščioti po aplinkines pievas, Uinona pamatė žemėje įmintas gelčio pėdas. Saulei leidžiantis, sugrįžo atgal ir stebėjo palapinę, kurioje gy-

veno brolis. Ji ilgai nėjo gulti, bet jis vis negrįžo iš prerijų. Galų gale Uinona vis dėlto atsigulė, nes, ilgiau budėdama, galėjo sukelti įtarimą. Atsigulusi klausėsi, ar negirdėti kanopų dundėjimo. Kartą net atsikėlė ir pasižiūrėjo pro plyšį, bet gelčio prie Harkos palapinės dar nebuvo.

Ką daryti? Pastarieji metai jai buvo sunkūs. Kartą ji matė tėvą, kai jis, slapčia apsilankęs, skubiais ir nieko gero nežadančiais žodžiais kalbėjosi su savo motina, matė jį Tašunkos Vitko surištą. Paskui girdėjo Untšidą pasakojant, kad miręs Harpstena; senelė sakė pažvelgusi Harkai į akis ir supratusi, kad jis nužudė brolį. Tuos baisius jos žodžius vėliau patvirtino ir Juodoji Oda Garbiniuota Galva. Visa tai dabar prisiminusi, Uinona tartum pamatė priešais save brolį tokį, kokį kadaise pažinojo ir kokį matė vakar dieną. Ilgiau ji negalėjo tverti. Tyliai atsikėlė, apsirengė ir išėjo iš palapinės. Naktis buvo vėsi, nors iš vakaro nežinojai, kur dėtis iš karščio. Vėjas judino ant trofėjų karties sukabintus laimikius. Uinona nežinojo, kad yra sekama. Žinojo tik, kad daro tai, ko nevalia daryti, tačiau kas bus, tas bus — vis tiek nėra gyvenimo. Kiek ji per tuos metus prisikentėjo! Šonka, senas Harkos priešas, norėjo pasiimti ją į savo palapinę ir priversti būti jo žmona. Uinona griežtai atsisakė. Jai piršosi ir Četanas, kuris dabar, tapęs kariu, vadinosi Juoduoju Sakalu. Tačiau mergaitė jo nemylėjo, ir jis pasigrobė sau žmoną iš kitos genties. Uinona gyveno su Untšida, ir kadangi jų palapinėje nebuvo vyro, maitinosi iš kitų išmaldos. Dabar jai buvo jau septyniolika metų. Tyli, išdidi, liūdna — tokią ją visi pažinojo. Tik su Untšida ji galėdavo atvirai pasišnekėti.

Jai pasirodė labai keista, kada Čotanka pasiėmė ją į šią tolimą kelionę dalyvauti didžiojoje šventėje. Juk čia atvyko tik dvi Lokės giminės palapinės: Čotanka, pasiųstas Tatankos Jotankos, ir Šonka. Šonka buvo ketveriais metais vyresnis už Raguotąjį Akmenį. Tapęs kariu, jis pasirinko Šonkavakono vardą, bet daugumas ir toliau jį vadino Šonka, nors jam tas ir nepatiko. Šonkos palapinę į šventę pasiuntė Havandšita, Lokės giminės burtininkas, Matotaupos priešas. Toje palapinėje Šonka gyveno su savo motina ir žmona Baltąja Rože. Be to, su šia palapine čia atkeliavo ir vyresnysis Senosios Antilopės sūnus, kurio tėvą Matotaupa kadaise nušovė strėle, miegantį savo tipi.

Kai Baltoji Rožė tapo Šonkos žmona, Uinona neteko paskutinės draugės.

Išlindusi iš palapinės, Uinona nesislėpdama perėjo per stovyklą ir pasileido į prerijas. Čia susirado gelčio pėdas, kurias jau buvo mačiusi vakare, ir mėgino sekti jomis. Ji nežinojo, ar brolis toli išjojo į prerijas, ar yra kur nors čia pat. Juk ir vaikystėje, kai tik būdavo kuo nors susirūpinęs ir norėdavo gerai viską apgalvoti, išjodavo į prerijas, atsisėsdavo ant kokios aukštumėlės, iš kur viskas aplinkui gerai matyti, ir susimąstydavo, įsikandęs žolės stiebelį. Jei Harka Kietasis Akmuo Nakties Akis, dabar vadinamas Raguotuoju Akmeniu, yra kur netoliese, jis tikrai pastebės seserį anksčiau, negu jinai jį. Uinona laukė ir tikėjosi, kad staiga brolis atsiras šalia. Tačiau su kiekvienu žingsniu tas jos tikėjimas pamažu blėso, bet ji vis tiek neprarado vilties. Galų gale tamsoje visai pametė gelčio pėdsakus ir sustojo. Širdis smarkiai plakė. Rankos buvo drėgnos ir šaltos. Kelis kartus jau buvo pravėrusi burną sušukti, tačiau ir vėl užsičiaupė.

Galiausiai davė ženklą, kuriuo jie susižinodavo, būdami vaikai,— sukaukė, mėgdžiodama kojotą. Jeigu Harkos klausa tebėra tokia pat jautri, kaip ir anksčiau, jis turėtų suprasti, kad tai ne kojoto, o žmogaus balsas.

O gal jis visai nenori su seseria kalbėtis. Greičiausiai taip ir bus — po viso to, kas atsitiko.

Uinona antrą sykį nebekartojo sutarto ženklo. Jos lūpos virpėjo. Bet verkti ji neverkė. Paskutinį kartą slapčia apsiverkė, kai Harka išėjo iš palapinės paskui ištremtą tėvą. Po to daugiau ne.

Mergaitė jau buvo besusitaikanti su mintimi, kad nepamatys brolio, tačiau grįžti į palapinę negalėjo — kažkas lyg laikė ją čia prikaustęs, tylinčią, nieko negalvojančią. Ir tada atsitiko tai, ko ji jau nebedrįso tikėtis. Šalia atsirado brolis, jaunas karys, aukštesnis už ją visa galva.

— Ko tu čia ieškai?— paklausė jis dakotų kalba, ir jo balsas pasirodė toks pažįstamas, nors nuo to laiko, kai paskutinį kartą jį girdėjo, praėjo tiek metų.

— Tavęs ieškau.

Brolis kurį laiką patylėjo, bet paskui prabilo visai kitu balsu.

— Kas tave pasiuntė?— paklausė atžariai.

Uinoną užgavo šitoks jo tonas, ir ji piktai atkirto:

— Niekas.

— Ko tu iš manęs nori? Aš nužudžiau mūsų brolį Harpsteną. Juodoji Oda Garbiniuota Galva turėjo tau tai pranešti.

Uinona tylėjo ir stengėsi susigaudyti, kas čia darosi. Laikas slinko, ir brolis galėjo paprasčiausiai nueiti ir palikti ją. Iš jo laikysenos buvo nesunku spręsti, kad šio pasimatymo jis nelinkęs per ilgai užtęsti.

— Tu nori, kad aš eičiau sau,— tarė ji pagaliau, ir skausmas taip sugniaužė gerklę, lyg ten būtų įstrigusi kokia rakštis.— Neužmiršk, kad mes esame vieno tėvo... ir vienos motinos vaikai. Aš einu.

Uinona apsisuko ir, lyg genama, pasileido atgal į stovyklą. Pasiekusi palapinę ir atsigulusi savo vieton, įsikniaubė veidu į rankas, pravėrusi burną, lyg šaukdama be garso.

Kai prašvito rytas, Raguotasis Akmuo dar nebuvo grįžęs į savo palapinę. Jo kraujo brolis Kalno Griaustinis pabudo ir gulėdamas stebėjo savo seserį Sitopanakę. Mergaitė šiandien atsikėlė pirmoji, be to, dar anksčiau, negu kitomis dienomis. Ji įpūtė ugnį, ir rusenančių šakelių šviesoje Kalno Griaustinis pamatė, kad sesers veidas po nakties labai pasikeitęs, tik negalėjo pasakyti, kokie bruožai jame ypač išryškėję,— švelnumas, liūdesys, kartėlis, išdidumas ar dar kas nors. Kadangi visi dar kietai miegojo, Kalno Griaustinis patyliukais atsikėlė ir priėjo prie ugniakuro. Dabar jis pastebėjo, kad palapinėje nėra Raguotojo Akmens. Priėjęs žvilgtelėjo pro angą laukan ir pasigedo ten gelčio. Grįždamas prie ugniakuro, sutiko sesers žvilgsnį, bet tas žvilgsnis buvo skirtas ne jam. Staiga jis suprato, kas slegia sesers širdį, ir šypsodamasis tarė:

— Raguotasis Akmuo dažnai jodinėja savo keliais.

— Ir susitikinėja su dakotų mergina,— tyliai atsakė Sitopanakė, bet tokiu tonu, kad jame galėjai išgirsti, ką tik nori.

Prabudo vadas Degantis Vanduo. Sunku buvo pasakyti, išgirdo jis tuos dukters žodžius ar ne Sitopanakė nusisuko nuo brolio ir išbėgo atsinešti vandens. Kalno Griaustinis pažvelgė jai iš paskos, kai ji nėrė pro angą, ir palaukė, kol grįš atgal. Dabar jis dar atidžiau ėmė tyrinėti siaurą, griežtą jos veidą ir nuliūdo, supratęs, kad sesuo kenčia. Kodėl? Dėl ko? Per visus tuos metus jis kitaip ir negalvojo, kad jo kraujo brolis,

kurį ji myli, vieną gražią dieną paims Sitopanakę už žmoną. Lauke pasigirdo lengvi arklio šuoliai. Tai buvo geltis. Raitelis sustojo prie palapinės, pririšo arklį ir lyg niekur nieko įžengė vidun. Kaip visada, priėjo prie ugniakuro ir sėdo valgyti pusryčių, kuriuos buvo paruošusios moterys.

Netrukus šventės aikštėje prasidėjo visuotinė linksmybė. Berniukai lenktyniavo ir varinėjo kamuolį su tokiu užsidegimu, kad užkrėtė jaunuolius ir net jaunesnius vyrus. Kai apie pietus berniukų varžybos baigėsi, ėmė žaisti jaunuoliai ir vyrai. Vienoje ir kitoje aikštės pusėje buvo pastatyta po vieną palapinę. Žaidėjai turėjo uosines lazdas lenktais galais ir varinėjo jomis nedidelį kietą odinį kamuoliuką, prikimštą arklio plaukų. Kai pavykdavo jį įmušti į priešininkų palapinę, vienas žaidimo tarpsnis būdavo baigtas. Vienai grupei vadovavo Kalno Griaustinis. Raguotasis Akmuo nenorėjo žaisti, nes daug metų neturėjo rankose lazdos ir nevarinėjo kamuolio. Tačiau Kalno Griaustinis neatstojo ir būtinai norėjo prikalbėti draugą žaisti kartu.

— O gal tu nori žaisti kitoje grupėje?— nei iš šio, nei iš to paklausė jis.

Raguotasis Akmuo sukluso. Šitoks jo draugo klausimo tonas jam pasirodė neįprastas. Valandėlę jis pagalvojo, o paskui tarė:

— Iš manęs per daug naudos neturėsit, bet jeigu jau taip nori, tiek to, sutinku.

Tuos žodžius jis pasakė truputį susierzinęs, bet paėmė lazdą, po trijų keturių žaidimų įsižaidė ir ėmė visai gerai perdavinėti kamuolį. Juo ilgiau jaunieji kariai varinėjo kamuolį, juo greitesnis ir karštesnis darėsi žaidimas. Rinkosi vis daugiau žiūrovų, kurie šūksniais ragino žaidėjus. Staiga žiūrovų tarpe Raguotasis Akmuo pamatė Smailiąją Ietį ir Šonką. Ir kaip mat jo elgesys pasikeitė. Jis pradėjo žaisti grubiau, ėmė dar labiau skubėti, kartu pabrėždamas, kad mato kiekvieną komandos klaidą ir yra nepatenkintas jomis. Kalno Griaustinis iškart tai pajuto, tik negalėjo suprasti, kas atsitiko, ir tik stebėjosi tokiu jo elgesiu. Kartą draugas atėmė iš jo kamuolį ir nepaprastai stipriai ir tiksliai pasiuntė į vartus. Žiūrovai ėmė karštai sveikinti, o Kalno Griaustinis maloniai paklausė:

— Gal per kitą žaidimą vadovausi tu?

— Kur jau ne,— atsakė Raguotasis Akmuo kažkaip kandžiai.

Siksikas pakraipė galvą. Raguotasis Akmuo susirado savo vieton kitą žaidėją ir išėjo iš aikštės.

Kitą dieną vyko jaunuolių varžybos. Raguotasis Akmuo žinojo, su kuo jam nereikia susitikti, ir mokėjo taip įsimaišyti tarp žiūrovų, kad nesusidurtų su savo senais draugais ir priešais. Be to, jis ilgiau, negu kiti, užtruko palapinėje, tartum tos dienos varžybos jį mažai domintų.

Vadas Degantis Vanduo, sutikęs jį, užkalbino ir paprašė rytojaus dieną per jaunųjų karių šaudymo varžybas pasiimti kaulinį lanką, su kuriuo Matotaupa kadaise pataikė į saulę. Raguotasis Akmuo nelabai apsidžiaugė šiuo pasiūlymu, tačiau atmesti jo taip pat negalėjo. Jis pasiėmė lanką, pasakė turįs su juo kiek pasitreniruoti, kad rytojaus dieną galėtų gerai pataikyti, užsikabino jį ant pečių ir, užsėdęs ant širmės, išjojo į prerijas. Po kelių valandų grįžo atgal.

Pavakary į Degančio Vandens palapinę atėjo pasiuntinys ir pakvietė Raguotąjį Akmenį pas dakotų vadą Tašunką Vitko, kuris norėjo su Matotaupos sūnumi aptarti tikrų atsitikimų žaidimą. Degantis Vanduo negalėjo nepatenkinti šio prašymo, jis pareiškė, kad Raguotasis Akmuo ateis ir pasikalbės su Tašunka Vitko. Jaunasis karys atsikėlė ir kartu su pasiuntiniu nuėjo pas dakotų vadą.

Didžiulėje ir turtingoje vado palapinėje jis rado ne tik Tašunką Vitko, bet ir Tatanką Jotanką, įtakingą dakotų burtininką, kurio po tėvo ištrėmimo daugiau nė karto nebuvo matęs. Be šių dviejų dakotų vadų, palapinėje dar buvo ir kitas vyriausiasis vadas, vardu Machpijaluta — Raudonasis Debesis. Atvedęs Raguotąjį Akmenį, pasiuntinys tuojau pat pasitraukė.

Garbingieji vyrai sėdėjo prie ugnies ir rūkė. Jaunasis karys palaukė, kol Tatanka Jotanka ranka davė ženklą sėstis. Atsisėdęs Raguotasis Akmuo išsitraukė savo pypkę, ir Tašunka Vitko padavė jam tabako. Kurį laiką visi tylėjo ir rūkė.

Tatanka Jotanka jau buvo tokio amžiaus, kai keleri metai per daug nepakeičia žmogaus. Jo veidas atrodė rimtas, valingas. Tačiau Raguotasis Akmuo ne tiek bijojo šio galingo burtininko, kiek Tašunkos Vitko. Šis vadas galėjo būti ne daugiau kaip šešeriais septyneriais metais vyresnis už Raguotąjį Akmenį. Tačiau dėl savo santūrumo ir labai išmintingo veido atrodė pranašesnis už kitus.

Visi baigė rūkyti pypkes.

— Koks tavo kaip kario vardas?— pradėjo Tatanka Jotanka.

— Raguotasis Akmuo.

— Taip tave vadina siksikai?

— Hau.

— Tu žinai, ką mes vaizduosime per tikrų atsitikimų žaidimą?

— Aš žinau, ką paskelbė šauklys, ir žinau, kad vadai iš manęs reikalauja per tikrų atsitikimų žaidimą būti ne tik Harka, bet ir Matotaupa.

Vyriausieji vadai ir burtininkas susižvalgė, ir Raguotajam Akmeniui pasirodė, kad jie nelaukė šitokio atsakymo ir netiki jo žodžiais. Jaunasis karys tylėjo.

— Tu nebūsi Matotaupa,— pranešė Tatanka Jotanka.

— Ar tu šito nežinojai?

— Ne,— griežtai atsakė Raguotasis Akmuo.

— Vadinasi, tu išgirsi iš mūsų, ko siksikų vadai tau nepasakė. Tavo tėvas yra čia.

Harka Kietasis Akmuo, vadinamas Raguotuoju Akmeniu, išsigando, tik stengėsi to neparodyti.

— Tavo tėvas Matotaupa,— paaiškino Tašunka Vitko,— atvyko pas siksikų vyriausiuosius vadus ir nori dalyvauti tikrų atsitikimų žaidime. Siksikai jį priėmė. Jie savinasi žemes, kur mes susirinkome švęsti šios šventės. O mes sakome, kad šie medžioklės plotai yra dakotų. Matotaupa neturi teisės kelti kojos į mūsų medžioklės plotus; siksikai tai žino, nes aš pats esu jiems tai sakęs; tu, tada dar vaikas, irgi girdėjai tuos mano žodžius. Mūsų akimis žiūrint, siksikai pažeidė šventines taikos sąlygas. Mes nenorime, kad švenčių dienomis čia pradėtų lietis kraujas, bet kai sugrįšime namo ir siksikai nesiims priemonių, kad Matotaupa tuoj pat paliktų mūsų medžioklės plotus, mes atkasime karo kirvį. Ar tu girdėjai?

— Iš tavo lūpų, Tašunka Vitko,

— Siksikų vyrai, atrodo, vis dar žiūri į tave kaip į vaiką, nors tu jau tapai kariu. Aš mačiau tave mūšio metu pietuose prie Ugnies Žirgo kelio. Kodėl tu tada nestojai su manim į kovą?

— Aš nenorėjau.

— O dabar žinai, ko nori?

— Aš tavęs nebijau, Tašunka Vitko!— atrėžė Raguotasis Akmuo, pagautas staigaus pykčio.— Kai baigsis ši šventė, aš galiu stoti su tavim į kovą.

— Pirma gerai pagalvok, ką šneki. Kai baigsis ši šventė, tu būsi po saulės šokio ir tysosi paslikas savo guolyje. Aš neturiu laiko čia laukti, kol tu vėl atsistosi ant kojų.

Tai buvo tiesa, ir jaunasis karys negalėjo to užginčyti. Jis net išbalo, pajutęs, kad pralaimėjo ginčą.

— Yra dar ir daugiau dalykų, kuriuos tu nepakankamai gerai apgalvojai,— kalbėjo toliau Tašunka Vitko.— Kai viską iš panagių išnagrinėsi ir suprasi, kad tavo tėvas yra kaltas, tada galėsi grįžti į mūsų palapines.

— Po tokių tavo žodžių man belieka išeiti iš tavo palapinės,— šaltai atrėžė Raguotasis Akmuo.— Šventinę taiką galima pažeisti ne tik darbais, bet ir žodžiais.

Jaunasis karys atsikėlė ir, nė neatsisveikinęs, išėjo į lauką. Sparčiais žingsniais jis sugrįžo į Degančio Vandens palapinę. Įėjęs vidun, pamatė prie plastančios ugnies sėdintį svečią, aukštą indėną, kurio juodi plaukai buvo išmarginti žilų sruogų. Jaunasis karys liko stovėti. Tėvas ir sūnus atpažino viens kitą. Matotaupa atsisuko ir pažvelgė į sūnų. Jo veidas buvo išvagotas gilių raukšlių, lūpų kampučiai nukarę, akys įkritusios, tačiau plačiuose pečiuose, atrodo, dar slypėjo nepaprasta jėga. Kartu su Matotaupa prie ugnies sėdėjo Degantis Vanduo ir Kalno Griaustinis.

— Na,— tarė Matotaupa, ir sūnus atpažino tėvo balsą, bet kartu jis pasirodė svetimas, nes per pastaruosius metus pasidarė daug kimesnis,— mano sūnau, tu pareini iš Tašunkos Vitko. Tai jau girdėjai, kad aš sudrumsčiau šventinę taiką?

— Taip.

— Greitai sugrįžai! Ar nenorėjo Tašunka Vitko, kad tu kiek ilgiau pabūtum jo palapinėje?

— Ne.

— Poryt jis mane pamatys, tas piktas kojotas. Aš su džiaugsmu laukiu šio susitikimo.— Matotaupa spoksojo į ugnį, lyg būtų ten ką pastebėjęs, ko nematė kiti.— Tu — geras sūnus. Ar žinai tai?

Jaunasis karys tylėjo.

— O taip, geras sūnus. Tu žinojai, kad aš labiau mėgstu kovoti, negu ramiai sėdėti siksikų palapinėse. Todėl man ir ne-

pranešei, kad aš, daug negalvodamas, galiu grįžti čionai. Ar ne taip?

Raguotasis Akmuo tylėjo.

— O aš vis tiek sužinojau. Nuo manęs nieko nenuslėpsi. Tu gi mane pažįsti.

Raguotasis Akmuo tylėjo.

— Na, pažiūrėsim,— užbaigė Matotaupa ir dar kartą prisikimšo pypkę tikro tabako. Degantis Vanduo pakvietė ir jaunąjį karį sėstis prie ugnies. Matotaupos sūnus lyg nesavom kojom žengė kelis žingsnius ir pamažu atsisėdo.

Matotaupa atsistojo.

— Manęs laukia vyriausiasis siksikų vadas,— tarė jis Degančiam Vandeniui,— ir aš nakvosiu jo palapinėje.

Tai pasakęs, atsisveikino ir išėjo.

Degantis Vanduo pasižiūrėjo tiriamu žvilgsniu į Raguotąjį Akmenį; tačiau nieko neklausė, nieko nesakė, tik liepė užgesinti ugnį, tartum duodamas ženklą, kad laikas miegoti. Kiekvienas nuėjo į savo guolį.

Kai išaušo rytas, Kalno Griaustinis niekur nesitraukė nuo savo draugo, tačiau nė žodžiu neužsiminė apie praėjusio vakaro įvykius. Juodu kartu nusimaudė, sugrįžo atgal į palapinę ir ėmė ruoštis jaunųjų karių varžyboms.

Pavienės varžybos, bėgimas, jojimas ir šaudymas, buvo paskirtos iš ryto, o kamuolio žaidimas — popiet.

Kiekviena gentis atrinko varžyboms pačius geriausius vyrus. Kalno Griaustinis ir Raguotasis Akmuo pateko į grupę, kuri turėjo atstovauti per varžybas siksikams. Dakotų grupėje, be kitų, buvo Antilopės Sūnus. Raguotasis Akmuo stebėjo jį per parengiamąsias varžybas ir žinojo, kad dėl pirmos vietos bus atkakli kova. Atvirai sakant, Raguotasis Akmuo pats pripažino, kad kojų greitumu Antilopės Sūnus yra už jį pranašesnis — jie gi ne kartą, būdami vaikai, lenktyniavo Lokės giminės stovykloje. „Antilopių šeimoj" jau tėvai ir protėviai garsėjo greitumu.

— Reikia žiūrėti, kad Antilopės Sūnus neatsiplėštų nuo mūsų,— tarė Raguotasis Akmuo savo kraujo broliui.— Jeigu tik jis išsiverš į priekį, mes jo niekada nepavysime.

— Tas dakotas lekia kaip vėjas, aš gi nesu toks greitas.

— Aš irgi ne. Bet pažiūrėsime, ar per tą bėgimą jam pavyks mane pralenkti.

Dvylika jaunųjų karių, po keturis iš kiekvienos didelės genties, išsirikiavo prie starto linijos. Teisėjai irgi buvo paskirti iš visų trijų genčių. Prasidėjus bėgimui, Raguotasis Akmuo tuoj pat ėmė lipti ant kulnų savo pavojingiausiam varžovui. Žinoma, tas sekėsi ne taip jau lengvai, jam teko iš paskutiniųjų susiimti. Antilopės Sūnus, matyt, pastebėjo savo varžovo taktiką ir tuoj pat paspaudė kiek tik kojos neša, norėdamas kuo greičiau nusikratyti savo persekiotoju. Galų gale juodu gerokai atitrūko nuo kitų dešimt bėgikų, ir dabar kova vyko tik tarp jų dviejų. Tačiau šiems seniems varžovams dabar buvo svarbu ne vien tai, katras iš jų šį kartą bus pirmas, čia jie turėjo ir kitų sąskaitų. Kadaise Senoji Antilopė, Antilopės Sūnaus tėvas, piktai išjuokė Matotaupą ir atėmė jam paskutinę viltį grįžti į gentį; užtai jis žuvo nuo Matotaupos strėlės. Dabar jų sūnūs susitiko taikiose varžybose, ir nors jie iš pažiūros lenktyniavo taikingai, laikydamiesi visų taisyklių, tačiau abu širdyje buvo nusiteikę priešiškai.

Buvo ankstyvas rytas, vidurvasario saulė dar per daug nekepino. Ilgų nuotolių bėgimui patogios vietos netrūko, nes aplink plytėjo lygios, žole apaugusios prerijos. Bėgikai turėjo įveikti dešimt kilometrų — penkis kilometrus tiesia linija į vieną pusę ir penkis vėl atgal. Prie finišo, kuris buvo kartu ir startas, stovėjo teisėjai. Abipus natūralaus bėgimo tako susirinko visi šventės dalyviai: vadai, burtininkai, seni ir jauni kariai, jaunuoliai, berniukai, moterys ir merginos. Dešimt tūkstančių metrų jauniesiems kariams buvo nedidelis nuotolis, ir tarpais jie galėjo bėgti mustango greičiu. Žiūrovai ragino bėgikus šauksmais, o kai į priekį išsiveržė Antilopės Sūnus ir Raguotasis Akmuo, kariai ir jaunuoliai visai įsiaudrino. Bėgikai lėkė žolėta lyguma, basi, vien tik su šlaunų prijuoste, švytruodami savo ilgomis gyslotomis kojomis, nė kiek negailėdami jėgų. Žiūrint į juos, atrodė, kad tai ne varžybos, o tikra kova. Antilopės Sūnus, visą laiką čia pat užpakaly girdėdamas žingsnius ir bijodamas, kad varžovas nepralenktų, pradėjo nervintis ir dar smarkiau spausti. Jis gi nežinojo, kad jo persekiotojui širdis plaka dar smarkiau, negu jam pačiam. Negirdėjo kito šniokštuojant, nes pats jau švokštė, girdėjo tik žingsnius užpakaly ir ausis spengiančius žiūrovų riksmus. Jau čia pat buvo posūkis, o Raguotasis Akmuo vis lipo ant kulnų. Pagautas pykčio, Antilopės Sūnus mėgino dar labiau padidinti spartą,

tačiau apsisukdamas nepatogiai pasispyrė ir kluptelėjo. Jis nei pargriuvo, nei nikstelėjo koją, tačiau sekantis jo žingsnis išėjo netvirtas ir trumpesnis. Pasinaudojęs ta akimirka, Raguotasis Akmuo, siksikams džiūgaujant, aplenkė Antilopės Sūnų.

Nors dar buvo neaišku, katras iš jų laimės, tačiau kai greitakojis dakotas pamatė priešais save Raguotąjį Akmenį, staiga jį apleido jėgos. Pradėjo durti šoną, trūkti oro, ir jis jau nebegalėjo bėgti tokiu greičiu, kaip pirma.

Raguotasis Akmuo atbėgo pirmas. Antilopės Sūnus atsiliko nuo jo dviem žingsniais. Šlapi nuo prakaito, pailsę, uždusę, abu išsitiesė aukštielninki žemėje. O kai pagulėję ir atgavę kvapą atsikėlė, aplinkui jau stovėjo susirinkę visi lenktynių dalyviai ir džiaugsmingai sveikino nugalėtoją.

Raguotasis Akmuo nuo šitokio jėgų įtempimo buvo visai išėjęs iš veido, bet pamažu atsigavo ir galų gale net nusišypsojo. Kartu su Kalno Griaustiniu jis nuėjo į stovyklą. Kalno Griaustinis atbėgo trečias ir nuoširdžiai džiaugėsi draugo pergale.

— Tai, ką aš padariau, būtum galėjęs padaryti ir tu,— tarė jam Raguotasis Akmuo.— Tik nenorėjai.

— Taip, nenorėjau,— sutiko Kalno Griaustinis.— Jeigu tai būtų buvusi kruvina kova, aš būčiau bėgęs, kaip ir tu. Bet per varžybas kodėl man neužleisti pergalės tam, kieno greitesnės kojos?

Raguotasis Akmuo nieko jam neatsakė. Jis buvo atklydėlis, jautresnis, ambicingesnis, negu savas tvirtos bendruomenės narys. Todėl ir per taikias varžybas bėgo iš paskutiniųjų. Tačiau siksiko žodžiai jį sugėdino. Jo nuotaika staiga pasikeitė, jam pasidarė atgrasu būti visų dėmesio centre.

Visi šventės dalyviai dabar skubėjo tenai, kur turėjo prasidėti jojimo varžybos.

Raguotasis Akmuo planavo atsisakyti gelčio ir lenktyniauti su širme, nesvarbu, kad su ja atjos trečias arba ketvirtas. Tačiau nei Degantis Vanduo, nei kiti siksikų vadai nenorėjo su tuo sutikti.

— Gelčio šlovė bus ir mūsų genties šlovė,— po visų vadų pareiškė ir Kalno Griaustinis.— Negi tu šito nesupranti!

— Tai tegu juo lenktyniauja koks jūsų genties karys,— atkirto Raguotasis Akmuo, ir siksikas pajuto jo žodžiuose pašaipą. Juk geltis ant savo nugaros nepakęsdavo jokio kito ka-

rio, tik Raguotąjį Akmenį. O Raguotasis Akmuo buvo ne siksikas.

Geltis dalyvavo lenktynėse ir bėgo kaip norėjo. Jau iš to, kaip jis prunkštė ir trypė kojomis starte, kaip lengvai lėkė šuoliais, kaip judėjo visi jo raumenys ir sausgyslės, buvo matyti, koks jis patenkintas, galėdamas pralenkti bet kurį mustangą. Raguotasis Akmuo net nepramankštino jo kaip reikiant prieš varžybas. Jis jojo beveik pabrėžtinai nerūpestingai ir ironiškai šypsojosi, kai buvo pripažintas nugalėtoju. Kalno Griaustinis atjojo antras. Trečią ir ketvirtą vietą užėmė du asinibionai, penktą — Smailioji Ietis; Šonka pasiekė finišą su paskutiniąja raitelių grupe.

— Kai užaugs kumeliukas, tada tu būsi pirmas!— tarė Raguotasis Akmuo Kalno Griaustiniui, kai juodu vėl nuvedė prie palapinės pririšti arklius.

Didžiausią įdomumą žadėjo šaudymo varžybos. Mokėti šaudyti ir pataikyti prerijų indėnams buvo ne tik kovinio pasirengimo klausimas, bet kartu ir išbandymas, ar jie mokės gerai medžioti, tai yra gerai dirbti, ar sugebės aprūpinti save, vaikus, moteris ir seseris maistu. Kaip ir per rytines bėgimo ir jojimo varžybas, taip ir čia turėjo parodyti savo sugebėjimus tik jaunieji kariai, vyrai nuo devyniolikos ligi dvidešimt penkerių metų amžiaus. Šaudoma buvo iš lanko. Vadai sutarė paskirti tris užduotis: iš šimto žingsnių pataikyti į vidurį apvalaus skydo, aptraukto bizono oda, ir dar taip, kad strėlė įsmigtų; į tą patį taikinį ir iš tokio pat atstumo pataikyti nuo šuoliais lekiančio arklio; pataikyti į vidurį skydo, kuriuo prisidengia šuoliais lekiantis raitelis.

Be to, geriausieji šauliai dar galės savo nuožiūra pasirinkti pratimą ir parodyti savo taiklumą.

Varžybos buvo taip organizuotos, kad, atliekant pirmąsias dvi užduotis, rezultatus galėjai sužinoti tuoj pat. Buvo paruošta dvylika skydų, aptrauktų bizono oda, ir jaunieji kariai pakaitom vieni laikė skydus, o kiti šaudė. Teisėjavo keletas vadų. Raguotasis Akmuo ir Kalno Griaustinis tuoj pat susirado viens kitą; iš pradžių vienas laikė skydą, paskui kitas, ir abu pataikė į patį taikinio vidurį. Juodu baigė šaudyti labai greitai, bet norėjo dar pasižiūrėti, kaip sekasi kitiems, o jeigu reiks, palaikyti jiems taikinius. Vienas asinibionas padavė Kalno Griaustiniui skydą, įtempė lanką, greitai iššovė ir gerai pataikė.

Kažkas užkalbino ir Raguotąjį Akmenį. Jis atsisuko ir pamatė priešais save Šonką, kuris kaip mat įbruko jam į rankas skydą. Raguotasis Akmuo negalėjo atsisakyti, šią akimirką tai būtų atrodę nerimta. Todėl jis, nieko netaręs, atsistojo su skydu į eilę ir laikė jį lygiai taip, kaip ir kiti — priešais krūtinę ir pečius. Pro skydo viršų jis stebėjo šaulį. Tą patį darė ir kiti. Šonka taikėsi stovėdamas, kaip ir reikalavo taisyklės. Taikėsi labai ilgai, mėgino ir šiaip, ir taip, lyg nepasitikėdamas savo jėgomis. Kiti šauliai jau iššovė, eilė gerokai praretėjo, ir prie tų, kurie vis dar taikėsi, prisirinko daug žiūrovų. Teisėjaujantieji vadai pasidalijo į dvi dalis. Netoli Šonkos stovėjo Degantis Vanduo ir Tašunka Vitko. Šonka atrodė sutrikęs. Jis nuleido lanką, bet tuoj pat greitai jį pakėlė ir kaip mat iššovė. Raguotasis Akmuo akies mirksniu suprato, kad strėlė pralėks pro skydą ir pataikys jam į veidą. Todėl jis kryptelėjo galvą į šalį, ir strėlė, pralėkusi virš skydo, nukrito į žolę. Visi aplinkui pašaipiai nusikvatojo. Nors buvo nemažai tokių, kurių strėlės nepataikė į skydo vidurį arba atšoko nuo skydo, tačiau Šonka buvo vienintelis, kurio strėlė pralėkė pro taikinį, jo net nepalietusi.

— Jis tyčia pajudino skydą, kad aš nepataikyčiau!— tarė Šonka, atsisukęs į vadus.

Raguotasis Akmuo priėjo ir numetė skydą Šonkai prie kojų.

— Še,— tarė jis,— duok palaikyti jį kitam! Aš paprašysiu vadus, kad leistų tau šauti antrą kartą, nes pirmą kartą taikei ne ten, kur reikėjo. Norėdamas nušauti Raguotąjį Akmenį, net ryžaisi pasirodyti kaip blogas šaulys!

Tai pasakęs, Raguotasis Akmuo nuėjo sau, bet dar išgirdo Tašunkos Vitko žodžius:

— Šitoks tavo elgesys ir šitokie kėslai, Šonkavakonai, nedaro garbės dakotų genčiai. Pasiimk savo strėlę ir lįsk į palapinę! Aš nenoriu tavęs matyti.

Jaunieji kariai, atlikę pirmąją užduotį, pasiėmė arklius ir nujojo antrą kartą mėginti savo taiklumo

Raguotasis Akmuo šį kartą pasirinko širmę. Jodamas ant jos šuoliais, jis iš šimto žingsnių pataikė į skydo vidurį. Ir Kalno Griaustinis pasirodė ne blogiau. Be kitų dakotų, asinibionų ir juodakojų, antrąjį bandymą sėkmingai išlaikė dar Antilopės Sūnus ir Smailioji Ietis. Tačiau apskritai į trečiąją rungtį pateko ne tiek jau daug karių.

Šioje rungtyje dalyvavo po du karius: šaulys ir vienas raitelis, kuris, prisidengęs skydu, lėkdamas šuoliais ant arklio, turėjo visokiais būdais stengtis neleisti šauliui pataikyti į skydą. Todėl ši rungtis buvo pavojinga ir raiteliui, ir arkliui. Vadai nustatė, kad užduotis turi būti įvykdyta maždaug per dvidešimt minučių, kas užtruks ilgiau, bus laikomas pralaimėjusiu. Kadangi Raguotasis Akmuo ir Kalno Griaustinis dalyvavo kaip šauliai, jie negalėjo sudaryti viens kitam poros.

Bet štai priėjo Matotaupa ir pasisiūlė Kalno Griaustiniui pabūti raiteliu. Jaunasis siksikas nušvito iš džiaugsmo, nes žinojo, kad su šitokiu porininku galės neblogai pasirodyti. Raguotasis Akmuo buvo nusižiūrėjęs vieną asinibioną ir jau norėjo prašyti jį pabūti šioje rungtyje partneriu. Tačiau prie jo priėjo Tašunka Vitko ir pasiūlė:

— Gal pamėginkim mudu?

— Hau.

Tą jų trumpą pokalbį girdėjo ir Matotaupa. Jo akys sublizgo, bet jis nieko nesakė.

Žinia apie šias dvi poras kaip mat pasklido po visą stovyklą. Buvo nutarta, kad jos rungsis vienu metu dvigubai didesnėje aikštėje, be to, paskutinės, nes visi tikėjosi, kad šios varžybos bus pačios įdomiausios. Šventės dalyviai degė nekantrumu, turėdami prieš akis tokias dvikovas, kurių baigtį sunku buvo iš anksto nuspėti ir kurios žadėjo daug įdomių jojimo triukų. Į varžybų vietą suplūdo ir tie, kurie buvo nuėję pailsėti arba dirbo kokį nors darbą. Susidarė žiūrovų būreliai, ir berniukai bei mergaitės ne mažiau karštai svarstė visus būsimos kovos galimumus ir šansus, negu kariai ir genčių vyresnieji.

Iš jaunųjų karių, kurie pirmieji dalyvavo šioje rungtyje, tik keturiems vargais negalais pavyko per gerą ketvirtį valandos pataikyti į skydą. Kitose porose jų partneriams pasisekė apsaugoti skydus nuo šaulių strėlių. Paleisti buvo galima tik vieną vienintelę strėlę. Tarp keturių laimingųjų buvo ir Smailioji Ietis, Čotankos sūnus, iš Lokės giminės. Antilopės Sūnui truputį nepasisekė: jis pataikė į skydą, bet ne į patį jo vidurį, tačiau neparodė, kaip skaudžiai pergyvena savo nesėkmę.

Galų gale atėjo laikas pasirodyti paskutiniams dviem jauniesiems kariams. Raguotasis Akmuo atsivedė savo eržilą, Kalno Griaustinis savo sartį. Matotaupa turėjo puikų keršį, kurį pastaraisiais metais buvo nusipirkęs, pasigrobęs ar pasigavęs; Ra-

guotasis Akmuo šito nežinojo, nes ligi šiol vis neturėjo progos ramiai su tėvu išsikalbėti.

Tašunka Vitko taip pat jojo ant keršio, jauno, karšto arklio. Abi poros sustojo didelės, varžyboms skirtos aikštės pakrašty: šauliai vienoje pusėje, raiteliai su skydais — kitoje. Vadams davus ženklą, visi keturi pajudėjo iš vietos. Raguotasis Akmuo laikė rankose kaulinį lanką ir strėlę. Atrodė, kad eržilas jaučia, kiek daug dabar priklauso nuo jo lankstumo ir greitumo. Jis trypė kojomis, neramiai mosavo galva. Palaidi pavadžiai buvo nukarę jam ant sprando. Raguotasis Akmuo įsidėjo į lanką strėlę. Jis turėjo pataikyti į Tašunkos Vitko skydo vidurį, o šis galėjo judėti pats, sukioti arklį ir skydą, kaip tik nori. Jaunojo kario laukė nelengvas uždavinys.

Raguotasis Akmuo matė, kaip Kalno Griaustinis ir Matotaupa šuoliais pasileido priešais viens kitą. Tada ir jis paragino savo eržilą. Aikštėje pakilo dulkių kamuoliai. Visi keturi jojo be jokių gūnių ir, sėdėdami ant plikos arklio nugaros, galėjo išdarinėti sudėtingiausius jojimo triukus. Raguotasis Akmuo ir Tašunka Vitko, lyg pasirodydami, pralėkė pro viens kitą ir vėl apgręžė arklius. Tašunka Vitko pasileido tiesiai ant jaunojo šaulio, tarsi norėdamas jį pargriauti. Raguotasis Akmuo tokiu pat greičiu nušuoliavo priešais. Prilėkę prie viens kito, arkliai atsistojo piestu. Taip juodu prisistatė kaip raiteliai. Paskui prasidėjo kova — vienas ieškojo patogios progos iššauti, kitas stengėsi išvengti šūvio.

Tašunka Vitko leidosi persekiojamas. Raguotojo Akmens eržilas pasivijo keršį ir užtvėrė jam kelią. Tašunka tuoj pat permetė skydą į kitą pusę, kad Raguotasis Akmuo negalėtų iššauti. Kai jaunasis karys apjojo priešininką iš kitos pusės, Tašunka nusileido keršiui po pilvu ir užsimetė skydą ant nugaros. Ne taip buvo lengva iškrapštyti jį iš šitokios patogios padėties. Raguotasis Akmuo kartu su savo arkliu krito keršiui po kojų. Tašunkos mustangui nieko kito neliko, kaip tik šokti per viršų. Bet bešokant Raguotasis Akmuo galėjo iš apačios šauti ir pataikyti. Todėl dakotų vadas buvo priverstas vėl sliuogti arkliui ant nugaros. Eržilas greit vėl atsikėlė, ir raiteliai toliau ėmė persekioti kits kitą. Raguotasis Akmuo dabar stengėsi kuo dažniau atakuoti priešininką ir nuvarginti jį patį ir jo arklį. Eržilas iškart suprato, kad šeimininkas kovoja prieš keršį ir jo raitelį. Jis pasijuto savo stichijoje ir parodė dabar visus

savo sugebėjimus: vykdydamas raitelio valią, taip gudriai ir įmantriai sukiojosi, lyg čia būtų sprendžiamas jo paties gyvybinis klausimas. Raguotasis Akmuo tik turėjo žiūrėti, kad eržilas nepradėtų keršio spardyti ir kandžioti. Tikriausiai geltis manė, kad reikia nuginti šalin tą kitą eržilą, ir todėl stengėsi iš paskutiniųjų.

Virš aikštės kilo tiršti dulkių debesys. Tarp Kalno Griaustinio ir Matotaupos taip pat vyko arši kova. Kartais poros perkirsdavo viena kitai kelią ir vėl išsiskirdavo. Žemė drebėjo nuo arklių kanopų. Kada-ne-kada pasigirsdavo šaižūs raitelių šūksniai, o aplink aidėjo spengiantys įsikarščiavusių žiūrovų riksmai. Norėdamas Tašunką Vitko apstulbinti, Raguotasis Akmuo gražiu šuoliu liuoktelėjo su arkliu per jį ir jo keršį, bet Tašunka tik pasilenkė ir vėl spėjo apsaugoti savo skydą. Tačiau Raguotasis Akmuo labai gerai įsidėmėjo visus jo judesius.

Praėjo dešimt minučių, bet abu šauliai vis dar negalėjo įvykdyti savo uždavinio. Visi keturi arkliai ir jų raiteliai buvo šlapi, suprakaitavę, nuo galvos ligi kojų aplipę dulkėmis. Virš kovos lauko dabar kilo tokios tirštos dulkės, kad sunku buvo ką ir įžiūrėti. Tačiau Raguotojo Akmens eržilas nerodė nė mažiausių nuovargio žymių. Jaunasis šaulys taip vikriai suko su juo aplink Tašunką Vitko, kad keršis negalėjo pajudėti iš vietos. Tuo tarpu aikštės pakraščiu prasidėjo pašėlusios gaudynės. Kalno Griaustinis vijosi Matotaupą, kuris pakibdavo čia ant dešinio, čia ant kairio arklio šono.

Skirtas laikas pamažu ėjo į pabaigą. Žiūrovai nesitvėrė savo kailyje. Jie šaukė ir mosavo rankomis, lyg patys būtų dalyvavę varžybose.

Raguotasis Akmuo taip pat ėmė vejoti savo partnerį. Pats to nejusdamas, jis rėkė, kaip ir kiti, o eržilas lėkė lyg pašėlęs. Raguotasis Akmuo nusprendė išmėginti paskutinį nutrūktgališką numerį ir pabandyti gudrumu paimti nepaprastai vikrų savo porininką. Jis pasuko įstrižai aikštės link šuoliais lekiančio Tašunkos Vitko ir dar kartą liuoktelėjo per šuoliuojantį arklį, tačiau šį sykį, įkišęs kairę koją į ašutinę kilpą ant gogo, jis nusileido beveik arklio papilvėn, tikėdamasis, kad Tašunka Vitko pasuks savo skydą lygiai taip pat, kaip ir per pirmąjį šuolį. Ir neapsiriko — kaip ir buvo apskaičiavęs, paleido strėlę iš viršaus žemyn. Vieną vienintelę strėlę! Ne tiek iššovė, kiek

beste įbedė į patį skydo vidurį. Abiem raiteliams, ir Tašunkai Vitko, ir Raguotajam Akmeniui, vienu metu išsiveržė iš burnos riksmas, kuriuo Raguotasis Akmuo paskelbė savo pergalę, o Tašunka Vitko patvirtino nepaprastą jaunojo kario meistriškumą.

Netrukus nuaidėjo pergalingas Kalno Griaustinio ir pritariantis Matotaupos riksmas. Kalno Griaustinis beveik iš kito aikštės krašto pataikė į Matotaupos skydą, kai šis pavargęs akimirką sudelsė ir nespėjo laiku permesti skydo į kitą pusę.

Abu jaunieji nugalėtojai kartu su savo partneriais atjojo į aikštės vidurį. Dulkės pamažu išsisklaidė ir nusėdo. Matotaupa ir Tašunka Vitko laikė iškėlę savo skydus, kurių viduryje smygsojo strėlės. Žiūrovai tiesiog nėrėsi iš kailio, nesitverdami džiaugsmu.

Visi keturi varžybų dalyviai nušuoliavo prie upelio nusiplauti dulkių. Mustangai taip pat, nieko nelaukdami, subrido į drungną, saulės sušildytą vandenį. Tašunka Vitko ir Matotaupa vengė net žvilgtelėti į kits kitą. Raguotasis Akmuo ir Kalno Griaustinis juokėsi — toks didelis buvo jų džiaugsmas, kad paskutinėmis minutėmis pavyko iškovoti pergalę.

— Šaunuolis,— tarė Tašunka Vitko savo šauliui.

— Tai ne mano, o mustango nuopelnas,— trumpai drūtai atsakė Raguotasis Akmuo ir paglostė švelnų eržilo snukį.

Šeši jaunieji kariai, sėkmingai atlikę visus tris uždavinius, dabar galėjo laisvai pasirinkti, kaip dar kartą parodyti savo sugebėjimus, šaudant iš lanko. Visi šeši delsė, nes ką jie galėjo sugalvoti sudėtingesnio, negu tai, ką jau atliko ligi šiolei.

Prie Raguotojo Akmens priėjo Matotaupa.

— Įrodyk, kad esi mano sūnus, Matotaupos sūnus, ir peršauk saulę!

Jo balse galėjai justi pavydą. Matotaupai nepatiko, kad Tašunka Vitko dalyvavo varžybose vienoje poroje su Raguotuoju Akmeniu.

— Ar tu iš manęs reikalauji šito įrodymo?— paklausė Raguotasis Akmuo.

Matotaupa nustebęs pažvelgė į sūnų.

— Jeigu nori, tai tegu bus taip — reikalauju! Jis šaus į saulę,— tarė Matotaupa Degančiam Vandeniui.

Išgirdę šiuos žodžius, visi aplinkui ėmė šūkauti:

— Šaus į saulę! Šaus į saulę!

Matotaupa liepė iš Degančio Vandens palapinės atnešti skydą su saule ir parodė sūnui, taip pat visiems aplink stovintiems vadams skydo centre, pačiame saulės apskritimo vidury, žymę, prieš kelerius metus paliktą strėlės.

— Štai čia,— tarė jis Raguotajam Akmeniui,— čia turi tu pataikyti.

Matotaupa atskaičiavo tris šimtus didelių žingsnių į žiemryčių pusę, kad saulė būtų šauliui iš užpakalio ir nespigintų į akis, atsistojo plačiai išsižergęs ir prisidėjo prie krūtinės skydą iš kelis kartus sulenktos bizono sprando odos.

Šventės dalyviai stovėjo iš dešinės ir kairės, sudarydami ilgą koridorių. Nė vienas iš jų nebūtų ryžęsis imtis šitokio sunkaus uždavinio. Reikėjo didelės jėgos ir nepaprasto taiklumo, kad iš lanko paleista strėlė pasiektų tokį tolimą taikinį ir dar įsmigtų ne bet kur, o į patį jo vidurį. Ir tik tie žiūrovai, kurie prieš kelerius metus matė, kaip šovė ir pataikė Matotaupa, rimtai tikėjo, kad toks šūvis išvis įmanomas.

Raguotasis Akmuo stovėjo nustatytu atstumu priešais tėvą, kol kas nuleidęs kaulinį lanką, tarsi dar kartą įsijausdamas į nuotolį, taikinį ir ginklą. Aplinkui buvo tylu tylu. Toje tyloje tvyrojo lūkestis ir abejonė.

Raguotasis Akmuo pakėlė lanką, įdėjo strėlę, iš visų jėgų įtempė nepaprasto elastingumo lanką ir nedelsdamas iššovė. Timpa atšokdama garsiai sudūzgė, ir plunksnuota strėlė nuskriejo greičiau, negu ją galėjo pastebėti akis.

Visų žvilgsniai nukrypo į skydą, kurį laikė Matotaupa. Žiūrovai, stovintys arčiau Matotaupos, iš pradžių tylėjo, lyg kokio pagarbaus nustebimo sukaustyti, bet paskui atsipeikėjo ir pradėjo džiaugsmingai šūkauti:

— Pataikė! Pataikė! Pataikė į saulę!

— Pataikė į saulę! Į saulę!— sklido ši žinia iš lūpų į lūpas.

Jaunasis karys, kurio kaklą puošė grandinėlė iš lokio nagų, tapo visos šventės dėmesio centru.

Šauklys dar kartą apskelbė:

— Raguotasis Akmuo, Matotaupos sūnus, iš šimto žingsnių stovėdamas pataikė į skydą! Raguotasis Akmuo iš šimto žingsnių pataikė į skydą, lėkdamas šuoliais ant arklio! Raguotasis Akmuo pataikė į skydą, kurį laikė šuoliais lekiantis raitelis! Raguotasis Akmuo, Matotaupos sūnus, iš trijų šimtų žingsnių

pataikė į skydą su saule! Raguotasis Akmuo yra geriausias šaulys jaunųjų karių tarpe!

Kai nuaidėjo šie šauklio žodžiai, Matotaupa vėl priėjo prie sūnaus.

— Šaunuolis,— tarė jis ir parodė jaunajam šauliui skydą, kurio vidury, toje pačioje vietoje, kur buvo senoji žymė, dabar smygsojo strėlė.

— Aš padariau tik tiek, kiek ir tu,— atsakė Raguotasis Akmuo tėvui.

Po didžiųjų varžybų žaidimas kamuoliu žiūrovams buvo tik malonus atsipalaidavimas. Kitaip, be abejo, į tai žiūrėjo jaunieji kariai. Jie buvo labai pavargę, tik stengėsi to neparodyti. Kažkam pasiūlius, buvo nutarta dėl vėlaus laiko organizuoti ne ketverias trijų genčių rungtynes, o vienerias. Išrinkti du vyresniuosius ir tegu jie, pakaitom šaukdami, sudaro savo komandas. Niekas gerai nežinojo, kam atėjo į galvą ši mintis. Iš tikrųjų šitokį planą išdėstė Degančiam Vandeniui Raguotasis Akmuo, paskui jį apsvarstė visi vadai ir pripažino tinkamu. Komandos vyresniuoju siksikai pasiūlė Kalno Griaustinį, dakotai — Antilopės Sūnų, asinibionai — taip pat vieną jauną karį. Kalno Griaustinis pasitraukė, paremdamas asinibiono kandidatūrą. Visi su džiaugsmu tam pritarė. Antilopės Sūnus ir asinibionas išėjo į priekį. Burtai lėmė pirmajam šaukti asinibionui, ir jis nedvejodamas pasirinko Kalno Griaustinį. Antilopės Sūnui buvo sunku apsispręsti, ką imti į komandą pirmuoju. Tačiau varžovus buvo pagavęs toks varžybų azartas, kad visų pirma jiems rūpėjo, kaip iškovoti pergalę rungtynėse. Visa kita neteko reikšmės. Ir Antilopės Sūnus pasirinko Raguotąjį Akmenį. Paskui dar pašaukė į savo komandą Smailiąją Ietį.

Teisėjai atmatavo žaidimo aikštę ir išvarė iš jos visus žiūrovus. Iki šiol jie turėjo nedaug darbo, bet per rungtynes su lazdomis dažnai įsiliepsnodavo aistros, todėl visi teisėjai susirinko pasitarti, kaip išlaikyti gražų žaidimą ir neleisti kištis žiūrovams. Teisėjai labai gražiai atrodė. Tai buvo dailiai nuaugę vyrai, išsidažę įvairiaspalviais prasmingais ženklais. Tuo jie skyrėsi iš visų kitų šventės dalyvių.

Mažas, arklio plaukų prikimštas kamuoliukas vidury aikštės buvo išmestas į viršų. Geriausi abiejų pusių žaidėjai puolė prie jo, nespėjus dar jam nukristi žemėn. Antilopės Sūnui pavyko smogti pirmąjį smūgį, ir jo komanda įgijo tam tikrą

pranašumą. Tačiau netrukus kamuolį atėmė Kalno Griaustinis ir pasiuntė jį į kitą aikštės pusę. Tuoj pat įsiliepsnojo kova. Šaižiai, kartais net karingai šūkaudami, greičiausieji ir vikriausieji genčių bėgikai gainiojosi kamuolį. Raguotasis Akmuo ir Kalno Griaustinis džiaugėsi, galėdami vėl pasigalynėti, kuris iš jų vikresnis ir stipresnis. Jie jau nebejautė nuovargio, ir žiūrovai skatino juos šūksniais ir linksmu juoku, kai juodu kovojo, viens kitą apgaudinėjo ir vikriais smūgiais stengėsi pataikyti į kamuolį. Teisėjai dabar turėjo gražaus darbo, tramdydami įsikarščiavusius žiūrovus ir neleisdami jiems veržtis į aikštę. Antilopės Sūnus ir asinibionas buvo viens kito verti komandų vyresnieji. Kai vieną kartą komanda atsidūrė pavojuje, Raguotasis Akmuo atsitraukė prie vartų ir, paskutinę akimirką atmušęs kamuolį, pasiuntė jį į aikštės vidurį. Antilopės Sūnus pasigavo kamuolį ir pasiekė pirmąjį įvartį. Žiūrovai džiaugsmingai sugaudė. Bet tuoj pat kita komanda rezultatą išlygino. Asinibionas nutvėrė kamuolį ir pirmu smūgiu pasiuntė jį į vartus! Dabar prasidėjo arši kova, nes trečias įvartis turėjo išaiškinti nugalėtoją. Žaidėjai persekiojo viens kitą, stumdėsi, griuvinėjo, nuolat turėdavo įsikišti teisėjai. Vis didėjo rungtynių tempas. Nuo žemės kilo dulkės, ir žiūrovai vos galėjo matyti, kur skrieja kamuolys. Čia vienur, čia kitur pasigirsdavo žaidėjų šūksniai.

Kadangi ėmė temti, o komandoms vis nesisekė įmušti lemiamo įvarčio, vadai nutarė nutraukti rungtynes ir baigti jas lygiomis. Šitoks sprendimas susilaukė visuotino pritarimo, ir džiaugsmingi šūksniai dar ilgai aidėjo šventinėje stovykloje.

Nors daugiausia aistrų sukėlė kamuolio žaidimas, tačiau didžiausią įspūdį žmonėms padarė raitelių varžybos ir šūvis į saulę. Visi tik apie tai ir tekalbėjo. Kažkas paleido gandą, kad Raguotasis Akmuo negalėjo apsieiti be burtų pagalbos. Jis ir pats pastebėjo, kad daugelis į jį dirsčioja su baime. Juk ką gali žinoti, murmėjo sau ne vienas, ar jam padėjo geri ar pikti burtai? Tačiau apskritai tai buvo pavieniai, tylūs balsai, didžioji dauguma šventės dalyvių nuoširdžiai ir džiaugsmingai sveikino jį kaip nugalėtoją. Raguotasis Akmuo tapo visų pokalbių objektu,— kaip tik to jis norėjo išvengti ir vis dėlto neišvengė.

Kitą dieną vyko merginų žaidynės. Buvo vėlyva popietė. Danguje skaisčiai švietė saulė, vakaruose dunksojo tamsiai mė-

lyni Uoliniai kalnai. Šventės aikštėje jau knibždėjo žmonės. Čia susirinko motinos ir senelės, seserys ir broliai, jaunieji kariai ir gerbiami tėvai pasižiūrėti jaunų ir gražių visų genčių merginų ir pasiklausyti pasakojimų apie jų puikų elgesį ir darbštumą.

Mergaitė Uinona iš Tašunkos Vitko palapinių šioje šventėje nedalyvavo, nes seniai jau buvo ištekėjusi už jauno mylimo kario ir turėjo penkerių metų berniuką, kuris mokėjo jodinėti ir norėjo kada nors būti vadu. Mergaitėms, kurios dabar pasirodė šventės aikštėje, vadovavo vado Machpijalutos dukterėčia ir Sitopanakė. Visos mergaitės buvo pasipuošusios brangiausiais drabužiais, pasiūtais iš puikios odos, gausiai išsiuvinėtais, ant kaklo turėjo kriauklių grandinėles. Dakotų merginos, laikydamosi savo papročių, buvo raudonai nusidažiusios sklastymus. Visos ėjo nuleidusios akis, nes žinojo, kad yra iš visų pusių stebimos. Suėjusios į aikštę, sustojo ratu. Aikštės vidury buvo pastatytas raudonai nudažytas akmuo ir įsmeigtos į žemę dvi strėlės. Kiekviena mergina, prieš atsistodama į ratą, turėjo paliesti tą akmenį ir strėles.

Raguotasis Akmuo ir Kalno Griaustinis, kaip ir kiti kariai, stovėjo ne priekinėse žiūrovų ir klausytojų eilėse, bet kiek toléliau. Pro motinų ir senelių galvas jie žiūrėjo į jaunų merginų ratą. Raguotasis Akmuo atpažino savo seserį. Ji buvo paskutinė eilėje ir dabar, merginoms susispietus ratu, stovėjo šalia Machpijalutos dukterėčios ir Sitopanakės. Žiūrovų tarpe Raguotasis Akmuo pastebėjo Šonką. Matotaupos niekur nebuvo matyti, taip pat ir vyriausieji genčių vadai ne visi čia dalyvavo. Gal kaip tik vyko koks pasitarimas.

Machpijalutos dukterėčia kalbėjo aiškiai ir paprastai. Ji pasakė savo ir savo tėvo vardą. Papasakojo, kaip ji tėvų palapinėje dirbo, kaip dorojo kailius, siuvo drabužius ir siuvinėjo ir kaip vieną kartą žiemą, kai tėvo naktį nebuvo namie, su peiliu rankoje gynė palapinę nuo alkanos pumos. Mergaitė parodė ranką, kur dar buvo matyti po tos kovos likę randai. Jos pasakojimas visiems patiko. Du jauni kariai ir dvi pagyvenusios moterys išėjo į priekį pagirti mergaitės, kad ji yra rimta ir darbšti, kaip ir dera vado dukteriai.

Paskui kalbėjo Sitopanakė. Kalbėjo, kaip paprastai, labai trumpai ir aiškiai, visi ją gerai suprato, savo žodžius ji taip pat lydėjo gestais, kurie buvo suprantami kiekvienam — ir da-

kotui, ir asinibionui. Ji papasakojo šitokį ypatingesnį savo gyvenimo įvykį. Prieš dvi žiemas jos mažasis broliukas polaidžio metu per toli nuklydo nuo namų, ir jį užvertė slenkantis nuo kalnų sniegas. Niekas nežinojo, kur dingo berniukas, tačiau Sitopanakė kartu su juodąja kale tol jo ieškojo, kol, pati rizikuodama pakliūti po sniego lavina, surado ir atkasė vaiką. Burtininkas paskui jį atgaivino. Degantis Vanduo patvirtino dukters žodžius. Paskui išėjo Nakties Paukštis, Gudriosios Gyvatės sūnus, ir ėmė garsiai liaupsinti Sitopanakę, kokia ji esanti drąsi ir darbšti, kaip tyliai vaikšto jos kojos ir kaip mikliai juda jos rankos. Nė vienas karys negalįs pasakyti, kad ji per daug į jį žvilgčioja, ir tas, kuris kada nors parsives ją į savo palapinę, bus visų giriamas, kad pasirinko gerą žmoną. Prišokusi Šaipioji Šarka iš visos širdies patvirtino tų žodžių teisingumą. Raguotasis Akmuo nepajudėjo iš vietos, ir Kalno Griaustinis, stebėdamas savo motiną, suprato, kad ji yra įsižeidusi. Kokia garbė būtų buvusi jos dukteriai, jeigu ją būtų pagyręs ir Raguotasis Akmuo — visų varžybų nugalėtojas.

Merginos viena po kitos pasakojo apie savo gyvenimą.

Slinko valandos. Atėjo pietūs ir popietė, tačiau ne tik merginos stovėjo kaip stovėjusios ratu, bet ir žiūrovai nesiskirstė. Vaikai, nuo pirmųjų savo gyvenimo metų įpratę kantriai sėdėti krepšyje motinai ant nugaros, ir dabar buvo tylūs ir ramūs. Po pietų prisirinko dar daugiau žiūrovų, atėjo netgi vyriausieji siksikų vadai ir Matotaupa. Jis atsistojo nuošaliau, toli nuo savo sūnaus ir Kalno Griaustinio.

Uinona turėjo kalbėti paskutinė. Kadangi čia buvo ir Šonka, Raguotasis Akmuo jautė, kad gali kilti kokių nors nemalonumų, ir žvilgsniu pakvietė Kalno Griaustinį kartu prieiti arčiau prie mergaičių rato.

Uinona vilkėjo ypač brangų drabužį, brangiausią visame mergaičių rate, nors ir nė kiek neišsiuvinėtą. Jis buvo pasiūtas iš balto bizono kailio, kokių labai retai pasitaiko. Tą bizoną Matotaupa jaunystėje nudėjo ietimi ir padovanojo kailį motinai, Harkos senelei; ji pasisiuvo iš jo drabužį, kurį apsivilkdavo tik iškilmingomis progomis. Kai Matotaupa parsivedė į palapinę žmoną, Untšida perleido tą šventinį drabužį jai. Paunio kulka atėmė Matotaupos žmonai gyvybę, ir Untšida išsaugojo jį anūkei. Dabar, šios didelės šventės proga, Uinona pirmą kartą apsivilko šį drabužį iš balto bizono kailio. Pamatęs se-

serį šitaip apsirengusią, Raguotasis Akmuo tarsi išvydo savo mirusią motiną.

Melancholiškas Uinonos grožis, tylus sielvartas, kurį ji kantriai kentė, suteikė jai savotišką aureolę. Kai atėjo jos eilė kalbėti, ji pasakė:

— Aš esu vardu Uinona. Mano tėvas yra Matotaupa. Aš gyvenu Lokės giminėje, įeinančioje į oglalos grupę, kuri priklauso tetonams dakotams. Mano motina yra mirusi. Mane globoja Untšida, ji mane išmokė visko, ką turi mokėti mergaitė.

Stojo tyla. Tur būt, klausytojai tikėjosi, kad Uinona dar kalbės toliau ir papasakos kokį įžymų įvykį iš savo gyvenimo. Tačiau ji daugiau nekalbėjo. Tais keliais žodžiais pasakė viską, ką norėjo.

Tada išėjo Čotanka, kurio palapinėje Uinona gyveno šventės dienomis, ir pasakė:

— Untšida išmokė Uinoną ne tik doroti odas, taisyti mėsą, siūti ir siuvinėti drabužius, statyti palapines, Uinona pažįsta visas gydomąsias žoleles ir žino, kur galima jų rasti. Ji moka vikriai tvarstyti lengvas ir sunkias žaizdas, nuo jos rankų užgyja tokios žaizdos, kurių šiaip niekas nepajėgia išgydyti. Ji jau išgelbėjo nuo mirties du Lokės giminės karius, mane patį ir Senąjį Varną, kai vačičunai mus sunkiai sužeidė savo šūviais. Burtininkas Havandšita negalėjo sulaikyti kraujo, srūvančio iš mūsų žaizdų, bet tai padarė Uinona, kaip ją yra išmokiusi Untšida. Untšida yra didelė žiniuonė, o Uinona yra jos anūkė. Aš pasakiau, hau.

Ši kalba susilaukė didelio žiūrovų pritarimo, nes gydyti medžiotojų ir karių žaizdas buvo laikoma dideliu menu, o Čotanka kalbėjo, remdamasis ne nuogirdomis, bet savo paties patyrimu. Visi su meile ir nuostaba dabar žvilgčiojo į gražią ir tylią merginą, pasipuošusią baltu bizono kailio drabužiu.

Lygiai su tokiais pat jausmais žiūrėjo į merginą ir Matotaupa, tėvas, bei Raguotasis Akmuo, brolis. Pirmą kartą po daugelio metų ir tėvas, ir sūnus vėl galvojo ir jautė tą patį. Jie abu suprato, kad Uinona, nors ir tremtinio duktė, savo gentyje turi gerą vardą, kad garbingieji kariai ją labai vertina.

Žodžio paprašė Šonka. Prieš tai jis trumpai pasitarė su vidutinio amžiaus dakotų kariu. Raguotasis Akmuo tai gerai matė, bet Uinona greičiausiai nieko nepastebėjo, nes buvo atsisukusi į juos nugara.

— Čotanka!— pradėjo Šonka, kuriam žmona Baltoji Rožė perdaug puošniai, visai ne pagal jo amžių buvo išsiuvinėjusi šventinį drabužį — juk Šonka dar buvo jaunas karys.— Čotanka, tu kalbėjai apie Uinoną kaip geras tėvas apie savo dukterį, tačiau nepasakei dviejų dalykų. Pirmiausia aš noriu priminti, ką tu užmiršai pasakyti apie ją gera. Abi vadų dukterys, kalbėjusios pradžioje, papasakojo, kokius yra atlikusios drąsius žygius. Uinona taip pat yra narsi. Ji dar nebuvo mačiusi dešimties vasarų, kai išdrįso slapta nuimti pančius, kuriais Tašunka Vitko buvo surišęs jos tėvą.

Visų akys nukrypo į Tašunką Vitko ir Matotaupą. Tik Raguotasis Akmuo nedrįso pažvelgti į tėvą. Tačiau, nespėjus kitiems dar susigaudyti nė prasižioti, Uinona pati garsiai ir aiškiai pasakė:

— Tai, ką tu kalbi, Šonka, mūsų vyresnieji gerai žino, tačiau manęs jie už tai nebaudė. Todėl kad Matotaupa yra mano tėvas, o aš tada buvau dar vaikas. Šitoks darbas niekam nedaro gėdos.

— Aš nenorėjau tavęs sugėdinti, aš tik pagyriau tave!

— Meluoji. Po tavo gražių žodžių skraiste slypėjo durklas.

Žiūrovai, atrodo, palaikė Uinonos pusę.

— Mergaite, valdyk liežuvį!— piktai suriko Šonka.— Aš turiu dar kai ką ir daugiau pasakyti, ir tada visi pamatys, katras iš mudviejų yra melagis. Čotanka tau yra kaip tėvas, ir Untšida rūpinasi tavo auklėjimu. Bet tu esi pilna suktybių!— Šonka atsisuko į Čotanką.— Čotanka! Kur buvo Uinona naktį prieš prasidedant mūsų šventei?

Išgirdę šį klausimą, vieni žiūrovai pasipiktino šitokiu įtarinėjimu, kitiems kilo smalsumas, ką ši mergaitė su baltu bizono kailio drabužiu galėjo padaryti neleistina.

— Mergaitė miegojo mano palapinėje, tu gyvatės liežuvi!

Raguotasis Akmuo žiūrėjo į seserį. Ji atrodė rami ramutėlė, visai ne tokia, kaip naktį per jų pasimatymą.

Šonka pasišaukė dar vieną karį ir pranešė, kuo jis vardu:

— Tai Kruvinasis Tomahaukas! Tegu jis pasako, ką matė.

— Čotanka!— ramiai pradėjo karys. Jo nosis buvo labai didelė, kakta žema. Jis priklausė ne Lokės giminei, o kitai dakotų grupei.— Čotanka, mano akys matė, kad Uinona naktį prieš prasidedant mūsų šventei, išslinko iš tavo palapinės, iš-

bėgo į prerijas ir ilgai ten užtruko. Galų gale sugrįžo ir vėl įlindo į tavo palapinę.

— Tai netiesa,— tuoj pat atkirto Čotanka.— Ką tu gali pasakyti, Uinona?

Mergaitė, nė kiek nedvejodama, atsakė:

— Tai tiesa.

Čotanka krūptelėjo. Jis nesitikėjo tokio atsakymo.

— Kur tu buvai?

Mergaitė tylėjo. Žiūrovai be žodžių žvilgčiojo į kits kitą. Daugelis mergaičių nuoširdžiai užjautė Uinoną. Su kuo ji ten galėjo susitikti? Ką ji myli? Moterys ir senelės galvojo griežčiau. Tai buvo matyti iš jų pasipiktinusių veidų, nekantriai laukiančių pasiaiškinimo.

Čotanka iš pykčio ir nusivylimo visas paraudo. Kruvinasis Tomahaukas atrodė patenkintas, kad jo žodžiai padarė šitokį poveikį. Šonka vylingai šypsojosi. Tremtinio duktė demaskuota trijų genčių akyse. Tai girdėjo vadai, kariai ir moterys. Nieko nepadėjo jai gražus šventinis drabužis, nepagelbėjo ir jos sugebėjimas gydyti žaizdas. Dar akimirka, ir Čotanka pats lieps jai gėdingai palikti merginų ratą.

Uinona tylėjo.

Bet štai į vidurį rato, kad visi aiškiai matytų, išėjo Raguotasis Akmuo.

— Mano sesuo Uinona ir aš susitikome naktį prieš prasidedant šventei.

Žiūrovų gretos suvilnijo, lyg pūstelėjus vėjo gūsiui, ir vėl stojo tyla. Uinona tik truputėlį pajudino ranką.

— O!— vėl prašneko Šonka.— Tai tu, Harka, šiandien vadinamas Raguotuoju Akmeniu? Aš suprantu, tu nori pateisinti savo seserį. Bet ar gali įrodyti, ką tą naktį veikei prerijose?

Raguotasis Akmuo stovėjo labai toli nuo Šonkos. Dabar jis pamažu priėjo prie jo ir sustojo už kokių penkių žingsnių.

— Arčiau aš nenoriu prie tavęs eiti, nes tu smirdi,— tarė jis negarsiai, bet taip aiškiai, kad visi aplinkui tai išgirdo. Be to, savo žodžius jis palydėjo ženklų kalbos gestais.— Puikų vado drabužį pasisiūdinai. Tur būt, atlikai daug didelių žygių! Taigi, jeigu tu jau tapai kariu, Šonkavakonai, su kuriuo galima kalbėtis, aš tau įrodysiu, kur buvau naktį prieš prasidedant šventei. Bet pirma pasakyk, kur yra tavo nugalėtų priešų skalpai?

— Čia juk mergaičių šokis, o ne karių varžybos!

— Dabar prasidėjo mudviejų šokis, Šonka, tu seilėtasnuki šunie, melo išpera! Parodyk mums skalpus ir lokių nagus, kurie paliudytų tavo žygius! Tikiuosi, kad, vykdamas į šventę, pasiėmei juos?

Mergaitės ir visi žiūrovai susidomėję klausėsi ginčo. Juk tikras karys turi mokėti kovoti ne tik ginklu, bet ir žodžiu.

— Aš mačiau dvidešimt keturias vasaras...— pradėjo Šonka ir užsikirto. Jis niekada nepasižymėjo apsukrumu ir nuovokumu, ir kaip tik todėl nekentė Harkos, kuris niekada nesutrikdavo ir mokėdavo atsikirsti.

— Matei dvidešimt keturias vasaras ir dar nė vieno paties nukauto priešo. Rytoj aš atsiųsiu tau savo ledžingus, kad galėtum suskaityti skalpų plaukus siūlėse. Gal Kruvinasis Tomahaukas padės tau skaičiuoti. O tu, kaip matau, esi labai taikiai nusiteikęs ir nemėgsti peiliu žudyti karių. Geriau melu kovoji prieš mergaites. Pasisaugok, tai irgi pavojingas darbas! Mergaitės turi brolius ir tėvus, kada nors tu tai pajusi, bet bus jau per vėlu.

— Ką reiškia tie tavo grasinimai! Sakyk teisybę, tu...

— Stok! Aš skaitau tavo mintis, Šonka. Nedrįsk ištarti šventinėje aikštėje žodžio, į kurį aš turėsiu atsakyti peiliu. Čia nevalia lieti kraujo. Geriau būtų mums pasigalynėti. Bet ką aš galiu tau pasiūlyti? Man tavęs gaila. Anksčiau, kai mes buvome dar vaikai, tu turėjai visai pakenčiamą mustangą ir, nors sukirtai per lenktynes mano arkliui, norėdamas, kad aš pargriūčiau, vis tiek jojai dar gana greitai. Bet dabar tu pasigavai ne mustangą, o žiogą. Retkarčiais jis padaro šuolį, o paskui ilsisi ir galvoja, kada reikės šokti kitą. Aš negalėčiau net ant savo širmės su tavim lenktyniauti, nes tu atsiliktum ir visai dingtum iš akių. O gal pamėginam, kuris iš mudviejų geriau šaudo iš lanko? Tik patariu: nesitaikyk tiesiai į taikinį — vis tiek prašausi pro šalį. Šauk geriau kur papuola, tada gal iš netyčių ir klius. O gal pavarinėjam kamuolį? Bet ne, ir čia nieko neišeitų. Dar, ko gero, sumaišyčiau tave su kamuoliu ir įvaryčiau lazda į palapinę. Ir tai tikriausiai būtų užvis geriausia. Aš pasakiau, hau!

Aplinkui visi prapliupo juoktis. Juokėsi net pilvus susiėmę. Tarpais jau atrodydavo, kad tuoj tuoj visi nurims, bet, žiūrėk,

juokas ir vėl pliūpteldavo, kaip kokia linksmai plastanti ugnis. Šonka net pajuodo iš pykčio.

— Įrodyk, kur buvai naktį, pagyrūne tu!

Raguotasis Akmuo atsuko Šonkai nugarą ir atsigręžė į tą pusę, kur tarp žiūrovų stovėjo vyriausieji vadai.

— Tegu vadai ir vyresnieji leidžia tarti žodį Kalno Griaustiniui.

Kalno Griaustinis išėjo į priekį.

— Mano kraujo brolis Raguotasis Akmuo naktį prieš prasidedant šventei išjojo su savo gelčiu į prerijas ir rytą sugrįžo į palapinę. Tai tiesa!

Žiūrovų minia liko patenkinta. Uinona, žaizdų gydytoja su baltu bizono kailio drabužiu, ir Raguotasis Akmuo, pasipuošęs lokio nagų grandinėle ir laimėjęs visas varžybas, patiko visiems, kas nebuvo iš anksto priešiškai nusistatęs. Džiaugsmingi šūksniai rodė, kad žiūrovai pritaria Kalno Griaustinio žodžiams. Nesitverdamas pykčiu, Šonka pradingo tarp žiūrovų. Ten šmeižiką pasitiko šeši gražiai nuaugę, įvairiausiomis spalvomis išsidažę tvarkdariai ir pavaišino niuksais ir kumščių smūgiais. Šauklys vyriausiųjų vadų ir burtininkų vardu paskelbė, kad visos mergaitės išlaikė bandymus ir yra vertos dalyvauti būsimajame šokyje.

Kai mergaitės, sustojusios aplink raudoną kulto akmenį, išsiskirstė, čia susirinko jaunuoliai, kurie, nors ir buvo jau kariai, tačiau dar nespėjo pasižymėti garsiais žygiais kovoje ir medžioklėje. Tokie geltonsnapiai dar buvo nepakankamai subrendę dairytis į mergaites, ir dabar pasipylė patyčios ant visų, kas slapta sekioja paskui merginą arba groja jai fleita. Raguotasis Akmuo ir Kalno Griaustinis nepateko į šį ratą; jie buvo jau pilnaverčiai vyrai, įrodę tai medžioklėje ir kovoje. Tačiau Nakties Paukštis, Gudriosios Gyvatės sūnus, pakliuvo prie geltonsnapių, ir Šaipioji Šarka, po ilgos pertraukos vėl prisiminusi savo seną silpnybę, ėmė negailestingai tyčiotis, kad jis myli vado dukterį. Jaunuolis paraudo iš gėdos, bet nieko nesakė.

O Šaipioji Šarka nesitvėrė juoku, juokėsi ir kiti šventės dalyviai, ypač mergaitės. Tačiau jos neturėjo jokių piktų kėslų, nes jaunas vyras privalėjo rasti savyje jėgų iškęsti šitokias patyčias, nors jam ir nebuvo galima tokiu pat aštriu ginklu atsikirsti merginoms.

Tik vienas žmogus čia jautėsi nesmagiai — tai Raguotasis Akmuo. Jis stebėjo Gudriosios Gyvatės, Nakties Paukščio tėvo, miną ir tyliai pasitraukė į šalį, kad tas nepamanytų, jog jis džiaugiasi jo sūnaus nesėkme, nors iš tikrųjų Raguotajam Akmeniui tas visai nerūpėjo.

Pagaliau atėjo vakaras.

Šventės dalyviai pamažu ėmė skirstytis. Po dienos kaitros oras atvėso, nuo kalnų pūtė gaivus vėjas, danguje žėravo vakaro gaisai.

Kalno Griaustinis lydėjo seserį Sitopanakę atgal į tėvo palapinę. Jis šypsojosi, bet mergaitė buvo labai rimta. Vienu metu žmonės netikėtai prasisklaidė, ir brolis su seseria pasijuto minioje vieni. Dabar jie galėjo būti tikri, kad niekas negirdės, ką juodu kalba. Sitopanakė tarė:

— Tavo kraujo brolis gimė dakotas ir liks dakotas.

— Nakties Paukštis dar jaunas, bet argi negerai jis apie tave kalbėjo, sesuo?

— Tegu sau kalba, ką tik nori. Jis susiras kitų moterų savo palapinei. Aš jo nemyliu.

Brolis su seseria įžengė į palapinę. Sitopanakė tuoj pat šoko padėti motinai ir senelei, kurios ruošė turtingą vakarienę vadui Degančiam Vandeniui ir laukiamiems svečiams. Netrukus parėjo ir pats vadas kartu su Raguotuoju Akmeniu ir trim garbingais svečiais.

Abu jaunieji kariai taip pat dalyvavo vado suruoštose vaišėse. Šį vakarą visi kalbėjo ne apie tai, kas jau buvo, bet apie rytojaus dieną, apie tikrų atsitikimų žaidimą. Degantis Vanduo pranešė, kad rytą bus vaizduojama bizonų medžioklė, kai siksikai, Matotaupos patarimu apsidangstę bizonų kailiais, apgavo asinibionus, taip pat, kaip asinibionų vadas vienui vienas vedžiojo už nosies daugiau kaip aštuoniasdešimt juodakojų karių. Kova su Tašunka Vitko, jo paėmimas į nelaisvę ir pabėgimas buvo atidėtas popietei. Kadangi visi buvę priešininkai dalyvavo šventėje, tai kiekvienas turėjo pats vaidinti savo vaidmenį. Tokiu būdu galima buvo tikėtis, kad visi įvykiai bus pavaizduoti teisingai ir jaunimas savo akimis pamatys, kaip viskas iš tikrųjų buvo. Kai garbingieji genčių vyrai aptarė visus svarbiausius klausimus, prie jų priėjo Kalno Griaustinis ir juokaudamas tarė:

— Jaunimas atėjo pas mane ir prašė, kad aš kartu su savo

kraujo broliu parodyčiau, kokį mes pokštą iškrėtėm su bizoniuku!

Vadas Degantis Vanduo nusijuokė ir papasakojo svečiams istoriją, kaip Kalno Griaustinis ir Raguotasis Akmuo pagavo bizoniuką. Visi patenkinti sužiuro į abu jaunuosius karius.

— Tik neaišku, kas vaizduos bizoniuką,— įsiterpė Raguotasis Akmuo.

— Kumeliukas, kurį tu man dovanojai,— pasiūlė Kalno Griaustinis.— Jis jau mitulys, visai padūkęs mustangas pasidarė, dar labiau užsispyręs, negu jaunas bizonas.

— Paimkim jį!

— O kas vaizduos bizoną?

Vadas Degantis Vanduo nusišypsojo ir tarė:

— Aš! Ir įvarysiu jums tiek baimės, kad tuoj duosit kojoms valią!

Visi apsidžiaugė. Net suaugę vyrai garsiai juokėsi, patenkinti, kad bus rodomos pastarosiomis dienomis pagarsėjusių jaunųjų karių berniokiškos išdaigos.

Svečiai, išsiskirstę po savo palapines, apskelbė visiems, koks linksmas vaidinimas numatytas rytoj saulei tekant, todėl dar su tamsa ėmė rinktis ne tik siksikų, asinibionų ir dakotų berniukai ir mergaitės, bet ir beveik visi jaunuoliai ir merginos, atėjo ir daugelis karių, netgi keletas vadų pasižiūrėti, kaip Degantis Vanduo vaidins bizoną, o abu šauniausi jaunuoliai parodys savo vaikystės išdaigą. Raguotasis Akmuo atsivedė savo eržilą, kuris iškart patraukė visos jaunuomenės dėmesį. Mustangą apdangstė bizonų kailiais, uždėjo jam ragus, ir jis įgavo keistą, juokingą ir kartu pavojingą išvaizdą. Raguotasis Akmuo paliepė gyvuliui atsigulti ir apsimesti negyvu, nes arklys turėjo vaizduoti berniuko Harkos nušautą bizoną. Mažasis Kalno Griaustinio broliukas atvedė ir supančiojo širmę; tai buvo Harkos jojamasis arklys. Raguotasis Akmuo atsisėdo ant nušauto bizono-arklio, kaip kadaise, prieš septynerius metus, sėdėjo ant pirmo savo nušauto bizono, ir laukė pasirodant kraujo brolio. Kalno Griaustinis atšuoliavo ant sarčio ir atsitempė už laso paūgėjusį, bet dar neprajodinėtą pilką kumeliuką. Tam irgi buvo uždėtas bizono kailis. Kumeliukas buvo tuo kailiu nepatenkintas, kaip ir lasu, kuris smaugė jam kaklą. Jis šokinėjo, aikštijosi, stojo piestu, jaunatviško pykčio pagautas, iš visų jėgų stengėsi ištrūkti, žodžiu, elgėsi lygiai taip pat, kaip

ir anas bizoniukas, kurį siksikas juoko dėlei anuomet buvo pasigavęs. Susirinkę mažieji žiūrovai tiesiog leipo iš džiaugsmo.

— Pamėgink ant jo užsėsti raitas!— kaip kadaise, sušuko Kalno Griaustinis savo draugui.

— O ne! Aš užleidžiu tau pirmenybę, Bizoniuko Gaudytojau!— kaip ir tada, atsakė Raguotasis Akmuo juodakojų kalba.

— Aš esu Bizono Nugalėtojas! Bizono Nugalėtojas! Nori pažiūrėti seną stiprią bizonę, tą suktą, visokių gudrybių priėdusį galviją, kurį aš nudėjau penkiomis strėlėmis?

— Noriu!

Kalno Griaustinis apgręžė savo sartį, tačiau jaunasis eržiliukas, kaip ir tada bizoniukas, nepakluso raiteliui ir įdūkęs tampė jį laikantį lasą.

— Paleisk jį!— sušuko Raguotasis Akmuo.— Aš pamėginsiu ant jo užsėsti!

— Tai eikš!

Kalno Griaustinis nušoko nuo savo sarčio, įsispyrė kojomis į žemę ir laikė už laso išdykusį mustangiuką. Abu jaunieji kariai nutvėrė piktai besispardantį gyvulėlį, kuris mėgino net kandžiotis, nors kaip bizoniukui to anaiptol nederėjo daryti, ir bendromis jėgomis parmetė jį ant žemės. Tačiau ne taip lengva buvo jį išlaikyti ir nuimti nuo kaklo laso kilpą. Kai jaunieji kariai pilkąjį eržiliuką paleido, Raguotasis Akmuo jau buvo jam ant nugaros. Mustangiukas leidosi bėgti, tačiau nusimesti raitelio negalėjo, kol šis pats nenušoko žemėn. O nušoko jis lygiai taip pat, kaip kadaise vaikystėje nuo bizoniuko: pasislinko ant pasturgalio, persivertė ore ir, atsidūręs žemėj, nusitvėrė mustangiukui už uodegos. Visiškai nesibaimindamas, kad kiekvienu momentu gali gauti pasturgalinėmis kojomis į pilvą, pabėgėjo keletą žingsnių iš paskos ir, aidint žiūrovų pritarimo šūksniams, sugrįžo atgal pas Kalno Griaustinį. Dabar ir juodu ėmė juoktis kartu su visais žiūrovais, bet, pamatę šuoliais atlekiančią bizonę, staiga nutilo. Vadas Degantis Vanduo buvo užsidėjęs puikų kailį su galva ir ragais ir maurojo tikrai grėsmingai. Jaunieji kariai akies mirksniu išpančiojo savo mustangus, sartį ir širmę, kad jų nesubadytų įtūžusi bizonė; abu arkliai, galiuką pabėgėję, sustojo ir susidomėję stebėjo, ką toliau darys jų šeimininkai. „Vaikai" pasislėpė už „nušauto bizono"— eržilas ir toliau klusniai gulėjo it negyvas — ir atstatė lankus su strėlėmis į grėsmingai šnopuojančią „bizonę". Tačiau šią aki-

mirką paaiškėjo, kad kumeliukas suvaidino savo vaidmenį ne taip, kaip buvo numatyta, jis spruko kuo toliau nuo žaidimų aikštės. Didžiulis šventės dalyvių būrys veltui mėgino jį sugauti ir grąžinti prie „bizonės". Berniukų riksmai į pietus nuo stovyklos rodė, kad jiems nesiseka nutverti bėglio. Laisvas mitulys eržiliukas lėkė greičiau, negu kiti mustangai su raiteliais ant nugaros.

Nieko kito nebeliko, kaip nutraukti žaidimą ir leistis gaudyti ištrūkusio kumeliuko. Raguotasis Akmuo nuėmė nuo gelčio bizono kailį ir nurūko su juo į prerijas. Degantis Vanduo su savo sarčiu nusekė iš paskos. Netrukus visa šventinė stovykla jau buvo ant arklių, visi norėjo pažiūrėti, kas toliau dėsis, nes beveik niekas netikėjo, kad bus įmanoma pagauti jaunąjį mustangą.

Blogai pažinojo jie geltąjį eržilą. Dabar jis parodė savo visą eiklumą ir gudrumą: žiūrovų akyse atsiskleidė tokie dalykai, apie kuriuos jie ir galvoti nedrįso. Kai tik Raguotasis Akmuo ir Kalno Griaustinis pamatė prerijose sprunkantį mustangiuką, Raguotasis Akmuo davė savo draugui ženklą sustoti, pats irgi nušoko nuo šuoliais lekiančio eržilo ir nubėgo ant aukštumėlės stebėti, kas bus toliau. Kiti raiteliai taip pat sustabdė savo arklius. Geltasis eržilas, pasijutęs be raitelio, neregėtu greičiu nušuoliavo į prerijas, dar žiūrovų akyse pasivijo bėglį ir, užkirtęs jam kelią, dantimis ir kanopomis privertė kuo greičiau grįžti atgal į kaimenę.

Dabar jau ten suplūdo visi šventės dalyviai.

Raguotasis Akmuo pagyrė savo eržilą: mustangiukas stovėjo plastančiomis slėpsnomis ramus ir klusnus prie kitų arklių.

— Tu dar per jaunas savarankiškai tvarkytis,— tarė jam Raguotasis Akmuo; Kalno Griaustinis ramindamas glostė jam nugarą, nes pagal savo amžių kumeliukas šiandien pasirodė tikrai labai greitas.

Taip baigėsi šis žaidimas. Visi buvo patenkinti. Kariai tikino vadą Degantį Vandenį dar niekada nematę tokios puikios bizonės, kaip ta, kurią jis vaizdavo. Berniukai gyvai aptarinėjo kumeliuko gaudynes ir atsistebėti negalėjo arklio vaiduoklio sugebėjimais.

Kadangi šis žaidimas užtruko kiek ilgiau, negu buvo numatyta, visi tuoj pat nuskubėjo į prerijas vakarų pusėje, kur te-

kėjo upelis. Ši vieta labai tiko pakartoti triuką, kaip bizonus vaizduojantys kariai kadaise apgavo asinibionus.

Vaidinimas turėjo prasidėti anuo Matotaupos ir Harkos pokalbiu, kai tėvas išaiškino sūnui užplanuotą klastą. Raguotasis Akmuo atsigręžė į tėvą, kurį jau buvo matęs juodakojų vyriausiųjų vadų tarpe; jis ėjo į sutartą vietą.

Raguotasis Akmuo taip pat nubėgo tenai ir susitiko su tėvu. Smilko nedidelė ugnelė. Matotaupa ir jo sūnus atrodė labai ramūs. Niekas nebūtų galėjęs pasakyti, kad jau seniai jie šitaip sėdėjo prie ugnies ir sutartinai svarstė bendrus reikalus. Tik vieną vienintelį kartą pliūptelėjo pro pelenus ugnis.

— Asinibionų penkiasdešimt karių, tėve.

— Betgi aš — Matotaupa!

Taip, jis Matotaupa. Tėvo akys sublizgo, veidas surimtėjo, jis atlošė galvą ir išdidžiai apsidairė. Tačiau kai nukreipė žvilgsnį į Harką, šis iš pradžių nusuko akis į šalį, bet paskui drąsiai pažvelgė į tėvą.

— Betgi tu būk Matotaupa,— tarė jis tyliai.— Nieko kito aš iš tavęs ir nelaukiu.

Didysis žaidimas prasidėjo. Patį įdomumą jis pasiekė tada, kai asinibionų būrys pašoko vytis tariamų bizonų. Matotaupa bėgo stebėtinai greitai, ne lėčiau, negu tada, persekiojamas tikrų priešų. Galiausiai pasislėpė. Kai jis iš vieno rimto, protingo, po tų septynerių metų dar rimčiau atrodančio asinibiono, jojusio kitiems iš paskos, pagrobė erelio plunksnų karūną ir su šiuo papuošalu pabėgo, klaidindamas priešus, o paskui šiam nustebusiam ir besibarančiam kariui netikėtai vėl uždėjo ant galvos erelio plunksnų karūną, žiūrovų džiaugsmui ir pritarimui tiesiog nebuvo galo. Dakotai dabar dar kartą įsitikino, kokio jie neteko kario.

Suplukęs, pailsęs, kaip ir anuomet, Matotaupa vėl sugrįžo į žiūrovų gretas, kur stovėjo vyriausieji genčių vadai. Raguotasis Akmuo ir Kalno Griaustinis, taip pat dalyvavę vaidinime, nuėjo prie jaunųjų siksikų.

Sugrįžo ir juodakojų išjuokti asinibionai su savo vadu.

Buvo jau po pietų. Laukdami sekančio ir paskutiniojo žaidimo, Tašunkos Vitko ir Matotaupos dvikovos, moterys ir vaikai ilsėjosi, vyrai, susispietę būreliais, aptarinėjo ką tik matytus įvykius ir dalijosi mintimis, prisiminę kitus patirtus nuotykius. Prieš pat prasidedant žaidimui, atėjo vienas dakotų jaunuolis

ir liepė Raguotajam Akmeniui užeiti pas Tašunką Vitko, šis norįs grąžinti jam šautuvą. Raguotasis Akmuo paprašė savo kraujo brolį jį palydėti, ir tas mielai sutiko. Abu jaunieji kariai nuėjo pas vyriausiuosius dakotų vadus. Juos pasitiko Tašunka Vitko. Jis laikė rankoje dvivamzdį šautuvą, kurį buvo pagrobęs prieš septynerius metus ir kuris dar ir šiandien buvo modernus ir geras ginklas. Raguotasis Akmuo iškart atpažino macavakeną. Jį pagavo keistas jausmas, vėl paėmus į rankas ginklą, kurį jam kadaise dovanojo Rudasis Džimas. Ši dovana tada berniukui Harkai taip apsuko galvą, kad Džimą jis palaikė nuostabiausiu žmogumi pasaulyje.

Šiandien jis jau kitaip į visa tai žiūrėjo.

Raguotasis Akmuo paėmė šautuvą į kairę ranką ir jau buvo beišeinąs kartu su savo kraujo broliu, bet tuo metu šalia Tašunkos Vitko pasirodė Čotanka ir davė ženklą, norįs su juo pasikalbėti. Raguotasis Akmuo pasiliko.

— Raguotasis Akmenie!— karys kalbėjo negarsiai, bet iš lėto ir aiškiai, kaip buvo įpratęs kalbėti Lokės giminės tarybos susirinkimuose.— Naktį tu slapta susitikai su savo seserim Uinona. Ką jūs kalbėjote?

Raguotasis Akmuo nejučiom tvirčiau suspaudė rankoje šautuvą.

— Nieko.

— Jeigu tu nori tylėti, aš negaliu tavęs priversti kalbėti.— Čotanka atrodė įsižeidęs ir pasipiktinęs, matyt, ne tik dėl to, kad jaunasis karys nieko jam nepasakė. Kiek jis žinojo savo seserį, ši, be abejo, irgi neprasitarė nė žodžiu.

— Aš netyliu, aš tik pasakiau tai, kas buvo iš tikrųjų,— atsakė Raguotasis Akmuo.

— Uinona man sakė, kad ji tavęs ieškojo, o ne tu jos. Šituo aš nenorėčiau patikėti.

— O kas tave verčia tuo tikėti? Aš, tavim dėtas, irgi suabejočiau jos žodžiais.

Čotanka žiūrėjo į savo mokasinų nosis ir, rodos, kažką svarstė.

— Verčiau būtum palikęs savo seserį ramybėje ir neužtraukęs jai įtarimo. Juk ji mergaitė, o tu karys. Tai tu dėl visko kaltas.

— Hau, taip ir yra. Ko dar nori?

— Nieko. Tik tiek ir norėjau pasakyti.— Čotanka nusisuko.

Abu jaunieji kariai nuskubėjo pas saviškius. Šauklys skelbė naujo žaidimo pradžią.

Per tikrų atsitikimų žaidimus jau ne kartą buvo atvejų, kad seni priešininkai mėgindavo suvesti savo sąskaitas ir žaidimas netikėtai virsdavo kruvina kova. Todėl abi pusės įspėjo ir Tašunką Vitko, ir Matotaupą nepasiduoti neapykantai ir nedrumsti šventinės taikos. Ginklų atimti iš jų buvo neįmanoma, nes kova turėjo būti vaizduojama su ginklais. Žaidimas prasidėjo nuo to, kaip Tašunka Vitko naktį įslinko į siksikų palapinę, kurioje buvo jo genties belaisvė, paskui, pamatęs, kad berniukas Harka iškišo galvą pro palapinės kraštą, surišo jį, užkimšo burną ir norėjo nusinešti. Tašunka Vitko darė viską labai tiksliai, kaip buvo tada, ir Raguotasis Akmuo jautėsi nesmagiai su kamščiu burnoje, bet vis dėlto ne taip, kaip prieš keletą metų, kai jis, dar vaikas, iš tikrųjų buvo pakliuvęs į šią nemalonią situaciją. Tašunka Vitko užsimetė ant pečių ir nusinešė per septynerius metus paaugusį ir pasunkėjusį Harką. Užkimšta burna, negalėdamas ištarti nė žodžio, per antklodę nieko nematydamas, Raguotasis Akmuo galvojo, kaip būtų susiklostęs jo gyvenimas, jeigu tą naktį būtų laimėjęs ne Matotaupa su siksikais, o Tašunka Vitko ir jo dakotai. Jeigu taip būtų atsitikę, šiandien Raguotasis Akmuo būtų Tašunkos Vitko jaunesnysis brolis, ir jį, laimėjusį varžybas, visi laikytų vienu iš būsimųjų dakotų vadų. Juk tada dar berniuko Harkos neskyrė nuo jo genties kraujo kerštas.

Tašunka Vitko numetė Raguotąjį Akmenį žemėn, praskleidė antklodę, išėmė jam iš burnos kamštį, ir jaunasis karys garsiai suriko, kaip ir tada, prieš septynerius metus.

Tuo tarpu kaip koks kalnų liūtas atšuoliavo Matotaupa, ir abu vyrai susirėmė.

Žiūrovai, garsiai šūkaudami, stebėjo vadų dvikovą, kuri vyko lygiai taip, kaip ir prieš septynerius metus. Matotaupa sunkiai šnopavo. Šis žaidimas jam sekėsi daug sunkiau, negu kadaise tikroji kova, ir jeigu dabar Tašunka Vitko būtų galėjęs kovoti iš tikrųjų, jis greičiausiai būtų nugalėjęs Matotaupą, nespėjus dar įsikišti siksikams. Po šios kovos Matotaupos veidas atrodė pavargęs ir sukritęs.

Žaidimas ėjo toliau. Įtempti ir permainingi įvykiai taip pagavo žiūrovus, jog jie tarėsi matą ne žaidimą, o tikrą kovą. Ne tik berniukų, bet ir suaugusių vyrų skruostai įkaito. Kai

kurie žaidėjai, kadaise patys dalyvavę tuose įvykiuose, buvo ypač sujaudinti, tik daugelis žiūrovų šito nežinojo.

Tašunka Vitko gulėjo surištas. Raguotasis Akmuo atsisėdo šalia jo ir ėmė valyti savo šautuvą, kuris ir taip blizgėjo. Surištasis žiūrėjo į ginklą ir į jaunąjį indėną, stebėjo jį rimtai ir skvarbiai, kaip ir prieš septynerius metus, lyg čia būtų ne žaidimas, o gryna tikrovė. Tokiu tonu jis ir kreipėsi į jaunąjį karį:

— Harka Kietasis Akmenie Nakties Akie Vilko Nugalėtojau Bizono Persekiotojau Lokio Medžiotojau! Tu esi drąsus. Tačiau ar tau ne gėda eiti išvien su tais juodakojais kojotais prieš savo genties karius?

Harka tada nieko neatsakė, tik truputį toliau pasislinko nuo belaisvio. Taip dabar padarė ir Raguotasis Akmuo. Jis žvilgtelėjo į surištąjį ir sutiko tokį pat paniekos kupiną jo žvilgsnį, kaip ir anuomet, netgi pajuto gėdą, kad šiuos Tašunkos Vitko žodžius girdėjo siksikai.

Žaidimas ėjo toliau. Buvo pakartoti tie patys pikti žodžiai prie kankinimo stulpo, Tašunka Vitko gavo įkaitintą dvivamzdį šautuvą, jis pagriebė jį, dar kartą nusidegino gilių randų išvagotas rankas ir pabėgo.

Žaidimas baigėsi vadų derybomis dėl taikos sudarymo.

— Bet kad tarp mūsų neliktų jokių neaiškumų,— pakartojo Tašunka Vitko tuometinius savo žodžius,— noriu tau pranešti, kad mes sudarome taiką su juodakojų kariais, o ne su išdavikais, kurie yra išvaryti iš dakotų palapinių.

Ir vadas Degantis Vanduo pakartojo savo atsakymą:

— Tu kalbi apie mūsų palapinių svečią. Neužmiršk to. Kol Matotaupa ir jo sūnus gyvena pas mus, mes kiekvieną juos įžeidžiantį žodį laikysime mūsų įžeidinėjimu!

— Ką gi, tebūnie taip, kaip tu sakai,— sutiko Tašunka Vitko.

Taip baigėsi šis žaidimas.

Matotaupa greitai nuėjo sau.

Kai tėvas ėjo pro šalį, manydamas, kad niekas nekreipia į jį dėmesio, Raguotasis Akmuo pažvelgė jam į veidą, tačiau taip ir nesuprato ligi galo, kas dedasi jo širdyje... Kad veide buvo neapykanta, tą Raguotasis Akmuo aiškiai matė, tačiau jis pastebėjo ir kitų nieko gero nežadančių bruožų, kurių esmės negalėjo iškart įžvelgti. Gal būt, Matotaupa prisiminė savo ant-

rąją kovą, kurioje gėdingai pralaimėjo Tašunkai Vitko. Ši kova žiūrovams nebuvo kartojama.

Atėjo vakaras. Pakilęs vėjas vėsino suprakaitavusius veidus. Tačiau dvasios ramybė sugrįžo ne taip greitai. Vyrai stoviniavo šventės aikštėje ir pievose, kol danguje sužibo žvaigždės. Kalno Griaustinis palydėjo savo kraujo brolį į palapinę. Raguotasis Akmuo nebenorėjo ilgiau likti aikštėje smalsių žvilgsnių varstomas. Be to, bijojo, kad jo neužkalbintų Tašunka Vitko. Abu kraujo broliai palapinėje rado tik motiną ir Sitopanakę. Moterys taisė jauniesiems kariams valgyti. Kol jos viską suruošė, sugrįžo vadas Degantis Vanduo ir sėdo valgyti kartu su sūnumi ir jo draugu. Šį vakarą vadas buvo ypač rimtas ir tylus.

Rytojaus dieną pagal vadų planą turėjo būti poilsis, o po to saulės auka ir šventės pabaiga.

Saulės šokio šventę siksikai visada švęsdavo labai iškilmingai, ir Kalno Griaustinis itin rimtai jai ruošėsi. Nuo pat mažų dienų jis žinojo, kad per šias iškilmes įšventinami jo genties jaunieji kariai, kad tai yra didžiausia, rimčiausia ir kartu džiaugsmingiausia šventė, apsupta paslapčių, lydima senų papročių. Jau ne kartą jis matė, kaip jauni vyrai drąsiai atlaikė saulės aukos kančias, ir visada prieš šventės pradžią jį pagaudavo kažkoks nerimas, kuris nejučiom pritildydavo vyrų balsus, vaikams sukeldavo didžios pagarbos jausmus, o moteris padarydavo atidžias, tylias ir laimingas. Visose palapinėse buvo jaučiama savotiška artėjančios šventės nuotaika.

Šitokią saulės šokio šventę prisiminė jaunasis karys, kiek tik siekė jo atmintis. Bet štai atėjo diena, ta nepakartojama diena jo gyvenime, kada jis pats turės būti tos šventės centre, kartu su savo kraujo broliu. Šį kartą šventė buvo kaip niekada iškilminga, nes į ją susirinko daugelio genčių atstovai, ir saulės šokis turėjo būti ypač sunkus, reikalaujantis didelės ištvermės. Kalno Griaustinis neabejojo savo jėgomis, jis žinojo, kad gali padaryti tai, kas kitiems atrodo neįmanoma.

Jo kūnas buvo stiprus, gerai ištreniruotas, tačiau viduje jis buvo labai jautrus, netgi sentimentalus. Jau iš anksto jis džiaugėsi, su nekantrumu laukė ir tikėjosi, kad pagal savo genties paprotį paskutines dienas ir naktis prieš saulės šokį praleis kartu su savo kraujo broliu, tyliai galvos apie tą patį, be žodžių jaus tą patį širdyje, vaikštinės su juo po didžiąja saule ir gel-

tonu mėnuliu stepėje ir žinos, kad kiekvienas iš jų yra pasiruošęs paaukoti dėl kito gyvybę.

Tačiau pastarosiomis varžybų dienomis buvo akimirkų, kai Kalno Griaustinis nebegalėjo suprasti savo kraujo brolio Raguotojo Akmens. Jis norėjo vėl susigrąžinti tą visišką abipusį supratimą, kuris juos jungė nuo pat jų draugystės pradžios.

Atėjo vakaras. Raguotasis Akmuo krito į savo guolį palapinėje ir tuoj pat užmigo. Kalno Griaustinis nespėjo išdėstyti jam savo pageidavimų. Kai patekės saulė, jis norėjo su Raguotuoju Akmeniu išjoti į prerijas, o kai saulė vėl nusileis,— kartu su juo likti nakties vienumoj ir bendrai ruoštis didžiajai aukai, kuri jau ne vienam jaunam kariui kainavo gyvybę.

Kalno Griaustinis užmigo vėlai, vėliau, negu paprastai, ir prabudo ne taip anksti, kaip buvo įpratęs. Kai apsidairė, Raguotojo Akmens jau nebebuvo palapinėje. Ir niekas nežinojo, kur jis dingo.

Kalno Griaustinis susitvardė ir išėjo ieškoti savo kraujo brolio. Išvaikščiojo visą šventės aikštę, apžiūrėjo visas palapines. Daugumas jų buvo atlapos, kad įeitų tyro ryto oro, tačiau nė vienoje nesėdėjo Raguotasis Akmuo. Nebuvo matyti jo nei didžiulėje šventės aikštėje, nei prie arklių.

Pagaliau Kalno Griaustinis pastebėjo, kad visi berniukai kažkur pradingę. Jis nekreipė į tai per daug dėmesio, tačiau nutvėrė vieną, bėgantį skersai šventės aikštę, ir paklausė:

— Kur jūs visi pasidėjote? Ir ar nematei kur Raguotojo Akmens?

— Jis ten, su mumis!— sušuko berniukas ir, daug negaišdamas, nukurnėjo į vakarus.

Kalno Griaustinis nusekė savo dideliais žingsniais jam iš paskos ir atrado prie upelio susirinkusį visą būrį berniukų: siksikų, dakotų, asinibionų. Čia augo vienas kitas krūmokšnis, žemės paviršius buvo kiek labiau banguotas, upelio vaga gilesnė. Berniukai sėdėjo ratu lyg kariai ir, kaip Kalno Griaustinis suprato, svarstė labai sudėtingą karo su baltaisiais planą. Raguotasis Akmuo sėdėjo kartu su berniukais ir vadovavo pasitarimui.

Kalno Griaustinis atsisėdo šalia draugo ir tuoj pat įsijungė į žaidimą, lyg tik dėl to čia ir būtų atėjęs. Jam buvo nuostabu, kaip uoliai dalyvauja berniukai ir kaip rimtai jiems vadovauja Raguotasis Akmuo. Kai pasitarimas baigėsi, prasidėjo tikrasis

karo žaidimas. Berniukai pasiskirstė grupėmis, sėlino prie tariamo priešo ir šaudė bukomis strėlėmis. Raguotasis Akmuo stebėjo jų veiksmus ir griežtai kritikavo. Sulaukti iš jo pagyrimo buvo labai sunku, bet jeigu jau kurį pagirdavo, tai tas galėjo neabejoti, jog šito tikrai nusipelnė. Berniukai kalbėjosi siksikų ir dakotų kalbomis, jų ženklus nesunkiai suprato ir asinibionai. Raguotasis Akmuo taip rimtai įsitraukė į šį žaidimą, kad nepajuto, kaip prabėgo visa diena, net vakare berniukai nuo jo neatstojo. Jiems buvo įdomu išklausinėti karį, kuris pats ilgą laiką praleido tarp baltųjų ir žinojo tokių dalykų, kokių jie niekada nebuvo girdėję. Juo labiau kad su visų varžybų nugalėtoju, kuris pataikė į saulės skydą ir nešiojo grandinėlę iš lokio nagų, o rytojaus dieną turėjo dalyvauti saulės šokyje, jie galėjo kalbėtis kaip su kokiu vyresniuoju broliu.

Pagaliau Raguotasis Akmuo atsisveikino su berniukais, ir tie spindėdami iš laimės nubėgo į savo palapines. Jaunasis karys pažiūrėjo jiems pavymui ir, pamatęs šalia Kalno Griaustinį, tyliai tarė jam:

— Ar nebūtų geriau, jeigu šie vaikai užaugę šaudytų ne vieni į kitus, o susijungtų ir bendromis jėgomis stotų prieš baltuosius?

Kalno Griaustinis patylėjo, o paskui tik tiek tepasakė:

— Tu jau taip toli žiūri į priekį.

Kraujo broliai dar apėjo drauge šventės aikštę. Iš daugelio palapinių jau sklido apeigų dainos, jas trauks vyrai ir vadai kiaurą naktį, kad rytojaus dieną galėtų prideramai pasitikti kulto šventę. Dainų garsai buvo tylūs, prislopinti, kaip ir vakaro spalvos, kuriomis jau dangstėsi nakties tamson grimztančios prerijos. Nutilo ir vaikai, visą dieną žaidę karo žaidimus,— ne dėl to, kad buvo pavargę, o kad su baime laukė paslaptingų apeigų. Jie sulindo į savo palapines ir klausėsi tėvų dainų. Pasisotinę šunys gulėjo žolėje. Arkliai ganėsi netoli stovyklos. Tik vienam kitam raiteliui jie dabar buvo reikalingi.

Prie siksikų burtininko palapinės gulėjo ilgas pušies kamienas. Raguotasis Akmuo ir Kalno Griaustinis žinojo, kad tas rąstas skirtas saulės aukos apeigoms.

Pasigirdo kanopų dundėjimas — parjojo būrelis jaunųjų raitelių. Jie parnešė iš toli pušies ir eglės šakų, kuriomis rytojaus dieną turėjo būti paženklinta aukojimo vieta. Jaunuoliai numetė šakas prie pušies kamieno, ir kelios vyresniosios bei di-

džiai gerbiamos moterys pradėjo tverti tvorą aplink aukojimo vietą. Netrukus moterys baigė šį darbą, ir visi išsiskirstė kas sau.

Iš palapinės išėjo burtininkas. Jis atsisveikino su kitais dviem tokiais pat garbiais vyrais, kurie, matyt, buvo užėję pas jį pasitarti ar pasisvečiuoti. Abu svečiai pamažu nuėjo drauge. Vienas iš jų buvo asinibionas, kitas — dakotas. Raguotasis Akmuo pažino Tatanką Jotanką ir mėgino nežymiai pasitraukti jam iš akių, tačiau nespėjo. Burtininkas dirstelėjo į jį, ir jo žvilgsnyje Raguotasis Akmuo pamatė gilų ir neslepiamą liūdesį. Kol abu kraujo broliai parėjo į savo tipi, jau ne tik iš palapinių, bet ir iš visų prerijų sklido siksikų traukiami skambūs saulės šokio dainos garsai: „He, he, hei, ho... hei... h... h!", susimaišę su asinibionų ir dakotų dainomis. Kai Raguotasis Akmuo ir Kalno Griaustinis kartu su Degančiu Vandeniu pavalgė vakarienę, vadas savo palapinėje irgi užtraukė apeigų dainą. Moterys, Sitopanakės mažasis broliukas ir abu kraujo broliai klausėsi. Užbaigęs pirmą dainos dalį, Degantis Vanduo ilgai ir tiriamai žiūrėjo į abu jaunuosius karius, o paskui pranešė, kad naktį jie turės praleisti pas burtininką. Tai irgi buvo neįprasta naujiena, dar labiau leidžianti tikėtis ypatingų burtų. Virpėdami kaip lengvai paliestas būgnas, visi vado palapinės gyventojai su nekantrumu laukė ir vylėsi kartu su tekančia saule pasitikti didelę ir šlovingą dieną.

Kai Raguotasis Akmuo ir Kalno Griaustinis ėjo į burtininko palapinę, pasigirdo šauklio balsas. Jis paskelbė, kad šventė prasidės ne vidury dienos, kai saulė būna pačiame zenite, o rytą, saulei tekant. Jau į pirmuosius spindulius, kuriuos pasiųs rytą didžioji gyvybės nešėja, turės pažvelgti atnašautojai, kaip to reikalauja „į saulę žiūrėjimo" taisyklės.

Kai abu jaunieji vyrai įžengė į burtininko palapinę, juos iškart pasitiko tamsa, tyla ir kažkoks ypatingas kvapas. Tai buvo burtininko dvasių pasaulis. Įtaigi šio vyro jėga paveikdavo kiekvieną, kam iš mažens buvo įkaltas tikėjimas burtų galia. Burtininkas rankos mostu pakvietė abu jaunuosius karius sėstis šalia jo prie ugnies. Davė prisikimšti pypkes ypatingo tabako. Tabako „gėrimas", dūmų įtraukimas į plaučius, šiose apeigose buvo laikomas auka saulei. Burtininkas irgi rūkė ir tylėdamas ilgai sėdėjo prie ugnies. Kartkarčiais pastumdavo šaką giliau į ugnį, kad ji visai neužgestų. Savo jaunesniuosius

padėjėjus buvo kažkur išsiuntęs. Prieš šią saulės auką viskas atrodė taip reikšminga, kad mažiausias smulkmenas jis darė pats.

Pagaliau burtininkas užgesino pypkę ir susirado daiktus, kurie jam bus reikalingi rytoj saulės aukai: du ilgus ir du trumpus odinius diržus ir seną akmeninį aukojimo peilį. Visus tuos daiktus jis padėjo ant odinės antklodės, išrašytos burtų ženklais, kad matytų juos abu jaunieji kariai. Paskui iš lėto prašneko:

— Aš klausiu tave, Kalno Griaustini, ir tave, Raguotasis Akmenie, katras judu esate geresnis? Neskubėkite atsakyti ir kalbėkite teisybę!

Abu jaunieji kariai, nors ir įspėti, ilgai negalvojo. Kadangi burtininkas visų pirma kreipėsi į Kalno Griaustinį, tai jis pirmas ir atsakė:

— Geresnis iš mudviejų yra mano kraujo brolis Raguotasis Akmuo. Jis turėjo daugiau kovų, daugiau nukovė priešų, jis nudėjo pilkąjį lokį. Jis daugiau žino, negu aš. Jo mintys lakesnės, kojos greitesnės, rankos vikresnės.

Burtininkas pažvelgė į Raguotąjį Akmenį.

— Nenorėčiau su tuo sutikti,— paprieštaravo šis.— Geresnis iš mudviejų yra mano kraujo brolis Kalno Griaustinis. Jo mintys paprastos ir aiškios. Jis visada yra tiesus ir atviras. Tik jo jėgos dar mažai panaudotos. Jos dar snūduriuoja jame, vieną gražią dieną jos pabus ir parodys, ką gali.

— Jūs abu kalbėjote teisingai,— nusprendė burtininkas.— Tau, Kalno Griaustini, aš neturiu daugiau jokių klausimų. Pažįstu tave nuo kūdikystės. Prisimenu tave berniuką, paauglį ir dabar štai žinau, koks tu esi vyras. Dvasios yra tau palankios. Tu esi tikras siksikų karys ir atlaikysi saulės šokį.

Burtininkas valandėlę patylėjo, paskui kreipėsi į Raguotąjį Akmenį:

— O tave aš noriu dar šio to paklausti!

— Aš klausau.

— Ką tu tareisi su savo seserim Uinona?

— Nieko.

Pasakyti šį žodį burtininkui buvo ne taip lengva, kaip Čotankai. Tačiau jaunasis karys ištarė jį lygiai taip pat trumpai ir ryžtingai. Būtų buvę negarbinga staiga imti ir atsakyti kitaip. Būtų buvę negarbinga ką nors daugiau kalbėti, kada jo

sesuo tylėjo, todėl jis atkirto trumpai ir aiškiai, kad burtininkas daugiau neklausinėtų ir neišpeštų kokio prisipažinimo.

Burtininkas truputėlį pajudino lūpas. Paskui dar paklausė:

— Tu esi dakotas?

Raguotasis Akmuo prisiminė, kaip po trijų dienų badavimo ir troškulio jis, galutinai neapsisprendęs, grįžo į burtininko palapinę ir turėjo atsakyti į šį klausimą. Tada jis nieko neatsakė. Todėl tylėjo ir dabar.

— Tu esi siksikas?

Jaunasis karys nepravėrė lūpų.

— Kas tu toks?

Raguotasis Akmuo du kartus gyvenime atsakė į šį klausimą. Trečią kartą jau nebenorėjo atsakyti. Jis tylėjo ir netarė nė žodžio, iš gėdos, iš užsispyrimo, iš pasididžiavimo, iš priešiškumo.

— Tu nesi toks, už ką gyrei savo kraujo brolį Kalno Griaustinį, netiesus ir neatviras,— tarė burtininkas.— Tu slepi savo mintis nuo saulės ir nuo mūsų. Dvasios nenori tavimi pasikliauti. Geriau bus, jeigu tu nedalyvausi saulės šokyje. Melas — tai tas pat, kaip ir mirtis, sako mūsų seniausieji ir išmintingiausieji kariai. Girdi?

— Girdžiu.

Raguotasis Akmuo žiūrėjo į ugnį ir į aukojimo peilį. Burtininkas primetė jam melagystę. Siksikų tarpe tai buvo pats gėdingiausias ir baisiausias kaltinimas. Kalno Griaustinį staiga nupurtė šiurpas, jis nujautė, kas čia darosi.

— Tu turi visą naktį laiko, Raguotasis Akmenie,— vėl prašneko burtininkas.— Apgalvok gerai, ko tu dar niekada ligi galo nedrįsai apgalvoti, ir grįžk į tiesos kelią. Kai baigsis ši šventė, siksikų ir dakotų vyrai vėl iškas karo kirvį. Tai man pasakė dvasios. Ši šventė didelė ir iškilminga, bet ji liūdnai baigsis. Kieno pusėje būsi tu visa savo širdimi? Sakyk! Manęs tu neapgausi.

Raguotasis Akmuo kovojo su savimi. Nepasitikėjimas buvo lyg peilis, kuris žeidė jį, vos tik ištrauktas iš makštų. Į paskutinius, užgaulius burtininko žodžius jam knietėjo atsakyti išdidžiai ir piktai, bet jis susivaldė ir ryžosi pasakyti visą teisybę. Per tikrų atsitikimų žaidimus, kurie jaunajam kariui buvo iš esmės ne žaidimai, o atsinaujinusi sena problema, jam vėl iškilo mintys, kurios pirmą kartą atėjo į galvą, kai jis buvo dar

vaikas. Tiesa, tada jos dar buvo nedrąsios ir miglotos, tačiau per tuos tremties metus, per tas nelemtas dienas, kai jis tarnavo baltiesiems žvalgu, tos mintys visiškai subrendo. Tokias mintis jis stengėsi sužadinti vakar ir paaugliams berniukams, užsiminė apie tai ir savo kraujo broliui. Dabar, kada burtininkas metė jam šitokį iššūkį, Raguotasis Akmuo pirmą kartą atskleidė jas garbingam siksikų genties vyrui:

— Niekados aš daugiau nekovosiu visa širdimi su prerijų kariais, kad ir kokios genties jie būtų. Kaip Pontiokas ir Takumsehas mylėjo visus prerijų ir miškų sūnus ir vedė juos į kovą prieš vačičunus, taip galvoju ir aš, lygiai tą pat sako ir mano širdis.

— Tu išsisukinėji,— tarė burtininkas. Jo balsas buvo duslus ir šaltas.— Karo kirvis vis tiek bus iškastas, gali kalbėti ir galvoti, ką tik nori. Kieno pusėje visa širdimi būsi tu, kai siksikai ir dakotai žudys vieni kitus?

Raguotasis Akmuo tylėjo.

— Tai atsisakyk saulės aukos, nes saulė yra skaisti ir nori teisybės.

Raguotasis Akmuo tebežiūrėjo į ugnį ir į peilį.

— Tu liepi man atsisakyti?— paklausė jis pagaliau.

— Neliepiu, bet ir primygtinai nereikalauju stoti prieš didžiąją saulę. Melagiai žūsta nuo jos spindulių.

Raguotasis Akmuo griebėsi už vampuno iš Oceolos palapinės.

— Aš sudėsiu auką.

Burtininkas garsiai atsikvėpė, ir jo akys įgavo keistą nesuvokiamą išraišką, kurioje nebuvo nieko žmogiška.

— Tegu bus taip,— ištarė jis tyliai, lyg prieš savo valią paskelbdamas neatšaukiamą nuosprendį.— Aš irgi galiu pasakyti, ką reiškia ši juosta. Ji skelbia tas pačias mintis, kurias tu ką tiktai išreiškei, bet jos nežada mums nieko gero. Jos tik sudrums mūsų kariams protą ir pakirs jų rankas kovoje.

Daugiau burtininkas nieko nepasakė. Kurį laiką visi tylėjo. Galų gale burtininkas davė abiem jauniesiems kariams ženklą eiti miegoti, ir jie atsigulė ant iš anksto patiestų paklotų.

Burtininkas pasišaukė į palapinę savo padėjėją ir liepė pakurstyti ugnį. Naktį prieš aukos šventę visos ugnys turėjo skaisčiai liepsnoti.

Kalno Griaustinis tuoj pat užsimerkė ir ėmė lygiai alsuoti, lyg miegodamas. Taip jam pavyko apgauti net burtininką. Iš tik-

rųjų jis nemiegojo, klausėsi liepsnos traškėjimo ir burtininko traukiamos apeigų dainos. Jaunasis siksikas buvo šventiškai nusiteikęs, bet kartu ir sunerimęs, kaip ir aną naktį, kai jo kraujo brolis, tada dar vadinamas Harka, išjojo ir paliko jį vieną daugeliui metų. Dabar jis suprato, kad tarp jų vėl atsivėrė praraja ir kad ta praraja darosi vis didesnė ir pragaištingesnė. Jaunojo siksiko mintys visada būdavo aiškios ir paprastos, viskas, kas jį supo, atrodė aišku ir paprasta. Bet dabar nelyginant kokios atsinaujinusios žaizdos jį vėl ėmė kankinti klausimai, kurie buvo apnikę aną naktį prieš šešerius metus. Kur teisybė ir kur neteisybė? Ar gali siksikų tarpe gyventi žmogus, kuris ir dakotams nori būti brolis? Ar tai narsa, ar išdavystė? Geriausiam kariui nevalia abejoti. Jo svyravimas — tai pavojus visiems. Bet kas laukia rytoj Raguotojo Akmens? Jis išdrįso prieštarauti burtininkui. Atrodo, kad geruoju tas jam nesibaigs.

Tą naktį Raguotasis Akmuo miegojo ramiau, negu Kalno Griaustinis. Galų gale jis pasakė savo nuomonę. Kas bus, tas bus,— bet jis neišsisukinėdamas išdėstė ką galvoja.

Praslinkus keturioms valandoms po pusiaunakčio, kai pradėjo brėkšti rytas, abu kraujo broliai jau buvo susiruošę ir kartu su burtininku išėjo iš palapinės. Jie buvo nuogi, be jokių papuošalų, tik su diržais ir šlaunų prijuostėmis. Raguotasis Akmuo — susijuosęs vampunu.

Visose palapinėse dar liepsnojo ugnis, jos atšvaitai plaikstėsi ryto prieblandoje. Pasigirdo apeigų dainos ir duslūs būgnų garsai. Vyrai, moterys ir vaikai klegėdami ir džiūgaudami pasileido prie didžiulės apvalios aikštės stovyklos vidury. Saulės šokis buvo jiems didžiausia šventė. Jaunuoliai, vakare parnešę šakų, pradėjo dėlioti jas ant tvoros, juosiančios aukojimo aikštę. Šauklys ėjo ratu ir garsiai skelbė trijų genčių burtininkų nustatytą šventės eigą. Abu atnašautojai turės nuo pat ryto „žiūrėti į saulę" ir vakare užbaigti aukojimą saulės šokiu. Tai buvo daug sunkesnis uždavinys, negu kad siksikai reikalavo per paprastus kario išmėginimus. Raguotasis Akmuo šį paprotį jau seniai žinojo iš mitų ir padavimų, kuriuos dar vaikystėje savo gimtojoje palapinėje girdėjo pasakojant Untšidą. Retai kuris vyras ryždavosi šiam sunkiam išbandymui ir dar rečiau kuris jį sėkmingai išlaikydavo. Matotaupos tėvas, Untšidos vyras, būdamas jaunas, sudėjo šitokią auką ir sėkmingai užbaigė išmėginimą.

Išgirdusi šauklio balsą, iš vienos nuošalios asinibionų palapinės išėjo sena moteris, žila, gražiai apsirengusi. Raguotasis Akmuo ir Kalno Griaustinis sužiuro į ją. Burtininkas atsisėdo už eglišakiais apkaišytos tvoros, šalia jo įsitaisė ir žiniuonė, prieš tai kelias dienas pasninkavusi. Abu jaunieji kariai išėjo į priekį ir pasilenkė, kad žiniuonė nudažytų jiems juoda spalva veidus ir rankų riešus. Tuo tarpu burtininkas juodai nudažė pušies kamieną.

Stulpą indėnai pastatė vidury aukojimo aikštės ir įkasė į žemę. Jo viršūnėje buvo pririštas pluoštelis erelio plunksnų. Raguotasis Akmuo nežiūrėjo į tą pusę, jis iš garsų suprato, ką dabar daro kiti. Ilgiau, negu jo kraujo brolis, jis žvelgė į žiniuonę, seną asinibionę, kurios šukuosena ir drabužiai buvo labai panašūs į dakotų moterų, o jos ramiame ir skvarbiame žvilgsnyje galėjai įžiūrėti beveik tokią pat didybę ir išmintį, kuria Raguotąjį Akmenį vaikystėje žavėjo jo senelė Untšida.

Kariai ir vadai sustojo ratu aplink aukojimo vietą. Visi jie buvo linksmai nusiteikę, nes dabar kiekvienas prisiminė savo jaunystę, kai pats turėjo laikyti išbandymą ir įrodyti, jog yra jau subrendęs vyras. Degantis Vanduo ir Matotaupa šypsojosi. Juk jų sūnūs šiandien yra visų dėmesio centre, ir kas kas, o jie, išrinktųjų tėvai, ypač turi teisę džiaugtis šia švente. Niekas neabejojo, kad Raguotasis Akmuo ir Kalno Griaustinis garbingai atlaikys saulės šokį, nes jie buvo ištvermingi ir stiprios valios.

Kiek atokiau nuo vyrų stovėjo moterys ir vaikai. Merginų tarpe šiandien buvo ir Uinona. Ji vilkėjo baltą bizono kailio drabužį. Jos veidas buvo rimtas, ir ji matė vien tik savo brolį. Tačiau žinojo, kad jam dabar nevalia į nieką dairytis.

Prieš prasidedant aukojimui, burtininkas savo sodriu balsu užtraukė siksikų padėkos maldą, ir kariai pritarė jam:

Didžioji Dvasia, mūsų motina, padėk mums,
ir parodyk, kur yra kelias teisybės!
Neleisk man ir mūsiškiams,
ir visai siksikų genčiai išklysti
iš mūsų tikrojo tėvo kelio, padaryk,
kad mes visi būtume stiprūs ir sveiki
savo kūnu ir dvasia.
Pamokyk vaikus eiti tavo keliu!
Padaryk taiką visam pasauly!

Ačiū tau už skaisčią saulę
ir už gerą vasarą, kuria vėl mus apdovanojai.
Turime viltį, kad saulė ir vasara
duos geros žolės gyvuliams
ir maisto visiems žmonėms.

Malda pasibaigė. Aukojimo aikštėje, apkaišytoje eglišakiais, liepsnojo nedidelė ugnelė. Ten gulėjo burtininko reikmenys — peilis ir odiniai diržai.

Kalno Griaustinis pirmas atsiklaupė priešais burtininką. Šis paėmė aukojimo peilį ir padarė pirma dešinėj, paskui kairėj jaunojo kario krūtinės pusėje dvi įpiovas, atskyrė tarp tų įpiovų odą, į abi skyles įvėrė trumpo dirželio galus ir stipriai juos užmezgė. Atnašautojas nė nekrustelėjo. Paskui burtininkas paėmė kelių metrų ilgumo diržą ir vieną jo galą pririšo prie trumpojo dirželio kilpos ant krūtinės, o kitą — prie nudažyto stulpo.

Tada burtininkas atsisuko į Raguotąjį Akmenį ir, kai šis atsiklaupė, padarė jam tą patį, kaip ir Kalno Griaustiniui, tik giliau ir skaudžiau įpiovė odą. Raguotasis Akmuo žinojo, kas dabar jo laukia.

Abu jaunieji kariai atsilošė ir įtempė diržus. Stovėdami šalia vienas kito, jie įsmeigė žvilgsnį į tekančią saulę. Kraujas sunkėsi iš žaizdų ir tekėjo kūnu.

Minia, pašėlusiai triukšmaudama, skelbė aukojimo pradžią. Poškėjo šūviai, dundėjo būgnai, kilo dulkių debesys. Vyrai ir vaikai garsiai šūkavo. Aidėjo šaižūs švilpčiojimai. Iš visų pusių apsupti šio triukšmo abu atnašautojai kentė skausmus ir žinojo: nors juos skiria nuo minios tvora, jie nėra vieni,— visų vyrų, moterų ir vaikų akys dabar nukreiptos į juos. Jie turės čia stovėti kiaurą dieną, ligi pat saulės laidos, ir galės judėti aplink stulpą tik tiek, kad visą laiką būtų veidu į saulę ir žvelgtų į jos spindulius. Ūmus triukšmas nuščiuvo. Visi aplinkui tylėjo ir laukė. Niekas daugiau nepratarė nė žodžio.

Pirmosiomis valandomis saulės kulto aukos dar nejuto pernelyg didelių kančių. Abu dar buvo pilni jėgų, oras po nakties dvelkė vėsa. Pūtė ryto vėjas, ir spinduliai dar krito ne taip tiesiai. Tačiau juo aukščiau kilo saulė, juo karščiau ji šildė. Su kiekviena valanda oras ir žemė vis labiau kaito. Besisunkiantis iš žaizdų kraujas ėmė džiūti. Žaizdos pradėjo labiau skaudėti. Saulė vis baisiau spigino į akis, jos tiesiog deg-

te degė, varstomos spindulių. Kakta įkaito, galva ėmė svaigti nuo kaitros. Karštis temdė akis ir smegenis, alino visą kūną, aitrino žaizdas. Įtempti diržai plėšė krūtinę. Skausmai jau persimetė į pečius ir rankas, tiesiog draskė visus nervus.

Kai saulė persirito per zenitą, oras buvo karštas kaip košė puode. Burna išdžiūvo, liežuvis prikepė prie gomurio. Netekus daug kraujo, dar labiau kankino troškulys. Tik retas vyras šitaip ištverdavo visą dieną, neprarasdamas sąmonės.

Pamažu, pamažu saulė slinko vakarop. Abu jaunieji kariai, jau apsukę pusratį aplink stulpą, dabar žiūrėjo į vakarų pusę, Uolinių kalnų link, kur įkaitęs saulės kamuolys artėjo prie kalnų viršūnių. Oras truputį atvėso. Pūtė sausas vėjas, nešiodamas dulkes. Abu atnašautojai vos laikėsi ant kojų. Net iš šalies žiūrint, buvo matyti, kaip jie, sukaupę visą valią, stengėsi nepargriūti ir neprarasti sąmonės. Jų veidai buvo persikreipę, burnos sunkiai gaudė kvapą.

Vadai ir burtininkai, daugelis karių ir netgi kai kurios moterys matė, kad Raguotasis Akmuo stipriau pririštas prie diržo ir stulpo, tačiau niekas neabejojo, kad tokia yra Didžiosios Dvasios ir Didžiosios Saulės valia. Karių ir moterų akimis burtininkas buvo tik paslapčių valios vykdytojas. Ir jeigu jis taip padarė, vadinasi, šito pageidavo dvasios. Nors jaunieji kariai buvo broliai, Didžioji Saulė pati paskyrė Kalno Griaustiniui ir Raguotajam Akmeniui nevienodą išbandymą. Todėl niekas nedrįso tam prieštarauti.

Uinona stovėjo paskutinėse minios eilėse ant nedidelės kalvelės ir pro karių galvas žiūrėjo į aukojimo aikštę. Jos skruostai buvo pilki kaip rudenio migla, ištisas valandas ji nieko daugiau nematė, kaip tik juodai dažytą stulpą ir atnašautojų galvas bei pečius. Ėjo į pabaigą aštunta valanda po pietų. Saulės kamuolys palietė vakaruose kalnų viršūnes. Dangus raudonavo kaip žarija. Ir tik dabar Uinona pastebėjo, kad šalia jos stovi Sitopanakė.

Kol dar galutinai nepasislėpė saulė, burtininkas davė ženklą pradėti paskutinį išbandymą. Visi nuščiuvę ir susijaudinę laukė, kaip pavyks ta sunki auka.

Kalno Griaustinis ir Raguotasis Akmuo išsitiesė, atleido diržus ir ėmė šokti saulės garbei šokį. Jie sukosi aplink aukojimo stulpą, iš visų jėgų tampydami diržus, stengdamiesi išplėšti odą ir atitrūkti nuo diržų.

O atitrūkti buvo ne taip lengva. Tačiau jaunieji kariai nenuleido rankų — sutelkę visas kūno ir dvasios pastangas, dar ir dar kartą bandė padaryti galą penkiolika valandų trukusioms kančioms ir, nepažeisdami nustatytos tvarkos, sėkmingai užbaigti auką. Mat, ritualo taisyklės neleido atrišti diržų arba perpiauti odą. Ją reikėjo plėšte išplėšti.

Už kalnų užgeso paskutiniai saulės spinduliai. Kai Kalno Griaustinis perplėšta krūtine pargriuvo į žolę, danguje žėravo tik raudona pašvaistė. Jo akys buvo užmerktos, skruostai įkritę, jis gulėjo kaip negyvas.

Burtininkas nurišo nuo stulpo diržą, ir kariai nunešė šlovingąjį saulės šokio dalyvį į tėvo palapinę.

Ten jį paėmė į savo globą motina. Sitopanakė liko stovėti šalia Uinonos.

Raguotajam Akmeniui vis dar nesisekė atsiplėšti nuo diržų. Jis šoko toliau, vienui vienas. Aikštę apgaubė sutemos, sužibo pirmosios žvaigždės, o jis vis šoko, sukosi aplink stulpą ir iš visų jėgų tampė diržus. Tačiau jie buvo perverti gana giliai, ir jaunasis karys niekaip negalėjo perplėšti odos, nors jau visą dieną draskė diržais sau krūtinę.

Taip praėjo visa valanda. Minia tyliai laukė. Ir staiga kažkas sumurmėjo:

— Saulė jį baudžia. Jis melagis. Jo gyvenimas jau baigtas.

Tie žodžiai bemat pasklido po minią.

Uinona prisidėjo ranką prie burnos ir pajudino lūpas. Ji meldėsi be garso, nes gerai žinojo, kaip ir visi kiti, čia stovintys aplink aikštę, kad vienas žmogus gali Raguotajam Akmeniui padėti. Tas žmogus buvo burtininkas. Jeigu atnašautojas atlaikė šokį ir neprarado sąmonės, burtininkui buvo leidžiama atrišti nuo stulpo ilgojo diržo galą, įduoti jį kokiam raiteliui, kad tas, vilkdamas atnašautoją aplink aikštę, perplėštų jam krūtinės odą. Kad velkamasis greičiau išsivaduotų iš diržų, jam ant nugaros dar užšokdavo koks paslaugus berniukas. Uinona tai žinojo, bet ji suprato ir kitką: Raguotajam Akmeniui burtininkas nenori padėti. Mergaitė pažvelgė į tėvą. Gal Matotaupa gėdijasi savo sūnaus, kuris lyg ir ne taip gerai pasirodė, kaip Kalno Griaustinis, o gal jis tiki, kad sūnų baudžia saulė už melagystę? Matotaupa nematė, kaip sūnus išlaikė kario išbandymus. Negi jis dabar pamatys, kaip Raguotasis Akmuo apsijuoks prieš Didžiąją Paslaptį, prieš Didžiąją Saulę, prieš trijų

genčių vadus, prieš Tatanką Jotanką, prieš Tašunką Vitko, taip pat prieš Šonką. Vadas Degantis Vanduo buvo laimingas tėvas, o Matotaupa jau nebesišypsojo.

Pagaliau jaunasis karys susvyravo ir parklupo. Niekas dabar nebetikėjo, kad šis saulės šokio dalyvis įstengs savo jėgomis išsivaduoti. Jeigu nepadės burtininkas, jis liks pririštas prie stulpo, kol diržai iškris iš žaizdos kartu su pūliais arba kol ateis mirtis.

Raguotajam Akmeniui pasidarė tamsu akyse. Skausmas raižė kūną, galvoje šmėkščiojo mintys, atrodė, tuoj tuoj išseks paskutinės valios jėgos. Nelaukdamas, kol aptems sąmonė ir jis liks pažemintas visų šventės dalyvių akyse, jaunasis karys stvėrėsi už burtininko nekenčiamo vampuno — negi jis savo silpnumu išduos tuos priesakus, kuriuos gavo iš seminolės, priimdamas šią juostą. Burtininkas, pamatęs šiuos savo aukos judesius, tikriausiai pagalvojo, kad Raguotasis Akmuo ketina nusijuosti vampuną ir pasiduoti. Tačiau atnašautojas pasitaisė juostą ir atsistojo — valia dar kartą įveikė bepasiduodantį kūną. Kojos netikėtai įgavo naujos jėgos. Iš burnos išsiveržė kažkoks garsas. Niekas nesuprato, ką jis reiškia, nes tai buvo seminoliškas vardas.

Kalno Griaustinis svyruodamas išėjo iš palapinės ir garsiai užtraukė maldą. Asinibionų žiniuonė, Matotaupa, Uinona ir Sitopanakė tyliai jam pritarė.

Raguotasis Akmuo, išgirdęs šią maldą, dar kartą pašoko aukštyn ir iš paskutiniųjų jėgų krito atbulas, įtempdamas diržus.

Oda drikstelėjo ir perplyšo. Tas drikstelėjimas skausmu pervėrė širdį kiekvienam, kas jį išgirdo. Raguotasis Akmuo šlumštelėjo į žolę ir liko gulėti lyg negyvas.

Jis nežinojo, kad pirmasis prie jo priėjo ir atsiklaupė tėvas. Pribėgo prie brolio ir Uinona. Niekas nebandė jos sulaikyti. Tačiau nepriėjo nė vienas burtininkas, nors auka ir pavyko.

Žiūrovai kurį laiką stovėjo tylėdami. Paskui vienas po kito ėmė skirstytis. Prasidėjo šnabždesys, neaiškus, lyg vėjo šlamenimas. Iš kur ta neįtikėtina jėga, gal ją suteikė ne Didžioji Paslaptis, ir ne Didžioji Saulė, o kokie pikti burtai, nuo kurių reikia kuo greičiau bėgti? Vadas Degantis Vanduo nuvarė į palapinę savo sūnų Kalno Griaustinį ir dukterį Sitopanakę, kad jų nepaveiktų tie burtai.

Matotaupa apsidairė kaip bizonas, apsuptas vilkų, besitaikančių jį sudraskyti. Jis pamatė Tašunką Vitko, kurio nekentė ir negalėjo nugalėti, pamatė juodakojus, kurių burtininkas norėjo numarinti prie stulpo jo sūnų. Visi jie čia stovėjo. O dabar štai nuėjo sau. Priešai, visi jie priešai — aliai vienas!

Jis paėmė sūnų ir nusinešė į tamsos apgaubtas prerijas.

Tik sustojęs, pastebėjo, kad ir Uinona atsekė iš paskos.

— Atnešk apklotų, žolių, tvarsčių ir paimk arklius,— tarė jis kimiu balsu, pats nesuprasdamas, ką sako. Jis net nepagalvojo, kad geltis prisileidžia tik savo šeimininką, ir negalėjo žinoti, kad Uinona moka prieiti prie eržilo ir jį paglostyti.

Tačiau Uinona suprato, ko nori tėvas, ir netrukus sugrįžo su gelčiu, Matotaupos keršiu ir širme nešuliams sukrauti. Ji atnešė apklotų, drabužių, plaušų ir žolių. Atnešė ir vandens plaušams sušlapinti, kad jie geriau prigultų prie žaizdų. Kai pagaliau brolis sujudėjo, ji padavė jam atsigerti. Ateidama ji atnešė ir peilį, smailą dviašmenį durklą, labai aštriai išgaląstą. Jo rankena buvo labai meniškai išdrožta ir panaši į paukščio galvą. Kadangi Raguotasis Akmuo dar buvo per silpnas, nieko nematė ir negirdėjo, ji padavė ginklą Matotaupai.

— Tai šventas peilis,— tarė mergaitė.— Kalno Griaustinis dovanojo jį savo kraujo broliui.

Tai pasakiusi, Uinona nuėjo, nes ji buvo mergaitė ir gyvenimas, koks dabar laukė tėvo ir brolio,— ne jai. Didelis juodas šuo, atsekęs paskui arklius, suabejojo — eiti paskui mergaitę atgal prie arklių ar likti čia. Suuodęs pėdsakus, jis ėmė inkšti ir pagaliau atsitūpė prie gelčio.

Matotaupa liko su sūnumi vienas. Jis sekė kiekvieną atodūsį ir kartu įdėmiai klausėsi, kas dedasi stovykloje. Ten buvo didelis subruzdimas, nes dalis šventės dalyvių jau ardėsi palapines ir, nelaukdami, kol prašvis rytas, ruošėsi keliauti namo. Palaidi palapinių kraštai plazdėjo vėjyje, trypė arkliai, kaukė šunys, aidėjo šūksniai. Netrukus sutarškėjo žeme tempiami valkčiai, sudūlavo raitų vyrų ir moterų siluetai. Viršum prerijų plytėjo giedras, žvaigždėtas dangus.

Matotaupa laikė paruošęs visus ginklus. Ką gali žinoti, ko gera, pasibaigus šventei, dakotai sumanys pulti jį ir mėgins nužudyti kartu su sūnumi. Be abejo, būtų didžiausia gėda pakelti ranką prieš beginklį žmogų, ką tik sudėjusį saulės auką, tačiau Matotaupa, ilgą laiką išgyvenęs pasienyje tarp baltųjų

ir raudonodžių, žinojo, kad niekada negalima pasikliauti priešo kilnumu. Jis sekė, ar kas nors nesiartina prie jų. Beveik geidavo, kad Tašunka Vitko užpultų juos ir užsitrauktų sau nešlovę. Šią akimirką Matotaupa buvo toks pasipiktinęs, kad trečią kartą panoro stoti su juo į dvikovą. Tačiau Tašunka Vitko nesirodė, nors jo palapinė dar tebestovėjo šventės aikštėje. Jis net nesikėsino žudyti Matotaupą ir pasigrobti be sąmonės gulintį jaunąjį karį.

Matotaupa liko su sūnumi vienas.

Rytą išsiruošė į kelionę ir kiti indėnai, o apie pietus jau nebeliko nė vienos palapinės. Stepė vėl plytėjo tuščia, kepinama saulės.

Matotaupa nunešė sūnų į pavėsį kalvelės papėdėje ir girdė vandeniu, kai tik jis sujudėdavo.

Atėjus nakčiai, ėmė kaukti vilkai. Matotaupa budėjo prie sūnaus su šautuvu rankoje. Dabar jis buvo ir tėvas gynėjas, ir motina globėja kartu. Praslinkus dviem dienom po šventės, Raguotasis Akmuo atgavo sąmonę. Jis dar nieko nekalbėjo, nieko neprašė, bet tėvas iš nuojautos atspėdavo, ko jam reikia.

ATSTUMTIEJI

Vasaros dienos slinko viena po kitos. Naktimis Matotaupa medžiojo vilkus, dienomis — prerijų višteles ir antilopes. Maisto netrūko. Kai Raguotasis Akmuo tiek atsigavo, kad galėjo naudotis ginklu, Matotaupa nuklysdavo toliau į prerijas. Besibastydamas po apylinkes, jis išaiškino, kad per didžiąsias bizonų medžiokles įvyko kruvini dakotų ir juodakojų susidūrimai.

Juo labiau jaunasis karys sveiko, juo skaudžiau jį kankino grėsmingas klausimas — kur reikės dėtis ir ką veikti toliau.

Buvo vakaras, vienas iš tų švelnių vakarų, kokie pasitaiko tik vasaros pabaigoj. Karščiai jau atlėgo, o šaltis dar tik galando dantis ir laukė, kada galės vėl grįžti su pūgomis ir viesulais.

Matotaupa užžiebė ugnį. Abu indėnai sėdėjo prie laužo ir rūkė. Turėdami pakankamai laiko, jie susimąstę stebėjo viens kitą. Tėvas ir sūnus dabar buvo maždaug vienodo ūgio, Raguotasis Akmuo dar šiek tiek lieknesnis, negu Matotaupa, nors

šis dabar ir atrodė gerokai sukritęs. Jaunajam kariui buvo dvidešimt metų, tėvui — keturiasdešimt dveji. Tačiau abu atrodė savaip vyresni. Sūnus buvo ne pagal metus rimtas ir santūrus, užsigrūdinęs ir atsparus kaip koks laukinis žvėris. Tėvas, atvirkščiai,— susmukęs, suglebęs, nebe toks jautrus, nebe toks pasitikintis savimi. Nors jo kūne dar slypėjo pirmykštė jėga, tačiau ištvermė jau buvo nebe ta. Baltų sruogų išmargintais plaukais Matotaupa atrodė kaip koks penkiasdešimtmetis.

Nukarusia galva, nusmukusiais pečiais, pavargęs ir liūdnas jis dabar sėdėjo prie laužo. Raguotasis Akmuo jautėsi sugėdintas, kad tėvas liko prie jo ir išgelbėjo jam gyvybę. Be to, jam kilo visokiausių klausimų, tik, būdamas jaunesnis, jis nedrįso pirmas pradėti pokalbį apie tokius dalykus, kurie lietė ne kasdieninės buities reikalus.

Matotaupa tartum atspėjo sūnaus mintis.

— Gal turi kokių klausimų?— tarė jis.

Raguotajam Akmeniui sunku buvo pasakyti savo svarbiausią abejonę, nes, galvodamas apie ją, jis prisimindavo tėvo priekaištus, tačiau pasiryžo ir paklausė:

— Kas tau pasakė, kad vačičunai tavęs neieško ir kad jie net nesiteiravo tavęs pas siksikus?

Matotaupa nudžiugęs pakėlė galvą. Puiku. Atrodo, sūnus jaučiasi kaltas, laiku nepranešęs apie tai tėvui.

— Man pasakė siksikų vyriausieji vadai. Aš buvau pas juos nujojęs. Iš žvalgų mane atleido. Aš basčiausi be tikslo po prerijas ir vieną dieną išgirdau apie didžiąją šventę. Nutariau pažiūrėti — priims jie mane ar ne, nes norėjau dar kartą pamatyti Tašunką Vitko ir dar kartą su juo susiremti — kaip anąkart. Siksikai mane priėmė.— Matotaupa patylėjo.— Be to, aš norėjau ir su tavim susitikti, Raguotasis Akmenie,— atvirai prisipažino jis.— Aš gi nedalyvavau, kai tu buvai priimtas į karius.

— Ar tu vėl grįši pas siksikus?

Matotaupa stumdinėjo šakas, gulinčias prie laužo, bet nekišo jų į ugnį, todėl nekurstoma ugnis vos vos ruseno tarp pelenų. Matotaupa žinojo, kokio atsakymo iš jo laukia sūnus. Jis turi atsakyti: „Ne!"— ir pridurti: „Aš negrįšiu pas siksikus, nors jie neatsisakytų priimti žmogų, kuris pataikė į saulę. Jie gi žino, kad tas žmogus tikrai neapkenčia dakotų ir todėl yra patikimesnis, negu sūnus, ir kad jis negali pereiti į priešo pusę,

nes dakotai jį laiko išdaviku. Bet aš neisiu pas siksikus. Jų burtininkas norėjo nužudyti mano sūnų. Tarp kitko, šiandien man ne taip jau sunku atsisakyti siksikų prieglobsčio. Juk jie neturi degtinės. O aš jos vėl labai pasiilgau, ir jeigu kur užuosčiau bent lašelį, nepatingėčiau visai dienai leistis į kelionę jos paragauti." Šitaip galvojo Matotaupa, prieš atsakydamas sūnui „ne".

Raguotasis Akmuo laukė. Matotaupos veide dabar vėl galėjai įskaityti panieką žmonėms ir pačiam sau. Šitai matant, sūnui net nejauku pasidarė.

— Ne, pas siksikus aš negrįšiu,— pagaliau garsiai pareiškė Matotaupa.— Dabar jie kovoja prieš dakotus, bet ne dėl Matotaupos, kaip jie sakė, o dėl bizonų.

— Karolis Didysis mane apgavo,— tarė Raguotasis Akmuo, lyg teisindamasis, kad anksčiau nepasakė to tėvui.

— Girdėjau ir tai.

— O tave, Matotaupa, apgavo Rudasis Džimas.

— Užtat, kad jis pats buvo apgautas. Karolis Didysis jam primelavo.— Paminėjus Džimo vardą, Matotaupa vėl susierzino. Jo nuotaika labai greitai kaitaliojosi. Jis įmetė į ugnį šakų ir paklausė sūnų:— Ką tu manai toliau veikti?

Raguotasis Akmuo turėjo pakankamai laiko apsvarstyti ir įsitikinti, ką gyvenime dar galima laimėti ir ko jau neverta tikėtis.

— Josiu į Juoduosius kalnus,— nė kiek nedvejodamas, atsakė jis.— Gyvensiu kaip lūšis miške ir nepaliksiu gyvo nė vieno, kas ieškos ten aukso. Nė vieno! Supratai mane?

Matotaupa suraukė kaktą.

— Hau, supratau. Kadaise, dar vaikas būdamas, tu prisiekei man, kad nežudysi mano baltojo brolio, netgi jeigu aš pats to panorėčiau. Na, gerai. Jeigu tu nutversi jį, ieškant ten aukso, žudyk. Bet tu jo ten nenutversi, nes jis apskritai neieško aukso.

Kurį laiką abu tylėjo, paskui Raguotasis Akmuo paklausė tėvą:

— O ką tu manai toliau veikti, Matotaupa?

— Aš tau pasakysiu, ką manau toliau veikti. Gadinsiu Ugnies Žirgo kelią, kurio statybą mes kitados saugojom. Jie sako, kad jiems jau nebereikia žvalgų. Na, gerai, dabar jie pamatys, ką reiškia likti be žvalgų!

— Vadinasi, ir tu kovosi prieš vačičunus?

Jaunajam kariui prabudo slapta viltis — gal, kovodami prieš bendrą priešą, jie vėl galės būti su tėvu draugai ir vienminčiai.

— Vačičunai savo tarpe taip pat nėra vieningi, kaip ir dakotai bei siksikai,— niūriai atsakė Matotaupa.— Drauge su tais, kurie yra man broliai, aš kovosiu prieš tuos, kurie yra man priešai.

Raguotajam Akmeniui kilo įtarimas, kuris sugriovė visas jo viltis.

— Tu ir vėl gersi su tais savo broliais, tėve?

Matotaupa pašoko. Sūnaus klausimas palietė jautriausią vietą, ir jis ėmė visas drebėti iš pykčio.

— Taip, gersiu! Sakau aš tau, gersiu, hau!— Jis pradėjo juoktis, tyčiodamasis pats iš savęs ir pasipiktinęs sūnumi, kad šis drįso šitokiais žodžiais jį užklausti, juokėsi pasikvatodamas, ilgai, desperatiškai, klaikiai, ir jo veide vėl pasirodė ta keista išraiška, kurią matant sūnui net nejauku darėsi.— Tai dabar tu visam laikui paliksi savo tėvą?

— Retkarčiais mes galėsime susitikti,— tarė Raguotasis Akmuo.— Kai būsi blaivas ir vienas — be Rudosios Lapės.

Rytą po šio pokalbio tėvas ir sūnus, daugiau netarę vienas kitam nė žodžio, pasiėmė maisto ir, sėdę ant mustangų, leidosi ilgon kelionėn į pietus. Abiejų kelionės tikslas buvo toje pačioje pusėje. Matotaupa jojo savo keršiu pirmas, Raguotasis Akmuo sekė jo pėdomis, vedinas širme. Juodasis šuo bėgo iš paskos.

Tačiau šitaip joti buvo ne taip paprasta. Geltis, sekdamas paskui keršį, baisiausiai niršo, daužėsi kaip pašėlęs, ir raitelis kiaurą dieną turėjo jį tramdyti. Raguotasis Akmuo nedrįso prašyti tėvą, kad šis leistų joti pirma, be to, jis norėjo, kad eržilas vieną kartą išmoktų eiti voroje kaip bet kuris indėnų arklys. Tačiau to pasiekti buvo nelengva. Kova su eržilu nesiliovė nei antrą, nei trečią dieną. Kartais jau atrodydavo, kad mustangas susitaikė su tokia padėtimi, bet tai būdavo tik trumpos atokvėpio valandėlės, netrukus jis ir vėl imdavo siautėti, prasimanydamas vis naujų, netikėčiausių aikščių.

Abiejų raitelių kelionės tikslas — Juodieji kalnai ir vakarinis transkontinentinio geležinkelio ruožas — buvo dakotų žemėse, todėl jiems visą laiką grėsė pavojus būti pastebėtiems,

užpultiems ir nužudytiems. Tad visą savaitę jie keliavo nė akimirkos neužmiršdami, jog reikia būti atsargiems ir budriems. Kalbėjosi tik pačiais būtiniausiais kelionės klausimais.

Dienos ir naktys atšalo, prasidėjo pirmosios pūgos, kurios rodė, jog tuoj tuoj įsiviešpataus žiema. Tėvui ir sūnui atėjo laikas skirtis, jeigu jie norėjo ir toliau laikytis kiekvienas savo kelionės tikslo.

Vieną rytą, kai jie vargais negalais išsikapstė su arkliais ir šunimi iš sniego pusnies, Matotaupa paklausė sūnų:

— Josi į Juoduosius kalnus?

Miškais apaugę kalnai dunksojo tolumoj.

— Taip, josiu tenai, jau sakiau tau kodėl.

Matotaupos lūpos suvirpėjo.

— O aš josiu į bedančio Beno blokhauzą ir praleisiu ten žiemą. Kai ištirps sniegas, vėl pasirodysiu prerijose, per kurias eina Ugnies Žirgas. Ar mes kada vėl pasimatysime?

— Kai tik praeis žiema, nesveikų akių[1] mėnesį, toje vietoje, kur buvo geležinkelio tiesėjų stovykla,— pasiūlė Raguotasis Akmuo, visai neužsimindamas, ką tėvas mano veikti tais žiemos mėnesiais.

Matotaupa sutiko:

— Gerai. Ar galiu aš pasiimti į blokhauzą krovininį arklį?

— Širmę? Ką tu su ja veiksi?

— Aš ją į ką nors iškeisiu. Vis tiek ji tau nereikalinga Juoduosiuose kalnuose?

— Iškeisi? Ne. Imkis, ką tik nori, ir mokėk, kuo tik nori, tik jau ne šiuo mustangu. Man jį dovanojo Degantis Vanduo, kai tapau kariu. Geriau jau aš jį paleisiu, negu kad atiduosiu tau pragerti.

Matotaupa nusigręžė, užsidėjo ant kojų pašliūžas ir išvedė savo keršį iš šviežiu sniegu apneštos vietos. Paskui užsėdo ir nujojo į pietų pusę.

Raguotasis Akmuo palydėjo akimis tėvą, kol šis dingo už horizonto.

Jis pats kol kas nejudėjo iš vietos, ketino leistis į kelionę tik tada, kai sutems naktis. Tiesa, apsnigtose prerijose nesimatė nė gyvos dvasios, dakotai taip pat buvo iš čia išsidanginę, tačiau Raguotasis Akmuo norėjo pasiekti Juoduosius kalnus,

---

[1] Kovo.

o ten žiemodavo daug indėnų, todėl reikėjo saugotis, kad nepastebėtų kokio žvalgo akis. Dakotų ir baltųjų priešui išgyventi kalnų miškuose ištisus metus atrodė beveik neįtikėtinas dalykas. Beje, prieš kelerius metus Matotaupa ir Džimas praleido visą žiemą oloje, kurioje, sako, gyvenanti Didžioji Lokė. Dakotai tada palaikė juos dvasiomis ir pabėgo. Bet antrą kartą vargu ar pavyks juos apgauti. Todėl Raguotasis Akmuo suko galvą ir ieškojo kitų būdų apsisaugoti. Jis buvo narsus, tačiau lįsti mirčiai stačiai į nagus nenorėjo.

Kai atėjo naktis, jo galvoje jau buvo gimęs planas. Jis nukraustė nuo abiejų arklių, nuo gelčio ir nuo širmės, visus būtiniausius daiktus ir susikrovė viską sau ant nugaros. Paleidęs arklius, ėmė slinkti nuo vienos aukštumėlės prie kitos miškais apaugusių kalnų link. Abu arkliai ir šuo sekė iš paskos. Eržilas žiūrėjo dabar į savo šeimininką kaip į kokį stiprų kaimenės gyvulį, kaip į savotišką vedlį, ir iš instinkto laikėsi jo. Širmė visą laiką sekė paskui geltį, o šuo, kaip paprastai, nesiliko nuo kitų. Gyvuliai bėgiojo čia į vieną, čia į kitą pusę, pasiganydavo, nueidavo atsigerti, tačiau niekur neišleisdavo iš akių savo šeimininko. Geltis džiaugėsi, kad dabar niekas neverčia jo eiti voroje, šėliojo, dūko su širme, laigė kalvomis ir slėniais, nulėkdavo toli į šalį, bet tuoj pat, išdidžiai risnodamas, vėl grįždavo prie savo šeimininko.

Šitaip gyvulių lydimas, Raguotasis Akmuo slinko visą naktį. Dieną ilsėjosi pasislėpęs, gyvulius taip pat vertė gulėti, o atėjus nakčiai vėl keliavo toliau, leisdamas arkliams ir šuniui laisvai bastytis po apylinkes. Taip praėjo pirma, antra ir trečia naktis. Viskas aplink buvo ramu, visai nebetoli jau miškingas kalnų masyvas.

Bet vieną kartą apie vidurnaktį jis išgirdo kažkokį triukšmą. Pridėjo ausį prie žemės ir tuoj pat suprato, kad nuo Juodųjų kalnų pusės šuoliais artėja penkių šešių raitelių grupė. Geltis stovėjo mėnesienoje ant kalvos, suklusęs, įsitempęs, pasiruošęs tuoj šokti ir bet kokiam persekiotojui parodyti uodegą. Raiteliai jau turėjo jį matyti. Širmė irgi užbėgo ant kalvelės ir sustojo kiek atokiau nuo eržilo.

Raguotasis Akmuo spėjo, kad tie raiteliai — indėnai. Sprendžiant iš garsų, jie jojo nekaustytais arkliais voroje paskui vienas kitą. Jų turėjo būti penketas. Ir jeigu jie nepastebi

gelčio, tai kokie jie vyrai! Raguotasis Akmuo kol kas nematė raitelių, juos užstojo kalvelė.

Vietovė buvo smėlėta, kai kur ir akmenuota. Raguotasis Akmuo prisirinko apie pustuzinį patogių akmenų, įsikišo juos į kišenę ir nusiėmė nuo pečių viską, netgi lanką. Šautuvą dėkle užsikabino ant peties ir pasilenkęs dideliais šuoliais pasileido priešais raitelius.

Iš visko atrodė, kad raiteliai nori apsupti mustangus ir pasigauti juos lasu. Abu arkliai ramiai sau stovėjo ant kalvelės, tad argi galėjo jie nepasinaudoti tokia patogia proga. Greičiausiai tai buvo dakotų žvalgai, jau praėjusią naktį pastebėję abu arklius be raitelio.

Iš garsų nustatęs, pro kur jos tie penki raiteliai, Raguotasis Akmuo pasislėpė už apsnigto krūmokšnio ir ėmė laukti. Akmenis pasidėjo šalia.

Netrukus, žarstydami sniegą ir dulkes, atrūko raiteliai. Raguotasis Akmuo, pats nematomas, stebėjo juos. Tai buvo penki dakotai, pusnuogiai, jauni, bet, kaip rodė eiklūs jų mustangai ir plunksnos plaukuose, jau pasižymėję kariai. Visi jie laikė lasus ir jojo paskui vienas kitą. Tačiau, norėdami apsupti geltį ir širmę, paskui turėjo išsiskleisti grandine. Bet Raguotasis Akmuo šito nelauks, jis anksčiau įvykdys savo planą.

Nieko blogo nenumanydami, apžavėti ant kalvelės stovinčio gelčio, penki raiteliai prašvilpė pro apsnigtą krūmą, kur slėpėsi Raguotasis Akmuo. Vos tik pralėkė paskutinis raitelis, jaunasis indėnas pašoko ir ėmė svaidyti akmenis — labai greitai, labai stipriai ir taikliai, tarsi peilį ar tomahauką. Jis pataikė keturiems raiteliams į pakaušį, ir taip smarkiai, kad jie nugriuvo nuo arklių — pirma paskutinis, o paskui ir kiti trys iš eilės. Priekinis raitelis tuoj pat pajuto, kad užpakaly kažkas nutiko, ir atsisuko pasižiūrėti. Tuo metu Raguotasis Akmuo užmetė ant jo lasą ir nutraukė nuo arklio. Nespėjo dar šis gerai susigaudyti, kas atsitiko, o jaunasis indėnas surišo jam rankas, kojas ir nuėmė lasą.

Dabar Raguotasis Akmuo pasižiūrėjo į kitus keturis raitelius. Jie gulėjo žemėje, du atrodė kaip negyvi. Vienas persivertė nuo nugaros ant pilvo, ketvirtasis mėgino klauptis. Raguotasis Akmuo, pribėgęs iš užpakalio, užlaužė jam rankas ir be didesnio pasipriešinimo surišo. Paskui atsargumo dėlei surišo rankas

ir kojas taip pat ir kitiems raiteliams. Jų arkliai stovėjo kiek atokiau, bet jais Raguotasis Akmuo kol kas nesirūpino.

Jis surinko savo belaisvių ginklus ir nusinešė juos prie jaunojo kario, kuris vadovavo raitelių grupei ir dabar, dėdamasis abejingas, gulėjo surištas, atvirom akim ant sušalusios, apsnigtos žemės. Šis karys buvo vienintelis, nepraradęs sąmonės. Nenorėdamas jo svaiginti, Raguotasis Akmuo pasigavo jį lasu. Nugalėtojas sudėjo ginklus į krūvą šalia belaisvio, atsinešė savo daiktus, atsisėdo ir prisikimšo pypkę.

Surištas jaunasis karys, rodos, visai nekreipė į jį dėmesio. Raguotasis Akmuo rūkė sau toliau ir nieko nesakė, leisdamas belaisviui apsiprasti su šia netikėta ir nelabai malonia padėtimi. Naktis buvo šviesi, ir jaunasis karys gerai matė belaisvį. Jis buvo energingų, atvirų veido bruožų, ne ką vyresnis kaip dvidešimt penkerių metų. Kailiniai mokasinai, ledžingai ir diržas labai rūpestingai pasiūti. Ant kaklo grandinėlė iš lokio nagų, tiesa, ne pilkojo. Gyvatės odos raištyje, juosiančiame kaktą, smygsojo vanago plunksnos. Raguotasis Akmuo jį pažino. Šis jaunas karys dalyvavo didžiojoje šventėje ir, žaidžiant kamuolį, buvo vienoje komandoje su Antilopės Sūnumi. Jis buvo Machpijalutos, didžiai gerbiamo vyriausiojo vado, giminaitis. Be abejo, ir belaisvis pažino Raguotąjį Akmenį, tik šito neparodė.

— Mes pažįstami,— tarė jam Raguotasis Akmuo.— Tu esi Erelio Akis, Machpijalutos broliavaikis. Aš esu Matotaupos sūnus. Tave ir tavo karius aš prisiviliojau savo gelčiu ir paėmiau į nelaisvę, nes noriu jums kai ką pasakyti. Jūs turite ramiai mane išklausyti.

Surištas jaunasis karys staigiai atsisėdo.

— Gali sakyti, ką tik nori,— atsakė jis atžariai ir išdidžiai, lyg būtų surištas ne jis, o jo nugalėtojas.— Tavo liežuvis nepasakys teisybės, o aš nenoriu klausytis, kaip meluoja žmogus, kurio tėvas yra išdavikas.

— Ar tu tiki manimi, ar ne, nesvarbu,— atsakė Raguotasis Akmuo, lyg tie užgaulūs žodžiai jo visai nebūtų paveikę.— Man iš tikrųjų tas nesvarbu. Tačiau aš paleisiu tave ir tavo karius, nors lengvai galėčiau jus nužudyti ir nuimti jums skalpus. Dar papraščiau būtų buvę iššaudyti jus strėlėmis. Bet šito aš nenorėjau. Dabar tu kuo ramiausiai išklausysi mane, ir kadangi viską, kas atsitiko, turėsi pranešti vadui, tai, nori nenori, reikės

jam pakartoti ir mano žodžius. Šito man ir užtenka, daugiau aš nieko nenoriu. Kaip tik dėl to aš ir pasigavau jus. Jūs buvote truputį neatsargūs. Galėjote pagalvoti, kad mustangas ir naktį nevaikštinėja sau vienas ir kad ten, kur yra geltis, ten esu ir aš. Pamatę jį vieną, tur būt, tikėjotės rasti mane negyvą arba pamanėte, kad aš pakračiau kojas kur nors prie Jeloustouno upės ir papenėjau savo mėsa kojotus ir maitvanagius. Taigi, kaip matote, truputėlį apsirikote. Na, o dabar klausyk! Aš joju į Juoduosius kalnus. Gyvensiu pietinio šlaito oloje virš miško aikštelės ir žudysiu kiekvieną baltąjį, kurį tik sutiksiu Juodųjų kalnų miškuose. Dakotų neliesiu. Aš pasakiau, hau. Pranešk tai savo vadams Tatankai Jotankai ir Machpijalutai, o visų pirma Tašunkai Vitko. Jeigu Tašunka Vitko dar tebenori susiremti su manim kovoje, aš pasiruošęs. Tegu tik išpiešia raudona spalva ant akmenų žemiau olos savo totemą, ir kitą dieną aš būsiu pas jį. Jūs irgi galite mėginti mane sumedžioti, kaip medžiojami laukiniai žvėrys. Be abejo, vieną dieną tas gali jums pasisekti, bet prieš tai turėsite paaukoti daug savo karių. O jeigu leisite man ramiai gyventi, tada nuo mano rankos kris daug baltųjų, išsiruošusių ieškoti aukso. Taigi pasirinkite. Į jūsų palapines aš negrįšiu, nebent tik išteisintumėt Matotaupą ir prisipažintumėt neteisingai jį apkaltinę. Aš nesu išdaviko sūnus. Aš pasakiau, hau. O dabar jokit sau namo!

Raguotasis Akmuo atrišo belaisviams pančius ir atvedė jiems arklius. Dakotai žingine nujojo Juodųjų kalnų link.

Raguotasis Akmuo ne iškart leidosi jiems iš paskos. Jis prabuvo su savo gyvuliais čia likusią nakties dalį, kitą dieną ir dar vieną naktį. Ir tik tada, nė kiek nesisaugodamas, išjojo miškingų kalnų link. Perkirtęs pirmąją miško juostą, pasiekė upę, vingiuojančią aplink visą kalnų masyvą.

Nenusėsdamas nuo arklio, jis kopė kalno šlaitu aukštyn ir tik stačiausiose vietose ėjo pėsčias, vedinas gelčiu ir širmę. Aplenkęs uolų sieną, kurios viduje žiojėjo skylė, pasiekė aukštumą virš jos. Čia paliko arklius ir ėmė ieškoti pėdų. Tačiau jokių naujų neaptiko, o senos buvo indėnų. Tad keliavo toliau, ilgai kopė aukštyn ir galų gale pasiekė vėjų gairinamą aukštumą, kur kreivi medeliai ir krūmai atkakliai kovojo su audromis ir sniegu. Čia Raguotasis Akmuo sustojo ir paleido arklius.

Buvo naktis.

Išalkę mustangai pešiojo samanas. Šuo lakstė aplink ir, aptikęs krūmuose kažkokią dvėselieną, ėmė ėsti. Raguotasis Akmuo suvalgė truputį pemikano.

Šiek tiek pasistiprinęs, apžiūrėjo didelį apsamanojusį uolos luitą. Akmuo buvo stipriai prišalęs. Reikėjo gerai padirbėti, norint jį išjudinti ir pakelti į viršų. Kai galiausiai luitas tiek pasislinko, kad pro atsivėrusią angą galėjo prasibrauti lieknas vyras, Raguotasis Akmuo įlindo vidun ir nunešė savo daiktus į požeminį koridorių. Čia jis galės ateity iš bėdos prisiglausti. Padėjęs mantą, išlindo lauk ir vėl nuleido akmenį, uždarydamas slaptą angą, kurią jam kadaise parodė tėvas. Paskui labai rūpestingai panaikino visus pėdsakus, kad niekam nekiltų įtarimo, jog šis uolos luitas slepia kokią paslaptį. Tas darbas užėmė nemažai laiko. Raguotasis Akmuo triūsė atsidėjęs. Kai pagaliau nebeliko nė mažiausios žymės, jog čia būta žmogaus, jaunasis karys apsivilko savo kailinį švarką ir atsisėdęs atsirėmė į medį. Medžių viršūnėse ošė vėjas, ieškodamos grobio, skraidė pelėdos. Raguotasis Akmuo, likęs pats sau vienas, susimąstė.

Jis prarado labai daug laiko. Ką tik prasidėjo žiema, ji buvo gana atšiauri, baltieji medžiotojai ir aukso ieškotojai vargu ar drįs tokiu laiku čia rodytis, tad artimiausiais mėnesiais sunku ir tikėtis sutikti daug priešų. Draugų, su kuriais galėtų praleisti laiką, čia nėra. Dakotų stovyklose jis nesirodys, nes ten visi į jį žiūri kaip į išdaviko sūnų, nors, antra vertus, dabar tapo aišku, kad Tašunkos Vitko, Tatankos Jotankos ir Machpijalutos vadovaujamos gentys Juoduosiuose kalnuose nelaiko jo priešu ir nesikėsina pagauti ar nužudyti. Šiaipgi jis nebūtų galėjęs visai nekliudomas patekti į kalnų miškus. Raguotasis Akmuo galės ir turės leistis į medžiokles, kitaip gi jis neprasimaitins ir neapsaugos nuo plėšriųjų žvėrių savo mustangų. Jis bastysis po šiuos kalnus ir, jeigu tik sutiks kokį atėjūną, nepaliks jo gyvo. Šitoks dabar yra jo uždavinys. Nieko kito jam nebeliko daryti. Dabar jis tik karys, tik griežta valia ir aštrus protas, tik labai gerai ištreniruota raumenų ir sausgyslių sistema. Greitai reaguojanti nervų ir pojūčių sistema, leidžianti valdyti ginklą ir žudyti juo kitus. Tik tiek. Iš tikrųjų jis netgi nebe sūnus, nors pažadėjo kiekvienais metais vieną kartą susitikti su tėvu. Ir nebe brolis. Jis neturės savo palapinės ir negalės susiieškoti sau žmonos. Tai kas gi iš es-

mės jį riša su šiuo gyvenimu? Neapykanta? Bet juk iš neapykantos daug neprasikursi. Gerai, jis nužudys čia pasirodžiusius baltuosius, bet po jų ateis kiti, dar ir dar kiti. Taigi, vadovautis vien neapykanta — tuščias darbas. O draugystė ir meilė jam nepasiekiamas dalykas, nes jis išstumtas iš bet kokios žmonių bendruomenės. Ir kas iš to, kad jis tapo kariu, kad laimėjo varžybas, kad atlaikė saulės šokį, kad yra pranašesnis už kitus vyrus?

Dabar jis vienui vienas, išdaviko sūnus ir pats visur įtarinėjamas kaip išdavikas.

Raguotajam Akmeniui suspaudė širdį, šitokio kartėlio jis dar niekada nebuvo patyręs. Jeigu būtų truputį minkštesnis, būtų vėl pravirkęs, kaip kadaise dvylikos metų berniukas, atsisveikindamas su kalnų slėniu, kuriame jie su tėvu praleido visą vasarą, puoselėdami viltis ir tikėdami, kad vėl viskas bus gerai. Tačiau dabar kario savitvarda, įskiepyta iš mažens, neleido pasiduoti graudulіui. Be to, visas sunkus gyvenimas jį taip suformavo, kad, netgi būdamas vienas, jis gėdijosi pasiduoti savo jausmams. Jo akys liko sausos, tokios sausos, kad net skaudu buvo pajudinti blakstienas. Graudulys ir kartėlis praėjo, liko tik atkaklus ryžtas — kas bus, tas bus — kovoti prieš visus ir prieš viską.

Kai patekėjo saulė, Raguotasis Akmuo nenorėjo į ją žiūrėti. Jis nuvedė savo gyvulius prie artimiausio šaltinio, atsigėrė ir paliko juos ten. Pats sugrįžo prie uolos luito, vėl nusivilko kailinį švarką ir įlindo į olą, ketindamas ją apžiūrėti ir toliau ištirti kaip būsimąjį savo būstą.

Viduje buvo visiškai tamsu, tačiau jis nesunkiai susiorientavo, kur kas yra, nors tą ilgą ir sunkų kelią buvo praėjęs vos vieną kartą prieš daugelį metų drauge su tėvu. Raguotasis Akmuo nusileido giliai kalno vidun ligi pat tos vietos, kur ola šakojasi į dvi dalis, iš čia pasuko į siaurą ir labai nepatogią atšaką, nes žinojo, kad toliau ji praplatės ir išeis į didelę ertmę. Kai kur atšaka buvo taip užversta akmenų nuolaužom, kad, norint prasigauti į priekį, reikėjo pirma prasivalyti kelią. Oras čia buvo troškus.

Galiausiai Raguotasis Akmuo rankomis ir kojomis užčiuopė, kad ola eina platyn. Jis pasiekė tą vietą, kur prieš keletą metų su tėvu aptiko gyvulių ir žmonių kaulų, taip pat piririnktų auk-

so grūdelių. Tada jį ir tėvą išgąsdino ir išvijo iš čia kraupus riaumojimas.

Raguotasis Akmuo nedegė ugnies. Grabaliojo tamsoje toliau. Oras čia buvo nebe toks slogus. Žemėje tebesimėtė kaulai. Dabar jų čia buvo netgi daugiau, negu prieš keletą metų. Sprendžiant iš kvapo, kai kurie iš jų čia buvo neseniai atsiradę. Be to, Raguotajam Akmeniui pasirodė, kad jis išgirdo kažkokį alsavimą, bet, geriau įsiklausęs, nusprendė, kad apsiriko. Galų gale atsisėdo pasienyje pailsėti. Ola buvo drėgna. Nuo sienų lašėjo vanduo, kai kur gilesnėse vietose telkšojo balutės. Mirti iš troškulio čia negrėsė pavojus. Raguotasis Akmuo nusprendė palaukti ir išsiaiškinti šios olos paslaptį.

Laukė labai ilgai, tačiau neišgirdo nė mažiausio įtartino garso. Pagaliau ėmė svarstyti, ar lįsti iš olos lauk, ar truputėlį numigti. Geriau pamiegos. Bet prieš tai reikia apžiūrėti, kas yra kitame šios ertmės gale. Apsigrabaliodamas nuėjo tenai ir, išsiaiškinęs, kad asla ir sienos čia sausos, atsisėdo ir užsirūkė. Paskui atsirėmė į sieną ir užsimerkė,— juk jeigu ir pasirodytų koks įtartinas daiktas, šitokioje tamsoje jo vis tiek nepamatysi. Dar kartą atidžiai įsiklausė ir, nieko neišgirdęs, kietai užmigo. Sapnavo, kad guli minkštame patale tėvo palapinėje. Sapnas buvo toks aiškus, kad jis, rodos, matė patiesalus palapinės asloje, trofėjus, kabančius viduje ant karčių, milžiniško grizlio kailį — tėvo laimikį. Viskas atrodė kaip tikrovėje. Uinona ir Untšida alsavo lyg miegodamos po savo apklotais.

Pabudęs Raguotasis Akmuo ne iš karto susigaudė, kad yra kalnų oloje, o ne palapinėje. Miegodamas jis truputį smuktelėjo žemyn ir pasviro į šalį. Dabar jam atrodė, kad jis tebesapnuoja, nes aiškiai juto, kad sprandu ir pečiais remiasi ne į uolą, o į kažkokį minkštą ir šiltą daiktą.

Taip, tai buvo iš tikrųjų kažkoks minkštas ir šiltas daiktas. Ir plaukuotas.

Raguotasis Akmuo nejudėjo iš vietos ir stengėsi viską gerai apmąstyti. Jis nemiega, nebesapnuoja, guli ne tėvo palapinėje, o tamsioje kalno oloje. Bet galva remiasi į minkštą, šiltą ir plaukuotą daiktą, kuris taip pat truputį juda, kaip ir jis pats. Jis pradėjo svarstyti, kas galėtų būti toji netikėtai atsiradusi paslaptinga atrama. Nėra abejonės, kad tai kažkoks gyvas kūnas. Apvalainas, su švelniais, gana ilgais plaukais. Raguotasis Akmuo buvo be švarko, todėl labai aiškiai viską juto. Jam

buvo netgi malonu jausti tos plaukuotos būtybės šilumą, žinoma, kol jinai ramiai guli. O kas bus, kai ji sukrutės? Labai atsargiai, nejudindamas sprando ir pečių, indėnas išsitraukė iš makštų peilį. Šitaip gulėdamas ir laukdamas, svarstė, kas galėjo atsitikti, jam bemiegant, ir kaipgi jis nepabudo. Per miegus jo liemuo truputėlį pasviro į šoną, o ta plaukuota būtybė irgi kiek pasislinko į šalį. Šitokiu būdu jie ir susilietė, jis ir tas nežinomas kūnas.

Reikėjo, prieš užmiegant, geriau apžiūrėti olos atšaką, vedančią į kalno gilumą. Nepadarė to, štai dabar ir guli nugara prie nugaros su milžinišku lokiu, kuris čia, matyt, pasirinko vietą žiemos miegui.

Kiekvienas baltasis, šitokioj situacijoj prisiminęs aplink gulinčius kaulus ir kaukoles, būtų baisiausiai išsigandęs. Bet tik jau ne Raguotasis Akmuo — jis staiga pasijuto visai saugus. Kailis po jo sprandu buvo visai kitoks, negu tie, kuriuos jam ne kartą po sėkmingos medžioklės teko glostyti. Šis buvo švelnesnis, plaukuotesnis. Tas lokys, prie kurio dabar glaudėsi indėnas, turėjo būti neišpasakytai didelis.

Raguotasis Akmuo suprato gulįs prie Didžiosios Lokės.

Jis nejudėjo iš vietos, širdyje taip pat buvo visiškai ramus. Lyg pusiausnūda ar sapne praleido taip dar kelias valandas. Peilio, žinoma, neišleido iš rankos.

Staiga lokys už jo sujudėjo.

Akies mirksniu indėnas atšoko į šalį ir pasislėpė siauroje atšakoje. Čia toks didžiulis žvėris tikrai neįlįs.

Tačiau lokys nė nebandė jo pulti.

Šiurpiai riaumodamas, jis apsiskelbė pabudęs iš miego ir nutapnojo į kalno gilumą. Raguotasis Akmuo girdėjo, kaip šlepsi lokio letenos. Išgirdo taip pat ir šaižų riksmą. Tai buvo stiprus išsigandusio vyro balsas. Dar kartą nugriaudėjo kraupus riaumojimas, paskui absoliučioje kalno tamsoje vėl pasidarė tylu tylu.

Raguotasis Akmuo, nieko nelaukdamas, pasileido siaura olos atšaka atgal prie išėjimo. Kuo greičiau laukan! Nuo troškaus oro jį išmušė prakaitas. Galų gale, sunkiai gaudydamas kvapą, jis pasiekė akmenį, uždariusį slaptą olos angą kalno viršūnėje. Pakėlė jį, išlindo laukan ir giliai įkvėpė šalto gaivaus žiemos oro. Tačiau ilsėtis nebuvo kada. Juk oloje yra žmogus! Jeigu lokys jo nenugalabijo, greičiausiai jis spruks iš olos pro angą

pietiniame kalno šlaite. Tai pats patikimiausias kelias išnešti sveiką kailį. Ir ten indėnas nučiups tą neprašytą svečią. Jis pasileido kalno šlaitu žemyn.

Išaušo rytas, tur būt, antrasis po to, kai Raguotasis Akmuo įlindo į olą. Tvyrantis tarp medžių rūkas pasidarė šviesiai pilkas, sublizgo sniegas.

Indėnas pasiekė uolų sieną, kurioje viena olos anga žiojėjo kaip juoda skylė. Čia jis atsigulė ir pažvelgė žemyn. Ir tuoj pat suprato, kad pavėlavo. Per daug ilgai užgaišo, slinkdamas ta siaura olos atšaka. Žemiau uolų sienos buvo matyti ką tik įmintos didelės žmogaus pėdos. Bėglio nušokta nuo sienos tiesiai į mišką. Stiprių padų ir kulnų žymės rodė, kad žmogaus nueita mišku žemyn. Raguotasis Akmuo pašoko — nesunku bus pasekti tomis pėdomis ir pasivyti įsibrovėlį. Tačiau pašokęs jis skubiai apsidairė — ne dėl to, kad būtų kilęs koks įtarimas, bet šiaip sau, iš įprasto atsargumo.

Ir ne be reikalo — netoliese iš už medžio kamieno kyštelėjo šautuvo vamzdis. Indėnas kaip mat krito žemėn, ir tuo pačiu metu driokstelėjo šūvis. Raguotasis Akmuo pajuto smūgį į galvą, pervirto kūlio, nukrito nuo uolų sienos ir galiuką pariedėjo į pakalnę, kol užkliuvo apačioj už krūmų. Krisdamas jis susirietė, todėl neprasiskėlė galvos ir nesusilaužė rankų, kojų.

Visa laimė, kad jis nugriuvo nuo uolos — tas pasislėpęs šaulys negalėjo į jį antrą kartą šauti. Raguotajam Akmeniui iš galvos bėgo kraujas, jis buvo gerokai apsidaužęs, tačiau aiškiai suvokė, kas atsitiko ir kas dabar jo laukia — be šaunamojo ginklo reikės susiremti su pavojingu priešu. Nors dar tavaravo akys, jis tuoj pat atsikėlė, persirišo galvą, kad nepaliktų kraujo žymių, ir, pamažu atsitokėdamas, nuslinko mišku toliau — žemyn prie upės.

Tas kitas, matyt, pastebėjo, kad Raguotasis Akmuo neturi šautuvo. Todėl indėnas įdėmiai klausėsi, tikėdamasis, kad priešas jį vysis, tačiau kaip jis nustebo, išgirdęs, kad užpuolėjas bėga ne į pakalnę, o į kalną. Jis bėgo taip greitai, nepaisydamas jokio atsargumo, kad Raguotasis Akmuo ilgai girdėjo jo žingsnių aidą. Indėnas mielai būtų šokęs bėgliui iš paskos, tačiau suprato, kad sužeista galva sunku bus jį pavyti, o kovoti tuo labiau. Tiek to, gerai dar, kad pats sėkmingai išsisuko. Taip nusprendęs, nuėjo toliau upės link. Netoli buvo dakotų palapinės, jos stovėjo aikštelėje žemiau uolų sienos.

Pasiekęs upę, Raguotasis Akmuo godžiai atsigėrė, nes buvo netekęs gerokai kraujo, ir pasislėpė už uolos iškyšulio, kurį prisiminė dar iš savo vaikiškų žaidimų.

Žiemos ryto tyloje ant kalno vis dar buvo girdėti žmogaus žingsniai. Ir staiga ten įsiliepsnojo kova. Pasigirdo pikti keiksmai, lūžtančių šakų traškėjimas, įniršusio arklio trypimas. Nuaidėjo šaižus žmogaus riksmas,— tas pats balsas, kaip ir oloje,— paskui triukšmas nusirito šlaitu žemyn, tik ne į tą pusę, kur gulėjo Raguotasis Akmuo, o labiau į rytus.

Kažkas bėgo, kažkas vijosi, buvo girdėti sunkūs šuoliais lekiančio žmogaus žingsniai, arklio kanopų dundėjimas. Tačiau jokio šūvio daugiau.

Užteko ir pirmojo sukelti ant kojų dakotų kariams, kurių palapinės stovėjo miško aikštelėje žemiau įėjimo į olą, Raguotasis Akmuo išgirdo šūksnius miške ir tikėjosi, kad dakotai dar pasivys bėgantį priešą.

Tačiau ši jo viltis nepasiteisino. Po kiek laiko nuaidėjo duslus karo švilpuko balsas, šaukiantis vyrus grįžti atgal. Trys iš jų ėjo palei upę. Raguotasis Akmuo išgirdo, kaip jie pasipiktinę kalbėjosi, ir suprato, kas atsitiko. Bėglys pasiekė savo arklį ir pabėgo į prerijas. Taigi pėsčiomis nebuvo prasmės jo vytis. Kol kariai pasiims arklius, jis jau bus toli. Todėl vadas ir įsakė nutraukti persekiojimą.

Trys kariai praėjo paupiu ir nepastebėjo Raguotojo Akmens už uolos. O gal kartais ir pastebėjo, tik dėjosi nematą. Atrodė, kad tarp Juodųjų kalnų dakotų ir Raguotojo Akmens nusistovėjo savotiška taika.

Likęs vienas, jaunasis indėnas pasigavo žuvį, suvalgė ir pamažu ėmė slinkti per mišką į kalną. Jis norėjo greičiau pasiekti savo gyvulius, pasiimti kailinį švarką ir apklotus, kurie jam, sužeistajam, naktį bus labai reikalingi.

Pakeliui švilptelėjo geltį, ir tas tuoj atbėgo. Arklys buvo nesužeistas. Raguotasis Akmuo, tausodamas savo jėgas, užsėdo ant jo ir galiuką pajojo, apžiūrinėdamas mustango ir baltojo žmogaus kovos pėdsakus. Atrodo, nepažįstamasis norėjo eržilą pasigauti ir nujoti, bet geltis gerai jį apspardė. Tyrinėdamas pėdsakus, Raguotasis Akmuo surado krūmuose netgi bėglio šautuvą ir suprato, kodėl daugiau nepasigirdo nė vieno šūvio. Tai buvo geras dvivamzdis, tik, gaila, trūko šovinių, ir Raguotajam

Akmeniui jis mažai galėjo praversti. Dėl visa ko jis pasiėmė ginklą, stebėdamasis, kaip jo nesurado dakotų kariai.

Pasiekęs savo prieglobstį, Raguotasis Akmuo rūpestingai apsirišo žaizdą galvoje. Gyvenant šitokioje padėtyje, jam reikėjo kuo greičiau pasveikti. Valandžiukę pailsėjęs, pasiėmė lanką su strėlėmis ir išėjo pasiieškoti maisto. Nors kojos dar šiek tiek linko, tačiau jis pasitikėjo savo taiklumu ir buvo tikras, kad, pamatęs laimikį, neprašaus pro šalį.

Kai kitą rytą patekėjo saulė, Raguotasis Akmuo jau lupo ir darinėjo elnę. Šuo stovėjo šalia ir visas drebėjo, džiaugdamasis, kad netrukus gaus sočiai paėsti. Raguotasis Akmuo pats suvalgė tik mažą gabaliuką mėsos. Iš patyrimo jis žinojo, kad, kukliau maitinantis, žaizdos gyja greičiau. Šuniui atiteko viduriai ir kaulai. Visą kitą mėsą indėnas paslėpė oloje. Žiemos metu šitokios atsargos ilgai išlieka šviežios. Dabar Raguotasis Akmuo galėjo ramiai pailsėti ir palaukti, kol visiškai užgis žaizda galvoje. Žinoma, jam labai knietėjo su savo gelčiu pasivyti tą atėjūną, tačiau sužeistam leistis į tokį žygį būtų tikra beprotybė. Todėl jis skaudama širdimi atsisakė tos minties.

Ta pati ryto saulė, kuri miške žvelgė į Raguotojo Akmens pusryčius, švietė ir virš bedančio Beno apsnigto blokhauzo. Tas tamsus namas tebebuvo lygiai toks pat, kaip ir kadaise. Kairiajame užpakaliniame jo kampe prie stalo sėdėjo šeimininkas. Nebaigusi šluoti aslos, nors paprastai visada mėgdavo užbaigti pradėtą darbą, prie jo prisėdo ir žmona Merė. Su jais buvo ir duktė Dženė, ką tiktai pastačiusi ant stalo degtinės. Visos šeimynos dėmesys dabar buvo prikaustytas prie stalo, kur sėdėjo seniai pažįstamas svečias ir klientas, šiandien, rytui švintant, netikėtai vėl čia atsiradęs. Suplukęs, visiškai nuvarytas jo arklys knapsojo aptvare palei namą. Jo šonai buvo ligi kraujo suraižyti pentinais.

Svečias čepsėdamas suvalgė didelį gabalą bizonienos ir išmaukė taurelę degtinės. Jis irgi atrodė pavargęs, nors buvo gana tvirto sudėjimo ir dar nesenas — kokių trisdešimties metų amžiaus, rudais tankiais plaukais, smakras ir skruostai apžėlę šiurkščia barzda, burna plati, priekiniai dantys išsikišę pro apatinę lūpą. Nukarę lūpų kampučiai, piktas akių žvilgsnis rodė, kad jo nuotaikos nepataisė ir bizonienos kepsnys.

— Pajacas aš, ar ką?— užriko svečias ant šeimininko ir padavė Dženei vėl pripilti taurelę.

— Galima būtų pamanyti,— įžūliai ir kartu atsargiai atsakė šeimininkas.— Aš sakau... galima būtų pamanyti! Iš tikrųjų tu garsus pasienietis, nors ir be šautuvo...

— Užčiaupk savo bedantį snukį ir liaukis laidęs užuominas. Tai, ką aš patyriau, tu nė sapnuoti nesapnavai, blokhauzo blake! Tik pamanyk, lokys suurzgia man tiesiai į ausį, ir aš bėgu, kiek tik kojos neša...

— O ko tu vis eini vienas į tą olą...

— Užčiaupk snukį, sakiau aš tau. Vos tik išsikapstau iš olos, čia manęs jau tyko Haris! Apskritai tai man dar pasisekė. Aš pasislėpiau, norėdamas pažvelgti į lokį, jeigu tas prakeiktas lepečkojis pasirodytų iš olos. Šauti neketinau, nes netoli dakotų palapinės. Ir čia man lyg tyčia tiesiai ant taikiklio pasipainioja Haris...

— Na ir ką?— paklausė Benas, net išsižiojęs iš smalsumo.— Vis dėlto šovei?

— Šoviau. Nudėjau jį ar nenudėjau, gerai nė nežinau. Mačiau, kad nuriedėjo nuo uolų sienos. Geriau pasižiūrėti nebuvo kada, reikėjo skubėti prie savo arklio, nes dakotai, be abejo, išgirdo mano šūvį. Ir čia man ant kelio pasipainiojo gyvulys... velniškas gyvulys.

— Didžiulis elnias?

— Tu pats esi didžiulis elnias. Tai buvo mustangas, kokio tu kaip gyvas nesi matęs! Aš prieinu prie jo, norėdamas užsėsti, o jis kad šoks ant manęs — maniau, kad sudraskys ir sutryps vietoje!

— Po šimts! Kurgi tai girdėta?

— Bet tai dar ne viskas! Aš tuoj pat atsitraukiau nuo to gyvulio, o jis neatstoja nuo manęs, ir tiek, vejasi iš paskos!

— Tai tu nuo jo bėgai!— Benas skardžiai nusikvatojo.

— Taip, bėgau! Liaukis su savo kvailais juokais! Rudasis Džimas bėgs tau nuo mustango! Šito dar nėra buvę!

— Iš tikrųjų ne!— Benas papurtė galvą.

— Tas bestija gražiai mane sudirbo.

— Matyti. Reikia naujos striukės ir naujo šautuvo! Tai, gal būt, aukso radai oloje?

— Špygą radau, ne aukso! Lokį, pasiutusį mustangą ir priedo dar Harį, kurio man kaip tik ir tetrūko! Ir iš kur jį ten velnias atnešė!

— Gal jo jau nebėra gyvųjų tarpe,— Benas mėgino nuraminti susijaudinusį svečią.

— O tu artimiausiu metu paklausinėk savo klientų. Apie tokius dalykus visi šneka.

— Kas jau kas, o jo tėvas tuoj apie tai sužinos,— tarė Benas.

Rudasis Džimas buvo begeriąs, bet, išgirdęs šiuos žodžius, vėl pastatė taurę ant stalo.

— Jo tėvas? Topas? Tai jis dar gyvas?

— Prieš dvi dienas buvo pas mane.

— Ai, ai, ai. Buvo pas tave! Kartu su Hariu?

— Ne. Atrodo, kad juodu nebesutaria. Kiekvienas eina savo keliu.

— Vis dar nesutaria? Taip, taip, taip. Čia tai gerai. Ar Topas dar grįš čia?

— Sakė grįšiąs po trijų dienų ir paskui ilgesniam laikui pas mane apsistosiąs.

— Hm, hm. Ar jis tau moka?

— Topas visada moka,— kandžiai pasakė Merė.

— Klausyk, Benai, tu ne be reikalo klausi, kodėl aš vis vienas lendu į tą prakeiktą olą. Aš norėjau vienas viską susišluoti, tu gi žinai...

— Kur nežinosiu, dar neužmiršau, kaip tu mane iš ten išvijai!

— Ir tas tau išėjo tik į naudą. Dabar tau geriau sekasi, negu man. Aš padariau klaidą, be reikalo stengiausi viską daryti pats vienas.

— Štai ką pagaliau po aštuonerių metų suprato Rudoji Lapė!

— Sunku būti protingam ir įžvalgiam, kai aplink vieni kvailiai. Užtenka tik prisiminti Karolį Didįjį, kokį pokštą jis man iškrėtė, kai norėjau pasinaudoti jo pagalba.

— Yra dar ir kitų vyrų!

— Gal tu prie manęs prisidėsi, Benai?

— Ne,— atsakė šeimininkas, nespėjus dar prasižioti žmonai.— Tada būčiau prisidėjęs, bet dabar jau pasiieškok kitų bendrininkų.

Džimas gėrė toliau ir galvojo.

— Noriu tau kai ką pasakyti, Benai. Svarbiausia, kad tu praneštum Topui, kai jis vėl čia sugrįš...

— Tai negi tu jo čia nepalauksi?

— Nenoriu. Jis tuoj ims mane kamantinėti. Geriau tegu iš tavęs viską išgirsta. O tau nėra reikalo viską tiksliai žinoti. Taigi, tu papasakosi Topui, kad aš ten medžiojau... medžiojau, supranti... O Haris man pamaišė, tiesiog užpuolė mane, nors visiškai nebuvo dėl ko. Gelbėdamasis aš užsiglaudžiau už medžio ir iššoviau. O paskui atbėgau pas tave. Supratai?

— Ak šit kaip, taip, taip, supratau.

— O kaip bobos?

— Jeigu tu vieną kartą užsimokėsi, tada ir aš supratau,— tarė Merė.— Aš mielai tau padėsiu kovoti su tomis raudonosiomis kiaulėmis, bet savo pinigus aš taip pat noriu matyti.

— Išimties keliu aš tau padarysiu tą malonumą, Mere.

— Na, o kas toliau?— paklausė Benas.— Aš turiu galvoj, jeigu Topas paklaus, kur galima tave rasti, ką man jam pasakyti?

— Tu nieko nežinai. Pasakyk, kad jis manęs nesuras, kol aš pats jo nesuieškosiu. Man reikia susirasti porą patikimų vyrukų, su kuriais galėčiau įvykdyti savo sumanymą. Apie tai, ką mes čia kalbėjom, Topui nėra reikalo žinoti. Patikimų vyrukų surasti taip pat sunku, kaip ir aukso. Bet aš žinau porą...

— Kruvinąjį Bilį?

— Kur jis yra?

— Omahoje, vienoje smuklėje. Galiu tau nupasakoti, kaip jį surasti.

— Tiesa, o kur dėjosi Tomas?

— Tomas be skrybėlės ir batų? Jis dabar solidus žmogus. Mieste atidarė krautuvę.

— Solidūs žmonės patys geriausi, tik ne taip lengva juos prišnekinti.

— Na tai... Tomas ir Teo.

— Tie, kur pas Adamsoną? Truputį toloka, o be to, jie per daug plepūs. Bet Adamsonas turi sūnų, jauną berną... reikėtų pasižiūrėti.

— O gal mūsų mažąjį murzių?

— Murzių Jozefą? Gal ir nieko.— Rudasis Džimas išmaukė dar taurelę.— Taigi šiąnakt iškeliauju,— užbaigė jis.— Galimas

daiktas, kad tas Haris išliko gyvas. Jis gajus kaip katė. Geriau jau kol kas pasišalinsiu. Po kokių metų ar dvejų sugrįšiu su rinktinių vyrų būriu. Sugrįšiu, nebijok. Aš gi ne koks pajacas!— Rudasis Džimas atsistojo.— Duok man dar vieną šautuvą, Benai, iš kurio galima šaudyti!

— Pirma užmokėk,— tarė Merė.

— Topas sumokės!— sušuko Džimas Rudoji Lapė.— Viso gero!

Merė dar norėjo jį sulaikyti, bet Džimas atstūmė ją, prasmuko pro Beną, kuris irgi lyg mėgino kažką daryti, ir, pasičiupęs Beno šautuvą, stovintį palei sieną, kuo ramiausiai išėjo pro duris.

Kieme jis dar kartą atsigręžė, pasiuntė Dženei bučinį, paplekšnojo sau per šlaunis ir nuėjo, žaisdamas revolverio rankena.

Kai Benas galų gale karčiai šyptelėjo, Rudasis Džimas jau buvo prie aptvaro, kur stovėjo arkliai. Jis paliko savo nuvarytą mustangą, pasiėmė Beno jauną bėrį, su revolveriu rankoje prajojo pro atviras duris ir nušuoliavo į rytus.

Benas, Merė ir Dženė stovėjo svetainėje ir pro atlapas duris girdėjo, kaip arklys nudundėjo paupiu tolyn.

— Prakeiktas sukčius!— sušuko Merė.— Nieko doro iš jo neišėjo! Tik dumia akis su tuo savo auksu! O mus vis melžia ir melžia!

— Dabar jau gali rėkti,— grubiai tarė jai Benas.

— Mazgotė tu, o ne vyras. Daro jis su tavim, ką tik nori!

— Topas sumokės. Tylėk ir baik šluoti aslą.

— Aš pasakysiu Topui viską, kaip buvo. Viską jam pasakysiu.

— Laikyk liežuvį už dantų, supratai!

— Pasakysiu!

Benas trenkė Merei per veidą. Jai ant skruosto pasidarė mėlynė, iš nosies pasipylė kraujas. Benas užsimojo antrą kartą, bet Dženė spėjo įšokti į tarpą.

— Palik motiną ramybėje! Tu girtuokli, bandite! Mes išeisim, abi išeisim! Aš vis dar kenčiau su tavimi, bet dabar ir man jau gana. Kitur mes uždirbsim daugiau, negu pas tave, tu kankintojau!

— Na ir eikit sau!— suriaumojo Benas.— Nieko daugiau neveikia, tik ryja kiaurą dieną ir dar, mat, šoka į akis! Apsieisiu ir be jūsų! Eikit sau!

Merė nusišluostė kruviną nosį ir valandėlę tylėdama žiūrėjo į vyrą. Paskui ryžtingai nusisuko ir kartu su dukra ėmė dėtis daiktus. Susirišusios mazgus, susikrovė savo ginklus ir atsivedė arklius.

Benas išėjo į kiemą.

— Nekvailiokit, bobšės!— sušuko jis.

Bet Merė nenorėjo nė žiūrėti į Beną, o Dženė jau užsėdo ant arklio.

— Susimildamos, nekvailiokit!— sušuko Benas.— Kurgi tai matyta, kad dėl vieno antausio rimta moteris bėgtų iš namų!

Merė dar kartą atsigręžė į vyrą.

— Tai ne tik dėl to,— tarė ji taip ramiai, kad Benas net išsigando, supratęs, jog čia ne juokai.— Viskas susidėjo į krūvą. Gerai Dženė sako! Mes galime ir kitur dirbti, ten Dženė bent susiras geresnį vyrą, negu čia pas tave. Žinok, Benai, lašas po lašo ir akmenį pratašo. Taip ir čia. Lik sveikas! Bet aš bijau, kad tavęs laukia liūdnas galas.

Moterys paragino arklius ir nujojo.

Netrukus arklių žingsniai nutilo tolumoj.

— Prakeiktos bobos,— dar kartą nusikeikė Benas.— Palikti mane vidury žiemos vieną su visu ūkiu!

Pamažu jis sugrįžo į blokhauzą, paėmė Merės pamestą šluotą ir iššlavė aslą. Paskui nukraustė nuo stalo indus, suplovė ir nuėjo į priestatą išsirinkti iš negausių atsargų tinkamo šautuvo.

— Šitas bus geras,— tarė jis garsiai pats sau ir guosdamasis pridūrė:— Topas už viską sumokės. Aš papasakosiu jam tokią istoriją, kad jis net apsiašaros. Visą žiemą jis galės čia gyventi, kad tik man nereikėtų būti vienam šioje užkeiktoje vietovėje. Jis moka gerai šaudyti, o išgerti taip pat mėgsta. Ir už viską atsilygina. Tokio žmogaus man kaip tik ir reikia. Tai štai kokie dalykėliai!

Praslinko žiema ir vasara, o Matotaupa ir Raguotasis Akmuo vis dar tebegyveno dakotų prerijose.

Atėjo kita žiema. Ji buvo šalta ir ilgai nenorėjo užleisti savo pozicijų. Nors jau pavasarėjo, tačiau Uoliniai kalnai ligi pat apačios dar buvo apsidengę sniegu. Tiesa, dienomis balti sniego tumulai ant eglių šakų aptirpdavo, tačiau naktimis vandens

lašai sušaldavo ir virsdavo varvekliais, kurie rytą blizgėdavo saulėje.

Tolimojo susisiekimo traukinys, einantis iš San Francisko į Čikagą, įveikęs paskutinį svaigų viaduką Uoliniuose kalnuose, pūškavo ir dundėjo per miškingą ruožą, leisdamasis į pliką plokštikalnę. Buvo vakaras. Stotis prie paskutinio forto kalnuose jau liko užpakaly. Prasidėjo begalinė, panaši į dykumą stepė. Kadaise čia įsikūrusi geležinkelio tiesėjų stovykla jau seniai buvo likviduota. Kita stotis buvo dar toli. Keleiviniame vagone prie lango į šiaurės pusę sėdėjo pagyvenusi dama, matyt, labai daug dėmesio skirianti savo išorei ir gana storai nusipudravusi veidą. Ji kramsnojo pyragaitį ir nuobodžiaudama žvelgė pro langą į monotoniškas, nykias prerijas, banguojančias ligi pat horizonto, kur blėso paskutiniai vakaro gaisai. Žemę jau gaubė sutemos, sužibo pirmosios žvaigždės.

— Pasibaisėtinas kraštas, ir jokios iš jo naudos,— tarė pagyvenusi dama.— Netinka net gyvulininkystei. Kete, paduok dar knygą.

Išblyškusi mergaitė, sėdinti šalia damos, atidarė krepšį ir padavė romaną. Pagyvenusi dama įknibo į knygą ir kaip mat paskendo fantazijos pasaulyje. Prie lango į pietų pusę sėdėjo du ponai ir, regis, miegojo. Bet štai jie atsimerkė. Vienas iš jų mergaitės akimis galėjo būti kokių trisdešimties metų. Apsirengęs jis buvo nepasakysi kad elegantiškai, bet gerai, viena kita smulkmena netgi pabrėžtinai nerūpestingai. Rudi plaukai, kuriems šis žmogus, matyt, skyrė ypatingą dėmesį, buvo jau šiek tiek praretėję, todėl nenuostabu, kad trisdešimtmetis vyriškis, nenorintis dar praplikti, taip rūpestingai juos prižiūrėjo. Jo veidas darė inteligentiško žmogaus įspūdį. Tačiau kasdieninė įtampa, alkoholis, mėgavimasis gyvenimo malonumais ir tam tikra panieka žmonėms buvo palikę veide tokius aiškius pėdsakus, kad jie krito kiekvienam į akis.

— Nyki vietovė,— tarė ponas mergaitei ir maloniai nusišypsojo, norėdamas užmegzti su ja pokalbį. Mergaitė buvo kokių septyniolikos metų, apsirengusi ilgu tamsiu sijonu, aukšta liemenėle ir iki pat kaklo susegiota bliuzele. Medžiagos buvo geros ir brangios, aiškiai per sunkios ir per standžios tokiai jaunatviškai lanksčiai figūrėlei.

Nespėjus mergaitei atsakyti, į pokalbį įsijungė antrasis ponas, dar gana jaunas, ne ką vyresnis kaip dvidešimt metų, lygaus,

dailaus veido. Jis buvo labai lieknas, elegantiškas, manieringų judesių, tai galėjai pastebėti vien iš to, kaip jis pažvelgė į savo kišeninį laikrodį.

— Iš tikrųjų nyki vietovė,— patvirtino jis, nieko geresnio nesugalvojęs.

— Kaip tik pati ta kelionei naktį,— pridūrė trisdešimtmetis.

— Turint galvoje, kad čia nėra gražių gamtos vaizdų, iš tikrųjų taip,— vėl patvirtino elegantiškas jaunikaitis.

Mergaitės veide pasirodė šypsena, truputį nuobodžiaujanti, truputį išdykėliška, truputį pikta.

— Iš tikrųjų,— tarė ji,— juk gamtos grožis ir turi būti svarbiausias kriterijus.

Abu ponai staiga pakėlė galvas ir įsmeigė akis į mergaitę, dabar jau ne tik šypsodamiesi, bet ir nustebę, nes nežinojo, kaip suprasti jaunosios damos žodžius,— ar ji iš jų šaiposi, ar rimtai kalba. Jau prieš tai jie pastebėjo, kad ta išblyškusi septyniolikmetė labai prieštaringa asmenybė. Čia ji atrodo bejėgė ir naivi kaip kokia išpopinta keturiolikmetė, čia, žiūrėk, ne pagal metus subrendusi ir gudri. Žodžiu, tai buvo užguita, bet kartu ir mąstanti mergaitė.

Abu jaunieji ponai susipažino tik traukinyje. Nors jie buvo skirtingo amžiaus ir nevienodos patirties, tačiau savo mąstysena ir polinkiais turėjo daug ką bendra; juos jungė energingas, atkaklus užsibrėžto tikslo siekimas. Tai buvo žmonės, kurie, nors ir neturėdami didelių gabumų, stengiasi greitai iškilti. Išgirdę tokią netikėtą mergaitės pastabą, nė vienas iš karto nesumetė, ką jai atsakyti. Dama pakėlė akis nuo knygos, padėjo akinius ir, pasiėmusi lornetą, griežtai pažvelgė į mergaitę.

— Kete, na ir pasakai gi tu kartais nei šį, nei tą! Iš gamtos grožio niekada nepragyvensi. Bet tu panaši į savo tėvą, kuris taip pat nemoka elgtis su pinigais.

Jaunieji ponai kukliai nuleido akis, dėdamiesi, kad negirdėjo pastabos, galinčios sugėdinti mergaitę. Ketė paraudo, ne dėl savęs, bet dėl tėvo, kurį mylėjo ir gerbė.

Taip netikėtai įsiterpus į kalbą senajai damai, abu ponai suprato, kad geriausiai savo tikslą jie galės pasiekti per šią moterį, todėl, nieko nelaukdami, pasigavo jos žodžius, nes nenorėjo gaišti laiko, narpliodami kažkieno asmeninius reikalus.

— Labai teisingai jūs galvojate,— įsiteikdamas tarė retaplaukis.— Iš tos žemės čia išvis nėra jokios naudos. Tai ne kas kita, kaip būtinas, nors ir negražus pamatas geležinkelio bėgiams.

— Bet kaip toks vis dėlto labai svarbus,— pridūrė jaunesnysis.

— Taip, taip, šia prasme svarbus,— dar kartą patvirtino savo paties nuomonę pirmasis.

— Kete,— kreipėsi senoji dama,— padėk atgal knygą.

Mergaitė padarė kaip liepiama.

— Paduok man laikraštį. Galėjai ir pati susiprasti!

Mergaitė, nė nemėgindama teisintis, padavė laikraštį.

— Laikraštis, deja, gana senas,— tarė išsipudravusioji dama, bet vis dėlto ėmė studijuoti pranešimus apie akcijų kursą. Tomis žiniomis ji, atrodo, liko patenkinta ir, paprašiusi mergaitę paduoti dar vieną pyragaitį, įniko skaityti pranešimus apie žmogžudystes ir apiplėšimus.

— Negirdėtai daug nusikaltimų!

— Negirdėtai daug!— vienu balsu pakartojo abu ponai.

— Ir jums taip atrodo? Tiesiog neįtikėtina, ką tie banditai išdarinėja. Paimkim kad ir čia! Juoduosiuose kalnuose siautėja kažkoks siaubūnas, žvėriškas žudikas! Niekas nėra regėjęs to pabaisos. Jį mato tik tie, kas tampa jo aukomis ir paskui nebegali nieko pasakyti. Šiaip ar taip, tai siaubinga, ir aukso ieškotojai žūna vienas po kito! Jau antri metai! O štai ir vėl traukinio užpuolimas. Pirma išardė bėgius...— Senoji dama staiga nutilo, pasitaisė akinius ir dar kartą perskaitė. Bet ir dabar ji nenorėjo patikėti savo akimis.— Kete! Perskaityk garsiai! Juk tai neįmanoma!..

Mergaitė paėmė laikraštį. Trisdešimtmetis, sėdintis šalia, irgi įkišo nosį.

— Iš tikrųjų!— sušuko jis.— Ir vėl mūsų ruože!

— Viešpatie! Kodėl jūs sakote... ir vėl, gerbiamasis pone?

— Gal todėl, kad šiose vietose tai yra įprastas dalykas,— grubiai tarė elegantiškasis dvidešimtmetis, matyt, norėdamas atkreipti į save dėmesį.— O gal tuo savo „ir vėl" norite pasakyti, kad ir pats esate patyręs ką nors panašaus?— paklausė jis.

— Pasitaikė,— trisdešimtmetis buvo labai patenkintas, kad pokalbis pakrypo šia linkme.— Čia, šioje prakeiktoje vietovėje, indėnai manęs vos nenunuodijo.

— Oi!— Senoji dama suirzo.— Gerbiamieji ponai, prašau jus, tik jau be cinizmo! Šito nepakelia mano nervai. Aš važiuoju čia ne savo malonumui. Mes būtinai turim grįžti į Omahą!

— Ir sugrįšite. Būkite visiškai rami! Aš pažįstu mūsų geležinkelį kaip savo penkis pirštus,— gyrėsi trisdešimtmetis.

— Vadinasi, jūs taip pat žinote,— kurstė jaunesnysis,— kad šis ruožas jau maždaug antri metai dažnai užpuldinėjamas kažkokios mįslingos gaujos?

Mergaitės skruostai vėl paraudo. Ir tas raudonumas jai neblogai tiko.

— Iš tikrųjų? Ir ką jūs apie tai žinote?

— Kete,— sudraudė ją senoji dama,— kad aš negirdėčiau vakare jokių siaubingų istorijų! Man tas nepatinka, o be to, tas nesveika, juk ir tavo nervai nepakelia tokių dalykų, kai vaikystėje patyrei šoką Minesotoje. Tai jūs, vadinasi, pažįstat šį ruožą, gerbiamasis pone?

— Aš tiesiau šį geležinkelį,— pasigyrė retaplaukis kukliai ir abejingai ir ta proga prisistatė:— Henris Henris.

— Gerai skamba. Tai firmos pavadinimas?

— Inžinierius.

— O, dabar man daug ramiau pasidarė.

— Ročas!— prisistatė jaunesnysis.— Leitenantas.

Senoji dama pliaukštelėjo putniom rankom.

— Koks nuostabus sutapimas! Su tokiais patikimais gynėjais mes nepražūsime! Na tai pasakokit, pasakokit! Sakote, siautėja kažkokia mįslinga gauja?

— Teta Bete,— perspėjo Ketė,— tausokite savo nervus.

— Ak, patylėk, vaikuti. Na tai?— senosios damos akys godžiai sužibo už lorneto, laukdamos siaubingų istorijų.

Abu ponai susižvelgė ir nusprendė kol kas daugiau nebekonkuruoti tarpusavyje, o geriau padėti vienas kitam. Kad pustuščiame vagone jie sėdi su turtinga dama ir jos nelaiminga dukterėčia, senosios ponios globotine, jiems paaiškėjo, tuoj išvažiavus iš San Francisko. Ši mergina, be abejo, nebloga partija jaunam vyrui, trokštančiam padaryti karjerą.

— Visas mįslingumas čia yra tas,— pareiškė Henris,— kad tie banditai, atrodo, anaiptol nėra kokia gauja. Niekas nėra aptikęs pėdsakų, iš kurių būtų galima spręsti apie didesnę jų grupę. Ir apskritai neįmanoma aptikti jokių pėdsakų, netgi tokių, kurie vestų pas prakeiktus dakotus, kuriuos mes visų

pirma ir įtarėme. Bet kažkas labai meistriškai atpalaiduoja bėgį, atrodo, geru, žinoma, vogtu įrankiu. Paskui, einant traukiniui, nušauna mašinistą...

— Bet tai baisu! Ir kokių prieš tai imtasi priemonių?

— Labai efektyvių. Trys gaujos valkatų buvo pagautos ir likviduotos.

— Netrukus čia bus labai sustiprintos karinės pajėgos,— paskubėjo įsiterpti leitenantas.— Mes sutramdysime dakotus, nespėjus jiems dar nė pagalvoti apie sukilimą ar kitokius nusikaltimus.

— Koks gi čia gali būti sukilimas?

— Tai tik tarp kitko, iki to, be abejo, neprieis, kai mes ėmėmės šitokių priemonių. Kraštas civilizuojamas.

— Ir mano tėvas visada taip sako,— įsiterpė Ketė.— Jis yra karininkas ir netrukus persikels į tolimą pasienio stotį vakarinėse prerijose.

Senoji dama pasistengė, kad ši pastaba praeitų jauniesiems ponams pro ausis.

— Kai tik bus sutramdyti indėnai, pasibaigs nusikaltimai, nebeliks ir gaujų.

— Ar jūs nesakėte, kad tuos nusikaltimus padarė ne indėnai ir ne kokia gauja?— paklausė mergaitė inžinierių.

— Kete, susimildama, nekalbėk taip garsiai ir taip kvailai. Tie ponai žino, ką sako, juk vienas tiesė šį ruožą, o antras tarnauja kariuomenėje.

— Teta Bete,— švelniai paklausė Ketė,— gal pageidaujat gaivinamojo gėrimo?

— Galėjai jau anksčiau susiprotėti!

Mergaitė neprieštaraudama padavė atsigerti.

Senoji dama susuko jau pasiraukšlėjusią mažytę nosį ir įtraukė salsvo gaivinamojo gėrimo kvapo.

Sucypė stabdžiai, nutrūko raminantis ratų stuksenimas. Traukinys staiga sustojo.

— Kas gi čia vėl!— piktai sušuko Henris.— Ir vis šiame ruože!

— Jūsų pačių tiestame ruože!— leitenantas atsilošė ir, kadangi tetai Betei dabar rūpėjo nebe Ketė, mėgino persimesti su mergaite žvilgsniu. Visą laiką ujama mergaitė pasijuto paglostyta, kad vyriškis parodė jai dėmesį, ir Ročui pasisekė. Už

ironišką pastabą, mestą Henriui, jis pelnė pritariantį mėlynų akių žvilgsnį.

— Mes su Džo Braunu gerai nutiesėm šį geležinkelį, dėl to traukinys nestoviniuos. Valandėlę!

Pamatęs, kad leitenantas nutraukė paliaubas kovoje dėl turtingos dukterėčios palankumo, Henris nusprendė pasirodyti, ko yra vertas. Jis nubėgo prie durų ir iššoko iš traukinio į plyną lauką. Traukinio palydovai norėjo jį sulaikyti, bet jis užriko ant jų ir nubėgo prie garvežio. Ten iškart suprato, kodėl traukinys sustojo.

Priešais garvežį gulėjo negyvas bizonas. Geležinkelininkai plūkėsi, mėgindami nutempti jį nuo bėgių.

— Pervažiavote?

— Ne,— paaiškino mašinistas, sužinojęs, kad Henris yra vyresnysis geležinkelio bendrovės inžinierius.— Gulėjo negyvas ant bėgių.

Henris gerai apžiūrėjo bizoną. Gyvulys buvo nušautas, bet medžiotojas net liežuvio nebuvo pasiėmęs.

— Keista. Važiuojam toliau?

— Taip. Pamažėle. Nežinia, ką dar gali rasti ant bėgių.

Henris sugrįžo prie pirmojo vagono, kur buvo jo vieta.

— Nieko ypatingo. Tai bizonas, vis dar nesusigaudydamas, kas yra bėgiai, pakliuvo po traukiniu.

Traukinys važiavo toliau.

— Kodėl mes taip pamažu važiuojame?— pasiteiravo leitenantas.

— Kur yra vienas bizonas, ten gali jų būti ir daugiau. Ar jūs esate kada matęs bizonų kaimenę?

— Dar neteko. Bet aš manau, kad geležinkelis yra saugomas.

— Pažinojau žmonių, kurie netikėtai užklupdavo geriausius sargybinius, nekalbant jau apie geležinkelio sargus.

Henriui pavyko atkreipti į save Ketės dėmesį.

— Iš jūsų ankstesnių žodžių aš supratau, kad jūs pažįstate Džo Brauną?— nedrąsiai paklausė mergaitė.— Garsųjį inžinierių pionierių?

— Tai mano geriausias draugas,— spindėdamas iš pasitenkinimo, atsakė Henris.

— O! Sako, jis dabar vykdo didelį projektą, tiesia šiaurinį geležinkelį, kuris taip pat eis per baisias dykynes?

— Kete!— sušuko teta Betė.— Na ir smalsi gi tu. Palik poną ramybėje! Argi nematai, koks jis pavargęs? Bet sakykit,— kreipėsi ji pati į Henrį,— ar Džo Braunas iš tikrųjų jūsų draugas? Jūs ir dabar su juo drauge dirbate?

— Dabar mažiau. Kaip matau, jūsų dukterėčia gerai informuota. Braunas dirba prie šiaurinio geležinkelio. Tai milžiniškas projektas. Mane tas mažiau domina. Visų pirma man jau ligi gyvo kaulo įgriso prerijos. Žmoniškai gyventi galima tik mūsų didmiesčiuose.

Sucypė stabdomi ratai, ir traukinys vėl sustojo. Henris iškišo galvą pro langą, ir šį kartą traukinio viršininkas prie jo priėjo.

— Sugadinti bėgiai!

— Prakeikimas! Ar labai?

— Ne, nelabai.

— Ar yra kokie pėdsakai?

Traukinio viršininkas gūžtelėjo pečiais ir vėl nuėjo prie garvežio.

Leitenantas ir Henris dėl visa ko užsitaisė revolverius. Mergaitė drebėjo iš baimės. Tetai Betei per kaktą ir smilkinius ritosi prakaito lašai, vagodami pudruotą jos veidą.

Tuo metu, kai darbininkai remontavo sugadintus bėgius, o keleiviai karštai diskutavo, už poros mylių į rytus prie geležinkelio, kuris taip pat buvo išardytas, stovėjo vienišas raitelis. Buvo dar tamsu; žiemos rytas aušo labai pamažu.

Raitelis buvo stambaus sudėjimo, plačiapetis, apsirengęs odiniais drabužiais, su plačiabryle skrybėle ant galvos, apsiavęs aukštais auliniais batais su pentinais. Jo arklys buvo jaunas ir stiprus. Jau kuris laikas jis stovėjo toje pačioje vietoje ir dairėsi po apylinkę, nušviestą mėnesienos.

Kiekvienas, kas mokėjo skaityti pėdas, galėjo įsitikinti, kad raitelis atjojo iš šiaurės rytų ir nebuvo nusėdęs prie geležinkelio.

Vadinasi, bėgius išardė ne jis. Čia jis iš tikrųjų buvo niekuo dėtas. Bet, pačiupęs jį ir išstudijavęs jo biografiją, kiekvienas šerifas būtų pasakęs: „Aha! Štai mes tave ir nutvėrėme!" Medkirtys, plėšikas, žmogžudys, vagis, aukso ieškotojas, spekuliantas ir sukčius, žvalgas pilietiniame kare, geležinkelio tiesimo bendrovės tarnautojas — taip, toks buvo Rudasis Džimas, dar

vadinamas ir Rudąja Lape. Visko jis patyrė per savo dar neilgą gyvenimą, bet kol kas nieko dar nepasiekė. Jei ką pasigrobdavo, tai greit ir vėl iššvaistydavo, o svarbiausio savo užmojo vis dar neįstengė įgyvendinti.

Pusantrų metų jis prasibastė toli nuo Plato ir dabar atjojo pasižiūrėti, kas dedasi jo buvusiose valdose.

Na ir kiaulystė! Kas išardė čia bėgius? Rudajam Džimui nepatiko, kad tose vietose, kurias jis ketino vėl kontroliuoti, be jo žinios išdarinėjami tokie dalykai. Na, bet jis išsiaiškins, kas šių mįslingų darbų kaltininkas. Juk dėl to ir išjojo visai savaitei iš bedančio Beno blokhauzo.

Jis pasitraukė toliau nuo geležinkelio, nes su tokia praeitimi būtų pavojinga čia patekti į teisingumo rankas, o vienam apiplėšti traukinį taip pat neįmanomas daiktas. Va, jeigu netrukus pavyktų suburti bendrus, tada viskas kitaip atrodytų. Nors, antra vertus, jeigu susirinks net pusė tų, kuriuos kvietė atvykti į bedančio Beno blokhauzą, jis neprasidės su tokiom smulkmenom, kaip traukinių apiplėšinėjimas, o galų gale mėgins įgyvendinti svarbiausią savo gyvenimo siekį. Jau dešimt metų, kaip jis ieško aukso. Dabar jau gana: arba viskas, arba virvė ant kaklo. Valkatauti jau nusibodo, toks gyvenimas įgriso ligi gyvo kaulo, todėl dabar trūks pliš sieks savo pagrindinio tikslo.

Vis dėlto visų pirma jam rūpėjo išsiaiškinti, kas čia išardė geležinkelį.

Jis nušuoliavo į šiaurės vakarus ir susirado patogią vietą, iš kur ir naktį galėtų stebėti traukinį. Čia nusėdo nuo arklio, atsigulė kalvos viršūnėje ir įsikando šaltą pypkę. Buvo įdomu pažiūrėti, kas dabar dedasi prie traukinio. O ten, toje vietoje, kur stovėjo garvežys, geležinkelininkai taisė bėgius. Žalos buvo padaryta, atrodo, ne tiek jau daug. Tuo tarpu tikrintojai jau žiūrinėjo tolesnį ruožą ir aptiko antrą, o už kokios mylios į rytus ir trečią apgadintą vietą,— tą, kurią pirmiausia rado Rudasis Džimas. Stukseno darbininkų plaktukai. Visi darbai ėjo visiškai ramiai. Niekas nešaudė į traukinį, nepasirodė jokių plėšikų. Tik sutriko traukinio grafikas, buvo sudrumsta keleivių ramybė.

„Tai velnias,— galvojo sau Džimas.— Turėčiau bent porą vyrų, ir būtų galima kai ką nuveikti!"

Staiga jis krūptelėjo lyg nutvilkytas — kažkas uždėjo jam ant peties ranką. Džimas tučtuojau griebėsi revolverio, neradęs jo, pašoko ir pasijuto bestovįs priešais milžinišką indėną.

Indėnas mandagiai grąžino jam ginklą.

— Mano baltasis brolis gali vėl įsikišti savo ginklą,— tarė jis tyliai.— Aš pamėginau savo sūnaus pokštą; kartą jis ištraukė man iš už diržo revolverį. Žiūriu, kad ir aš galiu taip padaryti. Na, gerai.

Džimas apstulbęs papurtė galvą.

— Žmogau... Topai... tu!

Jis vėl krito į žolę. Indėnas atsigulė šalia.

— Topai! Iš kur tu staiga atsiradai, apie tai pakalbėsim vėliau. Dabar pasakyk man: ar tu žinai, kas čia gadina geležinkelį?

— Hau, žinau.

— Ar nepasakytum man?!

— Kodėl ne? Tu tik vienas iš baltųjų turi teisę tai žinoti. O kaip tu čia atsiradai, irgi papasakosi man vėliau?

— Be juokų. Kieno tai darbas?

— Mano.

— Tavo?

— Hau.

— Ir ką tu iš to turi?

— Malonumą.

— Malonumą! Čia tai tikro Topo žodžiai. Kaip tu vertiesi?

— Medžioju, kaip visada, nuo to laiko, kai išmokau įtempti lanką. Ir geriu, kaip visada, nuo to laiko, kai mes arčiau susipažinome.

— Tu daraisi pokštininkas, Topai. Kur gyveni?

— Vasarą prerijose, žiemą miške. Kartais, kai užsinoriu degtinės, kokiame blokhauze.

— Išprotėjai?

— Galimas daiktas. O ką tu veiki, mano baltasis broli?

— Stumiu dienas, ir tiek, panašiai, kaip ir tu. Gali drąsiai pasekti mano pėdas. Ilgą laiką buvau Rytuose. Bet ir ten tokiems, kaip mes, nėra kas veikti. Ar Haris dar gyvas?

— Taip.

— Kur jis dabar?

— Kažkur Juoduosiuose kalnuose.

— Ką jis ten veikia?

— Persekioja aukso ieškotojus ir žudo juos.

— Irgi nieko sau užsiėmimas jaunam žmogui. Dabar jam dvidešimt dveji, ar ne? Tokio amžiaus ir aš buvau, kai prieš dešimt metų susidėjau čia su jumis. Ir jokios iš to naudos, iš tikrųjų!

Džimas nusispiovė.

Traukinys tolumoj pamažu vėl pavažiavo galiuką.

— Kertu lažybų,— tarė Džimas,— kad mudu dviese galėtume susišluoti visus keleivių pinigus.

— Galimas daiktas. Bet kam to reikia?

— Kam to reikia? Topai, tu mane siutini su tokiom savo kalbom. Kam to reikia? Cha, iš tikrųjų! Tai tu visai nebesusitinki su Hariu?

— Retkarčiais.

— Kada ir kur susitarėte pasimatyti sekantį kartą?

— Kai mėnulis dar du kartus pasikeis, prie bedančio Beno blokhauzo.

— Tik už dviejų mėnesių... hm... taip... gal ir gerai. O ką mudu veiksime ligi tol?

— Mudu? Tai tu manai likti su manim, Džimai?

— Arba tu su manim?

— Kur tu gyveni, Džimai?

— Visur ir niekur. Bet kol kas gyventi lauke be palapinės nelabai traukia. Ar tu dar nesusigriebei reumato?

— Ne.

— Man jau prasideda.— Rudasis Džimas patraukė gurkšnį iš butelio. Pakvipo degtinė. Jis padavė butelį indėnui.— Še, išgerk ir tu! Tai iš Beno smuklės.

Matotaupa prisidėjo butelį ir patraukė kelis gurkšnius.

— Užteks, užteks! Palik ir man kokį lašą mūsų pasimatymo proga! Daugiau galėsi bedančio Beno blokhauze...

— Merės nebėra,— tarė Matotaupa.

— Taip, išėjo, žinau, Dženė irgi. Benas vėl liko vienas šeimininkauti. Bet pas jį galėsime sutikti vieną kitą seną pažįstamą. Po poros mėnesių vis tiek ketinai ten joti!

— Ne pas Beną. Sutarėm susitikti su sūnum netoli blokhauzo.

— Didelio čia daikto. Blokhauze, šiaip ar taip, šilta.

Traukinys vėl paslinko galiuką. Garvežio švilpukas nuskardėjo per keletą mylių aplinkui.

— Na ir triukšmauja!— suniurzgėjo Rudasis Džimas.— Lyg tai būtų jų prerijos. Bet kol kas dar taip nėra. Nors ir žada jie čia atsiųsti daugiau kariuomenės.

— Kam ta kariuomenė?

— Kovoti su tavo gentainiais. Sako, netrukus jie bus suvaryti į rezervaciją.

Kai išaušo rytas, abu vyrai geriau įsižiūrėjo į kits kitą. Juk nesimatė tiek metų.

— Tu pasenai!— tarė Džimas indėnui ir pagalvojo sau: „Matyt, per tą laiką jis pasiutusiai gėrė."— Ar Hariui vis dar nepatinka, kad tu geri degtinę?— pasiteiravo jis.

— Nepatinka.

— Gerai, jojam pas Beną, kol ten dar nėra Hario.

BLOKHAUZAS

Praėjo du mėnesiai po šio susitikimo. Žiema vis dar nenorėjo užleisti savo pozicijų.

Buvo ankstyva popietė. Pūtė šaltas vėjas.

Vienoje prerijų lomelėje į šiaurės rytus nuo Najobreros stovėjo geltas mustangas su tamsiais karčiais ir tamsia uodega. Šalia jo tupėjo juodas perkaręs šuo. Eržilas buvo nepririštas, tačiau sukiojosi vienoje vietoje, skabydamas žolės stiebelius. Pasigirdus mažiausiam garsui, mustangas ir šuo pastatydavo ausis, o dabar, sudundėjus arklio kanopoms, abu suklusę pakėlė galvas ir ėmė uostinėti orą. Netrukus ant širmos kumelės pasirodė jų šeimininkas, įrudusio veido, apsirengęs odiniais drabužiais. Sniego lopų ir rudos žolės fone juos vos galėjai įžiūrėti. Eržilas ir šuo džiugiai pasveikino jaunąjį raitelį.

Raguotasis Akmuo nušoko žemėn. Jis buvo su senais, skalpų plaukais apsiūtais ledžingais, kailiniais mokasinais ir bizono kailio švarku. Priėjęs prie gelto mustango, ėmė glostyti jį, gal būt, atsakydamas į pasveikinimą, o gal tik norėdamas laimėti laiko apmąstymams.

Tai buvo diena, kai Raguotasis Akmuo turėjo susitikti su tėvu. Jau ankstyvą rytą jis atjojo į sutartą vietą ir, neradęs tėvo, paliko savo vieton eržilą ir šunį, o pats su širme išjojo pasidairyti po apylinkę. Vakaruose, miškelyje netoli Najobreros, aptiko dakotų žvalgų postą ir pažino ten esant Senosios

Antilopės sūnų iš Lokės giminės. Aptvare prie blokhauzo stovėjo Matotaupos mustangas, vadinasi, tėvas turėtų būti ten.

Tačiau pagal susitarimą jie turėjo susitikti prerijose, ir Raguotasis Akmuo ligi šiol laukė. Dabar reikėjo apsispręsti, ar joti sau atgal, ar ieškoti tėvo blokhauze.

Jaunasis karys apsisprendė.

Jis paleido širmę sekti iš paskos, užsėdo ant eržilo, kuriam ant nugaros buvo užmesta sena bizono odos antklodė, ir nujojo per prerijas link upės, nešančios gelsvus potvynio vandenis. Bijodamas, kad nepastebėtų dakotų žvalgai, jis perkirto Najobrerą ne ten, kur brasta, o truputį žemiau. Mustangai ir šuo nesibaidė upės srovės, o jaunasis indėnas nebijojo vandens ir šalčio. Jau pusantrų metų jis gyveno be pastogės kaip koks laukinis žvėris. Per tą laiką beveik užmiršo žmonių kalbą. Tie, kuriuos sutikdavo, jau nebeišeidavo gyvi iš šių plotų. O daugiau jis su niekuo nesusitikinėjo. Jaunasis indėnas be garso nužudė peiliu, tomahauku arba strėle daugiau kaip šimtą aukso ieškotojų. Tik tarp jų nebuvo Rudojo Džimo. Tačiau pastaruoju metu Raguotasis Akmuo ne kartą matė Džimą ir Matotaupą. Jis žinojo, kad jie vėl drauge ir kad blokhauze susirinko būrys vyrų, tarp kurių yra keletas jam pažįstamų banditų. Šiandien jis vėl turės kalbėtis su žmonėmis, nes nori pateikti tėvui vieną klausimą.

Laikydamasis priedangos, kad nepastebėtų žvalgai, Raguotasis Akmuo prijojo prie namo. Praėjo daug metų nuo to laiko, kai jis prie šio blokhauzo perspėjo Matotaupą saugotis Džimo, kai kartu su tėvu stojo tarnauti Džo Braunui žvalgu ir kai tėvas bedančio Beno smuklėje pasigėrė pirmą, o paskui ir antrą kartą. Visa tai Raguotasis Akmuo dabar vėl prisiminė. Jis įvedė eržilą ir šunį į aptvarą, kur stovėjo Matotaupos keršis, o širmę paliko už tvoros.

Blokhauze nesigirdėjo triukšmo, koks paprastai būna vakarais, kai svečiai pasigeria. Iš vidaus sklido tylūs balsai. Namas neturėjo langų, tik šaudymo angas. Pro plyšius skverbėsi blausi šviesa. Atidaręs sunkias ąžuolines duris, Raguotasis Akmuo apžvelgė blokhauzo vidų. Svetainės gale, kairiajame jos kampe, sėdėjo Matotaupa — vienas. Prie kitų stalų gėrė ir kalbėjosi keletas svečių. Visi buvo apsirengę kaip medžiotojai, traperiai, spąstų statytojai. Raguotasis Akmuo pažino tarp jų mušeiką Bilį, Tomą be skrybėlės ir batų ir mažiuką murziną

vaikėzą, vadinamą Jozefu. Tie trys pažvelgė į naująjį svečią, nežinodami, ar sveikintis su juo, ar ne. Tačiau Raguotasis Akmuo taip aiškiai atsuko jiems nugarą, kad jie tuoj pat vėl ėmė gerti. Pamažu eidamas per svetainę kampinio stalo link, jaunasis indėnas klausėsi, ką šneka žmonės prie kitų stalų, tačiau išgirdo tik nereikšmingų, tuščių kalbų nuotrupas. Įėjus jaunajam indėnui, visi kiti pokalbiai labai staigiai nutrūko, ir Raguotasis Akmuo tai pastebėjo.

Raguotasis Akmuo, nė žodžio netaręs, atsisėdo priešais tėvą. Ant stalo stovėjo tuščia taurelė. Priėjęs Benas paėmė ją ir pastatė pilną. Jis lyg ir bandė sveikintis, bet nieko iš to neišėjo. Raguotasis Akmuo jam neatsakė, netgi nepažvelgė į šeimininką. Tačiau Benui rūpėjo tik biznis, jis atnešė taurelę degtinės ir Raguotajam Akmeniui. Jaunasis indėnas išpylė degtinę žemėn ir vėl pastatė taurelę ant stalo. Visa tai padarė ramiai, lyg tai būtų savaime suprantamas dalykas.

Matotaupa nieko nesakė. Jis stebėjo sūnų, apšviestą dervuoto deglo. Per metus sūnaus veidas gerokai sulyso, pasidarė dar labiau neįskaitomas. Pasikalbėti su juo kaip su bet kuriuo kitu žmogumi atrodė neįmanomas daiktas. Ir Matotaupa nežinojo, ką jam sakyti, kaip pradėti kalbą. Galų gale tarė:

— Tai, vadinasi, atėjai.

— Bet tu neatėjai į sutartą vietą,— ilgai tylėjęs, atsakė Raguotasis Akmuo, iš lėto, pabrėždamas kiekvieną žodį.

— Čia geriau, ir aš žinojau, kad tu mane surasi.

Raguotasis Akmuo vėl neskubėjo atsakyti, o gal laukė, ką dar tars tėvas. Juodu nesimatė ištisus metus. Tačiau jeigu susitiko čia tik dėl to, kad pasakytų viens kitam, jog dar tebėra gyvi, tai nebuvo ko ir kalbėti. Žinoma, jeigu vėliau pavyktų pralaužti tą slogų tylos kiautą, jie turėtų apie ką pakalbėti. Bet laiko buvo mažai, nes artėjo vakaras, o vakare tikriausiai susirinks svečiai ir įtrauks Matotaupą į savo kompaniją. Smuklė buvo prasmirdusi degtine. Visa ta aplinka Raguotąjį Akmenį tiesiog slėgte slėgė. Todėl jis nusprendė kalbėti be užuolankų.

— Čia tau geriau patinka,— atsakė jis tėvui,— ir čia tu vėl susitikinėji su Ruduoju Džimu, aš tai žinau. Aš mačiau, kad čia renkasi daug vačičunų. Kas jiems vadovaus?

— Džimas ir aš būsime jų vadai. Tie vyrai bus kaip viena gentis.

Raguotasis Akmuo pagavo klydinėjantį tėvo žvilgsnį.

— Ir ką jūs ketinate veikti?

— Kovoti prieš Ugnies Žirgą, prieš visus dakotus ir visus baltuosius, kurie nesusideda su mumis.

— Valkatų ir plėšikų gauja,— tiesiai ir aiškiai tarė Raguotasis Akmuo.— Na, gerai. Bet jūs mėginsite ieškoti ir aukso. Ir aš į jus šaudysiu. Ar tu apie tai pagalvojai?

— Mes neieškosime aukso.

— Tu pats sau meluoji, Matotaupa. Apie ką čia kalbėjo vyrai, prieš man ateinant? Pamatę mane, jie nutilo. Jūs ieškosite aukso, ir aš į jus šaudysiu.

— Ir į savo tėvą?

— Matotaupa, tu nesi išdavikas. Todėl aš vaikystėje palikau savo gentį ir išėjau paskui tave. Bet aš reikalauju, kad tu netaptum išdaviku dabar. Tu žinai, kad Rudasis Džimas buvo oloje, Didžiosios Lokės viešpatijoj, ir vos neatskleidė tavo paslapties! Jis šovė į mane. Aš jau sakiau tau. Dabar jis renka gaują. Aš klausiu tave, Matotaupa, ar tu sutinki išsiskirti su Ruduoju Džimu ir pats nuimti jam skalpą?

— Ne.

— Visi žmonės žino ir visi liežuviai jau daug žiemų ir vasarų kalba, kad Rudasis Džimas ieško dakotų aukso. Tėve, aš lauksiu visą šią naktį. Jeigu iki saulės patekėjimo tu nepakeisi savo sprendimo ir toliau liksi šio sukčiaus brolis, aš būsiu tau jau nebe sūnus ir šaudysiu į jus. Aš pasakiau, hau!

Matotaupa nieko neatsakė. Jis net nesistengė surasti kokį pasiaiškinimo žodį. Instinktyviai ištiesė ranką, paėmė taurelę, išmetė ją vienu mauku ir tyliai, be garso pastatė atgal ant stalo. Šiame tyliame judesy slypėjo viskas, ko jis nepasakė žodžiais.

Raguotasis Akmuo atsistojo. Patyliukais, į nieką nekreipdamas dėmesio, jis išslinko iš blokhauzo.

Jaunasis indėnas nėjo prie savo gelčio, jis nubėgo į pietų pusę, kur kūpsojo smėlio kalvos. Ten susirado patogią vietą ir kelias valandas stebėjo blokhauzą bei upę. Atėjo vakaras. Paraudęs saulės kamuolys pamažu nusėdo į tolimas pilkas ūkanas, gaubiančias Uolinių kalnų viršūnes. Iš šiaurės vis dar pūtė žvarbus vėjas, šiurendamas trumpą žolę, raibindamas polaidžio balų vandenį ir vėl traukdamas ledu papilkėjusį sniegą. Smėlio

kalvų viršūnes dar gaubė vakaro prieblanda, o slėnesnėse vietose jau juodavo tamsūs šešėliai.

Raguotasis Akmuo savo aštria ausimi išgirdo iš žiemryčių pusės risčia atjojant vienišą raitelį. Nors per kalvų grandinę kol kas jo nebuvo matyti, tačiau jaunasis indėnas aiškiai suprato, kad nepažįstamasis įprastu keliu artėja prie brastos ir kartu prie blokhauzo. Netrukus ir jis pats pasirodė.

Raitelis buvo dar labai jaunas, apsirengęs odiniais drabužiais, apsiavęs aukštais auliniais batais, ant galvos užsidėjęs aukštą plačiabrylę skrybėlę, kokias nešioja baltieji, gindamiesi nuo karščio, šalčio ir atšiauraus krašto audrų. Šautuvą buvo užsikabinęs per petį, už diržo užsikišęs peilį ir revolverį. Jo bėris, jausdamas netoli esant vandenį, bėgo nė neraginamas.

Raitelis perbrido Najobrerą ir pietiniame krante pasiekė blokhauzą. Pasidairęs, kur galėtų palikti nakčiai arklį, rado pietiniame namo gale didelį aptvarą su kitais arkliais ir uždarė ten savo bėrį. Paskui nusliūkino palei namo sieną prie sunkių medinių durų ir atidarė jas. Ant tamsios pievos krito šviesos ruožas. Pasigirdo garsūs balsai, girtų vyrų gerkliojimas. Kai jaunasis raitelis įėjo į vidų ir uždarė duris, pradingo šviesos pluoštas, nutilo ir triukšmas. Aplink namą vėl liko tylu ir tamsu, kaip ir visose prerijose.

Danguje sužibo pirmosios žvaigždės, o Raguotasis Akmuo vis dar tebesėdėjo kalvos viršūnėje. Tarp daugelio girtų balsų jis tada išgirdo ir tėvo balsą. Džimo name dar nebuvo. Raguotasis Akmuo norėjo palaukti ir įsitikinti, ar tas nenaudėlis šią naktį čia pasirodys, ar ne.

Jaunasis raitelis, įėjęs į blokhauzą, sustojo prie durų, nusiėmė skrybėlę, persibraukė ranka plaukus ir nusispiovė — jam nepatiko degtinės tvaikas ir tiršti pypkės dūmai. Jis neturėjo jokio noro sėsti prie stalų, kur kiti lošė kortomis. Niekieno nepastebėtas, jis nuėjo į tolimiausią kampą kairėje ir atsisėdo ant suolo galo po dervos deglu. Benas tuoj atskubėjo su taurele degtinės. Jaunuolis metė į šeimininką nepatiklų žvilgsnį ir nenorom išlenkė atneštą taurelę.

— Tu irgi lauki Rudosios Lapės?— pasiteiravo šeimininkas.

Jaunuolis, ne ką vyresnis kaip aštuoniolikos metų, buvo iš tų žmonių, kurie nemėgsta tuoj pat leistis į kalbas.

— M-m,— numykė jis.

Tačiau šeimininkas neišsigando tokio svečio nekalbumo.

— Jo draugas, senasis indėnas, jau čia,— pasakojo jis,— tas didelis raudonodis prie stalo... Topas... pažįsti jį?

— M-m.

Nors naujasis svečias atkakliai nesileido prakalbinamas, vis dėlto šeimininko šnekos jį sudomino. Topas, nusimetęs švarką, sėdėjo prie gretimo stalo ir rinkosi išdalytas kortas. Priešais jį stovėjo tuščia degtinės taurelė. Net ir pasilenkęs, jis atrodė nepaprastai didelis. Topas buvo girtas, garsiai rėkavo ir piktai ginčijosi su kitais lošėjais.

Kol jaunuolis stebėjo indėną, Benas atnešė jam keptos bizonienos. Svečias buvo išalkęs ir tuoj kibo valgyti. Bizoniena buvo minkšta ir skani. Pasistiprinęs jaunuolis numetė kaulus šeimininko šuniui ir pasidarė kalbesnis.

— Tai anas ten Topas?— paklausė jis ir niekinamai patempė lūpą.

— Matyt, tu esi labai poniškas? Mažai geri, atsargiai loši?— Benas atsisėdo šalia svečio ir sumirksėjo.— Bet kai jūs visi rasite aukso, tada ir tu galėsi truputį surizikuoti!

— Kokio aukso?

Benas šelmiškai nusišypsojo.

— Tikiuosi, tu nemanai, kad mes čia turime kokių paslapčių? Topo aukso.

— Nepanašu, kad tas nusmurgęs raudonodis galėtų turėti aukso.

— Raudonodžiai nieko dorai neišmano apie auksą. Prie jo reikia prieiti mūsų žmogui. Bet aš galiu tau pasakyti: tas senis kai ką žino!

— Man tas ne galvoj. Argi aš turiu su tuo ką bendra?

— Žinoma. Jeigu tu lauki Rudosios Lapės.

Jaunasis svečias išgėrė dar vieną taurelę.

— O kodėl gi aš turiu laukti Rudosios Lapės?

— Ką? Nelauki Rudosios Lapės? Man rodos, kad lauki. Tu esi Misurio žiurkė, kurios vakar dar trūko. Atjojai iš žaliųjų pievų, nuo Misurio aukštupio, į mūsų stepę ir, galiu kaip tau pasakyti, prajojai pro pat auksą. Juk auksas — Juoduosiuose kalnuose.

— Tie kalnai dideli.

Benas pakėlė antakius.

— Užtat gi, čia ir yra šuo pakastas, pataikei kaip pirštu į akį, jaunuoli. Juodieji kalnai dideli, ir jeigu ten nori ką rasti, reikia turėti žmogų, kuris žino vietas. O senis Topas kaip tik ir yra tas žmogus!

— Gal ir taip. O ar jis tau ką sakė?

— Man? Ir kuriam galui man sakyti? Aš juk neieškau aukso.

— Ne, tu neieškai aukso kalnuose. Geriau pasiimi jį iš kitų kišenės.

Benas nusijuokė ir anaiptol neužsigavo dėl tokios pastabos.

— Žinoma, jeigu tik ji netuščia,— tarė jis.— Man irgi būtų malonu, jeigu jūs galų gale ką rastumėt. Jūsų pilnų kišenių aš laukiu jau dešimt metų, kaip ir Rudasis Džimas olos stebuklo.

— Tu gali mums padėti?

Benas gūžtelėjo pečiais.

— Džimas ne iš tų žmonių, kurie ieško mano pagalbos. Bet aš jį seniai pažįstu ir viena galiu tau pasakyti: jis žaidžia pasiutiškai pavojingą žaidimą.

— Pavojingą? Aš pažįstu dakotus. Su jais galima sugyventi.

— Gal tu ir gali su jais sugyventi. Tu panašus į fermerio sūnų...

— O jeigu toks ir būčiau... kas tada?

— Ko raudoniesiems kibti prie fermerio? Ar užmokėjot jiems už žemę?

— Taip, sudarėme pirkimo-pardavimo sutartį. Dakotai jos visada griežtai laikėsi. Bet dabar... tos prakeiktos žemės bendrovės... jos kur kas blogesnės už indėnus.— Jaunuolis pajuto, kad, palietęs šią temą, visas paraudo iš pykčio.

— Ak štai kas. Įsivaizduoju, vis ta pati daina nuo didžiojo Danielio Buno laikų ligi pat šiolei. Bet trenk jiems po kojų tą šlamštą ir, pasinaudojęs prieglobsčio įstatymu, pareikalauk naujos fermos... tas ne tiek jau daug kainuos, šitiek, manau, sukrapštysi.

— Pakalbėtum tu su mano tėvu. Iš tėvynės jį išgujo lupikautojai; jis iškeliavo į didžiąją Ameriką, įsigijo žemės, įdirbo ją, sumokėjo dakotams, o dabar vėl kraustykis kitur arba dar kartą mokėk pinigus? Greičiau jis iššaudys tuos banditus...

— Kokius banditus?

— Matininkus.

— Ir šitokiu būdu padarys galą žemės bendrovėms?

— Ne,— ištarė jaunuolis su kartėliu.— Jos gyvavo, gyvuoja ir gyvuos, be to, joms padeda vyriausybė.

— Matai, todėl su jomis reikia gražiuoju sugyventi. Aš prekiauju su didžiosiomis kailių bendrovėmis ir, kaip matai, gyvenu.

— Niekšybė ir liks niekšybė,— tarė jaunuolis. Jis nusibraukė nuo kaktos plaukų sruogą, ir jo balsas nuskambėjo taip, kad Benui nebeliko abejonės, jog pokalbis šia tema baigtas.

— Taigi, jeigu jūs su Rudąja Lape rasite aukso, tada viskas bus gerai,— vėl pradėjo šeimininkas.— Galėsite sumokėti žemės bendrovei ir likti savo fermoje. Linkiu tau sėkmės. Tik saugokis Topo, o dar labiau jo sūnaus Hario!

— O ko gi jų bijoti? Mano tėvas juos abu pažinojo, o mūsų senieji kaubojai, Tomas ir Teo, taip pat daug pasakoja apie Topą ir Harį. Tik neįsivaizduoju, kad ta pasigėrusi žmogysta ten prie stalo galėtų būti garsusis Topas.

— Susipažinsi dar ir su sūnumi. Buvo čia prieš tai įkišęs nosį, labai nelaiku, tarp kitko, ir tuoj pat vėl išėjo. Bet arklį ir šunį paliko čia. Reikia manyti, kad nakčiai vėl sugrįš.

— Jeigu jis irgi toks prasigėręs, tai neverta iš jo per daug ko tikėtis.

— Mielasis, jeigu nebūtų degtinės, jūs niekada nepamatytumėt aukso! Manai, kad raudonodis blaivas pasakos savo paslaptis?

Benas atsistojo ir nuėjo aptarnauti gausių svečių.

Jaunuolis apsidžiaugė atsikratęs plepaus šeimininko. Iš savo ramaus kampo dabar jis galėjo nekliudomas stebėti medžiotojus ir aukso ieškotojus, susirinkusius pas Beną. Jo dėmesys vis labiau ir labiau krypo į senąjį indėną. Vadinasi, jie nugirdė jį, tikriausiai jau nebe pirmą kartą, kad jis išduotų aukso paslaptį. Kaip pasakojo Tomas ir Teo, taip pat tėvas Adamsonas, Topas irgi kažkada buvo didžiai gerbiamas žmogus. Tačiau dėl aukso reikėjo jį padaryti valkata, gerkliojančiu, keikiančiu girtuokliu ir kortuotoju. Ar tai irgi niekšybė?

Žiūrėdamas į buvusį vadą ir prisimindamas draugus indėnus ten, šiaurėje, Misurio aukštupy, fermerio sūnus tarsi išvydo prieš akis tolimos praeities vaizdus, kaip vieną gruodžio rytą jie su tėvu užjojo ant aukštumėlės prerijose, nuo kurios senasis Adamsonas mėgdavo pasižiūrėti, koks žada būti oras, apžvelgti galvijų kaimenes ir pasidairyti, ar nematyti kur vilkų

ar banditų. Tą giedrą rytą Adamsonas ir jo sūnus Adamas Adamsonas staiga pastebėjo tolumoj barakus. Vienas jau buvo gatavas, tarsi iš žemės išdygęs, kiti dar tik statomi. „Prakeikimas,— pasakė tada tėvas ir sugniaužė kumščius,— tai žemės rykliai!" Paskui prasidėjo derybos, karšti ginčai, atėjūnų pašaipos iš naivaus ūkininko, kuris iš tikrųjų tikėjo, kad žemė priklauso jam, nes jis garbingu keliu, už savo kruvinus pinigus, nusipirko ją iš dakotų ir savo rankomis pavertė dirbamais laukais. Barakuose sėdėjo vyriausybės įgaliotiniai ir kalbėjo apie naujos valstijos sudarymą ligi šiol „niekam nepriklausančiose" žemėse. Tie įgaliotiniai visiškai nepaisė dakotų teisės į savo tėvynę, o senojo fermerio į savo žemę. Vyriausybės atstovai persimetė reikšmingais žvilgsniais su žemės bendrovės atstovais, sėdinčiais kitoje siauro stalo pusėje, ir tėvas Adamsonas suabejojo, katrie iš jų yra geresni lupikautojai — žemės spekuliantai ar vyriausybės atstovai; atrodė, kad ir vieni, ir kiti gerai išmano šį darbą. Vyriausybė pusvelčiui perleido piningingai bendrovei milžiniškus žemių plotus, o fermeris turi labai brangiai sumokėti, jeigu nori likti savo sklype. Buvo kalbama apie geležinkelio tiesimą, kuris be galo pakelsiąs šių plotų vertę. Atėjo matininkai ir, nieko nesiklausę, išmatavo ir sužymėjo pievas, kuriose jau keturiolika metų ganėsi Adamsono šeimos gyvuliai. Senasis Adamsonas, pasiėmęs šautuvą, išvijo matininkus. Tačiau jie pasakė, kad rudenį vėl sugrįš, jeigu fermeris nesumokės tiek, kiek reikia. Todėl jaunasis Adamsonas pasibalnojo savo bėrį ir išjojo ieškoti aukso, kad tėvas turėtų kuo apsimokėti.

Taip besėdėdamas ir begalvodamas, jaunuolis nė nepajuto, kaip kažkas tyliai atsisėdo šalia ant suolo. Tik atsitiktinai metęs žvilgsnį, pastebėjo savo kaimyną. Tai buvo jaunas indėnų karys, visai be švarko, su ginklais, pasiruošęs bet kuriuo momentu stoti į kovą. Jam ant krūtinės kabėjo grandinėlė iš lokio nagų. Benas tuoj pat pastebėjo šį naują svečią ir atskubėjo su taurele degtinės. Indėnas užsimokėjo, išpylė degtinę žemėn ir pasistatė tuščią taurelę šalia ant suolo. Šeimininkas nuėjo sau.

„Po perkūnais",— pagalvojo Adamas ir įdėmiai nužvelgė savo kaimyną. Jam į akis krito peilio rankena, kyšanti iš siuvinėtos makšties prie diržo. Tai buvo rūpestingai ir meniškai išpiaustyta paukščio galva. Šautuvą indėnas laikė tarp kelių. Jis prisikimšo pypkę ir visai nekreipė dėmesio į Adamą. Nors jo

juodos akys buvo atmerktos, tačiau niekas nebūtų galėjęs pasakyti, į ką jis žiūri. „Kaip ežys!— pagalvojo Adamas.— Kai susiriečia į kamuolį, jo visai nematyti, vieni tik spygliai. Taip ir indėnas užsisklendė savyje." Adamas sarmatijosi ilgiau spoksoti į kaimyną, tik retkarčiais mesdavo į jį slaptą žvilgsnį.

Slinko valandos, nebetoli jau buvo pusiaunaktis. Adamas išgėrė dar dvi taureles degtinės, o jo kaimynas užsimokėjo ir išliejo žemėn taip pat dvi. Staiga girgždėdamos vėl atsidarė durys, ir į smuklę pagaliau įžengė žmogus, kurio laukė fermerio sūnus. Tai buvo stambus, plačiapetis vyras rusvais plaukais. Jis tučtuojau pastebėjo Adamą, priėjo prie jo ir pasisveikino, tardamas:

— O, tu irgi čia?

Paskui sustojo prie jaunojo indėno ir apsimestinai mandagiai pasakė:

— Hari, mes ilgai nesimatėme. Sveikinu savo raudonodį brolį.

Haris ir Rudasis Džimas pasižiūrėjo į kits kitą, ir Adamas, akylai juos stebėjęs, pamatė jų žvilgsnyje neapykantą. Bet tas truko taip trumpai, kad Adamas net suabejojo, ar tik nebus apsirikęs. Indėnas labai ramiai ir mandagiai atsakė į baltaveidžio pasveikinimą, tik išsisuko be žodžio „brolis". Rudasis Džimas, matyt, pajutęs palengvėjimą, nuėjo šalin ir atsisėdo greta kito savo pažįstamo prie pirmojo stalo. Ten jį visi sutiko su dideliu triukšmu. Senajam indėnui jis patapšnojo per petį ir sušuko:

— Topai! Ei! Topai!

Tačiau girtas Topas tarsi neišgirdo šių žodžių, tik spoksojo į kortas, kurios ir vėl — jau kelintą kartą — rodė, kad išlošė mažiukas murzinas vaikėzas, jau visą vakarą apgaudinėjantis indėną.

Adamas dar kartą pasižiūrėjo į Harį, kuris išpylė degtinę lyg kokį purviną vandenį, ir į girtą jo tėvą. Įdomu, kokie jų santykiai? Ar gerai jie sutaria tarpusavy?

Taip jam besvarstant, prie kortų stalo kilo triukšmas, ir Adamas suprato, kad Topas visiškai prasilošė ir nebeturi kuo užsimokėti. Murzius Jozefas rėkė ir reikalavo išloštų pinigų arba senojo indėno arklio ir šautuvo. Tačiau su šitokiu reikalavimu Topas negalėjo sutikti, ir įpykęs Jozefas šliūkštelėjo jam į veidą degtinę. Žilasis indėnas tylėdamas sėdėjo prie stalo. Atrodo,

jis suprato, kad sumokėti tai, ką pralošė, yra garbės dalykas. Pagaliau jis susiėmė ir mostelėjo sūnui, sėdinčiam šalia Adamo ant suolo. Haris atsistojo, neskubėdamas, bet ir nedelsdamas, priėjo prie tėvo ir padėjo ant stalo metalinių pinigų. Paskui, netaręs nė žodžio, apsisuko ir išėjo iš blokhauzo. Prie stalo vėl kilo triukšmas. Murzius Jozefas susižėrė dolerius į kišenę. Dabar jis vietoj kortų išsitraukė kauliukus. Topas plyšojo ir gėrė, paskui išsitraukė iš už diržo maišelį ir užstatė jį, kad galėtų toliau lošti.

Adamas susijaudino, jis tiesiog negalėjo akių atitraukti nuo maišelio. Negi lošėjai taip ir priims šį užstatą, nepažiūrėję, kas yra maišelyje? Ne, murzius Jozefas atrišo maišelį, pažvelgė vidun, ir Adamas aiškiai matė, kaip tas vaikėzas nugvilbė ir paslėpė kažkokį grūdelį. Aukso grūdelį! Topas užstatė maišelį su auksu! Vadinasi, jis žino, kur galima rasti aukso... Adamas nesitvėrė savo kaily.

Tuo metu prie fermerio sūnaus vėl prisėdo šeimininkas. Dabar jaunuolis buvo jau kalbesnis.

— Tai, sakai, Topas mums vadovaus?

Benas išsišiepė.

— Manau, kad taip. Bet viena jums pasakysiu: saugokitės Hario. Pasisaugokit! Jis jus visus iššaudys. Nenorėčiau jo sutikti Juodųjų kalnų miškuose. Ten jau kabo ant medžio ne vienas iš tų, kuriuos aš mačiau čia prie taurelės pirmą ir paskutinį kartą.

— Mus ves Hario tėvas.

— Žalias tu dar esi bernelis. Tokiems, kaip tu, sakęs nesakęs. Darykit, kaip norit. Kiekvienas turi žinoti, ką jis daro, ir kiekvieno valia parduoti savo kailį. Aš pasakiau, hau!

Pakartojęs šį indėnų mėgiamą posakį, Benas atsistojo ir vėl nuėjo prie lošėjų.

Adamas liko susijaudinęs ir susimąstęs. Nebegalėdamas ilgiau kęsti dūmų ir degtinės tvaiko, jis išbėgo į gaivų nakties orą, metė žvilgsnį į savo arklį, ramiai besiganantį aptvare, ir nuėjo paupiu pasivaikščioti. Grįždamas atgal, staiga pastebėjo Harį. Juodas ir sustingęs aukšto liekno indėno siluetas dunksojo žvaigždėto dangaus fone. Adamas praėjo pro pat jį ir pastebėjo, kad indėnas taip pat pajudėjo ir seka iš paskos. Haris ėjo lengvais, vos girdimais žingsniais, joks baltasis, apsiavęs sunkiais batais, nebūtų galėjęs taip tyliai vaikščioti. Indėnas

pasivijo Adamą ir, kai jaunuolis atidarė blokhauzo duris, stovėjo jam už nugaros ir aiškiai matė, kas dedasi viduje.

Adamas krūptelėjo.

Deglų apšviestame blokhauze viešpatavo mirtina tyla. Lošėjai stovėjo aplink vieną stalą, prie kurio grūdosi ir kiti svečiai. Viso to susijaudinimo centre buvo Matotaupa. Jis irgi stovėjo stačias, savo milžiniška figūra kiek palinkęs į priekį, dešiniąja ranka sugniaužęs maišelį. Visi pasigėrę lošimo bendrai godžiomis akimis sekė kiekvieną jo judesį. Matotaupa ištraukė iš maišelio du aukso gabaliukus ir padėjo ant stalo.

— Štai,— tarė jis kimiu balsu,— Topas ir vėl padengė savo skolą.

Muřzius Jozefas, jau prieš tai spėjęs vieną gabaliuką nukniaukti, griebė auksą kaip koks plėšrus žvėris auką ir tuoj pat rūpestingai paslėpė jį vidinėje kišenėje.

— Lošiam toliau!— tarė jis ir pastūmė Topui kauliukus.

— Neloškit!— staiga sušuko kažkas.— Vyručiai, broliai, kaip mane, Bilį, gyvą matote, dabar mes išgersim! Raudonasis turi aukso, aukso... vyručiai, argi jūs dar šito nesupratote? Jis turi! Jis žino!— Žmogus pradėjo rėkti kaip pakvaišęs. Kadangi visi kiti tylėjo, Adamas labai gerai girdėjo jo žodžius.— Rudoji Lape, brolyti, eik šen, tu aukso žmogus! Vadinasi, teisybė, kad jis tau pasakė, kur yra aukso. Tu mūsų neapgavai...

Užbaigti savo liaupsių jis nespėjo. Rudoji Lapė smūgiu į pasmakrę partrenkė jį žemėn. Vėl stojo tyla. Vienu metu Adamui pasirodė, kad jis girdi už nugaros jaunojo indėno kvėpavimą, bet tas truko labai trumpai.

Adamas pažvelgė į Topą. Indėnas išsirężė kaip lokys. Girtumo raudonis pradingo iš jo veido, dabar jis atrodė pilkas kaip pelenai, sustingęs žvilgsnis įsmigo į Džimą.

— Rudasis Džimai,— tarė jis švokšdamas.— Rudoji Lape, tu žinai mano paslaptį... tu žinai...

Indėnas nutilo, lyg pats dar gerai nesusigaudydamas, kas atsitiko. Niekas netarė nė žodžio, tačiau visų akys buvo nukreiptos į Rudąją Lapę. Šis atrodė šaltas ir abejingas.

— Taip,— atsakė jis,— ar tai naujiena? O gal tu gailiesi, išdavęs man savo paslaptį?

Išgirdęs šiuos žodžius, indėnų vadas tartum suglebo ir nebeteko jėgų, akysę plykstelėjo beprotiška liepsna.

— Taip,— tarė jis vos girdimu balsu,— taip... nuodingoji gyvate!— sušuko paskui ir pašoko nuo stalo.— Tu mane išdavei ir patį padarei išdaviku! Apnuodijai savo užburtu vandeniu! Išgavai mano tėvų paslaptį... Mirtis tau! Matysi tu auksą kaip savo ausis...

Matotaupa užsimojo kuoka ir norėjo smogti Rudajai Lapei. Tačiau daug rankų nutvėrė jį iš užpakalio ir atlošė atgal. Rudosios Lapės peilis blykstelėjo virš nuogos senojo indėno krūtinės.

— Harka!— sušuko dakotas ir ištarė dar kažkokį žodį, kurio Adamas nesuprato.

Tuo metu Rudosios Lapės peilis pervėrė jam širdį. Matotaupa susvyravo; jo didžiulis kūnas suglebo ir paleistas šlumštelėjo ant žemės. Matotaupa buvo nebegyvas.

Rudoji Lapė pasilenkė prie lavono, o paskui dingo Adamui ir Hariui iš akių. Kiti vyrai stovėjo aplinkui. Pagaliau Benas paėmė lavoną ir nutempęs paguldė kampe, kur pirma sėdėjo Adamas. Išmesti laukan jis, matyt, nedrįso — bijojo Matotaupos sūnaus.

Adamas apsidairė. Haris buvo dingęs, tarsi skradžiai žemę prasmegęs.

Jaunasis fermerio sūnus įžengė į blokhauzą ir, uždaręs duris, sunkiais žingsniais nuėjo pro murmančius vyrus tiesiai prie Rudosios Lapės.

— Kaip čia yra?— piktai užklausė jis rudaplaukį.— Žinai, kur yra auksas, ar nežinai? Jeigu jau prieš dešimt metų sužinojai tą paslaptį, tai kam dar ligi šiolei tąseisi su tuo indėnu?

— Na ir kvailys,— atsakė Rudoji Lapė, dar ne visai atsipeikėjęs.— Topas girtas man papasakojo, kur galima rasti aukso, bet tas pasakojimas buvo labai netikslus. Galvojau, pasiimsiu jį drauge, ir jis man viską tiksliau nušvies. Šiaip ar taip,— Rudosios Lapės balsas vėl pasidarė tvirtesnis,— šiaip ar taip, užtenka ir to, ką aš žinau. Mes galime ramiai leistis ieškoti aukso!

— O jo sūnus?— sušuko murzius Jozefas.— Haris?! Ačiū už malonumą, jeigu jis visą laiką seks iš paskos. Aš neisiu su jumis.

— Ir neik,— įtūžęs sušuko Rudoji Lapė,— tokių nusususių bailių šunyčių mums ir nereikia.

Benas užrakino duris. Kai kurie prerijų medžiotojai žvilgčiojo pro šaudymo angas laukan, kiti vėl pamažu susėdo prie stalų. Rudoji Lapė nuėjo į kampą, kur gulėjo negyvas Matotaupa, ir nulupo jam nuo galvos odą.

— Geras laimikis,— tarė jis ciniškai, kai vienas iš vyrų mostelėjo jam ranka liautis.— Jūs visi tiek ir težinote — pabrukti uodegą kaip pudeliai, ir viskas. Ar tu irgi bijai Hario, Tomai?— Rudasis Džimas piktai nusikvatojo.— Aš dar nuimsiu ir Hariui skalpą. Turėsiu jį prisiminti mūsų draugystei.— Jis vėl sugrįžo atgal prie stalo ir atsisėdo ton vieton, kur neseniai sėdėjo Matotaupa.— Benai, drauguži, greičiau nešk išgerti!

Adamas vėl nuėjo į savo kampą. Dervos deglas virš jo galvos pamažu baigė degti, bet šeimininkas nekreipė į tai dėmesio. Fermerio sūnus pažvelgė į indėną, gulintį prie jo kojų kraujo klane. Mirusio vado galva atrodė labai tauriai, nors Rudasis Džimas ir siaubingai ją sužalojo, nuimdamas skalpą. Dar neseniai persikreipęs iš pykčio ir girtumo veidas dabar buvo lygus, akys atmerktos, niekas jų neužspaudė. Tik dabar Adamas pirmą kartą suprato, kas per žmogus buvo Matotaupa. Rudasis Džimas ką tik atėmė jam gyvybę, bet jau seniai jis sunaikino jį morališkai, degtine palauždamas charakterį ir valią. Bet dabar, mirties valandą, jis vėl iškilo visa savo didybe, tas aukštaūgis vyras atvirais, išdidžiais, kančios paženklintais veido bruožais — tikras Lokės giminės vadas.

Ką daryti Adamui? Eiti su tuo žudiku ir niekšu į kalnus ieškoti aukso? O ar neištiks ir jo toks pat likimas, kaip Matotaupos? Ar vieną dieną nenusmeigs ir jo Rudasis Džimas, panorėjęs vienas susiglemžti auksą? Ne, šitas sandėris nieko gero nežada. Bet, antra vertus, ir Adamui, ir Rudajai Lapei gresia toks pat pavojus, be to, jau per vėlu palikti tą nelemtą draugiją. Jau pateko į srovę ir pasidavė jos nešamas. Hario kerštas gresia visiems Rudosios Lapės bendrams, o Adamas irgi yra vienas iš jų.

Jaunuolis atitraukė žvilgsnį nuo negyvo indėno ir liovėsi svarstęs — vis tiek nėra jokios išeities. Jis pastebėjo, kad Benas tariasi su Rudąja Lape. Paskui jie paskelbė, kad ligi ryto prie šaudymo angų turi likti po kelis sargybinius. Kiti svečiai, jeigu nori, gali susisupti į apklotus ir miegoti. Sargybon prie arklių niekas nepasisiūlė. Neatsirado tokių, kurie rizikuotų naktį išeiti iš blokhauzo.

Paskirstęs sargybinius, Benas priėjo prie Adamo.

— Na ir velniava,— tarė jis,— Rudoji Lapė, tas idiotas, sugadino man visą biznį. Dabar, pavasarį, kai ypač geras būna uždarbis ir niekada netrūksta svečių, kai po žiemos pradeda rinktis medžiotojai, nešdami man kailius... ir vienas kitas naujokas apsilanko skolintis spąstų bebrams arba išsiruošęs ieškoti aukso... Kaip tik prieš pat karą su indėnais! Dar būčiau iškišęs raudonodžiams už gerą kainą vieną kitą seną titnaginį šautuvą, kol dar visai neuždrausta prekiauti ginklais... Žinok, jaunuoli, kad aš jau daug metų čia varau gerą biznį ir ne taip jau blogai sugyvenu su dakotais...

— Kur nesugyvensi, jeigu pardavinėji jiems šautuvus ir paraką,— suniurzgė Adamas.

— O kodėl gi ne, juk raudonodžiams irgi reikia gyventi. Mūsų verslo žmogus, smuklininkas ar prekiautojas, leidžia visiems gyventi, nesvarbu, baltasis jis ar raudonodis...

— Svarbu tik, kad jis moka!— kandžiai tarė Adamas.

— Taip, tas svarbiausia. Bet kas toliau bus? Manai, aš galėsiu ramiai gyventi šioje šuns būdoje? Tu nepažįsti Hario, o aš jį pažįstu. Ką jis dabar darys? Galiu tau tiksliai pasakyti — grįš į savo gentį, į Lokės giminę, ir nušluos nuo žemės ir mane, ir mano lūšną. Velniop jau mano biznis, reikės kitur įdėti pinigus. Rytoj čia atvyks šiek tiek kariuomenės. Perleisiu jai visą savo mantą ir duosiu kojoms valią.

— Ar nenorėtum įdėti savo pinigus į mano fermą?— paklausė Adamas.— Jeigu tu turi keltis kitur?..

Benas pašaipiai krenkštelėjo.

— Ne, mielasis, su žeme aš neprasidedu. Dirbdamas žemę, nepraturtėsi, perdaug lėti tempai. Aš matau jau, kad tu ūkininkas, beviltiškas ūkininkas, ir iš tavęs nieko doro nebus. Iš kurgi tu kilęs?

— O kas tau darbo? Iš anapus didžiosios kūdros, iš vienos varganos apylinkės, ten kalnai ir akmenuota žemė, daug darbo, o valgyti nėra ko — vien tik godumas ir rykštės. Mano tėvas buvo ir liks ūkininkas; aš irgi būsiu ūkininkas, įspėjai. Jūs, prekybininkai, visai kitokie žmonės.

— Taip, mes kitokie, tu godi Misurio žiurke. Bet vis dėlto tu geras bernas, ir aš noriu padaryti tau vieną paslaugą. Mes jau atsiskaitę. Už degtinę, kurią išgėrei, gali nemokėti, ir dar duosiu dvi taureles priedo. Tik turiu vieną prašymą. Tas tris

valandas, kurios dar liko ligi aušros, pasaugok duris. Tu esi blaiviausias iš visų.

Adamas nieko daugiau nesakė, tik pasiėmė savo šautuvą ir atsigulė prie durų kaip koks sarginis šuo.

Smuklėje įsiviešpatavo nejauki tyla. Pavargę sargybiniai stovėjo įrėmę kaktas į šaudymo angas, kiti sumigę knarkė. Adamas kartkarčiais tikrino, ar tebeturi durų raktą, kurį jam patikėjo Benas, ir stengėsi neišleisti iš akių Rudojo Džimo. Žudikas dar kartą priėjo tamsoje prie Matotaupos lavono, paskui, lyg nežinodamas ką daryti, du kartus perėjo pirmyn ir atgal per smuklę. Galų gale, taręs keletą grubių žodžių, pažadino tris medžiotojus ir kažkodėl liepė užleisti vietą jam su Benu. Tie murmėdami ir keikdami atsikėlė ir pasiklojo guolį kitoje vietoje. Rudasis Džimas čia viešpatavo kaip koks stiprus šuo rujoje. Adamas dar matė, kaip Džimas atsigulė ir pasišaukė Beną. Abu palindo po viena antklode, ir Adamas pagalvojo, kad jie turi kažkokių slaptų reikalų.

Tačiau greitai jis pamiršo tuos bendrus ir visą savo dėmesį sutelkė į lauką, klausydamasis, ar neišgirs kokio įtartino garso. Gulint šitokioje tyloje, ėmė nuovargis ir miegas. Bet Adamas laikėsi iš paskutiniųjų.

Nežinia, ar jis buvo užsnūdęs, ar ne, bet staiga išgirdo kažkokį triukšmą. Jam pasirodė, kad kažkas subrazdėjo pačiame namo viduje. Jaunuolis pasikėlė ir visų pirma pažvelgė į tą vietą, kur gulėjo vadeivos — Rudoji Lapė ir Benas. Vieta buvo tuščia. Likusi tik atversta antklodė. Kaip tik iš čia ką tik ir pasigirdo tas įtartinas triukšmas — tarsi kokie mediniai daiktai būtų trinktelėję į kits kitą. Adamas apsidairė, tačiau tamsoje niekur nepastebėjo nei Rudosios Lapės, nei Beno. Bet jie niekur neturėjo dingti iš namo, nes išeiti laukan galima buvo tik pro duris, kurias saugojo Adamas. Jaunuolis atsikėlė ir ėmė atidžiau dairytis, Rudoji Lapė ir Benas buvo dingę.

Gal skelbti aliarmą? Adamas pasitarė su murzium Jozefu, stovinčiu sargyboj prie šaudymo angos šalia durų.

— Ir tegu juos velnias neša,— tarė šis.— Dabar, kai viskas taip susiklostė, be jų bus tik geriau.

— Bet būtų įdomu žinoti, kaip galima slapta išeiti iš šio namo.

— O kam?— atrėžė murzius, nesileisdamas į kalbas.

Adamui pasirodė, kad Jozefas kažką slepia. Gal jis žino slaptą išėjimą ir nenori jo išduoti, o gal net padėjo abiem vadeivoms pabėgti? Gal būt, bet kol kas Adamas per daug į tai nesigilino.

Kai prašvito rytas, jis atrakino duris ir išėjo pasižiūrėti arklių. Oras buvo šaltas, pūtė žvarbus vėjas. Arkliai ramiai ganėsi aptvare, bėris, pamatęs savo šeimininką, sužvengė. Adamas iš karto pastebėjo, kad trūksta keturių arklių, indėnų ir Rudosios Lapės puslaukinių mustangų, taip pat Beno kuino. Vadinasi, Rudoji Lapė ir Benas iš tikrųjų paspruko.

Adamas slankiojo aplink seną, nuo laiko pajuodusį blokhauzą, kurį buvo matęs vakar vakare ir kuriame per naktį įvyko tiek lemtingų jam įvykių. Netikėtai prie jo priėjo netašytas bernas, kitų vadinamas mušeika Biliu, ir pliaukštelėjo per petį.

— Nesuk per daug galvos, jaunikaiti! Nors mūsų auksinės viltys gėdingai sužlugo, tačiau atsiras kita išeitis. Šiandien juk turi pasirodyti kariuomenė. Gal priims mus ten tarnauti skautais ir samdomais kariuomenės pagalbininkais. Laikai dabar pavojingi, ir mūsų mėlynšvarkiai ieško paramos. Jiems reikia žmonių, pažįstančių laukinius Vakarus!

Adamas su panieka pakreipė lūpą.

— Mielasis, geriau utėlė su garnyru, negu išvis jokios mėsos. Tarnauti kariuomenėj man irgi ne prie širdies, tie prakeikti mėlynšvarkiai baisiausiai pučiasi ir dedasi viską žiną, bet pinigus už smuklę Omahoj aš jau pragėriau ir pralošiau. O rinktis čia nebėra ko. Taigi reikia mesti abejones iš galvos ir žiūrėti, kas bus toliau!

Adamas nejučiom pažvelgė į pilką dangaus skliautą, plytintį virš smėlėtos stepės. Kalvota žemė čia buvo labai nederlinga, augo tik šiurkšti žema žolė. Plati Najobrera nešė tolyn savo gelsvus vandenis.

Perėjūnai ir aukso ieškotojai susirinko trumpai pasitarti. Du vyrai, vienas vardu Džordžas, kitas Maikas, buvo išrinkti vadovais. Adamas juos taip pat mažai pažinojo, kaip ir visus kitus. Naujieji vadovai visų pirma išstatė ant aplinkinių kalvų sargybą. Maisto atsargų blokhauze buvo dar užtektinai, prisišveitę mėsos, prisiputę degtinės, vyrai gulinėjo pakampiais ir varinėjo tuščias kalbas. Niekam dabar nerūpėjo, kad dingo Rudoji Lapė ir Benas. Atrodo, visi džiaugėsi, kad jų tarpe nėra

pagrindinio kaltininko. Bilis ir murzius Jozefas ištempė iš namo Matotaupos lavoną ir įmetė į upę.

Apie pietus sargybiniai pranešė, kad artėja kariuomenė. Adamo ta žinia nei pradžiugino, nei nuliūdino.

Pagaliau blokhauzą pasiekė nedidelis dalinys, vadovaujamas majoro, pavarde Smitas. Jis sukomandavo savo trisdešimčiai dragūnų ir dešimčiai samdinių raitelių, apsirengusių odiniais drabužiais, nusėsti nuo arklių ir paprašė Bilį bei Tomą trumpai papasakoti, kokia čia padėtis. Paskui kareiviai, paleidę arklius į aptvarą, suėjo vidun ir apžiūrėjo blokhauzą. Perėjūnai ir aukso ieškotojai tuoj surado bendrą kalbą su atvykusiais samdiniais ir susėdo kartu papypkiuoti.

Prie jų prisėdo ir Adamas. Čia jis išgirdo, kad dakotus ketinama suvaryti į rezervacijas, todėl laukiama didelių sukilimų. Nėra abejonės, kad keletą metų teks stipriai pakariauti, kol pavyks galutinai palaužti šią indėnų gentį. Samdinių laukia sunkios, pilnos pavojų dienos, bet užtat per tą laiką jie bus viskuo aprūpinti, o be to, liks arti „pažadėtosios žemės"— Juodųjų kalnų, kuriuose slypi auksas.

Adamas pažvelgė į majorą, būsimąjį savo viršininką. Fermerio sūnus buvo nepratęs klausyti svetimo žmogaus komandų, jam baisu buvo ir pagalvoti, kad nuo šiol teks kažkam paklusti. Bet kas jam belieka daryti? Jis parsisamdys šaudyti indėnų, kurie pagal sutartį perleido jam savo žemę, ir darys tai, apmokamas žmonių, kurie užgrobė jo žemę.

Adamas vengė galvoti apie Harį. Jam buvo gėda, kad pasirinko šitokį kelią, bet jis jautėsi kaip gyvulėlis, varomas kartu su visa banda.

Vakare jis galutinai susitarė tarnauti kariuomenėje. Majoras, dar nesenas, bet jau visai žilas vyriškis, stovėjo pasitempęs ir iš aukšto žiūrėjo savo mėlynomis akimis į Adamą. Aštuoniolikametis fermerio sūnus jautė karininkui ir simpatiją, ir neapykantą. Smitui Adamas iš karto patiko, ir jis tuoj pat pavedė jam svarbią užduotį — kartu su vienu žvalgu indėnu nujoti į artimiausią fortą prie Misurio ir pranešti, kad dalinys prie Najobreros reikalauja pastiprinimo ir geresnių įtvirtinimų.

Išvykti jie turėjo jau kitą rytą. Adamas pasiėmė šiek tiek maisto ir, kaip ir buvo nustatyta, prieš saulės tekėjimą pasirodė prie arklių aptvaro. Indėnas jau laukė jo. Tai buvo aukštas, lieknas rudaodis vyriškis pagal indėnų paprotį į kasas supintais

plaukais, rudomis velvetinėmis kelnėmis ir indėniškais siuvinėtais mokasinais, ant pilkų marškinių užsivilkęs margą liemenę. Jo veidas buvo niūrus ir abejingas. Adamas trumpai pasisveikino, bet indėnas nieko neatsakė, tik užsėdo ant savo keršio, nediduko indėniško arklio, ir nujojo. Adamas ant savo bėrio, kuris buvo greitesnis, bet ne toks ištvermingas, nusekė iš paskos.

Tobijas — toks buvo indėno vardas — visą dieną netarė nė žodžio, tik jojo ir jojo, nė kiek nemažindamas greičio. Jie perbrido upę toje pačioje vietoje, kaip ir vakar Adamas, ir lėkė per plynas prerijas žiemryčių link.

Adamas, pats būdamas nemažas tylūnas, truputį nesmagiai jautėsi dėl tokio tiesiog užgaulaus indėno nekalbumo, bet, antra vertus, jis buvo labai patenkintas, kad jo rudaodis vadovas bibliniu vardu taip puikiai orientuojasi prerijose. Tiesa, Adamas ir pats mokėjo gerai jodinėti ir šaudyti, bet dar geriau valdyti plūgą ir sėti. Jis tiesiog atsistebėti negalėjo nepaprastu savo draugo akylumu ir ausylumu. Nors ir užsidaręs savyje, Tobijas buvo nepamainomas bendrakeleivis. Geresnio Adamas ir įsivaizduoti negalėjo. Per dieną pamatęs, kad jaunasis fermerio sūnus visai nesistengia jam gerintis ir ieškoti prielankumo, indėnas pasidarė draugiškesnis ir jau persimesdavo su savo jaunuoju draugu vienu kitu žodžiu jiems abiem rūpimais klausimais. Adamui daugiau nieko ir nereikėjo. Galų gale juk Tobijas buvo toks pat bėdžius, kaip ir jis.

Gavę gana greitą ir entuziastingą sutikimą, kad dalinys bus aprūpintas medžiagomis ir gyvąja jėga, Adamas ir Tobijas po kelių dienų išjojo atgal į blokhauzą prie Najobreros. Dakotai jiems visai nekliudė keliauti.

Vieną vakarą, sustoję nakvynės, abu pasiuntiniai įsikalbėjo, ir Adamas dar kartą išsamiai papasakojo apie Matotaupos nužudymą. Tobijas paniuręs išklausė pasakojimą ir tarė:

— Rudoji Lapė veltui mėgina pasprukti. Jis niekur nepabėgs nuo keršto.

— Bet ir mes ten buvome,— tarė Adamas.

Tobijas nieko neatsakė, bet labai daug ką galėjai išskaityti jo žvilgsnyje.

Raguotasis Akmuo savo ausimis girdėjo, kokia kaltė slėgė tėvo sąžinę. Jis savo akimis matė, kokią dar Matotaupa užsitraukė kaltę, parodęs baltiesiems auksą iš savo maišelio.

Harka Kietasis Akmuo Nakties Akis Vilko Nugalėtojas, kaip karys vadinamas Raguotuoju Akmeniu, buvo išdaviko sūnus. Jis išsižadėjo savo genties dėl išdaviko. Jis gynė jį, liejo kraują. Dešimt metų išgyveno tremtyje, įsitikinęs savo teisumu.

Kai jis tai suprato, pasijuto lyg paralyžiuotas, negalėjo nieko galvoti, negalėjo net pajudėti. Jis nešovė į tėvo žudiką, nors turėjo patogią progą atsiskaityti su savo nekenčiamu priešu. Nieko nedarė, ničnieko.

Pagaliau šiek tiek atsipeikėjęs, nusisuko ir nuėjo. Dar išgirdo, kaip Adamas, senojo Adamsono sūnus, uždarė sunkias blokhauzo duris. Pusiau be sąmonės, kaip koks judantis mechanizmas nuėjo prie arklių. Prie Matotaupos keršio rado kaulinį lanką. Kitus ginklus tėvas visą laiką nešiojosi su savimi, ir dabar jie buvo blokhauze.

Raguotasis Akmuo pasiėmė iš aptvaro savo eržilą ir tėvo mustangą. Apsivilko kailinį švarką, užsėdo ant gelčio ir, vedinas keršiu, nujojo mėnesienoje vakarų link. Šuo bėgo iš paskos. Kiek toliau atsilikusi sekė širmė. Jaunasis indėnas nė kiek nesislėpė, nesisaugojo šūvio iš blokhauzo. Jis žinojo, kad baltieji bijo dabar jo keršto ir nedrįs kelti prieš jį ranką.

Dakotų postas, kur žvalgyboje sėdėjo Antilopės Sūnus, buvo netoli tos vietos, kur berniukas Harka prieš kelerius metus turėjo žiemą pasistatęs sniego trobelę; Matotaupa ir Džimas tada gyveno blokhauze pas Beną ir Merę. Vieną kartą toje sniego trobelėje berniuką Harką slapčia aplankė Četanas, kuris dabar, tapęs kariu, vadinosi Četansapa; tada jis kvietė Harką grįžti į Lokės giminę. Šiandien Raguotasis Akmuo neatsisakytų tokio kvietimo, bet dabar jo ne tik niekas nekvies, bet ir nenorės priimti, juk jis — išdaviko sūnus.

Raguotasis Akmuo raitas netruko nujoti per gryną lauką ligi dakotų posto — ligi tos vietos, kur kadaise stovėjo jo trobelė; kitados, klampodamas pėsčias per sniegą, jis užtrukdavo daug ilgiau. Numanydamas, kad žvalgai jau pastebėjo jį, jaunasis indėnas sustojo, nusėdo ir pririšo keršį; geltį paliko palaidą, tik nuėmė nuo jo gūnią ir užmetė keršiui ant nugaros

nurišo ir pavadį, kad eržilas galėtų laisvas lakstyti po prerijas kaip laukinis mustangas. Raguotasis Akmuo norėjo paaukoti tik savo gyvybę, o geltį palikti gyvą. Visa tai sutvarkęs, jis nusivilko švarką, pasiėmė visus ginklus, net kaulinį lanką, ir priėjo arčiau prie krūmo, kur buvo pasislėpę dakotų žvalgai.

Raguotasis Akmuo ėjo labai drąsiai, kad nekiltų nė mažiausio įtarimo, jog jis slepiasi. Perėjęs mėnesienos nušviestas pievas, galų gale sustojo už kokių dvidešimt penkių metrų nuo krūmų. Čia jis padėjo į žolę visus savo ginklus, taip pat ir peilį, ir pasitraukė nuo jų per trisdešimt žingsnių į šalį.

Krūmuose buvo tylu, ramu.

Raguotasis Akmuo pakėlė pliką ranką ir sušuko:

— Čia stovi Harka Nakties Akis Kietasis Akmuo Vilko Nugalėtojas Lokio Medžiotojas Bizonų Persekiotojas, karys, vardu Raguotasis Akmuo. Šią naktį Rudasis Džimas nužudė mano tėvą Matotaupą. Rudasis Džimas arba Rudoji Lapė yra blokhauze. Aš, Matotaupos sūnus, pasiduodu genties vyresniųjų teismui. Tegu jie sprendžia mano likimą. Aš pasakiau, hau.

Jaunasis indėnas stovėjo išsitiesęs visu ūgiu, apšviestas mėnesienos. Ant kaklo jam kabėjo grandinėlė iš lokio nagų, pro ją šiek tiek buvo matyti randai, likę po saulės aukos.

Iš krūmų neatsiliepė joks balsas.

Suzvimbė dvi strėlės ir pataikė Raguotajam Akmeniui į dešinį ir kairį petį. Bet jis nė nekrustelėjo, stovėjo kaip stovėjęs vietoje. Kovos strėlių smaigaliai buvo su užkarpom, jos įsmigo tarp muskulų ir raktikaulio, ir Raguotasis Akmuo negalėjo pajudinti rankų. Iš žaizdų tekėjo kraujas.

Jis ir toliau nejudėjo iš vietos, nieko nesakė, tik laukė, ar nematomieji šauliai šaudys dar ar ne.

Jie nebešaudė, tik iššoko iš krūmų, ir Raguotasis Akmuo tuoj pat abu pažino. Vienas iš jų buvo Antilopės Sūnus, matytas dieną, kitas — Šonka.

Abu tuojau pripuolė prie Raguotojo Akmens, kaip jis po šūvių ir tikėjosi, ir kartu su mėsa ištraukė iš peties strėles, palikdami skaudžias žaizdas. Paskui parmetė jį, surišo ant nugaros rankas, supančiojo kojas ir primynė prie žemės. Antilopės Sūnus dar apraizgė belaisvį lasu.

Šonka išrovė su šaknimis ir žemėmis kuokštą žolės, pražiodė belaisvį ir įgrūdo jam į gerklę žemėtą žolę.

— Na, dabar tu iš manęs pasityčiok, pagyrūne,— šaukė jis be

paliovos.— Pasityčiok, jei gali! Nagi pasityčiok!..— Šonka tiesiog nesitvėrė pykčiu, dabar jis galėjo išlieti visą savo tulžį, susikaupusią dar nuo vaikystės, kai vis pralaimėdavo Harkai ir draugai paskui iš jo šaipydavosi.— Nagi pasityčiok, tu kojote ir išdaviko vaike! Pasityčiok!

Patekęs į Šonkos nagus, Raguotasis Akmuo prarado viltį, kad liks gyvas. Jeigu būtų ir norėjęs, vis tiek dabar nebūtų galėjęs pasipriešinti. Antilopės Sūnus veltui stengėsi sutramdyti įsisiautėjusį draugą. Paklaikęs iš įsiūčio, Šonka, rodos, net negirdėjo, kaip Antilopės Sūnus jam šaukė: „Neužmušk jo, jis turi stoti prie stulpo!"

Bet staiga Šonka suriko nesavu balsu. Kažkoks žvėris suleido jam į sprandą aštrius dantis. Pamatęs, kas atsitiko, Antilopės Sūnus sušuko ir trenkė žvėriui kumščiu, nes neturėjo rankoje jokio ginklo, o ieškoti jo nebuvo kada. Šonka, klūpantis belaisviui ant krūtinės, norėjo gintis, buvo besistojąs, bet pargriuvo aukštielninkas ir pamatė virš savęs pražiotus vilko nasrus. Jis išsitraukė iš makšties peilį, tačiau vilkas griebė jam už rankos ir perkando riešą. Antilopės Sūnus irgi išsitraukė peilį ir norėjo smeigti vilkui į sprandą, bet žvėris laiku pastebėjo pavojų ir, davęs didžiulį šuolį, pabėgo. Kai Antilopės Sūnus atsigręžė, juodas ilgakojis vilkas jau buvo dingęs krūmuose.

Šonka pakilo nuo žemės. Peilis iškrito iš rankos. Iš sprando čiurkšle tryško kraujas. Ranka su perkąstu riešu kabėjo bejėgiškai nukarusi žemyn.

Antilopės Sūnus perplėšė prijuostę ir stipriai perrišo perkąstą arteriją. Tuo metu Šonka, netekęs daug kraujo, susmuko žemėn.

— Kas čia buvo?— sušnibždėjo jis, sunkiai gaudydamas kvapą.

— Juodasis vilkas,— sumurmėjo Antilopės Sūnus. Jis stovėjo prie Šonkos ir kartu nenuleido akių nuo belaisvio. Dabar jis turėjo nusilpusį, sunkiai sužeistą draugą ir mirštantį, dūstantį belaisvį.

— Jis turės atsakyti prieš susirinkimą ir stoti prie stulpo,— kalbėjo pats sau Antilopės Sūnus.— Kam mes jį paėmėm į nelaisvę? Kas galėjo pamanyti, kad išdaviko sūnus gyvas pateks mums į rankas!

Jis pražiodė surištąjį ir ištraukė iš burnos žemėtą kamštį. Nors ten dar liko visokių žolių, tačiau dabar jau, garsiai šnopuodamas, belaisvis galėjo įtraukti oro.

Praradęs daug kraujo, Šonka jau nebe taip niršo, dabar jam prabudo piktas godulys. Nė nepasitaręs su Antilopės Sūnumi, jis pasisavino lokio nagų grandinėlę ir pareikalavo:

— Nepalik gelčio, jis bus mano.

Antilopės Sūnus pasižiūrėjo į mustangus. Iš tikrųjų būtų neblogai turėti arklį. Ant jo būtų galima užsodinti belaisvį. Ir nuėjo susigauti abu mustangus. Geltis, pamatęs artėjant nepažįstamą žmogų, pastatė ausis ir, kai Antilopės Sūnus jau norėjo mesti lasą, nurūko į prerijas. Indėnas pasižiūrėjo jam iš paskos ir suprato, kad nepavyks jo pagauti. Tad vėl susiringavo lasą ir pasiėmė keršį, kuris, kiek pasispyriojęs, nusekė paskui jį.

Kai Antilopės Sūnus sugrįžo su arkliu, Šonka su panieka iškošė pro dantis:

— Kam tu nubaidei geltį?!

— Prikąsk liežuvį ir be reikalo neaušink burnos,— piktai atsakė jam Antilopės Sūnus.— Geltis buvo palaidas. Daug blogiau, kad mes turime palikti savo postą.

— Mes josim iš čia?

— Negi tu manai pasilikti prie šių kruvinų pėdsakų, kuriuos kiekvienas žlibas šuo suras ir po mėnesio? Džimas, Rudoji Lapė, yra blokhauze. Ar tu šito negirdėjai?

— Ne.

— Neapykanta tau aptemdė akis ir užkimšo ausis. Negerai, kad paklausiau tavo netikusio patarimo. Ir dabar mes turime trauktis.

— Atgal?

— O kurgi kitur? Sėsk ant arklio, jojam!

Norom nenorom Šonka turėjo paklusti. Antilopės Sūnus samprotavo teisingai, šito Šonka negalėjo nuneigti. Tad, nieko nelaukdamas, užsiropštė ant savo mustango. Jam svaigo galva, bet kai gerai atsisėdo, šiaip taip laikėsi ant arklio. Antilopės Sūnus, nutvėręs belaisvį, užmetė jį Matotaupos keršiui skersai nugaros ir pririšo kaip kokį sumedžiotą žvėrį. Paskui pats sėdo ant savo arklio. Šonkai leido joti pirma — tegu sužeistasis diktuoja kelionės spartą. Antilopės Sūnus jojo iš paskos ir vedėsi arklį su pririštu belaisviu. Dideliu greičiu joti jie negalėjo. Antilopės Sūnus mintyse paskaičiavo, kad reikės penkių šešių dienų, kol pasieks savo giminės palapines. Kai juodu išjojo į žvalgybą, Lokės giminė paliko žiemos stovyklą prieškalnių miškuose ir dabar jau turėtų būti prie Arklių upelio.

Prašvito. Antilopės Sūnus dairėsi į blokhauzą, bet ten buvo ramu, neatrodė, kad iš ten grėstų koks pavojus. Saulė mažai šildė, nes pūtė drėgnas šiaurės vėjas. Dangumi skriejo pilkos debesų draiskanos. Smėlio kalvose, per kurias dabar keliavo ši grupelė, nebuvo nė gyvos dvasios, net laukinių žvėrių pasitaikydavo labai retai, nes čia sunku buvo jiems rasti sau maisto. Tai buvo ta pati vietovė, per kurią prieš vienuoliką metų Matotaupa, Tobijas ir Harka vedė keletą būsimojo geležinkelio pirmosios žvalgybinės ekspedicijos dalyvių, išlikusių gyvų po baisios smėlio audros. Raguotasis Akmuo dabar neatpažino tos vietovės, nieko jis ir negalvojo, nei apie tai, kas buvo vakar, nei apie šią dieną, nei apie tai, kas bus rytoj. Jį kankino skausmai, troškulys, trūko oro. Kraujas suplūdo į nukarusią galvą, rankos ir kojos, surištos pančiais, nutirpo, nedaug betrūko, ir jis būtų pasinėręs palaimingon užmarštin — praradęs sąmonę. Pirmą kartą, jau tapęs vyru, jis atsidūrė kitų valdžioj. Šonka daugiausia jojo žingine, tik retkarčiais paleisdavo arklį lengvais šuoliais. Jam skaudėjo žaizdą sprande ir sukandžiotą riešą. Kartkarčiais jis turėjo atleisti raištį, kad nenutirptų ranka, ir kiekvieną sykį prarasdavo kraujo. Jis dėjo viltį, kad šiomis dienomis turėtų atjoti pamaina jų pakeisti. Gal būt, jie sutiks karius, jojančius prie blokhauzo, ir susilauks jų paramos. Kai atėjo vakaras, ėmė kaukti vilkai. Antilopės Sūnus budėjo, bet galų gale ir jis labai pavargo.

Belaisviu jis rūpinosi tik tiek, kiek buvo reikalinga palaikyti jo gyvybei: naktį nurišo nuo arklio, o kai pradėjo šalti, susupo į antklodę; retkarčiais paduodavo atsigerti vandens. Valgyti belaisvis nieko nevalgė. Jo kraujuojančios žaizdos pamažu užsitraukė.

Kartą Šonka ir Antilopės Sūnus išgirdo šuoliuojant arklius. Tai galėjo būti du arba trys raiteliai — greičiausiai jų pamaina. Beno blokhauzas, toliausias nuo geležinkelio baltųjų atramos punktas, turėjo būti visą laiką stebimas, nes buvo gauta žinia, kad laukiama atvykstant kariuomenės.

Antilopės Sūnus greitai nujojo nuo kalvos, bet kai jis ten pasirodė, raiteliai jau buvo pradingę. Nebeliko nieko kito, kaip tęsti savo vargingą kelionę toliau.

Šonkai darėsi silpna, bloga, ir, norėdamas užsimiršti, jis kūrė planus, kaip atkeršys savo nekenčiamam priešininkui. Ir juo prasčiau jis jautėsi, juo spalvingesnius vaizdus piešė jo fanta-

zija, ką darys Harkai Raguotajam Akmeniui prie stulpo. Antilopės Sūnui galų gale įgriso tos nesiliaujančios pagyros. Kai kartą jie sustojo eilinio poilsio ir Šonka vėl ėmė fantazuoti, Antilopės Sūnus užvažiavo jam:

— Matotaupa nužudė ne tavo, o mano tėvą, ir jeigu Raguotasis Akmuo išvis atsidurs prie stulpo, tai bus tik mano nuopelnas!

— Ne tavo, o juodojo vilko,— atkirto Šonka.— Tarp kitko, tas nenaudėlis vis dar sėlina mums iš paskos. Nušautum tu jį pagaliau.

— Ne, aš noriu jį pasilaikyti kitam tikrų atsitikimų žaidimui.— Antilopės Sūnus buvo pavargęs ir prastai nusiteikęs, todėl nesusilaikė nepasišaipęs.

— Tą žaidimą išgalvojo piktosios siksikų dvasios, ir mes, dakotai, jo daugiau nebežaisime.— Šonka atsirišo šikšninį vandens maišelį ir vėl godžiai atsigėrė.

Artėjo šeštos dienos vakaras, o Antilopės Sūnus su Šonka ir belaisviu vis dar tebebuvo kelyje. Stovykloje prie Arklių upelio niekas dar nežinojo, kas jiems atsitiko.

Vis dar tebepūtė drungnas vėjas. Dangus buvo apsitraukęs pilkais debesimis, saulė nebesirodė nei rytą, nei per pietus, nei vakare. Virš pageltusios, parudavusios stepės tvyrojo kažkokia neaiški bespalvė šviesa. Uolinių kalnų grandinė vakaruose skendėjo migloje. Oras buvo prisodrintas mažyčių vandens lašelių, kurie vakare virsdavo ledo kristaliukais.

Šonkos ir Antilopės Sūnaus mustangai jau daug vasarų pažinojo šią vietovę, tad, pasiekę Arklių upelį ir užuodę kaimenę, pasileido lėkti šuoliais.

Stovykloje, kur dabar artėjo grįžtantys žvalgai, tą vakarą buvo labai ramu. Žmonės tūnojo savo palapinėse, tik sargybiniai lauke saugojo jų ramybę. Mustangai, ieškodami šilumos, glaudėsi prie kits kito. Šunys, kaip paprastai, gulėjo sukritę krūvoje. Moterys ir mergaitės, atsinešusios vandens, ruošė vakarienę. Plonos dūmų sruogos kilo iš palapinių.

Iš vakaro prie arklių budėjo Juodoji Oda Garbiniuota Galva. Jis jau buvo karys, lieknas ir aukštas kaip dakotai, skyrėsi nuo jų tik garbiniuotais plaukais, tamsia odos spalva, savotiškais veido bruožais ir stipriais, atletiškais pečiais. Tapęs kariu, jis vadinosi Čapa — bebras. Gyventi jam buvo nelengva.

Kai jo tėvas Nepažįstamoji Kriauklė, pabėgęs vergas, porą metų prieš baigiantis pilietiniam karui atsidūrė Lokės giminėje, jam buvo pavesta aprūpinti maistu palapinę, kurioje gyveno daug moterų, o vyriausioji iš jų buvo apsėsta piktos dvasios. Po kelerių metų Nepažįstamąją Kriauklę nužudė baltieji, paskui mirė jo žmona. Nuo to laiko Čapa Garbiniuota Galva pats vienas turėjo rūpintis senele, trimis našlėmis tetomis ir jų dukterimis. Vienam medžiotojui tai buvo labai sunkus uždavinys. Palapinėje dažnai trūkdavo mėsos, dėl pakvaišusios senelės kaltės nuolatos kildavo vaidai, bet Čapa Garbiniuota Galva kantriai, nemurmėdamas kentė savo dalią. Jis netgi išsaugojo savo šypseną, linksmą nuotaiką, ir visa Lokės giminė jį mylėjo. Tiesa, jis stengėsi kuo mažiau būti savo palapinėje, bet dėl to jam niekas nepriekaištavo. Štai ir dabar jis visa valanda anksčiau atėjo į sargybą. Prieš jį budėjęs sargybinis, be abejo, apsidžiaugė, kad anksčiau galės grįžti namo. Čapa liko toje vietoje, kur paprastai būna arklių sargai. Kadangi negrėsė joks pavojus, prie mustangų budėjo tik po vieną žmogų. Ant kalvų į rytus ir į vakarus nuo stovyklos gulėjo žvalgai, stebintys visą apylinkę. Saulei nusileidus, galima buvo tikėtis smarkaus atšalimo. Čapa Garbiniuota Galva išsitraukė savo žieminį švarką, pasiūtą iš bizono kailio, ir susisupo į jį. Jis buvo gimęs ne stepėje, o karštuose pietuose, todėl labiau bijojo šalčio, negu jo draugai, nuo mažens užsigrūdinę ir pripratę prie atšiauraus prerijų klimato.

Atėjo naktis. Mėnulio ir žvaigždžių šviesa nevaliojo prasiskverbti pro debesis, todėl buvo visai tamsu. Prerijos plytėjo kaip kokia juoda, grėsminga masė, čaižoma vėjo ir ledo kruopelyčių. Garbiniuota Galva klausėsi ausis ištempęs. Jis nenorėjo pasikliauti kitais žvalgais. Tolumoj kaukė vilkai. Jie buvo alkani, ir juos traukė arklių kvapas. Sujudo šunys. Čapa Garbiniuota Galva paruošė ginklus. Tokią naktį lengvai galėjo prisėlinti prie kaimenės plėšrieji žvėrys.

Nuo žvalgų kalvos pasigirdo perspėjantis šūksnis. Čapa paėmė į rankas lanką ir strėlę. Iš stovyklos jam į pagalbą kaip mat atskubėjo Smailioji Ietis. Abu gerai įsiklausė ir išgirdo, kad iš tolo stovyklos link atšuoliuoja arkliai. Netrukus nakties tyloje nuskambėjo šaižūs šūksniai — tai šaukėsi pagalbos kažkoks dakotų karys. Čapa Garbiniuota Galva negalėjo palikti savo posto, užtat jo draugas užsėdo ant arklio ir nujojo į tą

pusę, kur pasigirdo pagalbos šauksmai. Čapa ir žvalgai ant kalvos garsiai riktelėjo stovyklos vyrams griebtis ginklo.

Stovykla bemat atgijo. Vienas po kito kariai lindo iš palapinių ir lėkė prie arklių. Ilga virtine, vadovaujami Senojo Varno, jie išjojo į prerijas. Pagalbos šauksmai nutilo, bet dabar Čapa girdėjo riksmus, iš kurių sprendė, kad vyrai kovoja su ruja vilkų. Kova tęsėsi neilgai, netrukus nuaidėjo keletas pergalės šūksnių, o po valandėlės paršuoliavo atgal ir pirmieji kariai; tačiau didžioji dauguma, atrodo, jojo į stovyklą žingine. Pirmasis arklių kaimenę pasiekė Senojo Varno sūnus. Jis nušoko nuo arklio prie pat Čapos Garbiniuotos Galvos ir sušuko:

— Jie pargabena paimtą į nelaisvę Harką. Šonka sunkiai sužeistas. Antilopės Sūnus šaukėsi pagalbos. Arklius ir raitelius taikėsi užpulti vilkai.

Išgirdęs Harkos vardą, Garbiniuota Galva taip išsigando, kad net žado neteko. Kiek atsipeikėjęs, paprašė jaunesnįjį karį Ihasapą pabūti jo vietoj prie arklių ir nulėkė pasižiūrėti, kas čia atsitiko.

Didelė grupė vyrų iš visų pusių apsupo grįžtančius karius — Antilopės Sūnų ir Šonką su belaisviu. Dabar visi pasileido šuoliais. Kaip paprastai, pirmiausia nujojo tiesiai prie kaimenės palikti mustangų. Čapa Garbiniuota Galva tuoj pat prasibrovė pro karius ir nukėlė nuo arklio savo vaikystės žaidimų draugą. Raguotasis Akmuo buvo taip surištas, kad galėjo pajudinti tik nugarą ir sprandą. Bet jis iš viso nejudėjo, suglebęs gulėjo Garbiniuotai Galvai ant pečių.

— Į Havandšitos palapinę jį,— tarė kažkas.

Pažinęs Šonkos balsą, Čapa nepaklausė — greitai nunešė belaisvį į Senojo Varno, tuometinio Lokės giminės karo vado, palapinę. Visos moterys jau buvo sukilusios — išsigandusios žvalgų šūksnių, jos irgi greitai apsirengė. Kai Čapa su belaisviu įžengė į karo vado palapinę, Varno žmona kaip tik kurstė beįsidegančią ugnį.

Čapa Garbiniuota Galva paguldė apalpusį belaisvį šalia ugniakuro, atrišo šikšninį lasą, juosiantį kūną, perpiovė plaušinius raiščius, kuriais buvo surištos rankos ir kojos, numovė kraujo ir prakaito prisigėrusius mokasinus ir ledžingus, paslėpė vampuną ir pradėjo trinti nuo vandens ir kraujo išbrinkusias kojas, kad jose vėl imtų cirkuliuoti kraujas. Raguotasis Akmuo

buvo išdžiūvęs kaip skeletas. Garbiniuota Galva patikrino, ar dar plaka jo širdis. Tuo metu į palapinę įėjo Senasis Varnas, o su juo kartu Šonka ir Antilopės Sūnus. Jie atnešė belaisvio ginklus ir grandinėlę iš lokio nagų. Vadas priėjo prie ugnies ir pasižiūrėjo į be sąmonės gulintį Raguotąjį Akmenį. Čapa ir toliau tupinėjo apie belaisvį. Šonka kažką sumurmėjo, bet Senasis Varnas nekreipė į tai dėmesio, rodos, ir girdėti jo negirdėjo. Galų gale jis atsisėdo prie ugniakuro.

— Pakviesk Havandšitą ir Čotanką!— paliepė Čapai Garbiniuotai Galvai.

Jaunasis karys šoko vykdyti įsakymo. Visų pirma jis nubėgo pas Čotanką, greitai perdavė vado prašymą, ir Čotanka tuoj pat išėjo į vado palapinę. Paskui nukurnėjo į burtininko tipi. Senasis burtininkas sėdėjo apsirengęs savo palapinėje. Ant jo žilų plaukų krito gelsvai rausvi ugniakuro atšvaitai. Veidas buvo liesas ir sustingęs kaip medinė kaukė. Kiekviena raukšlė įsirėžusi giliai ir neišdildomai — ilgo ir negrįžtamai praėjusio gyvenimo pėdsakai. Gyvos buvo tik akys, bet jos Garbiniuotai Galvai pasirodė mįslingos ir piktos.

Praėjo kelios minutės, kol Havandšita paklausė, ko jaunasis karys pas jį atėjo. Tokia tyla burtininkas mėgdavo pabrėžti savo apmąstymų ar būrimų svarbą, parodyti, kad kiekvienas reikalas, kuriuo į jį kreipiamasi, yra tik laikinas ir nereikšmingas. Čapa Garbiniuota Galva pagarbiais žodžiais pakvietė burtininką užeiti į Senojo Varno palapinę ir apžiūrėti belaisvį.

Havandšita atidžiai išklausė jo žodžius, vėl kelias minutes patylėjo ir galiausiai tyliai, bet aiškiai atsakė:

— Kodėl mano kojos turi nešti mane į vado Senojo Varno palapinę ir kodėl mano akys turi matyti išdaviko sūnų, kol jis dar nestovi prie stulpo? Praeis penkiolika dienų ir penkiolika naktų, tada jauni vyrai atneš stulpą, įkas jį, ir išdaviko sūnus gėdingai stovės prie jo visą dieną ir visą naktį. Jis nemirs kaip miršta kariai. Mūsų vyrai spiaudys į jį, o moterys tyčiosis iš jo. Kito ryto saulė išvys jo mirtį. Jį užmuš moterys, kurių tėvus ir vyrus jis nužudė. Dėl to nėra ko tartis. Aš pasakiau, hau.

Čapa Garbiniuota Galva turėjo pakartoti burtininko žodžius, kad būtų aišku, jog jis juos suprato ir galės perduoti vadui. Čapa nedelsdamas viską pakartojo. Net balsas jam nesudrebėjo. Jis kalbėjo labai aiškiai. Havandšita liko patenkintas. Prieš vienuolika metų burtininkas išgelbėjo iš nelaisvės Garbi-

niuotos Galvos tėvą ir žinojo, kad Garbiniuota Galva yra jam už tai dėkingas. Havandšita pasitikėjo jaunuoju kariu. Nors jis savo išvaizda ir skyrėsi nuo kitų, tačiau buvo priėmęs visus dakotų papročius ir gyvenimo būdą.

Havandšita vėl pasinėrė į savo apmąstymus ir tartum užmiršo jį supantį pasaulį. Kelias minutes taip patylėjęs, jis atleido Garbiniuotą Galvą.

Išėjęs iš burtininko palapinės, jaunasis karys tarsi atgijo. Jis nubėgo į Senojo Varno tipi. Šonka ir Antilopės Sūnus dar tebebuvo ten. Čapa iš pirmo žvilgsnio suprato, kad belaisvis dar neatgavo sąmonės. Ir gerai, juk dabar jis turi pranešti Senajam Varnui, ką nusprendė Havandšita. Čapa perdavė viską žodis žodin, nieko nepridėdamas nuo savęs ir nieko nenutylėdamas. Tačiau jam buvo sunku kalbėti, matant, kaip Šonkos veide iškart pasirodė piktas pasitenkinimas. Antilopės Sūnus atrodė sutrikęs. Jis tikėjosi, kad burtininkas leis jam susidoroti su belaisviu ir garbingai atkeršyti už tėvo, Senosios Antilopės, mirtį. Vadas ir Čotanka liko rimti, sunku buvo suprasti, ką jaučia jie savo širdyje.

— Kaip Havandšita pasakė, taip ir bus!— galų gale tarė Senasis Varnas, pabrėždamas kiekvieną žodį.

Burtininko galia čia buvo didelė. Visi buvo įpratę paklusti jo sprendimams.

Laukdami, kol Čapa Garbiniuota Galva sugrįš iš burtininko, likę palapinėje vyrai, atrodo, nieko nesvarstė. Tik dabar vadas liepė Antilopės Sūnui ir Šonkavakonui papasakoti, ką jie patyrė, būdami žvalgyboje prie Najobreros. Kai abu žvalgai pranešė, kaip viskas atsitiko, Senasis Varnas ir Čotanka tylėdami pažvelgė į kits kitą, ir pagaliau vadas tarė:

— Jūs nepagalvojote, ką darote. Jeigu žmogus nepuola ir nesigina, jis nuginkluojamas ir be kovos paimamas į nelaisvę. Verčiau būtumėt parnešę Rudojo Džimo skalpą, o ne du sunkiai sužeistus karius. O juodąjį vilką jūs, matyt, tik sapnavote. Juodų vilkų nebūna.

Senasis Varnas ir Čotanka užsirūkė. Jaunieji kariai išėjo iš palapinės.

Tuo tarpu Čapos Garbiniuotos Galvos budėjimo laikas pasibaigė. Jis galėjo eiti į savo palapinę ir gultis miegoti. Bet jis to nedarė. Atsargiai apsidairė ir šmukštelėjo į buvusią Matotaupos palapinę, kur ir dabar dar tebegyveno Untšida su Ui-

nona. Ugnis palapinės vidury buvo uždengta, bet abi moterys dar nemiegojo, kaip Garbiniuota Galva ir tikėjosi,— sėdėjo tamsoje prie ugniakuro. Kai įėjo jaunasis karys, Untšida įpūtė žarijas, kad būtų galima matyti vieniems kitus.

Čapa Garbiniuota Galva atsisėdo.

— Jūs jau viską žinote?

— Mano sūnų Matotaupą nužudė baltieji, Raguotasis Akmuo paimtas į nelaisvę.— Untšida pasakė tai tokiu tonu, jog Čapa suabejojo, ar čia kalba ji, ar ne ji.

— Taip. Teisybė. Po penkiolikos dienų Raguotasis Akmuo turės mirti. Tokia Havandšitos valia.— Čapa Juodoji Oda nukorė galvą, lyg jo sprandą slėgtų sunkus akmuo.— Senasis Varnas ir Čotanka pritarė burtininko sprendimui. Ką daryti? Jus, Uinona ir Untšida, niekas neprileis slaugyti belaisvio. Tad bus neįmanoma jo išlaisvinti.

— O ir kam jį laisvinti?— paklausė Untšida tuo pačiu neatpažįstamu, svetimu balsu.— Kam? Kur jis dėsis, jeigu vėl turės bėgti iš mūsų stovyklos?

— Kur dėsis?— Juodoji Oda Garbiniuota Galva užsidengė rankomis veidą.— Kur dėsis! Jis mūsų geriausias karys. Galų gale jis sugrįžo, ir mes norime jį gėdingai nužudyti, nes taip liepia Havandšita.

Moterys nieko neatsakė.

Sužioravusios žarijos ugniakure vėl užgeso... „Nebėra jokios išeities",— pagalvojo Čapa.

— Vienas kelias dar būtų,— tarė Uinona, lyg išskaičiusi jo mintis.— Bet jums jis per sunkus.

— Tau būtų ne per sunkus?!— paklausė Čapa Garbiniuota Galva užsigavęs.

— Aš nesu karys, o Četansapa išėjęs į žvalgybą.

— Uinona, ką man daryti?

— Pasiimk geriausią arklį ir jok į Juoduosius kalnus pranešti Tatankai Jotankai ir Tašunkai Vitko.

— Nujoti nesunku. Tik kaip ten surasti vadus! Laiko mažai, o kelias tolimas.

— Žinau,— su skausmu ištarė Uinona.— Žinau aš tai.

Čapa Garbiniuota Galva pajuto, kad jam būtinai reikia joti. Nieko nesakęs, net neatsisveikinęs, jis išėjo iš palapinės. Naktis buvo šalta. Jis sustojo ir susimąstė.

Tuo metu stovykloje vėl kilo sambrūzdis. Sargybiniai nuo

kalvų balsu davė kažkokį signalą. Kariai vėl išbėgo iš palapinių, ir Garbiniuota Galva suprato, kas atsitiko. Prerijose pasirodė geltas eržilas ir širma kumelė. Pro debesų properšą išlindęs mėnulis nušvietė juos savo dulsva šviesa.

— Užburtas arklys!— suriko kažkas. Čapa Garbiniuota Galva pažino Smailiosios Ieties balsą.

Paskui mustangas ir kumelė vėl pradingo tamsiose banguotose prerijose.

Tačiau vyrai nesiskirstė ir laukė, gal mustangai dar sykį pasirodys. Pats Senasis Varnas stovėjo kartu su visais, o vienur kitur žmonės jau pradėjo paslaptingai šnibždėtis.

Staiga apsisprendęs, Garbiniuota Galva dar kartą nuėjo į vado palapinę, kur dabar buvo tik moterys ir belaisvis. Čapa Garbiniuota Galva pats gerai nežinojo, ko jis ten eina. Gal norėjo dar sykį pamatyti savo vaikystės draugą, kuris per pirmą didžiąją medžioklę dovanojo jam bizoną. Ko gero, Harka Raguotasis Akmuo per tą laiką atgavo sąmonę. Įėjęs į palapinę, Čapa rado vado žmoną, betriūsiančią prie belaisvio, kurio žaizdos buvo sutvarstytos, rankos ir kojos vėl surištos, bet taip, kad galėtų cirkuliuoti kraujas.

Raguotasis Akmuo gulėjo atmerkęs akis. Bet, pažiūrėjus į jį, atrodė, kad jis nieko nemato arba nenori matyti.

Garbiniuota Galva nuvarė moterį šalin ir atsiklaupė prie belaisvio.

— Raguotasis Akmenie!— tarė jis.— Raguotasis Akmenie! Tu daug esi apkeliavęs. Kur dabar yra Tatanka Jotanka ir Tašunka Vitko?

Garbiniuota Galva nebuvo tikras, ar belaisvis suprato jo žodžius.

— Raguotasis Akmenie! Atsakyk man! Tu vienas esi plačiai apkeliavęs. Kur yra Tatanka Jotanka ir Tašunka Vitko?

Belaisvis lyg norėjo kažką sakyti, bet užsikosėjo, ėmė kažko grabalioti, ir kai Garbiniuota Galva padavė jam dubenį, jis išspiovė iš burnos žemių. Ir nepratarė nė garso.

— Vandens!— paliepė Garbiniuota Galva moteriai. Jis pats padavė belaisviui atsigerti ir praskalauti burną.

Belaisvis norėjo kažką sakyti, bet negalėjo ištarti nė žodžio. Atrodo, jam buvo sužeista gerklė. Galų gale šiaip taip išlemeno:

— Kur mes buvome... prieš išsikeldami čionai.

— Aikštelėje žemiau olos stovi vyriausiųjų vadų palapinės?

Raguotasis Akmuo ženklu parodė, kad Čapa Garbiniuota Galva jį teisingai suprato.

Vėl praėjo moteris ir mostelėjo jaunajam kariui — girdi, turinti jam kai ką pasakyti. Čapa sukluso.

— Čia... jis... tuoj pat atsigavo, kai tik tu išėjai,— pranešė ji jaunajam kariui.— Jis jau žino, kad po penkiolikos dienų gėdingai mirs prie stulpo.

— Nutilk tu, kvaksinti varlė!— piktai užriko ant jos Garbiniuota Galva ir išbėgo iš palapinės.

Jis nuskubėjo į savo būstą, liepė moterims paruošti pemikano ir tabako, pasiėmė ginklus ir nulėkė prie arklių. Ten užsėdo ant savo geriausio mustango, kitą pasiėmė atsargai ir šuoliais pasileido į tamsias prerijas.

Apie savo sumanymą jis nepranešė nei Senajam Varnui, nei kam nors kitam. Tegu jie mano, kad Čapa medžioja vilkus ar ieško meškėnų!

Čapa Garbiniuota Galva mylėjo Uinoną. Tačiau šito jis niekada nebūtų galėjęs jai prisipažinti, nes jo palapinė buvo pilna moterų, kurias ir taip vos-ne-vos įstengdavo išmaitinti. Tačiau jis troško šį tą padaryti dėl Uinonos, be to, norėjo ir savo jaunystės draugą išgelbėti jei ne nuo mirties, tai bent nuo gėdos.

Čapa Garbiniuota Galva jojo tiesiai į žiemryčius, Juodųjų kalnų pietinių šlaitų link. Dabar jis prisiminė, kad maždaug tuo pačiu keliu, tik į priešingą pusę, prieš vienuoliką metų keliavo Lokės giminė, vadovaujama Matotaupos. Tada jis su savo tėvu Nepažįstamąja Kriaukle pabėgo iš baltųjų vergovės, pakliuvo pas paunius, kurie perdavė juos baltiesiems, besiruošiantiems tiesti geležinkelį. Paskui jis vėl pabėgo ir prie Šiaurinio Plato surado Lokės giminės palapines. Pirmiausia ten sutiko Harką. Matotaupa pasiėmė išbadėjusį garbiniuotplaukį pabėgėlį į savo tipi ir pavalgydino. Šonka žiūrėjo su pašaipa į nuskarmalėjusį negriuką, ir tada Harka padovanojo Juodajai Odai Garbiniuotai Galvai savo šventinius drabužius. Paskui Havandšita išpirko iš paunių Garbiniuotos Galvos tėvą, davęs jiems aukso grynuolį, kadaise Harkos rastą paupy. Ko gero, Havandšita pirmasis ir atskleidė pauniams ir baltiesiems paslaptį, kad dakotų medžioklės plotuose yra aukso.

Čapa Garbiniuota Galva lėkė šuoliais į šiaurę. Kartais susto-

davo pasiklausyti arba pririšdavo arklius ir, užbėgęs ant kalvelės, apsidairydavo aplinkui. Pasiekęs Šiaurinį Platą ir suradęs brastą, kur prieš vienuolika metų persikėlė Lokės giminė, sustojo ilgesniam laikui pailsėti. Arkliai atsigėrė. Vėl išaušo pilka ir šalta diena. Plačiai išsiliejusi iš krantų upė putodama nešė savo vandenis. Čapa Garbiniuota Galva pasigavo žuvų. Tada berniukai šioje vietoje irgi žuvavo, ir Garbiniuota Galva prie šios brastos rodė indėniukams savo plaukimo meną, o Harka jį išmokė plaukti krauliu. Harka buvo berniukų būrio vadovas, ir, jo globojamas, Garbiniuota Galva jautėsi ramus ir saugus. Četanas, penkeriais metais vyresnis, tada buvo Raudonųjų Plunksnų sąjungos galva; dabar, tapęs Četansapa, jis vadovavo Lokės giminės jauniesiems kariams, Raudonųjų Elnių sąjungai, kuriai priklausė ir Čapa Garbiniuota Galva. Jaunasis karys su pasididžiavimu nešiojo raudonai nudažytų elnio plaukų kuokštą.

Garbiniuota Galva visa tai prisiminė, valgydamas paskutinę didelę žuvį. Pasistiprinęs užbėgo ant aukštumėlės pakrantėj, prieš jodamas toliau, dar kartą į visas puses apsidairyti. Iš įpratimo pridėjo ausį prie žemės ir pasiklausė.

Jo dėmesį patraukė neaiškus triukšmas. Kažkur lėkė šuoliais gyvulys — arklys, bizonas ar briedis. Garbiniuota Galva dar atidžiau įsiklausė. Triukšmas artėjo, jis sklido iš žiemryčių pusės. Ir juo aiškiau buvo girdėti tas dundėjimas, juo Garbiniuota Galva buvo tikresnis, kad artėja arklys, tiesiai link brastos genamas raitelio. Pagaliau tarp banguotų kalvų jis pamatė juodą raitelio galvą, papuoštą raudonai nudažytų elnio plaukų kuokštu.

Garbiniuota Galva atsistojo ir sušuko:

— Hi-je!

Iš kitos upės pusės atsiliepė balsas:

— Hi-je!

Netrukus šiauriniame upės krante pasirodė raitelis. Garbiniuota Galva pažino Četansapą, kuris jau jojo per brastą. Čapa Garbiniuota Galva laukė jo pietiniame krante. Četanas nušoko nuo arklio.

— Kas atsitiko?— paklausė jį Čapa Garbiniuota Galva.

Četano arklys buvo visas putotas, pailsęs, pats raitelis atrodė susijaudinęs.

— Ar Antilopės Sūnus ir Šonka sugrįžo?— pasiteiravo jis Garbiniuotą Galvą.

— Jie stovykloje. Šonka sunkiai sužeistas.

— Aha! Mes aptikome prie žvalgų posto kraujo žymes. Su kuo jis ten kovojo?

— Su juoduoju vilku.

— Su kuo?

— Su juoduoju vilku.

— Jam galvoj negerai! Į Beno blokhauzą atėjo Ilgieji Peiliai. Bedantis Benas ir Rudasis Džimas pabėgo. Matotaupa negyvas, jam nuimtas skalpas. Žuvys ėda jo lavoną. Ilgieji Peiliai stato aplink blokhauzą aštriatvorę. Bus smarkūs mūšiai. Aš noriu pranešti Senajam Varnui, be to, mes turim tučtuojau pasiųsti pasiuntinius pas Tašunką Vitko ir Tatanką Jotanką. Jų žvalgų nebuvo prie blokhauzo, matyt, jie pasikliauja mumis.

Abu jaunieji kariai nuėjo prie Čapos Garbiniuotos Galvos arklių.

— Tu turi nepavargusį arklį!— sušuko Četanas.— Kam jis tau reikalingas? Ar negalėtum jį man perleisti? Aš atiduosiu tau savo nuvarytą mustangą, jis tiks kroviniui nešti.

— Mano mustangas ne kroviniams nešti. Tai jojamas atsarginis arklys. Aš joju pas Tatanką Jotanką ir Tašunką Vitko. Jie dabar yra pietiniame kalnų šlaite, miško aikštelėje žemiau olos.

— Taip arti? Tu tikrai tai žinai? Gerai. Ir ką tu nori jiems pranešti?

— Kad Raguotasis Akmuo yra mūsų belaisvis.

— Raguotasis Akmuo? O. . .— Četanas užsikirto ir tik paskui paklausė:— Kaip jis pateko jums į rankas?

— Pasidavė pats.

— Tai jis žino, kad jo tėvas negyvas?

— Taip.

Četanas, ką tiktai taip skubėjęs, atsisėdo prie mustangų. Pasiėmė pypkę, prisikimšo ją, bet niekaip negalėjo įskelti ugnies, todėl paprašė Čapą Garbiniuotą Galvą uždegti.

— Kada pas jus atsirado Raguotasis Akmuo?

Garbiniuota Galva papasakojo, ką buvo girdėjęs iš Antilopės Sūnaus ir Šonkos ir ką buvo savo akimis matęs.

Četanas užsiplieskė pykčiu.

— Na ir nenaudėliai jūs visi. Užtenka Havandšitai tik švilptelėti, ir jūs jau šokate. Jums tik užsegti sijonus ir pasodinti prie puodų, o dar geriau į pačius puodus! Negi Lokės giminėj

nebėra tarybos susirinkimo? Kas tave pasiuntė pas Tašunką Vitko ir Tatanką Jotanką?

— Uinona!— prisipažino Čapa Garbiniuota Galva.

— Uinona. Šit kaip.

Kadaise ir Četanas mylėjo Uinoną, vakarais grodavo jai fleita, bet kadangi ji ir toliau liko tokia pat neprieinama, jis pasigrobė Ponkos dukterį, kuri buvo graži, kukli ir klusni.

Četanas rūkė toliau.

— O ką dabar galvoja Raguotasis Akmuo?— pasiteiravo jis.— Ar žino jis, kad jo tėvas, pakliuvęs į Rudosios Lapės pinkles, tapo išdaviku! Ar dabar jis kovotų kartu su mumis prieš Ilguosius Peilius, keršydamas už savo tėvo mirtį?

— Šito aš negaliu pasakyti, Četanai.

— Ar jūsų belaisvis visai neatsakinėja į klausimus?

— Kad niekas jo neklausinėja. Senasis Varnas tik pranešė jam, ką nusprendė Havandšita, o moterys pakartojo, kad jis turės gėdingai mirti kaip išdaviko sūnus.

— Ir kaip jums negėda! Juk tai mūsų geriausias karys! Turėkis savo nepavargusį arklį ir jok kaip vėjas pas Tašunką Vitko ir Tatanką Jotanką. Aš siunčiu tave, supranti? O pats tuo tarpu josiu į stovyklą, pas saviškius. Aš pasakiau, hau.

Četanas iškratė nebaigusią degti pypkę, užsėdo ant mustango ir nujojo Arklių upelio link. Garbiniuota Galva persikėlė per upę ir nušuoliavo į šiaurę, prie Juodųjų kalnų.

Kai Četansapa pasiekė stovyklą, buvo jau vakaras. Žvalgai iš anksto pranešė apie jo grįžimą, ir arklių sargai paėmė jo suplukusį, nusivariusį arklį. Četanas nuskubėjo į Senojo Varno palapinę. Jaunuoliai, kariai, moterys, pamatę jį, tuoj suprato, kad jis atnešė kažkokią svarbią ir greičiausiai negerą žinią.

Senasis Varnas buvo palapinėje kartu su savo abiem jaunesniaisiais sūnumis. Vyresnysis žuvo per baudžiamąją ekspediciją. Vadas pasitiko Četaną labai mandagiai ir pakvietė prie ugniakuro. Žmona pasmeigė ant iešmo mėsos, nes iškart pamatė, kad svečias ne tik susijaudinęs, bet pavargęs ir išbadėjęs.

Četanas atsisėdo. Jis pažvelgė į belaisvį, gulintį netoli ugniakuro, bet šis nė nedirstelėjo į jį. Četansapa pakartojo karo vadui tą patį, ką jau buvo sakęs Čapai Garbiniuotai Galvai, ir pridūrė:

— Prie brastos aš sutikau Čapą ir pasiunčiau jį į Juoduosius kalnus pranešti Tašunkai Vitko ir Tatankai Jotankai.

Četansapa, kaip Raudonųjų Elnių sąjungos vadas, buvo kartu ir karo vado padėjėjas. Senasis Varnas visais kariniais klausimais tardavosi su juo. Tad ir dabar pritarė Četano sprendimui tučtuojau pranešti vyriausiesiems vadams apie susidariusią padėtį prie blokhauzo.

Četanas pradėjo valgyti, valgė jis greitai, o kai pasisotino, abu vyrai užsidegė pypkes. Varno sūnūs sėdėjo atskirai palapinės gilumoj. Dabar vienas iš jų, tas, kur jau buvo priimtas į karius ir priklausė Raudonųjų Elnių sąjungai, priėjo prie ugnies.

— Kada numatoma šaukti susirinkimą, kuris išklausys Raguotąjį Akmenį ir nuspręs, ką su juo daryti?— paklausė Četanas.

Senajam Varnui šis klausimas buvo aiškiai nemalonus. Jis nudelbė akis, pažvelgė į ugnį, lyg ieškodamas ten patarimo, ir pagaliau atsakė:

— Havandšita taip nusprendė, ir mes su Čotanka jam pritarėme. Praeis keturiolika dienų, ir išdaviko sūnus turės stoti prie stulpo. Bet jis nemirs, kaip miršta kariai. Vyrai spiaudys į jį, moterys iš jo tyčiosis ir galų gale nužudys. Po vienos dienos ir nakties jis bus negyvas.

Četansapa porą kartų užsitraukė dūmą ir susivaldęs ramiu balsu pasakė:

— Tai vadas Senasis Varnas mano, kad burtininkas ir jis gali patys vieni spręsti belaisvio likimą, nešaukdami tarybos susirinkimo?

Senasis Varnas suraukė susiraukšlėjusį veidą.

— Karo belaisvio likimą sprendžia karo vadas ir burtininkas.

— Hau. Bet Raguotasis Akmuo nėra karo belaisvis. Jis yra mūsų genties žmogus, dakotas, Didžiosios Lokės sūnus. Jis pasidavė mums savo noru. Jo likimą turi spręsti tarybos susirinkimas, pirma jį patį išklausęs. Aš pasakiau, hau.

Senasis Varnas sunerimo.

— Ar tu drįstum, Četansapa, Saulės Lietaus sūnau, pakeisti Havandšitos sprendimą?

— Havandšitos žodžiai nebuvo sprendimas, o tik patarimas. Čapai Garbiniuotai Galvai jis pasakė savo nuomonę ir, kai bus sušauktas tarybos susirinkimas, pateiks ją svarstyti. Tarybos vyrai nuspręs, pritarti jai ar nepritarti.

Senasis Varnas atsidūrė tarp dviejų ugnių ir mėgino išsisukti.

— Dar turime keturiolika dienų laiko. Pažiūrėsiu, kaip bus.— Jis mostelėjo ranka, ir tas judesys reiškė, kad pokalbis šia tema baigtas.

Četansapa žinojo, kad Senasis Varnas nemėgsta, kai kas nors jį spiria, ir ėmė kalbėti apie ką kita.

— Kadangi aš sugrįžau, prie blokhauzo liko tik vienas žvalgas. Reikia pasiųsti ką nors mano vieton. Ar tu sutinki?

— Taip.

Četansapa atsisveikino ir nuėjo. Senasis Varnas žinojo, kad Četansapa atkakliai laikosi savo nuomonės ir beveik visi jaunieji kariai yra prie jo labai prisirišę. Četansapa, kaip Raudonųjų Elnių sąjungos vadas, dalyvaudavo tarybos susirinkimuose, ir jeigu jis susikirs su Havandšita, kils dideli nesutarimai.

Bet jeigu susirinkimas neįvyks, gali būti dar blogiau. Senasis Varnas jau įsivaizdavo belaisvį, stovintį aikštėje prie stulpo, o priešais jį — Četansapą, Šonką ir Havandšitą! Jį suėmė baimė. Jis nebijojo nei vilkų, nei lokių, nei priešų, tik bijojo nesantaikos gentyje. Kiek žmonių jam kainavo ginčas su Matotaupa! Geriau jau Antilopės Sūnus būtų pargabenęs išdaviko sūnų negyvą. Iš pradžių Senasis Varnas širdyje netgi vadino Šonkavakoną kojotu ir kvailu karštagalviu. Dabar jis jau buvo kitos nuomonės ir apgailestavo, kad Šonka per mažai prigrūdo žemių belaisviui į burną. Dėl lavono nebūtų kilę jokių nesusipratimų.

Senasis Varnas sėdėjo ir mąstė.

Kas tai per juodasis vilkas galėjo būti, su kuriuo Šonka sakosi kovojęs? Gal tai buvo toks pat užburtas žvėris, kaip tas geltas eržilas. Untšida yra žiniuonė, Uinona taip pat jau kai ką išmano apie slaptą gydymo meną, o išdaviko sūnus turi užburtų gyvulių. Bet Havandšita — senas, patyręs burtininkas. Senasis Varnas ėmė būkštauti, ar tik nebus jis patekęs tarp dviejų priešiškų burtų. Tai atrodė jam dar baisiau, negu atsidurti tarp dviejų priešiškai nusiteikusių žmonių. Tikra painiava. O čia dar į blokhauzą prie Najobreros atsikėlė Ilgieji Peiliai ir stato aštriatvorę. Vadinasi, sėkmingai užbaigę geležinkelį, jie ruošiasi smogti dakotams naują smūgį.

Išdavikas Matotaupa nebegyvas. Pagaliau nebegyvas. Prieš vienuolika metų Senasis Varnas tarybos susirinkime užstojo

Matotaupą, nes buvo įsitikinęs, kad šis per griežtai baudžiamas ir kad savo kaltę, kurią padarė minivakeno burtų paveiktas, išpirks drąsiais žygiais. Bet dabar Senojo Varno tikėjimas susvyravo, nes tas nelemtas reikalas vis dar tebebuvo atviras kaip koks žiojėjantis akivaras ir grėsė sukiršinti giminės karius.

Senasis Varnas nejautė Raguotajam Akmeniui neapykantos, tik bijojo, kad dėl jo nekiltų nesutarimų. Havandšitos palapinėje sudundėjo būgnas, prie upės nuaidėjo Četansapos švilpukas, kviečiantis rinktis Raudonuosius Elnius. Senojo Varno sūnus, priklausantis tai sąjungai, tuoj pakilo ir nuskubėjo pas Četaną.

Vargas, jei prasidės nesantaika ir Havandšita ims persekioti Raudonuosius Elnius savo dvasiomis! Daug geriau būtų buvę, jei Antilopės Sūnus ir Šonka... be abejo, ir pats išdaviko sūnus sutiktų mirti, nelaukdamas, kol bus pastatytas prie stulpo ir ten moterų užmuštas. Uinona, jo sesuo, vieną kartą išgelbėjo Senajam Varnui gyvybę. Ar neturėtų jis apsaugoti mergaitę, kad jai nereikėtų matyti, kaip jos brolis visą dieną ir naktį bus pašiepiamas ir spiaudomas, o paskui mirs gėdinga mirtimi?

Suradęs dingstį, Senasis Varnas išsiuntė iš palapinės savo jaunesnįjį sūnų ir dukterį: sūnų pasiuntė nunešti dalį medžioklės laimikio moterims Čapos Garbiniuotos Galvos palapinėn, o dukterį — kitą dalį atiduoti Uinonai ir Untšidai.

Likęs palapinėje tik su žmona ir belaisviu, Senasis Varnas tarė:

— Klausyk, žmona. Tu aprišai išdaviko sūnui žaizdas, davei jam vandens ir pemikano. Bet jis yra labai nusilpęs. Kaip tu manai, ar jis išgyvens dar keturiolika dienų ir naktų?

Žmona suprato vyro žvilgsnį, kuriuo jis palydėjo savo paskutinius žodžius. Jos veide pasirodė šypsena — išdidi ir žiauri.

— Jis silpnas,— tarė ji.— Bet jeigu vadas nori, kad tas kojotas ištvertų dar keturiolika dienų, aš duosiu jam užtraukti pypkę. Jis yra įpratęs rūkyti; rūkymas jį atgaivins.

Moteris ėmė kimšti pypkę.

Ligi šiol visą laiką gulėjęs kaip negyvas Raguotasis Akmuo pirmą kartą sukruto. Net nepasirėmęs surištomis rankomis, jis atsisėdo ir atidžiai sekė moters judesius. Niekas nebūtų patikėjęs, kad šitoks nusilpęs žmogus gali taip staiga atgyti. Senasis Varnas ir jo žmona pamanė, kad noras rūkyti suteikė jam jėgų. Bet kai moteris prikišo jam prie lūpų pypkę, Raguotasis

Akmuo staiga pasisuko ir petimi išmušė ją iš rankų. Pypkė nukrito ant žemės.

Moteris visko iš belaisvio tikėjosi, bet tik jau ne šito. Ji nė pati nepajuto, kaip sukliko.

Jos klyksmą, matyt, išgirdo kitų palapinių žmonės. Greičiausiai atskubėjo Četanas. Jis pravėrė palapinės angą ir tuoj pat prišoko prie ugnies, kur dar ruseno žarijos.

— Kas atsitiko?

— Jis sudavė man, kai norėjau paduoti jam pypkę!— atsakė moteris.

Četanas pamatė ant žemės gulinčią pypkę ir sustingusį kaip kaukė Senojo Varno veidą. Belaisvis tik kryptelėjo lūpas, bet jo veide plykstelėjo tokia neapykanta, kad net žandikauliai išsišovė po įsitempusia oda.

— Moterims nedera saugoti karius,— tarė Četansapa.— Dabar belaisvį saugos ir slaugys Raudonųjų Elnių sąjunga, kol jis stos prieš tarybos susirinkimą. Aš pasakiau, hau!— Četansapa pasilenkė ir pakėlė nuo žemės pypkę. Moteris lyg norėjo jam padėti, bet jaunasis karys buvo greitesnis. Pypkę jis pasiėmė su savimi.— Geriau aš ją išnešiu!— tarė jis kandžiai.

Jaunieji kariai, taip pat išgirdę moters klyksmą, tuoj atbėgo paskui savo vadą. Četansapa pranešė, kaip jie iš eilės turės saugoti belaisvį, ir prisakė nieko prie jo neprileisti. Valgyti ir gerti belaisviui atneš Četano žmona Mongšongša. Pirmasis budėti prie belaisvio buvo paskirtas Senojo Varno sūnus, ir jis tuoj pat užėmė savo vietą.

Raguotasis Akmuo atsigulė. Jo žvilgsnis vėl užgeso, nors akys ir toliau buvo atmerktos.

Četansapa, pypke nešinas, nuėjo į Untšidos ir Uinonos palapinę. Moterys jau buvo girdėjusios, kad jis stojo ginti belaisvio, ir dėkingos santūriai pasveikino jį — joms vėl sušvito vilties kibirkštėlė.

— Štai!— Četanas padavė Untšidai pypkę.— Gal tu galėtum patikrinti, ar tabakas pypkėje nėra užnuodytas?

— Jis rūkė ją?

— Ne, jis nutrenkė ją žemėn. Dabar jį saugo Raudonieji Elniai.

Tai pasakęs, Četanas tuoj pat vėl išėjo iš palapinės.

Rytojaus dieną, saulei tekant, jis sužinojo iš Untšidos, kad

tabakas pypkėje užnuodytas. Nieko nelaukęs, Četansapa nuėjo pas vadą ir tarė jam:

— Senasis Varne! Kartais ir didį vadą apsėda piktoji dvasia, tačiau ją gali vėl išvaryti geroji. Vakar naktį tave buvo paveikę pikti burtai. Tačiau nuodai paliko tave ir susimetė į pypkę, kurią aš gerai paslėpiau, kad ji vėl nepridarytų kokių bėdų. Dabar tu vėl atsikratei piktosios dvasios ir tarybos susirinkime stosi ginti Raguotojo Akmens, nes Ilgieji Peiliai braunasi į mūsų žemes ir mums reikalingas kiekvienas narsus karys. Ar tu supratai mane?

— Hau.

Senasis Varnas pasakė tik tą vienintelį žodį. Jis pats nebežinojo, kas jam darosi. Jo žmona, kiek atokiau atsisėdusi, baimingai ir nepatikliai dairėsi aplink. Četansapa metė į ją grėsmingą žvilgsnį ir išėjo iš palapinės.

Slinko dienos ir naktys.

Žvalgai vis dairėsi, ar negrįžta Čapa Garbiniuota Galva su žinia iš vyriausiųjų vadų. Burtininko palapinėje kiekvieną naktį dusliai ir grėsmingai dundėjo būgnas. Raudonieji Elniai rinkosi prerijose ir tarėsi.

Vieną rytą, likus dviem dienom ligi nustatyto termino, vadas Senasis Varnas Četansapai pranešė, kad nešauks tarybos susirinkimo. Havandšita atkakliai laikąsis savo sprendimo ir grasinąs dvasiomis, jeigu kas išdrįs jam prieštarauti. Tos pačios dienos vakare į stovyklą parlėkė Čapa Garbiniuota Galva ir atnešė žinią, kad atvyksta Tatanka Jotanka su visa savo palyda. Kai ketvirtą kartą nusileis saulė, jis jau bus čia.

— Tada jau bus per vėlu,— tarė Četansapa.— Mes turime būti pasiruošę veikti patys.

Kai atėjo Havandšitos paskirta gėdingų kankinimų diena, Četansapa dar gerokai prieš saulės tekėjimą nuskubėjo į Senojo Varno palapinę. Tą dieną jis nusprendė budėti prie belaisvio pats. Atėjo jis čia su šventiniais drabužiais, pasipuošęs visais garbės ženklais, su grandinėle iš lokio nagų, su erelio plunksnomis ir kuokštu raudonų elnio plaukų. Četansapa nuėmė belaisviui pančius, ir Raguotasis Akmuo atsikėlė. Rūpestingai prižiūrimas, jis atgavo jėgas, galėjo vėl laisvai judinti rankas, nors žaizdos dar nebuvo galutinai užsitraukusios. Jaunasis karys vėl gerai atrodė, bet veidas buvo apsiniaukęs — jis nebesitikėjo išlikti gyvas. Turėdamas pakankamai laiko, jis ap-

galvojo kiekvieną klausimą. Žinojo, kokia didelė yra Havandšitos galia.

Četansapa nusivedė Raguotąjį Akmenį prie Arklių upelio ir pasiūlė išsimaudyti tòje pačioje vietoje, kur kadaise abu kiekvieną rytą plaukydavo ir žaisdavo. Belaisvis nėrė į sraunią, šaltą kaip ledas srovę, ir išlipęs nusivalė smėliu. Četansapa padavė jam lokio taukų įsitrinti kūną — tai reiškė, kad jis linki belaisviui jėgos, kuri pagal indėnų tikėjimą kylanti iš lokio. Čia niekas jų nematė ir nesiklausė. Po daugelio metų jie pirmą kartą vėl buvo vieni. Reikėjo skubėti.

— Ar tu prie stulpo atsakinėsi į klausimus?— paklausė Četansapa.

— Tau? Taip.

— Aš pamėginsiu priversti juos tartis. Bus nelengva, bet tu pripratęs kovoti.

Raguotasis Akmuo mielai būtų atsakęs savo buvusiam draugui: „Kovoti aš esu pripratęs nuo dvylikos metų, bet jau pavargau. Leiskit man greitai ir drąsiai numirti; jeigu jūs nenorite man šito leisti, aš jus priversiu." Bet šito jis negalėjo pasakyti Četansapai, todėl tarė:

— Laikysiuos, kol matysiu, kad tu šito pageidauji. Bet viena žinok; tu nuėmei man pančius, ir aš nesileisiu antrą kartą surišamas; aš nenoriu surištom rankom klausytis, kaip Šonka tyčiosis iš mano tėvo ir manęs; aš nestovėsiu rankas sudėjęs, jeigu jis ir moterys ims spiaudyti man į veidą. Jeigu kas norės mane surišti, aš nepasiduosiu, kovosiu ir be ginklo, gyvo jie manęs antrą kartą nesuriš. Dabar jau ne. Nors būčiau gynęsis ir surištas.

Pasikalbėjimo laikas baigėsi.

Četansapa nulydėjo Raguotąjį Akmenį į aikštę stovyklos vidury, kur stovėjo įkastas stulpas. Belaisvis buvo be papuošalų ir be drabužių. Jis drąsiai atsistojo, atsirėmė nugara į stulpą ir pažvelgė į rytus, kur po ilgų pilkų žvarbių dienų patekėjo spindinti saulė.

Jaunieji ir vyresnieji kariai susispietė ratu, kiek toliau stovėjo vaikai ir moterys. Atėjo ir Untšida su Uinona.

Raguotasis Akmuo nieko nematė, tik žvelgė pro susirinkusius gentainius tenai, kur buvo priverstas nužudyti savo jaunesnįjį brolį Harpsteną. Dabar bus atkeršyta už Harpstenos mirtį. Apie tai jis galvojo. Jaunesnysis brolis mirė su savo šven-

tiniais drabužiais, su peiliu rankoje. Vyresnysis mirs beginklis prie stulpo. Abiejų tėvą jau ėda žuvys.

Havandšita ėmė mušti būgną savo palapinėje.

Į priekį išėjo Senasis Varnas ir norėjo kažką sakyti, bet pralemeno tik kelis sakinius ir davė žodį Četansapai.

Visi aplinkui nutilo, ir Četansapa prabilo:

— Lokės giminės kariai iš oglalos grupės, priklausančios didžiajai dakotų genčiai! Čia stovi Raguotasis Akmuo, Matotaupos sūnus. Mes visi jį pažinojome, kai jis buvo dar vaikas. Jis vadovavo daugeliui iš mūsų, kai buvome dar vaikai ir priklausėme Jaunųjų Šunų sąjungai. Vienuolikos vasarų jis pagrobė paunių vado šautuvą ir nudėjo stipriausią rujos vilką. Būdamas dvylikos vasarų, įerzino pilkąjį lokį ir padėjo tėvui jį nugalėti. Mes girdėjome, kad keturioliktą savo vasarą, pirmą kartą dalyvaudamas didelėje medžioklėje, su dešimt strėlių nušovė dešimt bizonų. Dar netapęs kariu, kulka ir peiliu nudėjo didžiulį pilkąjį lokį. Jis nugalėjo kovoje daug vyrų ir nuėmė jiems skalpus. Paskui tapo kariu. Dalyvavo saulės šokyje. Matote randus jo krūtinėje.

Aš pasakiau čia, ką jis nuveikė gero. Pasakysiu taip pat, kas buvo bloga, nes nenoriu nieko apgaudinėti ir užliūliuoti gražiais žodžiais. Matotaupą, mūsų šlovingą karo vadą, apgavo Rudasis Džimas. Išgėręs minivakeno, jis išsiplepėjo, tiesa, nepasakė, kur yra aukso, bet davė Džimui akstiną toliau jo ieškoti. Matotaupa nesutiko su vadų ir vyresniųjų sprendimu ir laikė save nekaltu. Dabar jo lavonas plūduriuoja Najobreros vandenyse; jis neteko skalpo, ir žuvys ėda jo mėsą. Jo sūnus Harka taip pat nepatikėjo nei Tatanka Jotanka, nei Havandšita, nei mūsų vyresniaisiais. Naktį jis slapčia pabėgo ir paliko savo gentį. Ne tik jo tėvas, bet ir jis pats nužudė daug dakotų vyrų. Jis dirbo baltiesiems žvalgu ir padarė mums daug žalos. Jis saugojo geležinkelį, kurį mes norėjome išardyti. Kai Tašunka Vitko užpuolė baltųjų stovyklą prie geležinkelio, Raguotasis Akmuo, mokėdamas mūsų karių kalbą ir turėdamas karo švilpuką, suklaidino mūsų karius ir įviliojo juos į spąstus. Kas teisybė, tai teisybė, jis padėjo Tašunkai Vitko ir jo vyrams išnešti sužeistus ir žuvusius dakotus. Tokiu būdu jis tapo abipusiu išdaviku. Ir pats nebežinojo, kur jo vieta, nes neapkentė Rudojo Džimo, nepasitikėjo juo, užtat visą laiką tikėjo savo tėvu, o mumis — ne. Išdidumas jam neleido grįžti atgal pas

mus, kada visi jį laikė išdaviko sūnumi. Todėl jis ir toliau kaltino mus melu ir nužudė savo brolį. Raguotasis Akmenie!— kreipėsi Četansapa į savo buvusį draugą.— Dabar tu savo noru sugrįžai pas mus. Pasakyk mums, ar tu daugiau nebežudysi dakotų vyrų ir padėsi mums kovoti prieš Ilguosius Peilius?

— Hau,— atsakė belaisvis trumpai ir aiškiai.— Jau dvi vasaros ir dvi žiemos, kaip aš šitai darau. Tai gali paliudyti Tašunka Vitko ir jo kariai Juoduosiuose kalnuose. Aš nužudžiau daugiau nei šimtą aukso ieškotojų. Galiu parodyti jų skalpus, Tašunkos Vitko vyrai rado tuos aukso ieškotojus kabančius medžiuose.

— Ar tu žinai, kad tavo tėvas buvo kaltas?

Raguotasis Akmuo įveikė save. Jo įrudęs veidas dar labiau išblyško.

— Tu pasakei, ir aš žinau tai.

— Kaip tu manai? Ar Matotaupa yra vertas, kad mes už jį atkeršytume?

— Taip. Jis buvo didis karys. Rudasis Džimas jį pražudė. Rudasis Džimas turi mirti, kad ir kur mes jį sutiktume.

— Kodėl tu jo nepersekiojai?

Raguotasis Akmuo sukando dantis, paskui iškošė:

— Aš sugrįžau pas jus.

Četansapa vėl pažvelgė į susirinkusius Lokės giminės žmones.

— Girdėjote, ką jis pasakė. Ir aš tvirtinu jums: tikra teisybė, kad Raguotasis Akmuo jau kelerius metus nė karto nepakėlė rankos prieš dakotus, jis žudė tik vačičunus, kurie ieškojo aukso. Jis niekados negėrė minivakeno, apie tai visi kalba. Teisybė ir tai, kad už kiekvieną dakotą, kuris tapo jo auka, jis nužudė po du vačičunus ir Ilguosius Peilius, nes tai didžiausias karys, koks kada yra buvęs Lokės giminėj. Taip pat jis yra didis medžiotojas ir lengvai galėtų aprūpinti vieną palapinę maistu. Dakotai dažnai pasiūlo drąsiam belaisviui pasilikti jų gentyje. Raguotasis Akmuo sugrįžo pas mus; jis yra dakotas, gimęs ir augęs mūsų palapinėse. Aš siūlau jums, Lokės giminės kariai, Raguotąjį Akmenį, tikrą Didžiosios Lokės sūnų, vėl priimti į mūsų gentį. Labai daug Ilgųjų Peilių prisirinko prie Najobreros, ir mums reikės ginti savo žemes, savo bizonų kaimenes. Raguotasis Akmuo bus mums ne išdaviko sūnus, o drąsus karys, kurio ginklai gins mūsų moteris ir vaikus, taip pat mūsų kraštą. Aš pasakiau, hau.

Četansapos niekas nepertraukė. Net ir jam baigus kalbėti, visi tylėjo.

Šonka jau norėjo prasižioti, ir nesunku buvo atspėti, ką jis pasakys, bet Četansapa sudraudė jį:

— Pirma tegu taria žodį pasižymėję kariai!

Četansapai rūpėjo, kad po jo pasisakytų dar koks žymus ir gerbiamas karys, tada viskas būtų taip, kaip jis pageidavo — ne iš anksto užplanuotas pasityčiojimas ir belaisvio kankinimas, o viešas visų genties narių pasitarimas.

Tyla užtruko pernelyg ilgai.

Sutramdytas Šonka išdidžiai ir pašaipiai išsiviepė.

— Kalbės Lokės giminės karo vadas Senasis Varnas! — pagaliau tarė Četansapa, nutraukdamas grėsmingą tylą.

Senasis Varnas visai nesitikėjo, kad po tokios nevykusios įžangos teks dar kartą kalbėti. Jis girdėjo dundant burtininko būgną ir drebėjo dėl savęs ir dėl savo sūnaus. Tačiau, pagavęs Četansapos žvilgsnį, suprato, kad neišsisuks nekalbėjęs — kitaip Četansapa gali išduoti paslaptį ir apjuokti jį visų akyse. Jis žinojo, kad savo kalba turi atitaisyti padarytą klaidą.

Taigi Senasis Varnas išėjo į priekį ir pradėjo kalbėti. Susirinkusieji labai atidžiai jo klausėsi. Vadas išsamiai pasakojo viską, ką žinojo apie Matotaupą ir Raguotąjį Akmenį. Vyresnių žmonių atminty vėl atgijo Matotaupos, medžiotojo ir karo vado, žygdarbiai, o vaikai ir jaunuoliai, niekados dar šito negirdėję, atsistebėti negalėjo tokia šio buvusio savo gentainio drąsa. Senasis Varnas prisipažino, kad ir jo vyresnysis sūnus tą pragaištingą dieną kartu su Matotaupa gėrė minivakeną, taip pat ir Senoji Antilopė, kurį paskui pervėrė Matotaupos strėlė. Kiekvienam buvo aišku, kad tie kariai tik todėl neišdavė paslapties, kad patys nieko nežinojo. Senasis Varnas kalbėjo daugiau kaip penkias valandas. Išvadas, kurias jis padarė baigdamas, galėjai suprasti ir vienaip, ir kitaip, iš jo žodžių atrodė, kad teisus ir Havandšita, ir Četansapa.

Kai jis užbaigė savo kalbą, buvo jau apie pietus. Pasisakius karo vadui, atsirado ir daugiau kalbėtojų, vyresnių ir garbingų karių. Buvo nustatyta, kad Raguotasis Akmuo turės stovėti prie stulpo dvidešimt keturias valandas, nuo ryto ligi ryto. Pirmos šešios valandos jau praėjo. Ligi susirinkimo buvo dar aštuoniolika valandų. Niekas negalvojo apie pertrauką. Klausytojai

ir kalbėtojai keitė vieni kitus, tik Raguotasis Akmuo stovėjo prie stulpo kaip prikaltas.

Kadangi Senasis Varnas ilgai šnekėjo ir sukėlė kariams daug prisiminimų, tai ir kiti kalbėtojai nesikuklino. Niekas nekalbėjo trumpiau kaip dvi valandas. Artėjo vakaras, saulė pamažėl slinko prie Uolinių kalnų. Raguotasis Akmuo stovėjo nejudėdamas. Jo kojų raumenys buvo stiprūs, gerai ištreniruoti, kaip ir visų laisvųjų indėnų. Be to, jis galėjo atsiremti į stulpą. Pakęsti troškulį buvo įpratęs. Diena buvo nekaršta.

Klausydamas kalbų, jis nieko nematė, tik žvelgė, kaip ir iš pradžių, pro žmones kažkur į tolį. Harpstenos vaizdas išblėso. Visi kalbėjo apie Matotaupą, ilgai, išsamiai, ir Raguotajam Akmeniui tolydžio šmėkščiojo akyse tėvas, nužudytas, nuskalpuotas, dabar jau ėdamas žuvų upėje. O jis, sūnus, turėjo patogią progą nužudyti Rudąjį Džimą ir nepasinaudojo ja. Kurį laiką pasidavė silpnumui, buvo kaip apsvaigęs.

Burtininko palapinėje dundėjo būgnas.

Raguotąjį Akmenį ėmė graužti sąžinė, tai buvo irgi žiauri kančia, nors niekas apie ją nenumanė. Jis turėjo tuoj pat atkeršyti už tėvo mirtį, bet šito nepadarė. Gal ne be reikalo dabar stovi prie gėdos stulpo?

Padvelkė vakaro vėjas. Dangus rytuose patamsėjo, vakaruose, už Uolinių kalnų, užgeso saulėlydžio gaisai. Juo daugiau kalbėjo žmonių, juo labiau visi jaudinosi ir laukė artėjančio susirinkimo. Dabar jiems rūpėjo ne tik Raguotasis Akmuo, bet ir baltųjų veržimasis į dakotų žemes, burtų paslaptys, Lokės giminės likimas.

Havandšitos būgnas nutilo, burtininkas, atrodo, pavargo. O gal, atėjus nakčiai, jis jau ruošėsi saulėtekio valandai, kada jo valia turės mirti belaisvis.

Kai visiškai išblėso vakaro žara, aikštėje suliepsnojo dideli laužai. Vėjas pūtė iš šiaurės. Antilopės Sūnus ir Šonka keletą laužų užkūrė tokioje vietoje, kad vėjas, kuris, atrodė, nesiliaus visą naktį, liepsnas ir dūmus neštų link stulpo. Raguotąjį Akmenį kankino karštis, dusino dūmai, jis vos tramdė kosulį. Praslinkus kelioms valandoms, įskaudo galvą, ir jis turėjo gerai susiimti, kad galėtų sekti kalbėtojų žodžius. Pečių ir rankų oda apsvilo nuo karščio.

Kai paskutinis iš šešių pasižymėjusių karių, pasisiūliusių šnekėti, užbaigė savo kalbą, buvo jau netoli vidurnakčio. Antilo-

pės Sūnus išėjo į priekį ir išdėstė savo kaltinimą: Matotaupa strėle nužudė Senąją Antilopę, ir už tai turi atsakyti Matotaupos sūnus. Antilopės Sūnus reikalavo belaisvio mirties ir jo skalpo. Nuotaika pasikeitė. Daugelis kalbėtojų pažymėjo, kad Matotaupa ir jo sūnus žudė ir kitų dakotų karius ir kad Lokės giminės pareiga pranešti vyriausiajam vadui Tašunkai Vitko, jog pagaliau gavo galą žmogus, kadais per geležinkelio stoties užpuolimą klastingai įviliojęs Tašunką Vitko į pinkles.

Po pusiaunakčio laikas pradėjo tartum greičiau slinkti. Sulig saulės tekėjimu išsispręs Raguotojo Akmens likimas.

Liepsnojo laužai. Raguotasis Akmuo stovėjo tiesus, jį svilino karštis, troškino dūmai, širdis sunkiai plakė. Tačiau jis žinojo, kad reikia laikytis, nes šalia yra žmogus, kuris tik ir laukia, kada išseks jo jėgos.

Pradėjo kalbėti Čotanka. Sprendžiant iš įžangos, atrodė, kad ir jo kalba truks ilgai. Jis pasakojo apie tai, ko ligi šiol niekas nebuvo pasakojęs,— apie didžiąją dakotų, asinibionų ir siksikų šventę. Savo žodžius jis paryškino gestais. Tiesiog rodė, kaip viskas buvo. Nebylūs klausytojai sukruto, prisislinko arčiau, jų akyse sublizgo ugnies atošvaitai, kai kurie nejučiom ėmė kartoti kalbėtojo judesius, lyg patys dalyvaudami šventėj, apie kurią pasakojo Čotanka. Jie tartum savo akimis matė jaunųjų karių varžybas, kur Raguotasis Akmuo tapo visų genčių nugalėtoju, o ypač gerai pasirodė per šaudymo varžybas ir arklių lenktynes. Klausytojai sekė įvykių eigą su tokia pat įtampa ir džiaugsmo protrūkiais, kaip ir tada tikrieji šių varžybų stebėtojai, nes Čotanka buvo geras artistas, be to, jam vykusiai talkininkavo Smailiosios Ieties sūnus. Jaunieji kariai džiaugsmingai sveikino nugalėtoją, kuris dabar stovėjo prieš juos prie stulpo. Čotanka parodė taip pat, kaip vyko tikrų atsitikimų žaidimas. Susirinkusieji pamatė, kaip Tašunka Vitko norėjo pagrobti Harką, kaip Matotaupa kovojo su Tašunka, kaip berniukas Harka paimtam į nelaisvę Tašunkai padavė šautuvą ir kaip drąsiai šis paskui pabėgo nuo siksikų kankinimų stulpo. Net Raguotąjį Akmenį sudomino šis žaidimas. Jis pats stovėjo dabar prie stulpo, tarp laužų, priešais minią... kakta degte degė, liežuvis prikepė prie gomurio, akys karštligiškai liepsnojo, plaučiai kovojo su troškiais dūmais, valia visomis pajėgomis grūmėsi, kad nesustotų vis lėčiau ir lėčiau plakanti širdis. Čotanka baigė pasakoti apie tikrų atsitikimų žaidimą

ir perėjo prie mergaičių šokio. Suvaidino Šonką, kaltinantį Uinoną, pakartojo Uinonos atsakymą ir ėmė vaidinti Raguotąjį Akmenį, žodis žodin pakartojo, kaip šis pasityčiojo iš Šonkos:

— Dabar prasidėjo mudviejų šokis, Šonka, tu seilėtasnuki šunie, melo išpera! Matei dvidešimt keturias vasaras ir dar nė vieno savo nukauto priešo! Rytoj aš atsiųsiu tau savo ledžingus, kad galėtum suskaityti skalpų plaukus siūlėse. Geriau būtų mums pasigalynėti, bet ką aš galiu tau pasiūlyti? Arklių lenktynes? Tu pasigavai ne mustangą, o žiogą; tik retkarčiais padaro jis šuolį! O gal pavarinėjam kamuolį? Bet ne, ko gero, sumaišyčiau tave su kamuoliu ir įvaryčiau lazda į palapinę. Ir tai būtų užvis geriausia. Šonka, tokiam žmogui, kaip tu, aš neatsiskaitinėsiu, bet narsiems ir pasižymėjusiems kariams atsakysiu į klausimą: taip, praėjusią naktį aš kalbėjau su Uinona, savo seseria.

Kai Čotanka baigė pasakoti, kokiais žodžiais Raguotasis Akmuo sudirbo Šonką, keli vaikai ėmė juoktis, visų pirma du berniukai, nešiojantys Jaunųjų Šunų sąjungos vyresniųjų ženklus, o su jais kartu ir viena žvali mergaitė. Mat, tėvai nevarė vaikų gulti; kas nenorėjo miego, galėjo būti per naktį ir klausytis kalbų. Berniukai ir mergaitės buvo susijaudinę, matydami visas tas ceremonijas, jų nervai — įtempti. Tačiau Čotankos kalba ir vaidyba juos pradžiugino. Jie susižavėjo Raguotuoju Akmeniu. Tik pamanykit, jis laimėjo visas varžybas ir turi užburtą arklį! Šonkos jie niekada nemėgo. Dabar jų susijaudinimas išsiliejo garsiu juoku, kuris apėmė visą berniukų ir mergaičių būrį.

Pamatęs kleginčius vaikus, Šonka neištvėrė.

— Išdavikiškas smirdėliau,— suriko jis belaisviui.— Tu meškino dvėsena, pasalūne lūšie ir žudike! Kaipgi tu stovi, atsirėmęs į stulpą, kojos tavęs jau nebelaiko! Prisipažink, ką esi padaręs, tu bailus ir plėšrus vilke. Patykojai savo tikrą brolį ir suvarei jam į nugarą peilį, kai jis buvo dar vaikas. Kartu su baltaisiais tu taip subiaurojai žuvusiųjų lavonus, kad nebeįmanoma buvo jų atpažinti! Tai tavo darbas? Prisipažink!

Raguotasis Akmuo žengė žingsnį nuo stulpo. Labai gerai, kad Šonka jį užkabino, nes ta proga jis galėjo išeiti iš tirštų dūmų.

— Šonka! Tu meluoji! Apsiseilėjęs šunie!

— Aš kalbu teisybę! Argi mes nematėme sužalotų lavonų? Nori išsiginti, kad nužudei Harpsteną? Nori išsiginti, kad esi

bailys? Tu gi žinojai, kad Rudasis Džimas, mūsų didžiausias priešas, yra bedančio Beno blokhauze! Tai kodėl jo nenužudei? Atbėgai pas mus kaip aimanuojanti boba maldauti pagalbos! Tavo tėvas buvo išdavikas. O tu net nedrįsti už jį atkeršyti.

— Tylėk,— tarė Raguotasis Akmuo. Jo balsas buvo užkimęs, bet nę tik nuo žaizdų, dar nespėjusių gerai užsitraukti, ir ne nuo dūmų, kurių buvo prisikvėpavęs.— Tau aš neturiu ko aiškintis.

— Kaip tu pirma pavadinai mane? Apsiseilėjęs šuo? Taip, mano burna jau pritvinko seilių, ir jos tau kaip tik gerai tiks!

Šonka prišoko spiauti belaisviui į veidą. Četansapa norėjo užkirsti jam kelią, bet buvo jau per vėlu. Raguotasis Akmuo vožė Šonkai į pasmakrę, kad tam net dantys kaukštelėjo. Šonka apsiseilėjęs griuvo žemėn.

Antilopės Sūnus, jo jaunesnysis brolis ir dar du kariai prišokę norėjo nutverti belaisvį. Bet tas praslydo vienam kariui pro tarpkojį, spyrė iš užpakalio, ir karys krito kniūpsčias ant žemės. Antilopės Sūnus, išsitraukęs peilį, norėjo pulti belaisvį, bet akimirką sudelsė, ir ginklas kaip mat atsidūrė Raguotojo Akmens rankose. Jis metė peilį Četansapai, kuris jį vikriai pagavo, ir taip smogė kumščiu Antilopės Sūnui į gerklę, kad tam net kvapą užgniaužė. Jaunesniajam broliui, kuris dar nebuvo priimtas į karius, vikriai apsuko ilgas juodas kasas aplink kaklą ir surišo jas mazgu. Trečiąjį karį, kuris dabar puolė peiliu, tyčia vedžiojo už nosies ir keletą kartų taip vikriai išvengė jo smūgių, kad žiūrovų tarpe pasigirdo pritarimo šūksniai. Tuo tarpu pakilo nuo žemės Antilopės Sūnus ir pirmasis karys, kurį Raguotasis Akmuo buvo pargriovęs iš užpakalio. Abu užsimojo elastingomis kuokomis, bet Raguotasis Akmuo buvo greitesnis: pirmajam davė smūgį į paširdžius, ir tas atatupstas atšoko atgal, paskui puolė iš užpakalio Antilopės Sūnų ir atėmė iš jo kuoką. Tačiau pats nesinaudojo ginklu, ir šį kartą numetė jį Četansapai. Kai atbėgo daugiau karių, Raguotasis Akmuo pirmam prišokusiam išsuko ranką, laikančią peilį, davė niuksą į pilvą, apsisuko ir šoko per pačią didžiausią ugnį.

Prasmukęs pro nustebusių žiūrovų ratą, Raguotasis Akmuo peršoko per berniukus, kurie pirma juokėsi iš Šonkos, ir atsidūrė tarp palapinių.

Žiūrovai, nesitikėję, kad šitaip gali viskas baigtis, net aiktelėjo iš nustebimo. Abu berniukai, Jaunųjų Šunų sąjungos vy-

resnieji, tiesiog krykštavo iš pasitenkinimo. Žiūrovų gretos iširo; kai kurie šoko vytis bėglio.

Četansapa nedalyvavo gaudynėse. Žemas jo karo švilpuko balsas liepė grįžti Raudoniesiems Elniams, kurie jau buvo besiveją belaisvį.

Senasis Varnas, Čotanka ir kiti garbingi kariai stovėjo nukabinę nosis aikštėje priešais tuščią stulpą. Pakilo nuo žemės Šonka. Kai jis pamatė, kad prie stulpo nebėra belaisvio, jo veidas kaip mat ištįso. Jis čiupinėjo rankos riešą, sukandžiotą „juodojo vilko" ir dar aprištą, norėdamas parodyti, kad pralaimėjo tik dėl sužeistos rankos.

Bet staiga kariai, dar tebestovintys pusračiu aplink stulpą, aiktelėjo iš nuostabos — tuo metu, kai prie upelio aidėjo susijaudinusių persekiotojų šūksniai, Raguotasis Akmuo kuo ramiausiai pasirodė iš palapinių šešėlio. Jis dar porą kartų giliai įkvėpė tyro oro ir vėl atsistojo ugnies atošvaistoj prie stulpo. Raguotasis Akmuo dabar pirmą kartą pažvelgė priešais stovintiems vyrams į akis.

— Šonkavakonas melavo,— tarė jis garsiai,— aš turėjau jums tai įrodyti. Aš atėjau pas jus ne iš baimės, bet savo noru. Dėl to ir dabar pas jus sugrįžau, nors niekas iš jūsų nebūtų manęs pagavęs. Hau.

Četansapa žengė į priekį.

— Aš žinojau, kad tu taip padarysi. Todėl nešokau tau iš paskos ir kitiems neleidau tavęs vytis!

Šis trumpas pasikeitimas žodžiais labai patiko kariams iš Raudonųjų Elnių sąjungos. Pasigirdo net vyresniųjų karių pritarimo šūksniai. Atrodė, kad viskas krypsta į gerąją pusę.

Tačiau Raguotasis Akmuo išgirdo, kaip burtininko palapinėje vėl sudundėjo būgnas, ir suprato, kad kova dar nesibaigė. Šonka paskubėjo įmesti naujų malkų į ugnį. Četansapa negalėjo jam sukliudyti, nes tuoj pat būtų kilusios patyčios, kad Raguotasis Akmuo neįstengia pakelti paprasčiausių kankinimų ir draugai turi drebėti dėl jo kaip dėl kokios mažos mergaitės.

— Dabar aš tavęs klausiu, Raguotasis Akmenie,— vėl pradėjo Četansapa,— ar tu sutinki pasakyti mums, ką mes dar turime iš tavęs sužinoti?

— Drąsiems ir atviriems vyrams aš sutinku atsakyti. Bet paskui ir aš norėčiau jus kai ko paklausti.

— Galėsi klausti. O dabar pasakyk: kodėl tu nužudei savo brolį?

— Šonkavakonas tyčiojosi iš mano brolio, kad jis yra išdaviko sūnus, todėl Harpstena apsirengė savo šventiniais drabužiais, paslėpė po jais peilį ir atėjo nužudyti vačičuno, o paskui garbingai numirti savo tėvo ir vyresniojo brolio akyse. Aš nužudžiau savo brolį todėl, kad mano tėvas reikalavo iš manęs, savo sūnaus, žudyti kiekvieną, ką sutiksime su ginklu rankoje. Jeigu būčiau šito nepadaręs, Matotaupa būtų aprengęs mane sijonu ir nudūręs. Aš pats tada buvau dar vaikas. Spręskite patys; Harpstenos kraujas taip pat reikalauja keršto. Hau.

— Ar tu dalyvavai, kai buvo sudarkyti lavonai?— dar paklausė Četansapa.

— Ne. Mano tėvas ir aš atėjome vėliau.

— Mes tikim tavimi. O ko tu norėjai mus paklausti?

Raguotasis Akmuo apsidairė. Švito rytas. Artėjo mirties valanda — tokia buvo Havandšitos valia. Belaisvis klausėsi būgno dundėjimo ir galvojo, kad, dešimt vasarų ir žiemų eikvojęs jėgas pražūtingoje ir bergždžioje kovoje, galų gale turės mirti. Galvojo ir apie savo mirusį tėvą, galvojo apie Rudąjį Džimą, kuris pabėgo, ir apie Havandšitą, kuris būgnija savo palapinėje ir su pirmaisiais saulės spinduliais ateis į aikštę. Ligi šiol burtininkas visai nesirodė iš savo palapinės. Tai rodė, kad jis yra nepalenkiamas.

— Kur Čapa Garbiniuota Galva?— paklausė belaisvis.

Karys išėjo į priekį.

— Čapa Garbiniuota Galva! Pasakyk teisybę!— sušuko jam Raguotasis Akmuo, tarp dūmų ir ugnies gaudydamas orą.— Kas pasakė baltiesiems, o kartu ir Rudajam Džimui, kad Lokės giminės medžioklės plotuose yra aukso ir kad vadas Matotaupa žino šią paslaptį? Juk ne šiaip sau Rudasis Džimas atėjo pas mus prie Arklių upelio su didelėmis dovanomis ir minivakenu! Sakyk!

Čapa Garbiniuota Galva išsigandęs tylėjo.

— Sakyk!— sušuko jam Raguotasis Akmuo. Liepsnos ir dūmai dar labiau jį dusino, nes Šonka išsijuosęs kurstė ugnį.

Rytuose ėmė brėkšti žara; žvaigždės išblėso.

— Nagi sakyk!— piktai ir griežtai paliepė Čapai Garbiniuotai Galvai ir Četansapa.

— Ką gi aš žinau, vyrai?— nesavu balsu tarė Čapa.— Aš prisiekiau tylėti!

Žiūrovai subruzdo, bet niekas nepratarė nė garso.

— Tada aš pasakysiu!— tarė Raguotasis Akmuo ir žengė žingsnį nuo stulpo dar kartą įkvėpti oro.— Aukso gabalą, kurį aš, dar vaikas, nieko neįtardamas, radau palei upę Juoduosiuose kalnuose, mano tėvas įmetė į vandenį, kad niekas jo daugiau nepamatytų. Tu, Čapa Garbiniuota Galva, jį ištraukei. Havandšita, taip, Havandšita — tegu mane persekioja visos jo dvasios, aš vis tiek pasakysiu — Havandšita paėmė auksą iš tavo rankos, Čapa Garbiniuota Galva! Jis parodė jį pauniams ir vačičunams ir tokiu būdu išvadavo tavo tėvą Nepažįstamąją Kriauklę, o tu prisiekei ir tyli. Bet Rudasis Džimas matė auksą Havandšitos rankoje ir mūsų pragaiščiai atsibeldė į stovyklą. Aš pasakiau, hau.

Raguotasis Akmuo nutilo. Jis vėl atsitraukė į liepsnas ir dūmus ir staiga visiškai nebeteko jėgų. Karštis ir dūmai galutinai jį priveikė. Prisidėjo ir tas, kad dabar jis jau žinojo, jog tarė paskutinį savo žodį.

Šonkos niekur nebebuvo matyti. Tik Uinona pastebėjo, kaip jis, išgirdęs Raguotojo Akmens kaltinimą Havandšitai, tuoj pat nubėgo į burtininko palapinę.

Palapinė prasiskleidė, ir iš jos išėjo burtininkas. Kairėje rankoje jis laikė didelę burtininko lazdą, apkabinėtą gyvačių odomis ir žvėrių kailiais. Pats buvo apsikarstęs ragais ir kaukolėmis. Jis pribėgo ir kaip koks padūkęs, pavojingas žvėris ėmė šokinėti po aikštę. Visi išsigandę išsiskirstė į šalis. Dešinėje rankoje senasis burtininkas laikė sugniaužęs aukojimo peilį.

Četansapa susigūžė, ir Raguotasis Akmuo suprato, kad dabar jau neišvengs mirties. Niekas, netgi Četanas, nebūtų išdrįsęs nė pagalvoti, kad šiam žmogui su aukojimo peiliu rankoje galima pasipriešinti.

Visas susirinkimas atrodė kaip suakmenėjęs.

Už karių pusračio, tiesiai priešais stulpą, stovėjo Untšida ir Uinona. Jos, kaip ir Četansapa, buvo vienos iš nedaugelio Lokės giminės narių, kurie visą tą laiką neišėjo iš aikštės. Dieną, nuo saulės patekėjimo ligi laidos, moterys pakaitomis stovėjo ir sėdėjo, bet kai nusileido saulė ir užsiliepsnojo laužai, Matotaupos motina ir duktė visą laiką stovėjo šalia viena kitos, tiesios, nebylios, nė nekrustelėdamos iš vietos. Niekas jų neužkalbino, niekas jų neužgavo piktu žvilgsniu. Pražilę Untšidos ir ilgi juodi Uinonos plaukai buvo rūpestingai supinti į kasas. Abi moterys vilkėjo šventiniais drabužiais. Didelės Untšidos

akys buvo giliai įkritusios, jos liesame veide galėjai įskaityti ne tik motinos sielvartą dėl žuvusio sūnaus, ne tik nuoskaudą, matant mirti pasmerktą savo anūką. Niekas negalėjo tiksliai pasakyti, ką galvoja ir jaučia ši moteris. Tačiau kiekvienas juto, kad jis per menkas savo mintimis suvokti šios moters širdgėlą ir valią. Untšida buvo žiniuonė. Uinona panaši į ją. Jos jaunumas ir grožis buvo ne tokie, kaip kitų merginų. Nuo pat mažumės ją lydėjo skausmas, išmokęs geriau, negu kas kitas, pažinti gyvenimą su visomis jo negandomis.

Burtininkas šoko toliau. Jis prisiartino prie stulpo, kur jo laukė Raguotasis Akmuo. Havandšita metė į orą burtininko lazdą, kuri, padariusi lanką, įsmigo giliai į žemę šalia Raguotojo Akmens. Tada iškėlė jis akmeninį peilį ir pamažu ėmė slinkti prie pasmerktojo.

Četansapa galvojo: ne, taip neturi atsitikti ir vis dėlto atsitiks. Jo nervai, raumenys, gyslos įsitempė, burna truputį prasižiojo, tačiau nepratarė nė garso. Šonka stovėjo prie Havandšitos. Jo pabalusiose akyse buvo matyti kraujo troškimas, kuris pagauna pralaimėjusį žmogų, dar nespėjusį susigaudyti, kodėl taip atsitiko.

Raguotasis Akmuo žinojo, kad burtininkas atėjo aukojimo peiliu perrėžti jam krūtinę ir išplėšti širdį. Tačiau jis neužsimerkė, norėjo numirti drąsiai. Priešais jį stovėjo kaukėmis apsikarsčiusi žmogysta su aukojimo peiliu rankoje. Per grėsmingus kulto ženklus visiškai nesimatė jo veido.

Per aikštę nuaidėjo pratisas žemas garsas. Niekas nesusigaudė, iš kur jis. Išgirdęs jį, Havandšita pajuto, lyg kas būtų iš užpakalio smogęs jam į sprandą, ir sustingo su iškeltu akmeniniu peiliu rankoje. Tą žemą garsą tuoj pat užgožė šaižus riksmas, o paskui aiškiai visi išgirdo žodžius:

— Atvyksta Tatanka Jotanka! Didysis dakotų burtininkas! Atvyksta Tatanka Jotanka. Didysis dakotų burtininkas!

Tas riksmas aidėjo be perstojo, tartum koks būgno tratėjimas.

Četansapa stovėjo prie pat savo jaunystės draugo ir matė priešais išdžiūvusią, kaukėm apsikabinėjusią žmogystą su iškeltu akmeniniu peiliu. Tie netikėtai nuskambėję žodžiai persmelkė jį nuo galvos ligi kojų, jis buvo taip įsikalęs sau, kad tie žodžiai turi tapti tikrove, jog palaikė juos teisybe. Šaižiu balsu jis atsiliepė į Untšidos riksmą, netikėtai užklupusį burtininką:

— Atvyksta Tatanka Jotanka! Didysis dakotų burtininkas! Atvyksta Tatanka Jotanka!

Raudonųjų Elnių sąjungos kariai tuoj pat pasigavo savo vadovo žodžius, ir visi ėmė šaukti:

— Atvyksta Tatanka Jotanka! Didysis dakotų burtininkas! Atvyksta Tatanka Jotanka! Didysis dakotų burtininkas!

Visa aikštė griaudėjo nuo to riksmo.

Četansapa savo galingu balsu traukė toliau:

— Tatanka Jotanka joja per brastą. Šok, Havandšita, šok! Tatanka Jotanką joja per brastą! Šok, Havandšita, šok!

Senąjį burtininką pagavo ir nunešė tie choru skanduojami žodžiai, įsisiūbavusi minios įtaiga persidavė ir jam. Havandšita vėl pagriebė savo lazdą ir su aukojimo peiliu rankoje leidosi šokti dar pasiutesnį šokį.

— Tatanka Jotanka joja per brastą! Šok, Havandšita, šok!

Tas balsų gaudesys užkrėtė ir vyresniuosius karius. Čotanka atsinešė būgną ir, daužydamas jį, pritarė vyrų chorui.

— Tatanka Jotanka joja per brastą! Šok, Havandšita, šok!

Kariai ir jaunuoliai pagavo ritmiškai trypti kojomis, kaip buvo įpratę daryti per apeiginius šokius, kurie trukdavo ištisas dienas ir naktis.

— Tatanka Jotanka, Tatanka Jotanka, Tatanka Jotanka! Jis joja per brastą. Šok, Havandšita, šok!

Raguotasis Akmuo stovėjo atsirėmęs į stulpą vidury aikštės. Jis beveik nejautė nudegimų ant rankų ir pečių. Bet dūmai, karštis, skandavimas, būgno dundėjimas, vyrų trypimas, šokantis burtininkas veikė jo nervus ir protą. Jis matė save centre didelės mirties šventės, kurią užbaigs akmeninis peilis, perskrodęs jam krūtinę, kad burtininkas galėtų išplėšti širdį. Jis tikėjo, kad neišvengs mirties, bet žinojo, kad dabar jau nebegresia gėda. Gėdos jis nusikratė. Bet tai ne tik jo paties nuopelnas. Visi Didžiosios Lokės sūnūs ir dukros jam atleido.

Šonka dar kartą pakurstė ugnį, nors jau seniai buvo išaušę.

— Tatanka Jotanka! Tatanka joja per brastą! Šok, Havandšita, šok!

Vyrai susigrupavo į būrelius ir ratelius, kaip visada per apeiginius šokius. Rateliui, šokančiam prie pat stulpo, vadovavo Četansapa; jis plyšojo kaip užsuktas:

— Tatanka Jotanka joja per brastą! Šok, Havandšita, šok!

Jaunieji kariai apsupo ratu stulpą ir laužą, tad Šonka jau ne-

begalėjo prieiti prie ugnies. Laužas pamažu ėmė gesti — nužudymo planas sužlugo.

Kitam, tolesniam karių ratui vadovavo Čotanka. Dar toliau stovėjo jaunuoliai, jie kilnojo į viršų peilius, kaip per kamuolių šokį lazdas, ir šaukė:

— Tatanka joja per brastą! Šok, Havandšita, šok!

Čotanka mušė būgną.

Kiek atokiau nuo karių, šokančių rateliais ir grupėmis, spietėsi moterys, vadovaujamos Untšidos, ir merginos su Uinona priešaky. Moterys taip pat turėjo savo apeiginius šokius, iš kurių svarbiausias buvo skalpų šokis, skirtas susitaikyti su nužudytais priešais. Jos ritmiškai žingsniavo ir šaukė:

— Tatanka Jotanka joja per brastą! Šok, Havandšita, šok!

Čotanka vis karščiau mušė būgną.

Apie pietus šokantis Havandšita susmuko — griuvo ant žemės ir išsitiesė kaip negyvas žolėje su savo lazda ir peiliu. Niekas nedrįso jo liesti, nes visi tikėjo, kad tai burtai ir reikia laukti, kol dvasios vėl jį pažadins. Kiti šokėjai pradėjo keistis. Tai irgi buvo įprastas dalykas per tokias šventes. Tik Četansapa, Untšida ir Uinona šoko be perstojo ir skandavo:

— Tatanka Jotanka joja per brastą!..

Raguotasis Akmuo stovėjo atsišliejęs į stulpą, panašus į žmogų, pakabintą ant virvių. Jo keliai drebėjo, pečiai buvo pasidavę į priekį, žvilgsnis — kaip stiklinis, bet vis dėlto jis stovėjo, negriuvo žemėn.

Galų gale vėl atėjo vakaras.

Tuo metu prerijomis kiek įkabindami lėkė trys raiteliai. Jie užjojo ant vienos kalvos pažvelgti iš tolo į stovyklą, ir jų ausis pasiekė choru skanduojami žodžiai:

— Tatanka Jotanka...

Vienas raitelis pakėlė ranką ir sušuko:

— Tatanka Jotanka atvyksta! Jis atvyksta!

Iš visų šokėjų tą raitelį pastebėjo tik Četansapa. Griausmingu balsu jis suriko:

— Jis atvyksta! Jis atvyksta!

Šokėjai liovėsi trypę. Nuaidėjo džiaugsmingi šūksniai, lyg visą dieną šokus bizonų šokį pagaliau būtų iš tikrųjų pasirodžiusi jų kaimenė.

Havandšita atsikėlė nuo žemės ir sutrikęs apsidairė. Paskui vėl iškėlė peilį ir mėgino pro vidinį šokėjų ratą prasibrauti prie

stulpo, bet vyrai susikabinę vėl ėmė šokti. Tarsi ugnies žiedas jį pasitiko tie patys choru kartojami žodžiai:

— Tatanka Jotanka! Tatanka Jotanka! Tatanka Jotanka!

Havandšita susverdėjo. Kai jis galutinai susigaudė, kas čia dedasi, per Arklių upelį jau kėlėsi būrelis karių ir vadų. Jie turėjo krovininius arklius, ant kurių jojo jauni vyrukai. Kiti arkliai tempė valkčius, prikrautus didelės palapinės ramsčių, užtiesalų ir kitokių reikmenų. Tą krovinių vilkstinę lydėjo raiteliai, iš kurių visų pirma krito į akis vyras su erelio plunksnomis, turtingai apsirengęs, rimtos, orios išvaizdos, kietai sučiaupęs lūpas.

Skanduotojai nutilo, šokėjų gretos iširo. Atėjo laukta akimirka, burtai padėjo.

Tatanka Jotanka nusėdo nuo arklio ir pamažu nuėjo prie Havandšitos, kuris stovėjo vienui vienas.

— Čia, kur tu stovi, aš pasistatysiu savo palapinę,— tarė vyresnis ir galingesnis burtininkas.— Nejudėk iš vietos!

Havandšita pakluso. Jaunieji vyrukai, kurie jojo ant krovininių arklių ir buvo didžiojo vado ir burtininko pagalbininkai, atkabino valkčius ir kaip mat pastatė Tatankos Jotankos palapinę. Virš Havandšitos galvos susikryžiavo ramsčių smaigaliai, paskui užsiskleidė palapinės viršus, ir Havandšita dingo žiūrovams iš akių.

Tatanka Jotanka priėjo prie stulpo. Paskui jį atsekė du kariai. Jie užpylė Raguotajam Akmeniui ant galvos ir sprando šalto kaip ledas vandens ir padavė atsigerti. Belaisvis pakėlė galvą ir pažvelgė Tatankai Jotankai tiesiai į akis. Priėjo Četansapa ir Senasis Varnas.

— Aš girdėjau, kad jūs dainavot, šokot ir laukėt manęs,— tarė Tatanka Jotanka.— Aš atvykau. Ar jūs, kariai, gerai apsvarstėte, ką daryti su Raguotuoju Akmeniu, Matotaupos sūnumi?

— Taip, apsvarstėme,— atsakė Četansapa.— Didžiosios Lokės sūnūs nori Raguotąjį Akmenį Matotaupos sūnų vėl priimti į savo tarpą. Jau trys vasaros ir trys žiemos, kaip jis nenužudė nė vieno dakoto, užtat per dvi vasaras Didžiosios Lokės vardu atėmė gyvybę daugiau kaip šimtui aukso ieškotojų. Raguotasis Akmuo sutinka kartu su mumis kovoti prieš Ilguosius Peilius.

— Ar jis prisipažino, kad yra kaltas ir kad Matotaupa, jo tėvas, buvo kaltas?

— Taip, prisipažino.

— O ką sako Havandšita?

— Jis nusistatęs prieš Raguotąjį Akmenį. Havandšita nusprendė, kad išdaviko sūnus nėra vertas mirti garbinga mirtimi. Jis liepė vyrams apspiaudyti jį, moterims — išjuokti ir užmušti. Kai mes neleidome tyčiotis iš Raguotojo Akmens ir susirinkome pasitarti dėl geriausio mūsų vyro likimo, Havandšita norėjo nužudyti jį šventuoju peiliu.

— Havandšita neteisingai išsiaiškino dvasių ženklus. Šiąnakt aš jį pamokysiu, kaip reikia geriau suprasti dvasias. Hau. Neškite Raguotąjį Akmenį į jo tipi. Kai antrą kartą patekės ir pakils saulė, susirinks taryba. Aš noriu išklausyti Didžiosios Lokės sūnus ir pats jiems kai ką pasakyti.

— Hau!

Tatanka Jotanka, lydimas trijų pagyvenusių karių, pasipuošusių erelio plunksnomis, nuėjo į savo palapinę.

Četansapa ir Čapa Garbiniuota Galva nunešė Raguotąjį Akmenį į tėvo palapinę.

Untšida ir Uinona paruošė jam guolį. Raguotasis Akmuo krito į jį kaip negyvas, ir draugai tuoj išėjo, nes pasmerktasis buvo mirtinai pavargęs — juk trisdešimt šešias valandas išstovėjo prie stulpo, kepinamas saulės, laižomas liepsnos ir dūmų.

Untšida atnešė vandens, ir Raguotasis Akmuo atsigėrė. Jis neprieštaravo, kai senelė dėjo ant nudegimų gydomųjų žolių. Jis pažvelgė Untšidai į veidą ir sutiko jos žvilgsnį — pirmą kartą po Harpstenos mirties. Šią akimirką jis suprato, kad dabar jau iš tikrųjų sugrįžo į namus.

Jis užmigo. Galva buvo karšta, kankino slogūs sapnai. Iškilo nemalonūs praeities vaizdai. Štai, rodos, palapinė prigužėjo girtų vyrų, Senoji Antilopė ir vyresnysis Senojo Varno sūnus apsivėmė ir apibiaurojo visus. Pasirodė sapne ir tėvas, nugalėjęs pilkąjį lokį, pasipuošęs erelio plunksnomis, o paskui prunkščiantis ir gerklėjantis su gėrovais blokhauze. O štai, rodos, jis vėl stovi prie stulpo, bet Tatanka Jotanka nesirodo. Tatanka Jotanka neateina. Visi apleidžia Raguotąjį Akmenį ir pradeda į jį spiaudyti, o Šonka prislenka prie jo įgrūsti į burną žemių ir išplėšti iš krūtinės širdies.

Raguotasis Akmuo pašoko iš miego ir ėmė ieškoti ginklų, kuriuos jam buvo atnešęs Četansapa. Pastvėręs peilį, kurį laiką vis dar nesusigaudė, kur yra ir kad visas tas siaubas buvo tik

sapnas. Šalia stovėjo Untšida. Moterys nėjo gulti. Jos girdėjo, ką Raguotasis Akmuo kalbėjo per miegus, bet jis to nežinojo.

Dabar Raguotasis Akmuo nebenorėjo užmigti, nes bijojo sapnų, tad gulėjo atsimerkęs palapinės prieblandoj. Tipi gilumoj ant karties kabėjo milžiniškas grizlio kailis. Tą grizlį kadaise nugalėjo Matotaupa, ir Harka, dar vaikas, dalyvavo toje medžioklėje. Ten kabėjo ir kaulinis lankas, kuriuo Matotaupa ir Harka „šovė į saulę"!

Iš Tatankos Jotankos palapinės pasigirdo monotoniška giesmė.

Išaušo rytas. Untšida, kaip paprastai, praskleidė palapinės angą. Vidun plūstelėjo ryto šviesa. Nuo upelio atskrido džiugūs vaikų balsai. Raguotasis Akmuo dar jautėsi per silpnas eiti maudytis. Tad liko gulėti. Daugiau nebemiegojo, bet ir nekalbėjo.

Apie pietus Untšida vėl davė jam stiprinančių žolelių, ir Raguotasis Akmuo išsiruošė prie upelio. Visa stovykla sukilo ant kojų, visi lydėjo jį akimis. Bet Raguotasis Akmuo nekreipė į tai dėmesio, buvo ramus ir abejingas. Iš kažkur išniro ilgakojis juodas vilkinis šuo ir nubidzeno jam iš paskos. Keli balsai suriko:

— Juodasis vilkas! Užburtas vilkas!

Maudykloje Raguotasis Akmuo sutiko Četansapą ir Čapą, kurie labai nustebo, pamatę jį jau vaikštantį. Nors Raguotasis Akmuo ir neketino čia ilgai būti, vis dėlto tuoj atkreipė dėmesį į du berniukus, vieną liekną, galima sakyti, išdžiūvusį, tamsiaodį, kitą kresną, mažiuką, kurie labai vikriai plaukiojo ir nardė, ypač pamatę, kad juos stebi vyrai. Raguotasis Akmuo prisiminė, kad tie berniukai apeigų aikštėje turėjo Jaunųjų Šunų vyresniųjų ženklus, kad jie juokėsi iš Šonkos ir džiūgavo, kai belaisvis prie stulpo laimėjo kovą. Vienas berniukas buvo labai panašus į Četansapą.

— Tavo sūnus?— paklausė Raguotasis Akmuo.

— Mano. Matęs aštuonias vasaras.

Raguotasis Akmuo nusišypsojo, pirmą kartą po daugelio metų, ir abu berniukai nušvito iš džiaugsmo.

Raguotasis Akmuo sugrįžo į palapinę ir išmiegojo ligi pat vakaro. Šį kartą nieko nesapnavo.

Naktį jis nemiegojo. Retkarčiais šio to paklausdavo Untšidą ir Uinoną, ir moterys ramiai, paprastai atsakydavo. Geltis ir širma kumelė, sakė jos, esą netoliese, bet biją svetimų žmonių.

Raguotasis Akmuo galįs lengvai juos pasigauti. Grandinėlė iš lokio nagų ir vampunas vėl atsirado. Tik karo erelio uodegos plunksnos buvo dingusios. Jas pasiėmęs Četansapa, sakė Uinona, visas, net ir abi senąsias, apšiurusias.

Mergaitė siuvinėjo šventinį švarką iš briedžio odos. Naktį jis jau buvo gatavas. Raguotasis Akmuo nesiteiravo, kokiam jis skirtas vadui.

Rytą jis vėl nuėjo į maudyklą, dar saulei netekėjus, nes nenorėjo nieko sutikti. Tai buvo tarybos susirinkimo diena, ir jis laukė jos susirūpinęs — ką nutars susirinkimas? Prie stulpo jį buvo apėmusi ramybė, panaši į tamsią naktį. Bet dabar jau [illegible]indo pirmieji vilties spinduliai. Jis apsigyveno savo palapinėje. Pasimatė su Untšida ir Uinona. Kalbėjosi su savo senaisiais draugais. Pamažu tiesėsi gijos, vėl rišančios jį su gyvenimu senojoje bendruomenėje, ir būtų buvę skaudu jas vėl nutraukti.

Četanas buvo tarybos narys. Prieš eidamas į susirinkimą, jis kartu su Čapa aplankė Raguotąjį Akmenį jo palapinėje. Visi trys jaunystės draugai susėdo prie ugnies ir užsirūkė.

— Vyresnieji ir vadai tarsis susirinkime, ką toliau tau daryti,— pareiškė Četansapa.— Tu irgi būsi ten pakviestas, greičiausiai po kelių valandų. Ar turi kokį švarką, kurį galėtum apsivilkti?

Raguotasis Akmuo paniekinamai išpūtė žandus ir tarė:

— Argi jums svarbu švarkas? Aš, matyt, jau labai atpratau nuo palapinių bendruomenės taisyklių.

Priėjusi Uinona parodė Četanui gatavą, savo pačios išsiuvinėtą šventinį švarką. Karys buvo labai patenkintas.

Tačiau Raguotajam Akmeniui tas nepatiko.

— Tai vado švarkas. Aš jo nesivilksiu.

Jam atrodė, kad dėl to negali būti ir kalbos. Tai būtų stačiai juokinga.

— Imk tą švarką,— sušuko Čapa Garbiniuota Galva.— Kad tau nebūtų staigmena, aš pasakysiu: mes renkame tave karo vadu! Mūsų laukia sunkios kovos su Ilgaisiais Peiliais. Tu pažįsti juos ir žinai, kaip reikia kovoti.

Četansapa pridūrė:

— Senasis Varnas atsisako savo pareigų,— jis žvilgtelėjo į savo jaunystės draugą, tarsi sakydamas: „Tu žinai kodėl."

Raguotasis Akmuo labai susijaudino, tiesiog nežinojo, nė ką sakyti.

— Tu visada mėgdavai juokus,— atsakė jis Čapai Garbiniuotai Galvai,— bet tai, ką dabar pasakei, labiau panašu ne į juoką, o į patyčias. Aš niekada nebūsiu vadas, tą tu taip pat gerai žinai, kaip ir aš. Vadu bus išrinktas Četansapa, niekam kitam aš taip mielai nepaklusčiau, kaip jam, jeigu man kada tektų kovoti Didžiosios Lokės sūnų pusėje!

Četanas išėjo, nes pasitarimų palapinėje prasidėjo susirinkimas. Čapa Garbiniuota Galva dar pasiliko, tačiau toliau pokalbis nesirišo. Tas ką tik įvykęs nesusipratimas dar kaustė abiem jaunystės draugams liežuvius. Raguotojo Akmens mintys buvo lėtos, galvoti jam buvo sunku, ir jis dar gana ilgai piktinosi, kad Čapa Garbiniuota Galva šitaip pasisakė dėl naujojo karo vado, Čapą irgi graužė sąžinė, kad, norėdamas draugą pradžiuginti, uždavė jam širdį.

Tačiau garbiniuotaplaukis karys nenorėjo išeiti ir palikti jaunystės draugą vieną, kai susirinkimas pasitarimų palapinėje sprendė jo likimą. Čapa pastebėjo, kad Raguotasis Akmuo sukluso. Kalbėtojų balsai buvo girdėti, tik neįmanoma suprasti jų žodžių. Nežymiai stebėdamas draugą, sėdintį priešais prie ugnies, Čapa suprato, kad Raguotajam Akmeniui tos dvi dienos ir viena naktis, praleistos prie stulpo, tas, rodos, niekada nesibaigsiantis teismas, atminty iškilę prisiminimai nepraėjo taip staiga, nepalikę jokio pėdsako. Nors jis gyvas ištrūko nuo stulpo, nors dabar vėl buvo savo palapinėje, galėjo miegoti ir malšinti troškulį, tačiau patirtos fizinės ir moralinės kančios dar tebebuvo gyvos. Čapai pasidarė aišku, kodėl Raguotasis Akmuo pirma taip aštriai jam atrėžė. Dabar jis tarėsi geriau supratęs savo draugą: Raguotasis Akmuo vis dar tebėra pavargęs, geriausia būtų jam atsigulti ir išsimiegoti. Bet tarybos susirinkimas svarsto jo likimą, ir deramai ištverti šias ilgas valandas gali padėti tik draugų pokalbis pačiais opiausiais klausimais, kurie lygiai rūpi abiem ir yra svarbesni, negu atskiro žmogaus gyvenimas, nes nuo jų priklauso daugelio žmonių likimas.

Šitaip viską apsvarstęs, Čapa Garbiniuota Galva tarė:

— Dvi vasaras ir dvi žiemas tu praleidai Juoduosiuose kalnuose, Raguotasis Akmenie. Tu žinai daugiau, negu mes. Ar teisybė, ką šnibžda liežuviai, kad ten dabar ruošiasi daug vačičunų?

Šie žodžiai, matyt, pažadino Raguotąjį Akmenį iš minčių. Jis išsiėmė iš burnos pypkę.

— Taip, tiesa. Vačičunai aptiko aukso, ne toje vietoje, kurią žinojo Matotaupa ir kurią aš žinau, bet šiaurinėje Juodųjų kalnų pusėje. Tai ne aukso gabaliukai, kurių ieško plėšikai ir žmogžudžiai, tokie kaip Rudasis Džimas, jo sėbrai ir kiti. Baltieji aptiko aukso, kuris yra uolienose, ir išgauti jį galima, tik turint tam tikrus įrankius. O tai jau ne vieno žmogaus darbas. Čia reikia daug darbininkų, jie turi visą laiką gyventi drauge; jiems reikalingos didžiulės maisto ir gėrimų atsargos. Norėdami įgyvendinti savo planus, jie turės nutiesti naują geležinkelį. Ir jeigu jiems pavyks čia įsitvirtinti, jie iššaudys dakotams visus medžiojamus žvėris ir užims vietas, kur mes statydavomės savo palapines. Jie apskritai nepakęs mūsų šiuose kalnuose. Dėl to dabar ir stiprinamos fortų įgulos, statomi nauji įtvirtinimai.

— Vadinasi, tai tiesa.— Čapai Garbiniuotai Galvai, rodos, diena aptemo.— Raguotasis Akmenie,— tarė jis, kiek patylėjęs,— kaip tu manai? Tu daug vasarų ir daug žiemų praleidai pas vačičunus. Tu žinai jų tikslus, pažįsti jų ginklus ir įrankius. Aš irgi buvau pas vačičunus, žinau, kas yra vačičunų botagas, gyvenau pas juos, kol man suėjo vienuolika metų. Paskui atėjau pas jus, dakotus. Gyvenau ir kovojau kartu su dakotais. Tačiau pasakysiu tau atvirai: aš niekada netikėjau, kad mes galėtume vačičunams sutrukdyti tiesti geležinkelį arba apginti savo žemes, jeigu jie tvirtai nusprendė tai padaryti ir jeigu jiems padeda Didysis Tėvas Vašingtone.

— Ką tu nori tais savo žodžiais pasakyti?— paklausė Raguotasis Akmuo, ir jo veidas vėl paraudo.

— Noriu pasakyti tai, ką ne kartą esu kartojęs mūsų vyrams, mūsų vadams, mūsų burtininkams, tik, žinoma, niekas nepaisė mano žodžių. Mums nevalia pasikliauti savo ginklais. Mums reikia kai ko mokytis.

— Ko tu nori mokytis?— staiga pagyvėjęs, paklausė Raguotasis Akmuo. Jo pypkė užgeso. Jis iškratė tabako likučius į ugnį.

— Mes turime mokytis gyventi mažesniuose plotuose,— ėmė aiškinti Čapa.— Mes medžiojame bizonus; vačičunai juos augina namie. Mes gaudome mustangus; vačičunai juos augina patys. O kodėl gi ir mums taip nepadarius? Mes negalime tose

skurdžiose prerijose, kur dabar gyvename, auginti ryžius, kaip kadaise darė jūsų tėvai, gyvendami prie ežerų ir upių derlingose žemėse. Bet auginti bizonus ir arklius, šitai mes galime. Kodėl mes šito nedarome, kol dar nevėlu?

— Kodėl tu manęs šito klausi?

— Todėl kad, be manęs, tu esi vienintelis karys iš Didžiosios Lokės sūnų, tikrai pažįstantis vačičunus. Visi kiti gyvena svajonėmis.

— Ar tu tiki, Čapa Garbiniuota Galva, kad išdaviko sūnus, kurio rankos yra suteptos dar neatpirktu krauju, gali būti tau geras bendramintis?

— Man nesvarbu — geras ar blogas. Juk dabar aš esu čia visai vienišas. Net Četansapa manęs nesupranta. .

— Kas yra jūsų taikos vadas?

— Havandšita.

— Jei taip, tai gali nieko nesitikėti, Čapa Garbiniuota Galva. Havandšita persekios kiekvieną, kas mėgins sumenkinti jo galią ir burtų jėgą. Jis niekada nepritars tavo planams.

— Tu bijai, Raguotasis Akmenie?

Raguotojo Akmens akys sužaibavo.

— Ko tu iš manęs nori?— sušuko jis piktai.

— Kad tu prisipažintum, ką iš tikrųjų galvoji. Argi tu, dar būdamas vaikas, sniego trobelėje nesakei Četanui, kad mes nepajėgsime vačičunų išvyti iš mūsų žemių; jeigu išvysime vienus, jų vieton ateis kiti.

Raguotasis Akmuo pašoko.

— Tai eik į tarybos susirinkimą ir pasakyk savo vadams ir vyresniesiems, kad Raguotasis Akmuo nebenori imti į rankas kovos kirvio ir netiki dakotų pergale! Taip, Raguotasis Akmuo kovojo su ginklu rankoje, bet dabar, kai vačičunai nužudė ir nuskalpavo jo tėvą, jis nori verčiau auginti prijaukintus bizonus ir mustangus! Tegu burtininkai ir vyresnieji pagalvoja, prieš vėl priimdami į savo tarpą tokį žmogų. Pasakyk jiems, kad mano liežuvis melavo, kai sakiau jiems: „Aš sutinku kartu su jumis kovoti prieš Ilguosius Peilius."

Čapa ilgai nesumetė, ką jam atsakyti. Galų gale pažvelgė į jaunystės draugą ir liūdnai tarė:

— Mano broli, juk ir aš pats kovoju. Suprantu, aš per anksti užgriuvau tave su savo rūpesčiais. Bet ir tu suprask mane. Daug vasarų ir žiemų aš nesuradau žmogaus, kuris mane bent išklausytų.

Raguotasis Akmuo vis dar nesisėdo — vaikščiojo iš vieno palapinės krašto į kitą. Galiausiai paklausė:

— Ką šiandien galvoja Tatanka Jotanka ir Tašunka Vitko?

— Nori kovoti, ir tiek, daugiau jie nieko negalvoja. Jie sudarė su vačičunais sutartį, kad visos mūsų žemės nuo Plato pietuose ligi Misurio šiaurėje priklauso mums, ir dabar nori su šautuvais ir peiliais pasiekti, kad šių sutarčių būtų laikomasi. Bet tu tik pagalvok — mūsų vyriausieji vadai dar niekada nėra buvę mieste.

Raguotasis Akmuo stabtelėjo.

— Čapa Garbiniuota Galva! Būdamas vaikas, aš stojau prieš mūsų vadų ir vyresniųjų nutarimus. Aš iššvaisčiau savo jėgas ir energiją. Praliejau dakotų kraują. Tapau vienišas kaip vilkas. Tai buvo pražūtingas kelias. Jeigu Didžiosios Lokės sūnūs dabar vėl priims mane į savo tarpą — girdi balsus pasitarimų palapinėj, dar nežinia, ką mūsų kariai nutars,— bet jeigu jie vėl priims mane į savo stovyklą, aš klusniai vykdysiu mūsų vadų ir vyresniųjų valią, eisiu ten, kur jie mane ir visus mūsų karius pašauks. Noriu išpirkti savo kaltes. Noriu atkeršyti už savo nužudytą tėvą, noriu kovoti prieš vačičunus, kurie ketina sulaužyti sutartis ir atimti iš mūsų paskutinį prieglobstį. Aš pasakiau, hau. Bet jeigu tu nori įtikinti mūsų žmones, kad jie mokytųsi ko nors naujo ir pradėtų naują gyvenimą, tai čia tavo žodžiai mažai tepadės, o jeigu kalbėčiau aš, tai ir visai nebūtų jokios naudos. Pradėk pats auginti mustangus. Jeigu tau mūsų krašte ir mūsų sąlygomis tas pavyks, kariai pradės domėtis tavo sumanymu. Ar tu, gyvendamas pas vačičunus, mokeisi auginti gyvulius?

— Ne, aš rinkau medvilnę.

— Ar tu manai, Čapa Garbiniuota Galva, kad baltieji nebesikėsins į prerijas ir miškus, jeigu mes auginsime mustangus ir bizonus?

— Tada mums nereikės tokių didelių medžioklės plotų.

— Taip, tokių didelių nereikės, tas tiesa.— Raguotasis Akmuo vėl atsisėdo prie ugniakuro.— Bet juk seminolų genties vyrai ir moterys, gyvenę tose vietose, kurias dabar vačičunai vadina Džordžija, dirbo žemę ir vis tiek buvo iš jos išvaryti. Jie pabėgo į Floridos pelkes, bet po septynerius metus trukusios kovos, kai Ilgieji Peiliai išdavė ir paėmė į nelaisvę vadą Oceolą, buvo ir iš ten išstumti ir suvaryti į rezervaciją toli nuo savo

tėvynės. Keli šimtai seminolų dar laikosi, pasislėpę tose pelkėse, bet tai ir viskas. Vačičunai nepakenčia šalia savęs nė vienos laisvos tautos, nesvarbu ar ji medžioja, ar augina gyvulius, ar dirba žemę. Jie žudo ir išdavinėja kiekvieną, kas nepasiduoda jų valdžion.

Čapa Garbiniuota Galva susikūprino ir nudelbė akis.

— Ir vis dėlto būtų gerai išmokti šio to daugiau, negu mes sugebame,— tarė jis.

— Imkis darbo, Garbiniuota Galva, kaip aš tau sakiau, ir nemanyk, kad aš tavęs nesuprantu. Aš irgi puoselėjau mintis, apie kurias niekas nenori girdėti, ir gerai žinau, kas tai yra būti vienam su savo mintimis,— prisipažino Raguotasis Akmuo, sukiodamas vampuną.

— Ar nepasakytum man, kas tai per mintys?

Raguotasis Akmuo pagalvojo, paskui tarė:

— Gerai, pasakysiu. Gal tu, Čapa Garbiniuota Galva, nepalaikysi manęs dėl tų minčių svyruojančia nendre ir išdaviku. Aš manau, kad prerijų kariai turėtų liautis žudę vieni kitus!

— Betgi mes negalime pakęsti paunių mūsų medžioklės plotuose. Jie iššaudys mums visus žvėris.

Raguotasis Akmuo nuleido akis, rankos mostu nutraukė pokalbį ir vėl prisikimšo pypkę.

Čapa daugiau nieko nebesakė, ir Raguotasis Akmuo vėl paskendo savo mintyse, iš kurių jį buvo pažadinęs garbiniuotplaukis karys.

O didžiojoje palapinėje vadai ir vyresnieji toliau svarstė Matotaupos sūnaus likimą. Kai draugai nutraukė savo pokalbį, vėl aiškiai pasigirdo tarybos vyrų balsai. Būdamas dvylikos metų, Raguotasis Akmuo lygiai taip pat sėdėjo palapinėje, tik ne savo, o burtininko, ir klausėsi, kaip vyresnieji teisė jo tėvą — kaltas jis ar ne. Prieš akis vėl iškilo nužudyto, nuskalpuoto tėvo vaizdas. Visur jo tykojo prisiminimai. Jeigu ir toliau taip sėdės be darbo, mintys visai jį pribaigs.

Čapa Garbiniuota Galva atsisveikino ir išėjo. Raguotasis Akmuo liko vienas su abiem tyliomis moterimis. Jis turėjo laukti, kol baigsis susirinkimas, ir negalėjo išeiti iš palapinės. Besitariančių vyrų balsai lyg peiliai varstė jam širdį. Jis nieko daugiau netroško, tik sprendimo, sprendimo — nesvarbu, koks jis bus, kad tik būtų galutinis.

Tik vėlai pavakary atėjo ilgai lauktas pasiuntinys iš susirinkimo. Tai buvo pats Četansapa.

Raguotasis Akmuo atsistojo. Jis buvo tik su ledžingais ir grandinėle iš lokio nagų. Švarko nesivilko, nes labai gerai atsiminė, kaip per didžiąją šventę tyčiojosi iš Šonkos dėl pernelyg išsiuvinėto jo drabužio. Todėl dabar nenorėjo pats tokiu pat būdu apsijuokti ir labai skrupulingai žiūrėjo į viską, kas galėtų jį pažeminti susirinkimo akyse. Tiesa, rodytis tarybos susirinkime be švarko irgi buvo neįprasta, bet juk kiekvienas žino, kaip Raguotasis Akmuo pateko į stovyklą, ir kadangi jis pats nepriklausė tarybai, tai jam atrodė garbingiau pasirodyti tokiam, koks yra, negu išsipusčiusiam.

Četansapa norėjo duoti Uinonai ženklą, bet užsimiršo, koks akylas yra Raguotasis Akmuo. Pastebėjęs savo jaunystės draugo žvilgsnį, jis liovėsi slapukavęs, užsimetė švarką ant rankos ir nusinešė į tarybos susirinkimą. Raguotasis Akmuo nusistebėjo, kad patyręs karys, kuris dabar jau tikriausiai išrinktas Lokės sūnų karo vadu, yra toks vaikiškai užsispyręs ir elgiasi kaip moteris, auklėjanti priešginą vaiką. Raguotasis Akmuo dar niekaip negalėjo suprasti savo geriausių senų draugų.

Abu kariai nuėjo į pasitarimų palapinę. Ten sėdėjo ratu žymieji genties vyrai, visi su šventiniais drabužiais, visi pasipuošę galvas erelio plunksnomis ir bizonų ragais. Garbingiausioje vietoje sėdėjo Tatanka Jotanka, Havandšita, Tatankos Jotankos palyda, taip pat Čotanka ir Senasis Varnas.

Četansapa atsisėdo šalia Čotankos, Raguotasis Akmuo liko stovėti.

Visų žvilgsniai nukrypo į sugrįžusį karį. Tatanka Jotanka atsistojo ir prašneko:

— Raguotasis Akmenie, Matotaupos sūnau! Didžiosios Lokės sūnų susirinkimas ir dakotų vadai nutarė vėl priimti tave į mūsų karių gretas. Tu atneši mums Džimo skalpą, kai tik tas sukčius išdrįs grįžti į mūsų medžioklės plotus. Ilgieji Peiliai dideliu būriu atvyko prie Najobreros ir stato aštriatvores. Mes tarsimės, kaip būtų galima juos nugalėti. Tu esi patyręs kovotojas ir žinai, kaip reikia elgtis su ginklu. Todėl Tašunka Vitko prašė mane perduoti tau šią Paslaptingąją Geležį. Jis sakė, kad tu ją gerai pažįsti.

Tatanka Jotanka iškėlė aukštyn dvivamzdį šautuvą. Raguotasis Akmuo priėjo ir paėmė jį.

Tatanka Jotanka kalbėjo toliau:

— Senasis Varnas prašė mus atleisti jį iš garbingų karo va-

do pareigų. Jis jaučiasi pavargęs. Mes patenkinsime jo pageidavimą. Četansapa pasiūlė Didžiosios Lokės sūnums karo vadu išrinkti tave, Matotaupos sūnų. Kaip tu moki kovoti, mūsų kariai ne tik girdėjo, jie turėjo progą ir patys tuo įsitikinti, o prie stulpo dar kartą pamatė tai savo akimis. Mes pasitikime tavimi.

Raguotajam Akmeniui mušė kraujas į veidą. Kadangi jis buvo išbalęs, visi pastebėjo, kaip jo veidas paraudo, ir jaunasis karys pajuto, kad vadai ir vyresnieji suprato, kas dabar dedasi jo širdyje. Jis nuleido blakstienas, kad bent akys neišduotų jausmų.

— Ar nori ką pasakyti?— paklausė Tatanka Jotanka.

— Taip.

— Tai kalbėk!

Tačiau Raguotasis Akmuo ne iš karto atsakė. Jis norėjo gerai apgalvoti savo žodžius ir pasakyti juos aiškiai, nė kiek neužsikirsdamas. Prieš akis jam iškilo Čapos Garbiniuotos Galvos veidas, jis tartum išgirdo jo klausimą: „Ar tu bijai viešai pasakyti tai, ką galvoji?" O kaipgi yra iš tiesų? Gal jis iš tikrųjų bijo, garsiai išreiškęs savo mintis, kurių niekas nenori girdėti, vėl prarasti tai, ką taip neseniai laimėjo, o gal visai negalvoja apie savo abejones ir apie tai, ko iš jo reikalavo Čapa, gal jo mintys sutampa su visų šių vyrų mintimis — kovoti, keršyti ir žudyti priešus, kur tik juos sutiktų?

Raguotasis Akmuo stovėjo prieš vadus ir vyresniuosius. Ilgiau tylėti jau nebebuvo galima. Ir tai, ką jis pasakė, nebuvo melas, bet vis dėlto ir netiesa.

— O ar klausys manęs Šonka ir Antilopės Sūnus?

— Jie paklus tarybos sprendimui ir vyriausiesiems vadams, hau. Mes pageidaujame, kad tu vadovautum kariams, nes tu šitai sugebi ir kariai to nori. Ar yra kitas kelias, kur tu geriau galėtum atpirkti savo kaltes?

Raguotasis Akmuo tylėjo.

Atsistojo Četansapa. Jis laikė rankose erelio plunksnų karūną, kuri ligi šiol gulėjo ant patiesalo.

— Štai,— tarė jis,— plunksnas šiai karūnai mes radome pas tave. Per paskutines dvi vasaras tu nužudei daugiau nei šimtą aukso ieškotojų. Iš tavo randų matyti, kad daug kartų buvai sužeistas ir sudėjai saulės auką. Pažvelk į šias plunksnas! Čia pažymėti visi tavo žygiai ir visos žaizdos.— Četanas parodė

įpiovas ir raudonus pūkų kuokštelius plunksnų galuose.— Eik šen! Tu turėsi nešioti erelio plunksnas ir vilkėti vado švarką. Tokei Ito — toks nuo šiol bus tavo vardas. Tu visada būsi mūsų priekyje — tai mes žinome!

Tokei Ito apsivilko išsiuvinėtą švarką ir paėmė erelio plunksnų karūną. Jis suskaičiavo ir dar kartą apžiūrėjo plunksnas. Tarp jų buvo ir dvi senesnės, labai didelės, nors ir ne tokios gražios — truputį apšiurusios, ir tik Tokei Ito pats žinojo, kad tos dvi plunksnos yra iš tų laikų, kai jis, berniukas Harka, turėjo draugą erelį. Tokei Ito pakėlė erelio plunksnų karūną ir užsidėjo ant galvos.

Iš žvilgsnių jis suprato, kad kariai patenkinti naujai išrinktu karo vadu. Nors jo sunykęs veidas truputį netiko prie tokių puošnių drabužių, tačiau kiekviename judesy jau vėl jautėsi valia ir energija. Jis atsisėdo šalia Četansapos ir paėmė į rankas dvivamzdį šautuvą, Tašunkos Vitko dovaną.

Dar buvo pasakytos kelios kalbos, tačiau Tokei Ito jų beveik ir negirdėjo. Jis vėl atsidūrė tarp žmonių, kurie juo pasitiki, vėl tapo sūnumi, broliu ir draugu, bendražygiu ir vadu. Dabar jis gavo naują uždavinį, didelį ir garbingą, kurį spręsti ruošėsi visą savo gyvenimą. Tik, deja, čia buvo vienas neišsprendžiamas klausimas: vačičunų yra begalės, o dakotų karių palyginti mažai, jie blogai ginkluoti, trūksta šaudmenų. Raguotasis Akmuo buvo vienintelis pasitarimų palapinėje, kuris iš tikrųjų pažinojo vačičunus ir suprato, kad jo genties išsivadavimo kova yra beviltiška. Tačiau šito jis niekam nesakė ir tuo savo tylėjimu dar kartą apsimelavo. Jis ir pats nežinojo, kaip išvengti to melo, nes buvo tvirtai pasiryžęs kovoti prieš savo tėvo žudikus ir grobikus atėjūnus, nors dėl to reikėtų paaukoti savo ir visų kitų gyvybę. Kai tik jis pagalvodavo apie savo nuskalpuotą tėvą, kurį dabar ėda žuvys, jį pagaudavo beprotiškas pyktis.

Pasitarimas baigėsi. Senasis Varnas pakvietė visus garbingus vyrus pas save į svečius. Visi sutiko, tad ir Raguotajam Akmeniui nebuvo kaip atsisakyti. Tačiau, pirmai progai pasitaikius, jis mandagiai pasišalino, parėjo į savo palapinę, padėjo ten erelio plunksnų karūną ir iškilmingą švarką ir nuėjo su savo jaunystės draugais Četansapa ir Čapa Garbiniuota Galva ant kalvos netoli arklių kaimenės, kur kadaise, būdamas dvylikos metų, dalyvavo tose atmintinose arklių lenktynėse.

Sustojęs kalvos viršūnėje, Raguotasis Akmuo apsidairė ir užtraukė dainą, kuria buvo prisijaukinęs eržilą. Po kokios valandos pasirodė geltis ir kumelė. Eržilas, pastatęs ausis, pauostė orą ir, linksmai pasišokinėdamas, kaip koks kumeliukas pasileido artyn. Raguotasis Akmuo pamažu nuėjo jo pasitikti. Arklys valandėlę stabtelėjo, paskui priėjo prie savo šeimininko ir padėjo jam ant sprando snukį.

Raguotasis Akmuo užsėdo ir nujojo prie kaimenės.

Draugai likę tik pakraipė galvas, nes šitokio dalyko jie kaip gyvi nebuvo matę. Tačiau Raguotasis Akmuo nebuvo linkęs pasakoti jiems šio arklio istorijos, nes tada būtų reikėję pasakoti ir apie savo draugystę su Kalno Griaustiniu. Visa, kas buvo susiję su tremtimi, jis laikė paslėpęs savo širdyje.

Naujasis Lokės giminės karo vadas trečią naktį nakvojo savo palapinėje. Buvo šilta, ir angą jis paliko atdarą. Galvos atramą nustūmė į šalį ir ton vieton liepė gultis juodajam šuniui, kaip visada darydavo per paskutinius dvejus metus. Šuo atstojo du sargybinius.

Jaunasis vadas susisupo į apnešiotą antklodę, kur buvo sužymėti visi jo tėvo žygiai, ir kartu su ginklais pasidėjo šalia vampuną, kuris kadaise priklausė seminolų vadui Oceolai.

Miegojo jis labai kietai. Pabudo prieš aušrą žvalus ir gerai nusiteikęs. Slogūs prisiminimai jau nebekankino, vėl prabudo noras dirbti, veikti.

Jaunasis vadas sušaukė savo palapinėje pirmą pasitarimą. Čia pat buvo pavasaris ir bizonų medžioklės, pats laikas siųsti žvalgus ieškoti bizonų. Medžioklės laimikio reikėjo ir paties Raguotojo Akmens palapinei. Pulti forto, kuris atsirado prie Najobreros ir blokhauzo, kol kas neketino, nes tai pareikalautų daug aukų. Tačiau ramybės baltiesiems neduos. Kartu su Raudonaisiais Elniais šaudys pavieniui Ilguosius Peilius arba užpuldinės juos, jei tik kuris išdrįs pasirodyti šiapus tvoros, stovės sargyboje arba maudysis. Tegu sau gyvena kaip belaisviai už savo tvoros. Nesulauks jie ir šaudmenų papildymo — Didžiosios Lokės sūnūs patykos kelyje ir pasiims juos sau.

Jau po kelių dienų jaunasis karo vadas nusprendė joti prie Najobreros ir pradėti kovą.

TURINYS

ЛИЗЕЛОТТА ВЕЛЬСКОПФ-ГЕНРИХ
ВОЗВРАЩЕНИЕ К ДАКОТАМ
На литовском языке

Перевел с немецкого Адомас Друктянис
Издательство «Вага», Вильнюс, пр. Ленина 50

LIZELOTĖ VELSKOPF-HENRICH
SUGRĮŽIMAS PAS DAKOTUS

Redaktorius *T. Cetrauskas* □ Dailininkai *V. Norkutė* ir *V. Bačėnas* □ Techn. redaktorius *D. Jakubonis* □ Korektorė *L. Lengertienė* □ Duota rinkti 1974.VII.3. Pasirašyta spaudai 1974.IX.17. Leidinio Nr. 7749. Spaudos popierius Nr. 2, formatas 84×108 1/32—4,25 pop. l.—16 sp. l.; 19 leid. l. 30 000 egz. Užsak. Nr. 2300. Kaina 1 rb 9 kp.

„Vagos" leidykla, Vilnius, Lenino pr. 50
Spaudė „Vaizdo" spaustuvė, Vilnius, Strazdelio 1

V $\frac{0763-281}{M852(10)-74}$ 222—74

U (Vok)
Ve-102